

**PRÍLOHA K ŠTÁTNEMU VZDELÁVACIEMU PROGRAMU
PRE 2. STUPEŇ ZÁKLADNEJ ŠKOLY**

ISCED 2 – NIŽŠIE SEKUNDÁRNE VZDELÁVANIE

UČEBNÉ OSNOVY

OBSAH

Vzdelávacia oblasť Jazyk a komunikácia	3
Slovenský jazyk a literatúra.....	3
Slovenský jazyk a slovenská literatúra	16
Maďarský jazyk	45
Cudzie jazyky	53
Vzdelávacia oblasť Matematika a práca s informáciami	64
Matematika.....	64
Informatika.....	71
Vzdelávacia oblasť Človek a svet práce	77
Svet práce.....	77
Technika.....	81
Vzdelávacia oblasť Umenie a kultúra	85
Výtvarná výchova.....	85
Hudobná výchova.....	91
Výchova umením.....	96
Vzdelávacia oblasť Človek a príroda	109
Chémia.....	109
Fyzika.....	117
Biológia.....	127
Vzdelávacia oblasť Človek a hodnoty	148
Etická výchova.....	148
Náboženská výchova – priložené v súbore pdf.	
Vzdelávacia oblasť Človek a spoločnosť	154
Občianska náuka	154
Geografia.....	157
Dejepis.....	174
Vzdelávacia oblasť Zdravie a pohyb	185
Telesná a športová výchova.....	185

Vzdelávacia oblasť Jazyk a komunikácia

Slovenský jazyk a literatúra

Časť: slovenský jazyk

Poznámka:

⊗ označuje pojem, ktorý bude zavedený až v nasledujúcich ročníkoch.

✓ označuje pojem, ktorý sa zavádza v danom dvojročnom bloku.

👍 označuje pojem, ktorý bol už zavedený a ďalej sa s ním pracuje.

Tučné písmo – pojmy už boli zavedené na 1. stupni.

Úvod

Obsahový vzdelávací štandard vymedzuje sústavu *poznávacích a rečových kompetencií* a súbor *jazykovedných termínov*, ktoré v časovom úseku vymedzenom týmito vzdelávacími štandardmi musia byť *povinne zaradené* do obsahu vzdelávania na každej škole tohto typu v Slovenskej republike. Časové úseky sú vymedzené tri:

- 1) piaty ročník,
- 2) do konca siedmeho ročníka,
- 3) do konca deviateho ročníka.

V zhode s týmto rozdelením sa budú organizovať všetky formy mimoškolskej kontroly výsledkov vzdelávania.

Súbor jazykovedných termínov obsahuje aj všetky jazykovedné pojmy, ktoré boli štandardizované pre 1. stupeň základnej školy (sú zvýraznené osobitným typom písma). Sú už trvalou zložkou obsahu vzdelávania, a preto sa pri nich neuvádza nijaká časová hranica, na zaradenie do obsahu vyučovania na 2. stupni. Sú len informáciou pre učiteľov tohto stupňa základnej školy.

Obsahové štandardy slovenského jazyka

Poznávacie a rečové kompetencie

Verejná prezentácia textu, verejný prejav

- 1) Pri ústnom prejave dodržiavať správne dýchanie, artikuláciu, spisovnú výslovnosť a správne uplatňovať suprasegmentálne javy.
- 2) Pri ústnom prejave primerane uplatňovať paralingválne javy.
- 3) Reprodukovať umelecký aj vecný text (doslovne, podrobne, stručne).

Pamäťové, klasifikačné a aplikačné zručnosti

- 1) Zapamätať si potrebné fakty a definície a vedieť demonštrovať ich znalosť.
- 2) Vysvetliť podstatu osvojených javov a vzťahov medzi nimi.

- 3) Na základe indukcie a zovšeobecnenia odvodiť charakteristiky (definície) nových javov.
- 4) Usporiadať známe javy do tried a systémov.
- 5) Aplikovať jazykovedné vedomosti na vecné a umelecké texty.
- 6) Pri písomnom prejave aplikovať pravopisnú normu.

Analytické a syntetické zručnosti

- 1) Uskutočniť jazykovú analýzu textu a vytvárať jazykový systém.
- 2) Odlíšiť medzi sebou umelecký a vecný text.
- 3) Odlíšiť medzi sebou texty z hľadiska jazykového štýlu, slohových postupov a žánrov.

Tvorivé zručnosti

- 1) Vytvoriť vlastný text na základe dodržiavania stanoveného žánru, slohového postupu, jazykového štýlu.
- 2) Ústne prezentovať vlastný text.
- 3) Napísať krátky príbeh (vlastný zážitok alebo vymyslený príbeh).
- 4) Dokončiť rozprávania alebo neukončené prozaické dielo.
- 5) Zdramatizovať kratší prozaický alebo básnický text.

Informačné zručnosti

- 1) Používať jazykové príručky a slovníky, korigovať podľa nich vlastné texty.
- 2) Vyhľadávať, spracúvať a používať informácie z literárnych prameňov a internetu.

Komunikačné zručnosti

- 1) Adekvátne komunikovať s prihliadnutím na komunikačnú situáciu.
- 2) Vyjadrovať sa neverbálne a chápať neverbálnu komunikáciu.
- 3) Verejne prezentovať a obhájiť vlastný názor.

Zvuková rovina jazyka a pravopis	5. ročník	6. – 7. ročník	8. – 9. ročník
abeceda	👍	👍	👍
písmená: malé, veľké, písané, tlačené	👍	👍	👍
hlásky, slabiky, slová	👍	👍	👍
delenie hlások: samohlásky – spoluhlásky – dvojhlásky	👍	👍	👍
samohlásky: krátke – dlhé	👍	👍	👍
spoluhlásky: tvrdé – mäkké	👍	👍	👍
dlžeň, mäkčeň, vokáň	👍	👍	👍
bodka, otáznik, výkričník, čiarka, zátvorka, dvojbodka	👍	👍	👍
spojovník, pomlčka	✓	👍	👍
melódia vety (oznamovacia, opytovacia, rozkazovacia, zvolacia, želacia)	👍	👍	👍
pravopis	✓	👍	👍
bodkočiarka	👍	👍	👍
úvodzovky	👍	👍	👍
priama reč, uvádzacia veta	👍	👍	👍
slabikotvorné hlásky -l, -ĺ, -r, -ř	👍	👍	👍
výslovnosť	👍	👍	👍
splývavá výslovnosť	✓	👍	👍
výslovnosť a výskyt ä	👍	👍	👍
výslovnosť cudzích slov	⊗	✓	👍
spodobovanie	👍	👍	👍
znelé – neznelé spoluhlásky	✓	👍	👍

obojaké spoluhlásky	👍	👍	👍
vybrané slová – príbuzné slová	👍	👍	👍
rozdeľovanie slov na slabiky	👍	👍	👍
rozdeľovanie predponových slov	👍	👍	👍
slabičné a neslabičné predpony	👍	👍	👍
prestávka, sila hlasu	✓	👍	👍
hlavný slovný prízvuk, dôraz	✓	✓	👍
vsuvka, prístavok, oslovenie	⊗	⊗	✓
pravidlo o rytmickej krátení	👍	👍	👍
pomlčka	⊗	✓	👍
skratka	⊗	⊗	✓

Významová/lexikálna rovina		5. ročník	6. – 7. ročník	8. – 9. ročník
odvodené slová		👍	👍	👍
spisovný jazyk – nárečia		👍	👍	👍
slang, slangové slová		⊗	✓	👍
jednovýznamové a viacvýznamové slová		✓	👍	👍
synonymá		👍	👍	👍
antonymá		👍	👍	👍
slovníky		👍	👍	👍
	pravopisný, synonymický	👍	👍	👍
	výkladový, cudzích slov	⊗	✓	👍
frazeologický		👍	✓	👍
slovná zásoba		⊗	✓	👍
spisovné slová – nespisovné slová		⊗	✓	👍
neutrálne slová – citovozafarbené (expresívne) slová		⊗	✓	👍
domáce slová – cudzie slová		⊗	✓	👍
zastarané slová – nové slová		⊗	✓	👍
skratky		⊗	✓	👍
tvorenie slov odvodzovaním		⊗	✓	👍
	predpona	👍	👍	👍
	prípona	⊗	✓	👍
	slovotvorný základ	⊗	✓	👍
	základové slovo	⊗	✓	👍
	odvodené slovo	⊗	✓	👍
tvorenie slov		⊗	✓	👍
	skladaním	⊗	✓	👍
spôsoby obohacovania slovných zásob		⊗	⊗	✓
	tvorenie slov	⊗	⊗	✓
	preberanie slov	⊗	⊗	✓
nepriame pomenovania (metafora, metonymia, personifikácia)		⊗	⊗	✓
jednoslovné a viacslovné pomenovania (združené pomenovania)		⊗	⊗	✓
ustálené slovné spojenie/frazeologizmus		👍	👍	✓
príslovie, porekadlo, pranostika, prirovnanie		✓	👍	👍
slovná zásoba – systematizácia		⊗	⊗	✓

Tvarová/morfologická rovina jazyka		5. ročník	6. – 7. ročník	8. – 9. ročník
skloňovanie		👍	👍	👍
pád – pádové otázky		👍	👍	👍
podstatné mená		👍	👍	👍
	ohybný slovný druh	⊗	⊗	✓
	všeobecné/vlastné	👍	👍	👍
	konkrétne – abstraktné	⊗	✓	👍
	životnosť/neživotnosť	✓	👍	👍
	rod	👍	👍	👍
	mužský, ženský, stredný	👍	👍	👍
	číslo	👍	👍	👍
	jednotné, množné	👍	👍	👍
	pád	👍	👍	👍
	prvý, druhý, tretí, štvrtý, šiesty, siedmy	👍	👍	👍
	piaty – zastarané oslovenie	⊗	✓	👍
	vzor	✓	👍	👍
	chlap, hrdina dub, stroj	✓	👍	👍
	žena, ulica, dlaň, kosť	✓	👍	👍
	mesto, srdce, vysvedčenie, dievča	✓	👍	👍
	pomnožné	⊗	✓	👍
	rod pomnožných podstatných mien	⊗	✓	👍
	podstatné mená mužského rodu	⊗	✓	👍
	zvieracie	⊗	⊗	✓
	neživotné zakončené na -r, -l	⊗	⊗	✓
	cudzie nesklonné podstatné mená	⊗	⊗	✓
	skloňovanie podstatného mena pani	⊗	⊗	✓
prídavné mená		✓	✓	👍
	ohybný slovný druh	⊗	⊗	✓
	akostné	✓	👍	👍
	stupňovanie	✓	👍	👍
	vzťahové – druhové	⊗	✓	👍
	privlastňovacie	⊗	✓	👍
	rod, číslo, pád	👍	👍	👍
	vzor	✓	👍	👍
	pekný, cudzí	✓	👍	👍
	pávi	⊗	✓	👍
	matkin, otcov	⊗	✓	👍

Tvarová/morfologická rovina jazyka		5. ročník	6. – 7. ročník	8. – 9. ročník
zámená		👍	✓	👍
	ohybný slovný druh	⊗	⊗	✓
	skloňovanie	⊗	⊗	✓
	základný tvar	⊗	⊗	✓
	rod, číslo, pád	⊗	⊗	✓
	delenie zámen	👍	👍	✓
	osobné – základné, prívlastňovacie	👍	👍	✓
	opytovacie	⊗	⊗	✓
číslovky	ukazovacie	⊗	⊗	✓
		👍	✓	👍
	ohybný slovný druh	⊗	👍	✓
	skloňovanie	⊗	✓	👍
	rod, číslo, pád	⊗	✓	👍
	delenie čísloviek	⊗	✓	👍
	určité	⊗	✓	👍
	neurčité	⊗	✓	👍
slovesá	základné	👍	👍	👍
	radové	👍	👍	👍
	násobné	⊗	✓	👍
		👍	✓	👍
	ohybný slovný druh	⊗	⊗	✓
	tykanie/vykanie	👍	👍	👍
	časovanie	👍	👍	👍
	osoba 1., 2., 3.	👍	👍	👍
	číslo	👍	👍	👍
	čas	👍	👍	👍
	minulý, prítomný, budúci	👍	👍	👍
	zvrátne, nezvrátne	⊗	✓	👍
	neurčitok	👍	👍	👍
	sloveso byť	👍	👍	👍
	jednoduchý a zložený tvar	👍	👍	👍
	plnovýznamové – neplnovýznamové	⊗	✓	👍
	spôsob	⊗	✓	👍
	oznamovací, rozkazovací, podmieňovací	⊗	✓	👍
príslovky	vid	⊗	✓	👍
	dokonavý, nedokonavý	⊗	✓	👍
		⊗	✓	👍
	neohybný slovný druh	⊗	⊗	✓
	druhy prísloviek	⊗	✓	👍
	miesta, času, spôsobu, príčiny	⊗	✓	👍
	stupňovanie prísloviek	⊗	✓	👍

Tvarová/morfologická rovina jazyka	5. ročník	6. – 7. ročník	8. – 9. ročník
------------------------------------	--------------	-------------------	-------------------

predložky		👍	✓	👍
	neohybný slovný druh	⊗	⊗	✓
	väzba s pádom	✓	👍	👍
	vokalizácia	⊗	✓	👍
spojky		⊗	✓	👍
	neohybný slovný druh	⊗	⊗	✓
	interpunkcia	⊗	✓	👍
častice		⊗	⊗	✓
	neohybný slovný druh	⊗	⊗	✓
citoslovčia		⊗	✓	👍
	neohybný slovný druh	⊗	⊗	✓

Syntaktická/skladobná rovina		5. ročník	6. – 7. ročník	8. – 9. ročník
jednoduchá veta		👍	👍	👍
	holá	⊗	✓	👍
	rozvitá	⊗	✓	👍
	rozvitá s viacnásobným vetným členom	⊗	⊗	✓
vety podľa obsahu		👍	👍	👍
	oznamovacia	👍	👍	👍
	opytovacia	👍	👍	👍
	rozkazovacia	👍	👍	👍
	želacia	👍	👍	👍
	zvolacia	👍	👍	👍
slovosled		✓	👍	👍
základné vetné členy		⊗	✓	👍
	podmet	⊗	✓	👍
		vyjadrený	✓	👍
		nevyjadrený	✓	👍
	prísudok	⊗	✓	👍
		slovesný	✓	👍
		neslovesný	✓	👍
	vetný základ		⊗	✓
vedľajšie vetné členy		⊗	⊗	✓
	predmet		⊗	✓
	príslovkové určenie		⊗	✓
		miesta	⊗	✓
		času	⊗	✓
		príčiny	⊗	✓
		spôsobu	⊗	✓
	prívlastok		⊗	✓
		zhodný	⊗	✓
		nezhodný	⊗	✓
	prístavok		⊗	✓

Syntaktická/skladobná rovina		5. ročník	6. – 7. ročník	8. – 9. ročník
zhoda		⊗	✓	👍
vetné sklady		⊗	✓	👍

	prisudzovací	⊗	✓	👍
jednočlenná veta		⊗	✓	👍
	slovesná	⊗	✓	👍
	neslovesná	⊗	✓	👍
dvojčlenná		⊗	✓	👍
	úplná	⊗	✓	👍
	neúplná	⊗	✓	👍
jednoduché súvetie		⊗	⊗	✓
zápor v slovenčine		⊗	⊗	✓
slovosled		⊗	⊗	✓
súdržnosť textu		⊗	⊗	✓

Sloh	5. ročník	6. – 7. ročník	8. – 9. ročník
pozdrav	👍	👍	👍
oslovenie	👍	👍	👍
predstavenie sa	👍	👍	👍
privítanie	👍	👍	👍
rozlúčenie	👍	👍	👍
prosba/želanie	👍	👍	👍
pod'akovanie	👍	👍	👍
ospravedlnenie – ústne	👍	👍	👍
ospravedlnenie s vysvetlením	👍	👍	👍
vyjadriť súhlas/nesúhlas	👍	👍	👍
blahoželanie – ústne/písomne	👍	👍	👍
adresa	👍	👍	👍
pohľadnica	👍	👍	👍
súkromný list – ústne/písomne	👍	👍	👍
tvorba otázok (žiadost' o informáciu)	👍	👍	👍
rozhovor	👍	👍	👍
začiatok a koniec telefonického rozhovoru	👍	👍	👍
osnova	👍	👍	👍
nápis	👍	👍	👍
nadpis	👍	👍	👍
odsek	👍	👍	👍

Sloh	5. ročník	6. – 7. ročník	8. – 9. ročník
rozprávanie – ústne	👍	👍	👍
opis predmetu – ústne	👍	👍	👍
opis ilustrácie/obrázka – ústne	👍	👍	👍
jednoduché rozprávanie – ústne/písomne	👍	👍	👍
	úvod, jadro, záver	👍	👍
	časová postupnosť v rozprávaní	👍	👍

rozprávanie s prvkami opisu – ústne/písomne	✓	👍	👍
opis – ústne/písomne	👍	👍	👍
predmetu	👍	👍	👍
obrázku/ilustrácie	👍	👍	👍
osoby	👍	👍	👍
pracovného postupu	✓	👍	👍
umelecký a vecný text	👍	👍	👍
názor	👍	👍	👍
diskusia	👍	✓	👍
argument	👍	👍	👍
protiargument	⊗	✓	👍
krátke správy	👍	👍	👍
SMS, e-mail	👍	👍	👍
oznam	👍	👍	👍
správa	👍	👍	👍
pozvánka	👍	👍	👍
plagát	👍	👍	👍
vizitka	👍	👍	👍
klúčové slová	👍	👍	👍
poznámky/konspekt	✓	👍	👍
koncept	👍	👍	👍
reprodukcia ústna	👍	👍	👍
inzerát	👍	👍	👍
reklama	👍	👍	👍
statický opis	⊗	✓	👍
dynamický opis	⊗	✓	👍
umelecký opis	⊗	✓	👍
odborný opis	⊗	⊗	✓
charakteristika osoby	⊗	✓	👍
rozprávanie s využitím priamej reči (on - forma, ja – forma) ústne a písomné	⊗	✓	👍
rétorika	⊗	✓	✓
artikulácia	⊗	✓	✓
sila hlasu	⊗	✓	✓
gestikulácia	⊗	✓	✓
mimika	⊗	✓	✓
postoj	⊗	✓	✓
príhovor (prívet)	⊗	✓	👍
cielený rozhovor (interview)	✓	✓	👍
Sloh	5. ročník	6. – 7. ročník	8. – 9. ročník
hlavná myšlienka	⊗	✓	👍
dôkaz	⊗	⊗	✓
správa o riešení/výsledku projektu ústna/písomná	⊗	✓	👍
prihláška	⊗	⊗	✓
úradný list	⊗	⊗	✓
úradný/štruktúrovaný životopis	⊗	⊗	✓
slávnostný príhovor	⊗	⊗	✓
prejav	⊗	⊗	✓

jazykové štýly	⊗	⊗	✓
náučný	⊗	⊗	✓
administratívny	⊗	⊗	✓
publicistický	⊗	⊗	✓
rečnícky	⊗	⊗	✓
hovorový	⊗	⊗	✓
umelecký	⊗	⊗	✓
slohové postupy	⊗	⊗	✓
informačný	⊗	⊗	✓
rozprávací	⊗	⊗	✓
opisný	⊗	⊗	✓
výkladový	⊗	⊗	✓
úvaha	⊗	⊗	✓
výklad	⊗	⊗	✓
debata	⊗	⊗	✓
odosielateľ	⊗	✓	👍
prijímateľ	⊗	✓	👍
komunikačná situácia	⊗	✓	👍
efektívna komunikácia	⊗	✓	👍
asertívna komunikácia	⊗	✓	👍
dialóg	⊗	✓	👍
projekt	⊗	✓	👍
tabuľka	⊗	✓	👍
názov, hlavička, riadok, stĺpec	⊗	✓	👍

Jazykoveda a národný jazyk		5. ročník	6. – 7. ročník	8. – 9. ročník
národný jazyk		⊗	⊗	✓
	spisovný jazyk	✓	👍	👍
	nárečia	✓	👍	👍
jazykoveda		⊗	⊗	✓
	náuka o zvukovej rovine jazyka	⊗	⊗	✓
	náuka o významovej rovine jazyka	⊗	⊗	✓
	morfológia/tvaroslovie	⊗	⊗	✓
	syntax/skladobná rovina jazyka	⊗	⊗	✓

Slovenský jazyk a literatúra

Časť: literárna výchova

Poznámka:

⊗ označuje pojem, ktorý bude zavedený až v nasledujúcich ročníkoch.

✓ označuje pojem, ktorý sa zavádza v danom dvojročnom bloku.

👍 označuje pojem, ktorý bol už zavedený a ďalej sa s ním pracuje.

Tučné písmo – pojmy už boli zavedené na 1. stupni.

Úvod

Obsahový vzdelávací štandard vymedzuje sústavu *poznávacích a čitateľských kompetencií* a súbor *literárnovedných termínov*, ktoré v časovom úseku vymedzenom týmito vzdelávacími štandardmi musia byť *povinne zaradené* do obsahu vzdelávania na každej škole tohto typu v Slovenskej republike. Časové úseky sú vymedzené tri:

- 1) piaty ročník,
- 2) do konca siedmeho ročníka,
- 3) do konca deviateho ročníka.

V zhode s týmto rozdelením sa budú organizovať všetky formy mimoškolskej kontroly výsledkov vzdelávania.

Súbor literárnovedných termínov obsahuje aj všetky literárnoteoretické pojmy, ktoré boli štandardizované pre 1. stupeň základnej školy (sú zvýraznené osobitným typom písma). Sú už trvalou zložkou obsahu vzdelávania, a preto sa pri nich neuvádza nijaká časová hranica, na zaradenie do obsahu vyučovania na 2. stupni. Sú len informáciou pre učiteľov tohto stupňa základnej školy.

Obsahové štandardy literárnej výchovy

Poznávacie a čitateľské kompetencie

Technika čítania a verejná prezentácia textu

- 1) Plynulo čítať súvislý umelecký text, pri hlasnom čítaní správne dýchať, artikulovať a dodržiavať spisovnú výslovnosť.
- 2) Recitovať prozaické a básnické diela. Rešpektovať rytmickú usporiadanosť básnického textu, frázovať básnický aj prozaický text v zhode s vlastným chápaním jeho významu.
- 3) Čítať text postavy dramatického diela pri spoločnom dramatizovanom čítaní. Modulovať hlas podľa zmyslu textu.

Pamäťové, klasifikačné a aplikačné zručnosti

- 1) Zapamätať si potrebné fakty a definície a vedieť demonštrovať ich znalosť.
- 2) Vysvetliť podstatu osvojených javov a vzťahov medzi nimi.
- 3) Usporiadať známe javy do tried a systémov.
- 4) Aplikovať literárnovedné vedomosti na literárne texty s analogickou štruktúrou (jednoduchý transfer).

Analytické a interpretačné zručnosti

- 1) Prerozprávať obsah prečítaného diela.
- 2) Odlíšiť epické, lyrické a dramatické texty.

- 3) Vytvoriť dejovú osnovu prečítaného diela, vyhľadať kľúčové slová.
- 4) Určiť hlavné a vedľajšie postavy diela.
- 5) Abstrahovať a sformulovať hlavnú myšlienku prečítaného diela, vrátane lyrickej básne.
- 6) Analyzovať umelecký text po štylisticko-lexikálnej a kompozičnej stránke a určiť funkciu jednotlivých prvkov pre celkové vyznenie diela, interpretovať význam diela.
- 7) Sformulovať vlastné hodnotenie diela a podložiť svoje stanovisko argumentmi.

Tvorivé zručnosti

- 1) Zdramatizovať básnický alebo prozaický text (rozprávka, bájka, povesť).
- 2) Ilustrovať umelecký text.
- 3) Napísať kratší prozaický útvar (bájka, rozprávka), básnický text, scenár.
- 4) Inszenovať kratší dramatický text.

Informačné zručnosti

- 1) Orientovať sa v školskej a verejnej knižnici.
- 2) Pracovať s knižným fondom vo forme kartotéky a v elektronickej podobe.
- 3) Vedieť získať informácie z integrovaného informačného systému a internetu.
- 4) Budovať si vlastnú knižnicu.

Všeobecné pojmy	5. ročník	6. – 7. ročník	8. – 9. ročník
autor/spisovateľ	👍	👍	👍
čitateľ/divák	👍	✓	👍
kniha	👍	👍	👍
knižnica	👍	👍	👍
časopis	👍	👍	👍
noviny	👍	👍	👍
rozhlas	👍	👍	👍
televízia	👍	👍	👍
film	👍	👍	👍
text	👍	✓	👍
ilustrácia	👍	👍	👍
poézia	👍	✓	👍
próza	👍	✓	👍
divadelná hra	👍	✓	👍
bábkové divadlo	👍	👍	👍
bábka	👍	👍	👍
literatúra pre deti	👍	👍	👍
odborná (náučná) literatúra	✓	👍	👍
umelecká literatúra	⊗	✓	👍
dobrodružná literatúra	⊗	✓	👍
literatúra faktu	⊗	⊗	✓
vedecko-fantastická literatúra	⊗	⊗	✓
populárnovedecká literatúra	⊗	⊗	✓
hlavná myšlienka	👍	👍	👍

Literárne druhy		5. ročník	6. – 7. ročník	8. – 9. ročník
epika		⊗	⊗	✓
dráma		⊗	⊗	✓
lyrika		⊗	⊗	✓
	prírodná lyrika	⊗	⊗	✓
	ľúbostná lyrika	⊗	⊗	✓
	spoločenská lyrika	⊗	⊗	✓
	reflexívna lyrika	⊗	⊗	✓

Literárne žánre		5. ročník	6. – 7. ročník	8. – 9. ročník
komiks		👍	👍	👍
bájka		👍	✓	👍
báseň		👍	✓	👍
ľudová pieseň		👍	👍	👍
populárna pieseň		⊗	✓	👍
hádanka		👍	👍	👍
vyčítanka		👍	👍	👍
príslovie		👍	✓	👍
porekadlo		👍	✓	👍
pranostika		👍	✓	👍
rozprávka		👍	👍	👍
	ľudová rozprávka	👍	👍	👍
	autorská rozprávka	👍	👍	👍
	televízna rozprávka	✓	👍	👍
	filmová rozprávka	✓	👍	👍
	rozhlasová rozprávka	⊗	✓	👍
báj		⊗	✓	👍
legenda		✓	👍	👍
poviedka		⊗	✓	👍
modlitba		⊗	⊗	✓
román		⊗	⊗	✓
	detektívny román	⊗	⊗	✓
	dobrodružný román	⊗	⊗	✓
	biografický román	⊗	⊗	✓
	historický román	⊗	⊗	✓
	dievčenský román	⊗	⊗	✓
	román vo forme denníka	⊗	⊗	✓
povešť		👍	👍	👍
	ľudová povesť	✓	👍	👍
	autorská povesť	✓	👍	👍
balada		⊗	✓	👍
anekdota		⊗	✓	👍
aforizmus		⊗	⊗	✓

tragédia	⊗	⊗	✓
komédia	⊗	⊗	✓
činohra	⊗	⊗	✓

Štruktúra diela		5. ročník	6. – 7. ročník	8. – 9. ročník
dej		👍	👍	👍
literárna postava		👍	✓	👍
	hlavná literárna postava	👍	✓	👍
	vedľajšia literárna postava	👍	✓	👍
kompozícia literárneho diela		⊗	⊗	✓
vonkajšia kompozícia literárneho diela		⊗	⊗	✓
	nadpis	👍	👍	👍
	odsek	👍	👍	👍
	kapitola	👍	👍	👍
	diel	⊗	✓	👍
	verš	👍	👍	👍
	strofa	👍	👍	👍
	dejstvo	⊗	⊗	✓
	vnútorná kompozícia literárneho diela	⊗	⊗	✓
	úvod	⊗	✓	👍
	zápletká	⊗	✓	👍
	vyvrcholenie	⊗	✓	👍
	obrat	⊗	✓	👍
	rozuzlenie	⊗	✓	👍

Štylizácia textu		5. ročník	6. – 7. ročník	8. – 9. ročník
dialóg		👍	✓	👍
monológ		⊗	✓	👍
prirovnanie		👍	✓	👍
zdrobnenina		👍	✓	👍
personifikácia/zosobnenie		✓	👍	👍
metafora		⊗	✓	👍
metonymia		⊗	⊗	✓
epiteton		⊗	✓	👍
básnická otázka		⊗	⊗	✓
nonsens		✓	👍	👍

Metrika		5. ročník	6. – 7. ročník	8. – 9. ročník
rým		👍	✓	👍
	združený	⊗	✓	👍
	striedavý	⊗	✓	👍
	obkročný	⊗	✓	👍
rytmus		✓	👍	👍
	veršový systém sylabický	⊗	⊗	✓
	prízvučná a neprízvučná slabika	✓	👍	👍

verš	⊗	✓	👍
refrén	✓	👍	👍

Slovenský jazyk a slovenská literatúra

1. Charakteristika učebného predmetu slovenský jazyk a slovenská literatúra na 2. stupni ZŠ s vyučovacím jazykom maďarským

Učebný predmet slovenský jazyk a slovenská literatúra sa zaraďuje medzi špecifické učebné predmety na 2. stupni základnej školy s vyučovacím jazykom maďarským. (L₂). Slovenský jazyk je štátnym jazykom v Slovenskej republike a súčasne dorozumievacím jazykom občanov maďarskej národnosti v styku s národmi a národnosťami na území SR, ale nie je materinským jazykom žiakov ani vyučovacím jazykom školy. V hierarchii učebných predmetov je druhým jazykom (L₂). Spoločenskou požiadavkou je jeho aktívne zvládnutie. Vzhľadom na to, že slovenský jazyk genealogicky a typologicky je zásadne odlišný od materinského jazyka žiakov a sociálne prostredie väčšiny žiakov druhého stupňa ZŠ je prevažne maďarské, špecifikácia cieľov, výber a štruktúracia učebného obsahu a modelovanie procesu v učebných osnovách, učebniciach a metodických príručkách pre učiteľov sa riadia princípmi vyučovania cudzích jazykov. V učebnom procese sa používajú metódy a učebné techniky vyučovania - osvojovania cudzích jazykov. Poňatie učebného predmetu, učebný obsah a vyučovacie metódy sú založené na princípoch komunikatívnosti, postupného rozvíjania vedomostí, zručností a návykov, veku primeranosti a postupne narastajúcej náročnosti v súčinnosti s princípmi humanity, vzájomnej tolerancie a demokracie, plne rešpektujúc individuálne schopnosti, sociálne a jazykové prostredie žiakov.

Proces osvojovania slovenského jazyka na 2. stupni základnej školy s vyučovacím jazykom maďarským sa člení na dve etapy: na etapu s mierne pokročilou a pokročilou úrovňou ovládania slovenského jazyka (ročníky 5-6, čiastočne 7-8) a na etapu s pokročilou a vyššou úrovňou ovládania slovenského jazyka (9. ročník ZŠ). Toto členenie akceptuje rozdielne vývinové charakteristiky žiakov 5.-9. ročníka ZŠ, ako aj skutočnosť, že úroveň ovládania slovenského jazyka žiakov po absolvovaní 4. ročníka ZŠ sa odlišuje podľa jazykového prostredia žiakov a školy, podľa úrovne vyjadrovacích schopností žiakov vo svojom materinskom jazyku, ako aj podľa ich vrodenných jazykových schopností a psychických osobitostí.

2. Ciele a úlohy vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry na 2. stupni ZŠ s vyučovacím jazykom maďarským

2.1 Ciele

Hlavným výchovno-vzdelávacím cieľom vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry na 2. stupni ZŠ s vyučovacím jazykom maďarským je – v nadväznosti na vedomosti, zručnosti a návyky žiakov z maďarského jazyka a literatúry a na základné komunikačné zručnosti zo slovenského jazyka, získané na 1. stupni ZŠ s vyučovacím jazykom maďarským – získať komunikatívnu kompetenciu potrebnú na aktívne používanie slovenského jazyka v bežných sociálnych situáciách a kompetenciu aktívneho čitateľa veku a jazykovým zručnostiam primeranej slovenskej literatúry. Základnou a kľúčovou cieľovou kompetenciou je komunikácia v slovenskom jazyku, t.j. schopnosť vyjadriť a interpretovať svoje myšlienky, pocity a informácie v slovenskom jazyku ústne a písomne a zapájať sa do komunikácie v rozličných sociálnych kontextoch.

Vytýčený výchovno-vzdelávací cieľ je komplexným cieľom, ktorý zahŕňa tieto čiastkové ciele:

- získavať schopnosť v počúvaní s porozumením, v dialogickej reči, v tvorbe súvislých ústnych a písomných prejavov, v hlasnom čítaní a v tichom čítaní s porozumením, vrátane čítania a porozumenia veku primeranej beletrie a populárno-náučnej literatúry, ako aj v iných formách čítania (v predčítaní, v selektívnom, študijnom, kritickom a rýchlom čítaní);
- aktívne si osvojiť jazykové prostriedky potrebné na ústnu a písomnú komunikáciu, získavať schopnosť ich aktivizovať pri realizácii rečového zámeru;
- získať stručný prehľad o najvýznamnejších dejateľoch slovenskej literatúry a ich dielach a schopnosť pracovať s umeleckým textom primeraným veku a jazykovým zručnostiam žiakov;
- osvojovať si schopnosť samostatne získavať poznatky a informácie, orientovať sa v nich, schopnosť používať slovníky, schopnosť pracovať s faktami, pojmami a s ich vzťahmi; schopnosť získavať vedomosti a komplexne ich využívať v praxi;
- získavať schopnosť analógie, zovšeobecnenia, porovnávania, analýzy a syntézy;
- osvojiť si metódu uvedomeného a efektívneho učenia sa slovenského jazyka;
- získavať schopnosť nadviazať sociálne kontakty a upravovať si vzťahy k iným, schopnosť asertívneho správania, schopnosť pracovať v kolektíve a v skupine;
- osvojiť si, preberať a formovať postoje, schopnosť rozoznať sociálne hodnoty, argumentovať pre všeľudské hodnoty a etické normy (napríklad láska, pravda, humanita, krása, dobro, mier, tolerancia, láska k vlasti);
- získavať schopnosť riešiť problémy, schopnosť prežívania, schopnosť rozvíjať seba samého, schopnosť vysporiadať sa s vlastnými nedostatkami; získavať vedomie zodpovednosti, sebaúctu a sebadôveru;
- získavať kultúrne a multikultúrne vzdelanie, postoje, vzťahy a správanie, schopnosť vážiť si kultúru a spoločenské mravy iných národov a národností, ako aj schopnosť vážiť si literatúru, umenie, hudbu a ďalšie formy tvorivých prejavov slovenského národa.

Plnenie vytýčeného výchovno-vzdelávacieho cieľa sa dosahuje

- rozvíjaním komunikačných schopností žiakov v štyroch základných formách rečovej činnosti: v počúvaní s porozumením, hovorení, čítaní a písaní, ako aj vo vedľajších formách komunikácie: vo výslovnosti a v pravopise,
- rozvíjaním vedomostí, zručností a návykov žiakov, formovaním ich postojov, cibrením ich jazykového citu a formovaním ich estetického vkusu,
- vhodnou motiváciou učebnej činnosti žiakov pri osvojovaní slovenského jazyka a spoznávaní slovenskej reči a kultúry, vedením žiakov k úcte k slovenskému jazyku a k slovenskej kultúre,
- utváraním a rozvíjaním jazykovej, sociolingvistickej, sociokultúrnej, strategickej, textovej a multikultúrnej subkompetencie žiakov,
- cieľavedomým plánovaním jazyka osvojovania, ktorým má byť jazykový štandard postupne rozširovaný o receptívne osvojovanie jazyka literárnych diel, populárno-náučnej literatúry a odbornej terminológie ostatných učebných predmetov, používanej v bežnej komunikácii.

2.2 Kompetencie

Všeobecné kompetencie

Komunikačná kompetencia s nasledujúcimi subkompetenciami:

- jazyková kompetencia – ovládanie náležitej slovnej zásoby a gramatických štruktúr s dôrazom na syntaktické štruktúry a tvorbu správnych viet, schopnosť využívania týchto schopností v procese komunikácie,

- sociolingvistická kompetencia – schopnosť rečového stvárňovania prejavu s prihliadnutím na miesto a vzťah účastníkov komunikácie, na ich rečové zámery a roly, schopnosť sa im prispôbiť,
- textová kompetencia – schopnosť tvoriť rozličné texty na základe poznatkov o štruktúre a jazykovej forme ústnych a písomných textov, získaných pomocou modelových textov,
- strategická kompetencia – schopnosť prekonať ťažkosti pri pochopení a vyjadrovaní, schopnosť pochopiť základnú myšlienku, resp. výraz nahradiť opisom, synonymom a pod.,
- sociokultúrna kompetencia - poznať vybrané a použité jazykové prostriedky v danom prostredí, spoločenské zvyky a očakávania, ovládať rečovú etiketu, ako aj mimojazykové prostriedky komunikácie (mimika, gestá, vzdialenosť medzi účastníkmi komunikácie, kontakt zrakom a pod.) a schopnosť využívať tieto poznatky,
- interkultúrna/multikultúrna kompetencia – schopnosť pochopiť správanie sa ľudí rozličného kultúrneho pôvodu, schopnosť realizovať vlastné presvedčenie, vieru, hodnoty a kultúrne zvyky; schopnosť pochopiť iných ľudí, nadviazať s nimi vzťahy;

Kognitívna kompetencia:

- schopnosť samostatne získavať poznatky a informácie, orientovať sa v nich, používať slovníky, pracovať s faktami, pojmami a s ich vzťahmi; schopnosť získavať vedomosti a využívať ich v praxi,
- schopnosť analógie, zovšeobecnenia, porovnávania, analýzy a syntézy; pamäťové schopnosti,
- schopnosť uvedomeného a efektívneho učenia sa slovenského jazyka,
- schopnosť riešiť problémové úlohy a situácie.

Sociálna kompetencia:

- schopnosť nadviazať sociálne kontakty a upravovať si vzťahy k iným,
- zodpovednosť, sebaúcta, sebadôvera, vytrvalosť, sústredenosť, pevná vôľa, schopnosť sústrediť sa, schopnosť koordinácie vlastnej samostatnej činnosti, činností vo dvojiciach, skupinách a vo väčších kolektívoch,
- schopnosť riešiť intrapersonálne a interpersonálne problémy, schopnosť prežívania, rozvíjania seba samého, vysporiadať sa s vlastnými nedostatkami, schopnosť asertívneho správania, schopnosť pracovať v kolektíve a v skupine;
- schopnosť osvojiť si a preberať postoje, schopnosť rozoznať sociálne hodnoty, argumentovať pre všeľudské hodnoty a etické normy (napríklad láska, pravda, humanita, krása, dobro, mier, tolerancia, láska k vlasti);
- schopnosť získavať kultúrne a multikultúrne vzdelanie, postoje, vzťahy a správanie, schopnosť vážiť si prejav kultúry a spoločenských mravov, ako aj schopnosť vážiť si literatúru, umenie, hudbu a ďalšie formy tvorivých prejavov slovenského národa.

Predmetové kompetencie:

I. 2.2 Základné komunikačné kompetencie

II.

III. Počúvanie s porozumením

- Pochopiť rečový zámer partnera (učiteľa, spolužiakov, rovesníkov a dospelých s materinským jazykom slovenským) v bežných sociálnych situáciách 10-15 ročných žiakov.
- Porozumieť podstatu autentických slovenských rozhovorov a kratších súvislých prejavov (napríklad rozprávanie o zážitkoch, informácie o knihách, filmoch, návody a jednoduché recepty), v ktorých hovoriaci hovoria kultivovanou hovorovou slovenčinou v prirodzenom tempe.

- Porozumieť kratšie správy v rozhlase a televízii (napríklad predpoveď počasia, krátke informácie, správy, oznamy).
- Globálne porozumieť súvislé texty a adaptované literárne ukážky v rozsahu 4-5 minút s menším počtom (5-6) neznámych slov, prednášané učiteľom, inou známou alebo neznámou osobou, resp. vypočuté zo zvukovej nahrávky.
- Po príprave pochopiť podstatu kratších neadaptovaných literárnych ukážok prednášané učiteľom, inou známou osobou, resp. vypočuté v rozhlase alebo televízii.
- Globálne porozumieť kratšie televízne inscenácie a filmy určené pre deti a mládež.

Ústny prejav

- Poznať a tvoriť ústne formy spoločenského styku.
- Reprodukovať vypočuté a prečítané texty.
- Stručne zhrnúť dejovú podstatu filmového alebo divadelného predstavenia.
- Z začať, rozvíjať a ukončiť rozhovor v bežných sociálnych situáciách.
- Zapájať sa do rozhovoru týkajúceho sa osobného a školského života a záujmovej oblasti, v rozhovoroch vyjadriť vlastné myšlienky, mienku, postoje, názory a city, vysvetliť, resp. zdôvodniť svoje názory a stanovisko a presvedčiť partnera.
- Podávať a získavať informácie, vyjadriť záujem o niečo a želanie.
- Riešiť veku primerané štandardné sociálne situácie:
v meste/ v mieste bydliska, na pošte a v poštovom novinovom stánku, na stanici, v dopravnom prostriedku, v obchode, v obchodnom dome, v zdravotníckom zariadení, v kultúrnom a športovom zariadení, v zariadeniach služieb pre obyvateľstvo, v stravovacom zariadení.
- Tvoríť zážitkovo-dejové prejavy a dramatizovať texty.
- Opísať svoj denný režim, rodinu; život v rodine, činnosť (záujmovú činnosť, športovú alebo spoločenskú hru), jednoduchý pracovný postup, opísať a hodnotiť osobu, predmety, budovu, miestnosť, miesto, prírodu, prírodné javy.
- Charakterizovať hrdinu filmového alebo divadelného predstavenia, prečítanej knihy, literárnej ukážky, hodnotiť jeho správanie a činy, charakterizovať známu osobu.
- Poskytnúť informácie o zemepisných resp. prírodných, historických a kultúrnych, zaujímavostiach bydliska, blízkeho okolia a o významnejších reáliách Slovenskej republiky.
- V súlade s tematickým zameraním rozvoja rečových zručností sprostredkovať v slovenskom jazyku poznatky všeobecno-záujmového charakteru získané v maďarskom jazyku (v iných učebných predmetoch, z populárno-náučnej literatúry, z rozhlasu, televízie).
- Komentovať výpoveď osoby hovoriacej po maďarsky osobe hovoriacej po slovensky.
- Vyjadriť
súhlas, nesúhlas, porozumenie, neporozumenie, úmysel, ochotu, neochotu, pochybnosť, istotu, neistotu, záujem, nezáujem, vďaku, pochvalu, uznanie, odmietnutie;
duševné pocity a náladu: radosť, žiaľ, obavu, obdiv, prekvapenie, súcit, spokojnosť, nespokojnosť, nadšenie, ľútosť, sklamanie, sympatiu, antipatiu, hnev, zlosť, pohoršenie;
vyjadriť, že sa voľáčo páči, nepáči, chutí, nechutí;
vôľu a výzvu: prosbu, radu, inštrukciu, pokyn, príkaz, zákaz, povolenie, potrebu, želanie, návrh na uskutočnenie voľáčo;
logické vzťahy a súvislosti: nutnosť, nevyhnutnosť, možnosť, nemožnosť, podmienenosť, príčinu – dôsledok, cieľ – príčinu, plynulosť a ukončenosť, miesto, smerovanie, smery.

Čítanie

- Schopnosť čítať texty v náležitom tempe so správnou výslovnosťou, intonáciou a prízvukom.
- Schopnosť čítať nahlas písané hovorové texty, informačné texty, náučné testy, administratívne texty, adaptovanú beletriu, populárno-náučné texty).
- Schopnosť čítať s porozumením: čitateľ rozumie, čo číta, rozumie vzťahom a súvislostiam v textoch, vie rozlíšiť podstatné od menej podstatného, je schopný urobiť závery.
- Schopnosť kriticky čítať texty: schopnosť vnímať problémy, zbadáť chyby, protirečenia v textoch, schopnosť zaujať stanovisko k prečítanému textu (súhlas, nesúhlas ...).
- Schopnosť čítať kreatívne: schopnosť riešiť problémy v texte, čítanie komentovať vyjadrením prekvapenia, súhlasu, nesúhlasu, emócií pri čítaní.
- Schopnosť estetického čítania: schopnosť zistiť, prečo je text pekný, interpretovať estetické hodnoty textu, schopnosť výrazne čítať a predčítať texty.
- Schopnosť študijného, selektívneho, informatívneho a rýchleho čítania.
- Schopnosť orientácie v rozličných slovníkoch, príručkách a lexikónoch.
- Texty členiť na menšie významové celky a vyjadriť obsahovú podstatu jednotlivých tematických celkov.
- Pracovať s rozličnými slovníkmi a príručkami.

Písomný prejav

- Schopnosť utvoriť písomné formy spoločenského styku (blahoželenie, pozdrav, pozvanie, poďakovanie, súkromný list, sms, e-mailovú správu), oznámenie, správu, objednávku, radu a pokyny.
- Vyplniť rôzne tlačivá: sprievodku na balík, podací lístok, peňažnú poukážku, zloženku, dotazník, prihlášku, preukaz (na vlak, na autobus), legitimáciu (do knižnice) a pod., súvisiace s osobnými skúsenosťami žiaka.
- Schopnosť napísať stručný obsah vypočutého alebo prečítaného textu.
- Schopnosť napísať rozprávanie, opis s rozprávaním, opis činnosti, pracovného postupu.
- Schopnosť pripraviť písomné informácie o prečítanej knihe, vyjadriť v nich vlastné názory, hodnotenie a odporúčanie so zdôvodnením.
- Schopnosť opísať udalosti a zážitky, ktoré žiak zažil osobne, resp. bol ich priamym účastníkom, ktoré videl alebo čítal/počul o nich.
- Opísať mesto/dedinu, miesto, budovu, prírodu, rastlinstvo a živočíchy; v opisoch vyjadriť vlastné názory a hodnotenie.
- Schopnosť písomne charakterizovať známu osobu, literárneho alebo filmového hrdinu.
- Schopnosť členiť písomné prejavy na úvod, jadro a záver.
- Vedieť zostaviť osnovu k textom učebnice a k prečítaným literárnym ukážkam.
- Schopnosť robiť si poznámky pri počúvaní a čítaní.
- Zručnosť používať prekladový slovník a príručku slovenského pravopisu pri písaní.
- Schopnosť aplikovať osvojené základné pravidlá slovenského pravopisu súvisiace s osvojovaním slovnej zásoby a gramatiky pri tvorbe písomného prejavu a pri písaní na diktát.

2.3 Základné jazykové kompetencie

- Porozumieť a tvoriť z obsahovej a jazykovej stránky správne vety.
- Schopnosť využívať aktívne osvojené lexikálne prostriedky v ústnej a písomnej komunikácii.
- Schopnosť porozumieť lexikálne jednotky určené na receptívne osvojenie pri počúvaní s porozumením a čítaní.
- Schopnosť spájať vety do súvislých celkov.

- Poznať základné odlišnosti medzi slovenským a maďarským jazykom vo výslovnosti, pravopise a v gramatickej štruktúre a tieto poznatky tvorivo aplikovať pri tvorbe ústnych a písomných prejavov.
- Činnosti na lexikálne a gramatické stvárňovanie gramatických javov.
- Činnosti na vonkajšie stvárňovanie gramatických javov: výslovnosť, dynamika, rytmus, melódia a pod.
- Operatívne činnosti: pozorovanie, vyzdvihnutie, analýza, syntéza, porovnávanie, zovšeobecňovanie, systematizácia, substitúcia a rozličné transformácie činnosti (opytovacie, záporné, zlučovacie, vypúšťajúce, decentrické, koncentrické, aktívne a pasívne transformácie).

2.4 Základné literárne kompetencie

- Čítať s porozumením literárne texty plynule nahlas a potichu.
- Výrazne čítať vyznačené časti prozaických diel a básní.
- Samostatne čítať veku a jazykovým zručnostiam primerané ukážky zo slovenskej literatúry.
- Schopnosť reprodukovať prečítaných literárnych ukážok, resp. ucelené literárne diela.
- Schopnosť vyrozprávať príbehy a zážitky súvisiace s prečítanými literárnymi ukážkami a dielami.
- Vedieť rozlíšiť ľudovú slovesnosť a umelú literatúru, literárne druhy a žánre.
- Poznať základné umelecké jazykové prostriedky literárneho diela, vysvetliť ich vlastnými slovami a používať pri reprodukcii a vyrozprávaní zážitkov.
- Charakterizovať ľudské vzťahy, osudy a postavy v literárnych ukážkach, hodnotiť ich činy, zaujať stanovisko.
- Schopnosť využívať poznatky a zručností získané na hodinách maďarskej literatúry pri práci so slovesným literárnym textom.

3. Obsah učebného predmetu slovenský jazyk a slovenská literatúra na 2. stupni ZŠ s vyučovacím jazykom maďarským

3.1 CHARAKTERISTIKA UČEBNÉHO OBSAHU

Obsah učebného predmetu slovenský jazyk a slovenská literatúra vytvárajú tieto zložky:

- komunikácia,
- jazyková komunikácia,
- literárna komunikácia.

Komunikácia je dominantnou zložkou učebného predmetu, je cieľom, obsahom aj prostriedkom osvojovania slovenského jazyka. Zahrnuje počúvanie s porozumením, čítanie a tvorbu ústnych a písomných prejavov. Jej úlohou je rozvíjať

- schopnosť dorozumieť sa v štandardných rečových situáciách spojených so školským, rodinným a spoločenským životom žiakov detí;

- schopnosť porozumieť sluchom a zrakom vnímané texty a schopnosť ich interpretovať formou ústnej a písomnej reprodukcie;
- čitateľské zručnosti: techniku čítania, plynulé hlasné čítanie, čítanie s porozumením, predčítanie, výrazné čítanie, ako aj študijné, selektívne, informatívne, rýchle a kritické čítanie textov rozličného žánru;
- schopnosť zapájať sa do rozhovorov, začať a ukončiť rozhovory a tvoriť súvislé ústne a písomné texty;
- schopnosť seba vzdelávania rozvíjaním zručnosti používať rozličné slovníky a príručky, a rozvíjaním schopnosti samostatného individuálneho čítania.

Jazyková komunikácia na 2. stupni ZŠ s vyučovacím jazykom maďarským je zameraná na získavanie kompetencie správne sa vyjadrovať po slovensky ústne a písomne zo stránky vhodného výberu slovnej zásoby a zo stránky gramatickej správnosti. Jej obsah tvorí osvojovanie a praktické využívanie jazykových prostriedkov – lexikálnych jednotiek a gramatických javov potrebných na komunikáciu – v priebehu ústnej a písomnej komunikácie. Gramatika vo vyučovaní učebného predmetu slovenský jazyk a slovenská literatúra je didakticky usporiadaným výberom gramatických javov a poučení o ich funkcii a využívaní – vrátane suprasegmentálnych prvkov jazyka – , ktoré sú potrebné na korektnú ústnu a písomnú komunikáciu.

Zložky komunikácia a jazyková komunikácia sa vo vyučovaní neoddeľujú, spolu vytvárajú integrovaný blok komunikácie, ktorého hlavnými piliermi sú tematické okruhy, pojmové okruhy a rečové/komunikačné zámery. Na ne nadväzujú jazykové prostriedky.

Literárna komunikácia zahŕňa čítanie a interpretáciu slovenských literárnych textov, literárnu komunikáciu na základe analýzy literárnych textov, oboznamovanie sa s vybranými predstaviteľmi slovenskej literatúry a s ich vybranými dielami.

Pri výbere a štruktúrovaní učebného obsahu zložky literárna komunikácia sa uplatňuje princíp komunikatívneho prístupu. Ťažiskom učebného obsahu v nižších ročníkoch 2. stupňa ZŠ (v 5. a 6., čiastočne aj v 7. ročníku) je spoznávanie komunikatívnych prvkov v literárnych ukážkach, pozorovanie a estetické vnímanie umeleckého textu, analýza textov z aspektu komunikácie (reprodukcia obsahu literárneho textu, dramatizácia, hodnotenie, neskoršie charakteristika postáv), osvojovanie hodnotiaceho postoja k literárnym ukážkam, utváranie návykov potrebných na čítanie slovenskej poézie a prózy. V ďalšej etape výučby sa obsah rozširuje a prehĺbuje tým, že zahŕňa aj najvýznamnejších predstaviteľov slovenskej literatúry, reprezentovaných vekovo a z hľadiska jazykovej náročnosti primeranými literárnymi ukážkami počnúc štúrovským obdobím po súčasnosť. Analýza textu sa rozširuje o charakteristiku postáv, prostredia, kompozíciu a jazykové osobitosti umeleckého textu.

Didaktická štruktúra obsahu zložky literárna komunikácia v nižších ročníkoch 2. stupňa ZŠ je žánrovo-tematická, vo vyšších ročníkoch chronologická so žánrovým vnútorným usporiadaním učebného obsahu.

Obsah jednotlivých zložiek učebného predmetu sa diferencuje podľa jazykovej úrovne a individuálneho pokroku žiakov v slovenskom jazyku.

3.2 OBSAH ZLOŽKY KOMUNIKÁCIA

- Vnímanie a porozumenie ústneho prejavu (počúvanie s porozumením).
- Správna výslovnosť, artikulácia, tempo, rytmus a dynamika.
- Tvorba dialógov a súvislých ústnych prejavov.
- Písomná tvorba textov.
- Technika čítania, plynulé hlasné čítanie, výrazné čítanie, predčítanie.
- Tiché čítanie s porozumením; študijné, selektívne, informatívne, rýchle a kritické čítanie.
- Seba vzdelávanie: práca so slovníkmi, s príručkami, samostatné individuálne čítanie.

PREHĽAD TEMATICKÝCH CELKOV

Rečové zámery:

Nadviazanie kontaktu s osobami hovoriacimi po slovensky

- Pozdravy, oslovenia, lúčenie sa, blahoželania.
- Zoznamovanie sa, predstavovanie sa, predstavovanie iných.
- Informovanie sa o telesnom a duševnom stave.
- Prosba, želanie, poďakovanie.
- Pozvanie niekoho (na návštevu, do kina, do divadla), akceptovanie alebo zdvorilé odmietnutie pozvánky.
- Ospravedlnenie a reagovanie na ospravedlnenie.
- Vyjadrenie pochopenia, záujmu a sústrasti.

Oznámenie a vyjadrenie stanoviska

- Získavanie informácií a informovanie iných.
- Požiadanie o radu a poskytnutie rady.
- Vyjadrenie ochoty, neochoty.
- Vyjadrenie istoty, neistoty, pochybnosti.
- Vyjadrenie vlastnej mienky, názoru, postoja, zámeru, úmyslu, cieľa.
- Vyjadrenie, že sa niečo páči alebo nepáči, že komunikujúca osoba niekoho alebo niečo má – nemá rada.
- Vyjadrenie uznania, vďaky a pochvaly.
- Vyjadrenie súhlasu, nesúhlasu; zhody – nezhody s niekým alebo niečím, porozumenia – neporozumenia.
- Zaujatie stanoviska k niečomu.
- Zdôvodnenie mienky, názoru, stanoviska.

Vyjadrenie vôle

- Pýtať sa na niečo, požiadanie o zopakovanie výpovede.
- Slušné vyjadrenie prosby, želania, potreby, požiadavky, objednávky.
- Pokyny, inštrukcie, odporúčania.
- Návrhy, podnety.
- Ponuky.
- Presviedčanie, nahováranie, odhováranie.
- Upozornenie, príkaz, zákaz.
- Výzva, požiadanie o pomoc.

Vyjadrenie duševných pocitov a nálady

- Vyjadrenie radosti, žiaľu, ľútosti, obdivu, prekvapenia, sympatie, antipatie, nádeje, hnevu, spokojnosti, nespokojnosti, obavy, nadšenia, sklamaní, zlosti, pohoršenia.

Opis voľakoho alebo voľačoho

- Opis ľudí podľa ich vnútorných a vonkajších vlastností.
- Opis predmetov a vecí podľa ich veľkosti, formy a funkcie.
- Opis problému.
- Opis činností, dejov, prírodných javov.

Pojmové okruhy

- Vyjadrenie jestvovania (je, sú).
- Vyjadrenie vlastníctva (mať voľakoho/voľačo, koho/čo - čím, čím, čím je kto/čo).
- Vyjadrenie priestorových vzťahov: smery, smerovanie, poloha, situácia, diaľka, vzdialenosť, miera, veľkosť, hmotnosť, objem.
- Vyjadrenie časových vzťahov: dĺžka, trvanie, určitý čas, približný čas, termín, postupnosť dejov a udalostí; formy odkazovania na prítomnosť, minulosť a budúcnosť; rýchlosť, častosť (často, nikdy, vždy atď.); plynulosť, prechod, zmena.
- Vyjadrenie kvantitatívnych vzťahov: počet, množstvo, miera, stupne.

- Vyjadrenie kvalitatívnych vzťahov: postava, tvar, forma, rozloha, kvalita zraku, sluchu, farba, výška, vek, hmota/látka/materiál, iné základné kvality.
- Vyjadrenie presvedčenia, informovanosti, poznania, ovládania niečoho.
- Vyjadrenie logických vzťahov: priradenosť, podradenosť, protiklady, zápor, podmienenosť, príčina – dôsledok, cieľ - príčina.
- Vyjadrenie potreby, nutnosti, nevyhnutnosti, možnosti, závislosti, vôle, úmyslu, zámeru.
- Jazykové a mimojazykové prostriedky kohézie: foneticko-fonologické, prozodické; zámena, príslovky, častice, spojky, slovesá, oslovenie, opakovanie, synonymá a odkazy na vyjadrenie smerovania dopredu a dozadu; mimika, gestá.

Žánre ústnych a písomných prejavov

- Ústne a písomné formy spoločenského styku.
- Zážitkovo-dejové prejavy: reprodukcia, rozprávanie, dramatizácia, opis s rozprávaním.
- Hodnotiace prejavy: jednoduchá charakteristika, opis.
- Administratívne prejavy: vyplňanie poštových tlačív a jednoduchých dotazníkov, preukazov (žiacky, čitateľský preukaz ...), zostavovanie programu, zoznamu účastníkov; prihláška, jednoduchá objednávka, životopis.
- Náučné prejavy: osnova, tvorba jednoduchých opisov (pracovnej činnosti, pracovného postupu, pokusu, laboratórneho cvičenia ...), stručné poznatky z iných vyučovacích predmetov súvisiacich s tematickým zameraním rozvoja komunikačných schopností.

Tematické zameranie rozvoja komunikačných schopností

- Rodina.
- Škola.
- Bývanie.
- Zdravie.
- Obchod a služby.
- Cestovanie, doprava.
- Človek v spoločnosti, sociálne kontakty žiakov.
- Zamestnanie a voľba povolania.
- Voľný čas, šport.
- Príroda.
- Svet kultúry a umenia.
- Svet techniky a vedy.
- Naša vlasť.

3.4 OBSAH ZLOŽKY JAZYKOVÁ KOMUNIKÁCIA

- Obohacovanie slovnej zásoby a praktická aplikácia osvojených lexikálnych jednotiek, poučenie o používaní rozličných slovníkov spojené s praktickým výcvikom.
- Poučenie o lexikálnych, foneticko-fonologických, morfológických a syntaktických jazykových prostriedkoch potrebných na správnu ústnu a písomnú komunikáciu, s dôrazom na odlišnosti medzi maďarským a slovenským jazykom, a výcvik v ich praktickej aplikácii v ústnych a písomných prejavoch.
- Poučenie o grafickom stvárňovaní písomného prejavu s praktickým nácvikom aplikácie získaných poznatkov.

PREHĽAD TEMATICKÝCH CELKOV

Lexikológia

Slovná zásoba

- Osvojovanie a aktívne používanie lexikálnych jednotiek (približne 2000 slov, slovných spojení, ustálených fráz rečovej etikety, ustálených slovných spojení a neúplných vetných konštrukcií), súvisiacich s tematickým zameraním rozvoja komunikačných schopností.
- Osvojovanie približne 1000 lexikálnych jednotiek určených na receptívne osvojenie, potrebných na porozumenie textov pri počúvaní s porozumením a čítaní.

Poučenie o slovnej zásobe

Slová podľa významu.

- Frazologické jednotky.
- Viacslovné názvy, odborné názvoslovie.
- Práca so slovníkmi, príručkami a lexikónmi.
- Tvorenie slov odvodzovaním a skladaním.

Zvuková a grafická stránka komunikácie

- Slovo, slabika, hláska.
- Hlásoková a grafická sústava slovenského jazyka. Abeceda. Odlišné hlásky a písmená v maďarskom a slovenskom jazyku. Výslovnosť a pravopis slovenských samohlások a dvojhĺások. Významotvorná funkcia dĺžky samohlások.
- Pravidlo o rytmickej krátení.
- Slovenské spoluhlásky, výslovnosť a písanie odlišných spoluhlások v maďarskom a slovenskom jazyku.
- Písanie i/y v koreni slova, v slovotvorných a ohýbacích príponách. Znelé a neznelé spoluhlásky. Spodobovanie a splývanie spoluhlások v prúde reči – odlišnosti od maďarského jazyka.
- Písanie veľkých začiatkových písmen – s dôrazom na odlišnosti od maďarského jazyka.
- Prozodické vlastnosti reči: prízvuk, dôraz, pauza, tempo, dynamika.
- Písanie interpunkčných znamienok.

Morfológia

- Slovné druhy – odlišné slovné druhy v maďarskom a slovenskom jazyku a slovné druhy typické iba pre slovenský jazyk; ohybné a neohybné slovné druhy, gramatické kategórie.
- Lexikálny význam, delenie a skloňovanie podstatných mien, prídavných mien, zámen a čísloviek. Odlišnosti od maďarského jazyka. Funkcia zámen v textovej kohézii.
- Stupňovanie prídavných mien.
- Gramatická zhoda v slovenskom jazyku.
- Pravopis podstatných mien, prídavných mien, zámen a čísloviek.
- Lexikálny význam, časovanie a pravopis slovies. Odlišnosti od maďarského jazyka.
- Lexikálny význam, delenie a stupňovanie prísloviek. Funkcia prísloviek v textovej kohézii.
- Neohybné slovné druhy: predložky, spojky, citoslovčia a častice. Predložkové väzby – odlišný gramatický jav v slovenskom jazyku. Tvorba predložkových väzieb. Tvorba slovných spojení a súvetí pomocou spojok. Využívanie častíc a citoslovciac na vyjadrenie pocitov, vôle, osobného stanoviska a postoja.

Syntax

- Druhy viet podľa zámeru hovoriaceho. Intonácia a interpunkcia na konci viet.
- Poučenie o vetej modalite (melódia, modálne slovesá, modálne častice).
- Vzťahy slov vo vete. Spájanie slov vo vete na základe vzťahu prisudzovania, určovania a priradovania – odlišnosti od maďarského jazyka.
- Jednočlenné a dvojčlenné vety. Hlavné a vedľajšie vetné členy – odlišnosti od maďarského jazyka (gramatická zhoda podmetu a prísudku, viacnásobného podmetu s prísudkom, priamy a nepriamy predmet, zhodný a nezuhodný prívlastok).
- Slovosled vo vete – odlišnosti od maďarského jazyka .
- Interpunkcia v jednoduchej vete.
- Jednoduchá veta a súvetie.

- Prirad'ovanie a podrad'ovanie v súvetí – odlišnosti od maďarského jazyka.
- Priama a nepriama reč. Interpunkcia priamej reči.
- Slovosled slov vo vedľajšej vete.

IV. 3.5. OBSAH ZLOŽKY LITERÁRNA KOMUNIKÁCIA

- Čítanie slovenských literárnych textov.
- Výrazné čítanie a predčítanie vyznačených častí slovenských literárnych textov.
- Prednes slovenských básní určených na memorovanie.
- Analýza slovenských literárnych textov.
- Oboznamovanie sa s vybranými predstaviteľmi slovenskej literatúry a s ich vybranými dielami.

PREHĽAD TEMATICKÝCH CELKOV

- Ukážky zo súčasnej slovenskej literatúry pre deti a mládež.
- Ukážky zo slovenskej ľudovej slovesnosti: slovenské ľudové rozprávky, povesti, báje, krátke formy ľudovej slovesnosti, ľudové balady.
- Ukážky zo slovenskej umeleckej literatúry: balady, bájky.
- Ukážky zo slovenskej literatúry od 1. polovice 19. storočia po súčasnosť.
- Ukážky zo slovenskej literatúry v 2. polovici 19. a na začiatku 20. storočia.
- Ukážky zo slovenskej literatúry medzi dvoma svetovými vojnami.
- Ukážky zo slovenskej literatúry po roku 1945, čítanie ukážok zo slovenskej literatúry od najvýznamnejších tvorcov literatúry pre deti a mládež, lyrických a prozaických literárnych diel, literatúry faktu a súčasnej dramatickej tvorby, primeraných veku a jazykovým zručnostiam žiakov.
- Príležitostná výchova literatúrou.

Odporúčaný počet vyučovacích hodín slovenského jazyka a slovenskej literatúry v jednotlivých ročníkoch:

Ročník	Týždenne	Ročne
5.	4-5	132-165
6.	4-5	132-165
7.	4-5	132-165
8.	4-5	132-165
9.	4-5	132-165

5. ročník

PREHĽAD TEMATICKÝCH CELKOV

I. Komunikácia

(počúvanie s porozumením, čítanie, ústne a písomné vyjadrovanie)

1. Rečové zámery

Nadviazanie kontaktu s osobami hovoriacimi po slovensky: pozdravy, oslovenia, rozlúčenie; zoznamovanie, predstavovanie; prosba, poďakovanie, ospravedlnenie; vyjadrenie záujmu.

Oznámenie a vyjadrenie stanoviska: získavať informácie, informovať niekoho, informovať sa; požiadať o radu, poskytnúť radu; vyjadriť ochotu, neochotu, istotu, neistotu, pochybnosť, vlastnú mienku, zámer; vyjadriť, že sa niečo páči/nepáči, že komunikujúca osoba má – nemá rád/rada niekoho alebo niečo; vyjadriť súhlas, nesúhlas, presvedčenie, uvažovanie, vedomosť, informovanosť; zdôvodniť mienku a stanovisko.

Vyjadrenie vôle a pocitov: požiadať o zopakovanie výpovede, slušne vyjadriť prosbu a želanie; návrhy, podnety; upozornenie, príkaz a zákaz; požiadať o pomoc; vyjadriť radosť, spokojnosť, nespokojnosť, ľútosť, prekvapenie, hnev.

2. Pojmové okruhy

Vyjadrenie jestvovania v slovenskom jazyku (je, sú) s osobitným dôrazom pri tvorbe viet s neslovesným prísudkom (On je žiak. Jablká sú zdravé.)

Vyjadrenie vlastníctva a vlastníka (podľa vetných štruktúr mať koho/čo, vlastníctvo koho/čoho a používaním lexikálne osvojených privlastňovacích zámen).

Vyjadrenie priestorových vzťahov: miesto, smerovanie, poloha, diaľka, vzdialenosť.

Vyjadrenie časových vzťahov: dĺžka trvania, určitý a neurčitý čas, približný čas; časová postupnosť činností a dejov; odkazovanie na prítomnosť, minulosť a budúcnosť; častosť.

Vyjadrenie kvalitatívnych vzťahov: postava, tvar, forma, akosť, vlastnosť, farba, vek, hmota/materiál ...

Vyjadrenie kvantitatívnych vzťahov: počet, množstvo, miera, hmotnosť, objem.

Vyjadrenie logických vzťahov: priradovanie, protiklady.

Vyjadrenie modality: potreby, nutnosti, nevyhnutnosti, možnosti, pochybnosti, úmyslu, vôle, zámeru.

Jazykové a mimojazykové prostriedky kohézie: foneticko-fonologické, prozodické, zámená, príslovky, predložkové vyjadrenia, citoslovčia, častice, spojky, slovesá; oslovenie, mimika, gestá, zrakový kontakt, vzdialenosť medzi účastníkmi komunikácie.

3. Čítanie

Technika čítania, plynulé hlasné čítanie, čítanie s porozumením a výrazné čítanie textov z oblasti foriem spoločenského styku, informačných, zážitkovo-dejových, jednoduchých náučných a administratívnych textov.

Výrazné čítanie.

4. Tvorba dialógov a súvislých ústnych a písomných prejavov

Štylizácia a kompozícia. Zoštylizovanie viet a vetných konštrukcií, správne syntaktické usporiadanie viet podľa modelov; usporiadanie myšlienok podľa časovej postupnosti, členenie prejavu na úvod, jadro a záver; osnova prejavu – rozvíjanie jednotlivých bodov prejavu do žiaducej hĺbky, pretváranie dialogickej reči na monologickú reč.

Ústne a písomné formy spoločenského styku: rozhovory doma, v škole, na nákupoch, v obchodoch, na pošte, v poštovom novinovom stánku, na železničnej/autobusovej stanici; ústne a písomné blahoželania; telefonovanie, písomný styk pomocou sms a e-mailov; pozdravy z výletov.

Zážitkovo-dejové prejavy: reprodukcia, rozprávanie, opis s rozprávaním, dramatizácia textov.

Administratívne prejavy: vyplňanie žiackeho preukazu, čitateľského preukazu, sprievodky na balík.

5. Tematické zameranie rozvoja komunikačných schopností

Rodina: poskytnutie informácií o sebe, členovia rodiny, príbuzní, život v rodine, práce v domácnosti, vzájomná pomoc v rodine, režim dňa, priateľské vzťahy, priatelia.

Bývanie: Dom, byt, prostredie, rastliny a zvieratá v najbližšom prostredí, bydlisko, skrášľovanie bytu a prostredia, ochrana životného prostredia.

Škola: adresa školy, trieda, život v škole, rozvrh hodín, učebné predmety, činnosti v škole, záujmové krúžky; školská knižnica; skrášľovanie triedy a školy.

Mesto a doprava: dopravné prostriedky, mestská doprava, dopravné predpisy pre chodcov. Okresné mesto.

Príroda: ročné obdobia – počasie a príroda; práce v ovocnom sade a v záhrade; domáce, poľné a lesné zvieratá; zvieratá v zoo; ochrana lesov, vtáctva a zveri; čas: presný a približný čas, kalendár, časové vzťahy.

Zdravie: osobná hygiena a správna životospráva; odev a obuv, jedlá; choroby a úrazy – predchádzanie chorobám, starostlivosť o chrup, u lekára, u zubného lekára, v lekárni.

Voľný čas: hry, športy, záľuby; turistika, orientácia v prírode, určovanie svetových strán, plávanie, bicyklovanie, loptové hry; hra na hudobnom nástroji; návšteva centra voľného času, mestskej/miestnej knižnice; ručné práce, majstrovanie.

Obchody a služby: Nákupy v rozličných obchodoch, na trhu, v tržnici; pošta: podávanie listu, pohľadnice, balíka, kupovanie poštových cien.

Naša vlasť: pamätihodnosti a prírodné osobitosti bydliska a okolia; známejšie mestá, rieky, hory v najbližšom okolí; Bratislava – hlavné mesto SR.

II. Jazyková komunikácia

1. Lexikológia

Slovná zásoba: v súlade s tematickým zameraním rozvoja komunikačných schopností osvojovanie a praktická aplikácia lexikálnych jednotiek (približne 350 aktívne a 150 receptívne).

Poučenie o slovnej zásobe: poučenie o lexikálnom význame slov (jednovýznamové a viacvýznamové slová, súradné slová, rovnozvučné a rovnoznačné slová, slová s opačným významom).

Poučenie o používaní slovníkov: práca so slovensko-maďarským a maďarsko-slovenským slovníkom a obrázkovým slovníkom.

2 Zvuková stránka reči a pravopis

Hláska – písmeno, abeceda – odlišnosti v hláskovej a grafickej sústave slovenského a maďarského jazyka. Správna výslovnosť a artikulácia slovenských hlások. Delenie slovenských hlások. Významotvorná funkcia dĺžky samohlások.

Pravidlo o rytmickej krátení.

Delenie slovenských hlások z hľadiska pravopisu.

Poučenie a praktický výcvik v písaní i/y v koreni známych slovenských slov po tvrdých a mäkkých spoluhláskach.

Poučenie a praktický výcvik v písaní i/y v koreni známych slovenských slov po obojakých spoluhláskach.

3. Morfológia

Slovesá : lexikálny význam a delenie slovies – odlišnosti od maďarského jazyka. Tvorenie a používanie správnych tvarov slovies podľa osoby, čísla a času.

Podstatné mená: lexikálny význam a delenie podstatných mien – odlišnosti od maďarského jazyka. Pravopis vlastných mien – odlišnosti od maďarského jazyka.

Predložky: vyjadrenie miesta, smerovania, času, prostriedku a účelu pomocou predložiek.

4. Syntax

Vety podľa zámeru hovoriaceho. Tvorenie jednoduchých viet podľa obsahu. Správna intonácia viet a pravopis.

Jednoduchá veta súvetie. Tvorenie jednoduchých viet a súvetí podľa vetných modelov.

III. Literárna komunikácia

1. Čítanie

Hlasné a tiché čítanie literárnych ukážok.

Výrazné čítanie a predčítanie vyznačených častí literárnych ukážok.

2. Tematické okruhy a témy

Svet rozprávok: ľudové a umelé rozprávky.

Slovenské ľudové rozprávky. Charakteristické prvky ľudových rozprávok (čarovné prvky, rozprávkové motívy, hrdinovia ľudových rozprávok, podobní a odlišní hrdinovia slovenských a maďarských ľudových rozprávok), kompozícia ľudových rozprávok.

Umelé rozprávky. Rozprávky pre deti od súčasných slovenských autorov - prozaická a básnická podoba rozprávky. Hrdinovia umelých rozprávok.

Ľudové piesne, detské hry, malé formy ľudovej slovesnosti: (príslovia, porekadlá, hádanky, žarty): podobné a odlišné motívy v slovenskej a maďarskej ľudovej slovesnosti; obraznosť, rým, rytmus.

Obrazy zo života detí a prírody: krátke básnické a prozaické diela zo súčasnej literatúry pre deti a mládež; detský hrdina; hlavné a vedľajšie postavy v literárnom diele; štruktúra a jazyk básní (verš, strofa, rytmus, básnický obraz, opakovanie).
Príležitostná výchova literatúrou.

6. ročník

PREHLAD TEMATICKÝCH CELKOV

I. Komunikácia a sloh

(počúvanie s porozumením, čítanie, ústne a písomné vyjadrovanie)

1. Rečové zámery

Nadviazanie kontaktu s osobami hovoriacimi po slovensky: - informovať sa a informovať o telesnom a duševnom stave, slušne reagovať na otázky; pozvanie – poďakovanie, akceptovať a odmietnuť pozvánku; vyjadriť pochopenie a záujem.

Oznámenie a vyjadrenie stanoviska: vyjadriť vlastnú mienku, názor, zámer, postoje; vyjadriť vďaku a pochvalu; vyjadriť uvažovanie, presvedčenie, vedomosť, informovanosť.

Vyjadrenie vôle: príkaz, zákaz, návrh, odporúčanie, nahováranie, odhováranie.

Vyjadrenie duševných pocitov a nálady: radosti, obdivu, žiaľu, prekvapenia, sklamaní.

2. Pojmové okruhy

Vyjadrenie jestvovania v priestore a čase; prikazovanie a podmieňovanie.

Vyjadrenie vlastníctva a vlastníka.

Vyjadrenie priestorových vzťahov: miesto, smerovanie, poloha, diaľka, vzdialenosť.

Vyjadrenie časových vzťahov: dĺžka trvanie, časové ohraničenie deja, konkrétny a približný čas, termíny, dáta; časová následnosť dejov; rýchlosť, častosť; jednorazové, prebiehajúce a opakované činnosti, deje a udalosti.

Vyjadrenie kvalitatívnych vzťahov: postava, tvar, forma, rozloha, kvalita, stav zraku, sluchy; farba, vek, hmota/látka/materiál; chute, pachy, vône ...

Vyjadrenie kvantitatívnych vzťahov: počet, množstvo, dĺžka, hmotnosť, miera, objem, stupňovanie, porovnávanie počtu, množstva a miery.

Vyjadrenie logických vzťahov: priradenosť, podradenosť, odporovanie, vylučovanie, príčina - dôsledok.

Vyjadrenie modality: potreby, nutnosti, nevyhnutnosti, možnosti, vôle, pochybnosti, zámeru.

Jazykové a mimojazykové prostriedky kohézie: foneticko-fonologické, prozodické, zámená, slovesá, príslovky, častice, spojky, opakovania, synonymá, oslovenia, mimika, gestá, udržiavanie kontaktu zrakom, vzdialenosťou a polohou tela.

3. Čítanie

Technika čítania, plynulé hlasné čítanie, čítanie s porozumením a výrazné čítanie textov z oblasti foriem spoločenského styku, informačných, zážitkovo-dejových, jednoduchých náučných a administratívnych textov.

Selektívne čítanie.

Študijné čítanie.

4. Tvorba dialógov a súvislých jazykových prejavov

Štylizácia a kompozícia

Správne štylistické usporiadanie viet. Spájanie viet a vetných celkov do súvislých textov. Osnova prejavu, členenie prejavu na úvod, jadro a záver, rozvíjanie tematických celkov do žiaducej hĺbky. Logické usporiadanie myšlienok, členenie textov na menšie logické celky. Časová následnosť pri rozprávaní.

Štruktúra súkromného listu (oslovenie, úvod, jadro, záver, lúčenie, podpis), odlišné písanie dátumu, oslovenia a zámen v maďarskom a slovenskom jazyku; štruktúra oznámenia a správy.

Ústne a písomné formy spoločenského styku: pozvanie, poďakovanie, privítanie; výhovorky, ospravedlnenie; rozhovory v rozličných službách a obchodoch; blahoželanía, pozdravy, súkromný list, oznámenie, správa, telefonovanie, krátke správy formou sms a e-mailu.

Zážitkovo – dejové prejavy: reprodukcia, rozprávanie, tematické rozprávanie, beseda, opis s rozprávaním (napríklad jednoduchého pracovného postupu, činnosti, hry, predmetov, miestnosti, prírody a pod.), dramatizácia. Hodnotenie zážitkov a udalostí pri rozprávaní.

Náučné prejavy: reprodukcia opisov a výkladov v učebnici, v detských a populárno-náučných časopisoch.

Administratívne prejavy: hlásenie, nástenné noviny, vyplňanie poštových tlačív; podávanie doporučeného listu.

5. Tematické zameranie rozvoja komunikačných schopností

Rodina: osobné údaje – adresa, telefónne číslo, dátum narodenia, materinský jazyk, stav členov rodiny, rodinné udalosti, záľuby členov rodiny, vzájomná pomoc v rodine; víkendy, prázdniny a sviatky v rodinnom kruhu; písomný styk s blízkymi členmi rodiny.

Receptívne: Zvyky a tradičné sviatky v slovenských rodinách.

Škola: život a práca v triede; telocvičňa, školská jedáleň; návšteva nepovinných predmetov; učiteľia školy; zaujímavosti zo školského života.

Bývanie: zariadenie a výbava domácnosti; prostredie, v ktorom žijeme; utváranie životného prostredia – skrášľovanie bytu, okolia, mesta/dediny; starostlivosť o estetický vzhľad a čistotu prostredia.

Zdravie: správna životospráva, stravovanie, obľúbené jedlá a nápoje, národné jedlá, stravovací režim, stravovacie zvyky v rodine, stravovanie v školskej jedálni, kultúra stolovania a stravovania; v reštaurácii, v bufete, v cukrárni; choroby a úrazy, predchádzanie chorobám a úrazom; prvá pomoc, lekárska pohotovosť.

Obchody a služby: obchody v mieste bydliska; nákupy v obchodnom dome, na trhu, na tržnici; merné jednotky a ceny.

Voľný čas: hry, záľuby; loptové hry; zimné športy; jazda na bicykli, dopravné predpisy pre chodcov a cyklistov; spoločenské hry detí; návštevy, návšteva kina, divadla, výstavy, múzea; sledovanie detských programov v rozhlase a televízii.

Sociálne kontakty žiakov. Priateľstvo, priatelia. Osobné a písomné kontakty so známymi a priateľmi inej národnosti.

Príroda: ochrana lesov, vtákov a zveri; zber liečivých rastlín; na hubách; návšteva národných parkov, chránených oblastí a prírodných rezervácií.

Naša vlasť: cestovanie po vlasti - kultúrne, historické a etnické osobitosti vlastného a navštíveného regiónu; Vysoké Tatry, Košice – metropola východného Slovenska; príprava na výlety, táborenie, turistický výstroj.

II. JAZYKOVÁ KOMUNIKÁCIA

1. Lexikológia

Slovná zásoba: v súlade s tematickým zameraním rozvoja komunikačných schopností osvojovanie a praktická aplikácia lexikálnych jednotiek (približne 350 aktívne, 150 receptívne); poučenie o používaní slovníkov a ich praktickosť.

Poučenie o slovnej zásobe: poučenie o lexikálnom význame slov (jednovýznamové a viacvýznamové slová, súradné slová, rovnozvučné a rovnoznačné slová; poučenie o tvorení slov predponami a príponami podľa zásady dvojčlennosti pri tvorení slov, slovná rodina, príbuzné slová. Rozdeľovanie slov na konci riadka.

Poučenie o používaní slovníkov. Práca so slovensko-maďarským slovníkom, s obrázkovým slovníkom.

2. Zvuková stránka reči a pravopis

Spodobovanie a splývanie spoluhlások. Znelé a neznelé spoluhlásky v slovenskom jazyku. Odlišnosti v spodobovaní spoluhlások v slovenskom a maďarskom jazyku. Správna

výslovnosť a písanie spoluhlások na konci slova, spodobovanie spoluhlások vo vnútri slova, splývanie spoluhlások v prúde reči.

Výnimky vo výslovnosti a pravopise: výslovnosť a pravopis slabík de-, te-, ne-, le-, di-, ti-, ni-, li- v známych slovách cudzieho pôvodu a v niektorých domácich slovách (dirigent, diktát, literatúra, teraz, vtedy), písanie „i“ po tvrdých spoluhláskach v známych slovách cudzieho pôvodu a vo zvukomalebných slovách (kilogram, gitara, chichi).

3. Morfológia

Podstatné mená

Rod a číslo podstatných mien. Pomnožné podstatné mená – odlišný gramatický jav. Poučenie o ohýbaní podstatných mien v slovenskom jazyku podľa pádov.

Poučenie o predložkových väzbách podstatných mien podľa pádov, tvorenie a používanie predložkových väzieb podľa pádových otázok a modelov.

Tvorenie správnych tvarov podstatných mien mužského, ženského a stredného rodu podľa modelov - praktické precvičovanie v rečových situáciách.

Písanie i, y v príponách podstatných mien. Výnimky z rytmického krátenia v príponách podstatných mien. Výslovnosť pádovej prípony –ov.

Tvorenie správnych tvarov známych pomnožných podstatných mien v genitíve a lokáli.

Slovesá

Lexikálny význam sloves – činnosť a stavové slovesá. Zvratné slovesá – odlišnosti od maďarského jazyka. Modálne slovesá.

Slovesný vid, vidové dvojice.

Tvorenie správnych tvarov sloves v oznamovacom, rozkazovacom a podmieňovacom spôsobe podľa modelov. Budúci čas dokonavých sloves. Vykanie v slovenskom jazyku.

Infinitív – slovníkový tvar sloves v slovenskom jazyku.

Tvorenie a používanie správnych tvarov nepravidelných sloves.

Pravidlo o rytmickom krátení v osobných príponách sloves.

Výslovnosť a pravopis osobnej prípony –li, splývavá výslovnosť zložených tvarov sloves v minulom čase.

Syntax

Tvorenie

III. LITERÁRNA KOMUNIKÁCIA

1. Čítanie

Plynulé tiché a hlasné čítanie literárnych ukážok.

Výrazné čítanie vyznačených častí literárnych ukážok.

Predčítanie prebratých a známych textov.

2. Tematické okruhy a témy

Príbehy zo života detí

Hrdinovia detských príbehov. Hodnotenie literárneho hrdinu na základe jeho vlastností a činov. Dejová osnova príbehu. Reprodukcia životného príbehu hrdinu podľa osnovy.

Jazykové osobitosti v súčasnej detskej literatúre. Dialógy v literárnych textoch. Poznatzky o poviedke – na základe poznatkov získaných na hodinách maďarskej literatúry.

Obrazy zo života prírody a ľudí

Vzťah k prírode a k domovine v literatúre. Jazykové prostriedky na vystihnútie obsahu: výber slov, slovných spojení, dialógy, básnické obrazy, zdobeniny, básnické prívlastky, zosobňovanie. Stavba básní, rytmus, rým, opakovanie.

Slovenské báje a povesti

Poznatky o bájach na základe poznatkov z maďarskej literatúry. Tematika a hrdinovia slovenských bájí - porovnanie s hrdinami rozprávok.

Povesti – poznatzky z maďarskej literatúry. Tematika povestí (historické udalosti, miestne povesti). Hrdinovia slovenských povestí. Spoločné a odlišné črty v rozprávkach, bájach a povestiach.

Postava kráľa Mateja a Juraja Jánošíka v slovenských ľudových povestiach.

Slovenské ľudové piesne. Tematika a stavba, rým, rytmus, strofa, refrén, opakovanie slov, častí.

Jazykové výrazové prostriedky ľudových piesní: obrazné pomenovanie, slovosled, prízvuk.

3. Príležitostná výchova literatúrou.

7. ročník

PREHLAD TEMATICKÝCH CELKOV

I. Komunikácia a sloh

(počúvanie s porozumením, čítanie, ústne a písomné vyjadrovanie)

1. Rečové zámery

V nadväznosti na zručnosti získané v 5. a 6. ročníku upevňovanie a prehlbovania zručnosti realizovať rečový zámer s dôrazom na tvorbu dlhších replík, pohotovosť, na rýchle reagovanie a jazykovú správnosť.

Nadviazanie kontaktu s osobami hovoriacimi po slovensky: pozdravy, oslovenia, rozlúčenie; zoznamovanie sa; prosba, poďakovanie, ospravedlnenie; vyjadriť pochopenie, záujem – nezáujem.

Oznámenie a vyjadrenie stanoviska: získavať a poskytovať informácie; požiadať o radu, poskytnúť rady; vyjadriť ochotu, neochotu, istotu, neistotu, pochybnosť, vlastnú mienku, zámer; vyjadriť, že sa niečo páči/nepáči, že komunikujúca osoba má – nemá rád/rada niekoho alebo niečo; vyjadriť súhlas, nesúhlas, presvedčenie, uvažovanie, vedomosť, informovanosť, prekvapenie..

Vyjadriť súhlas a nesúhlas, schválenie a neschválenie niečoho; zaujať stanovisko k niečomu, presvedčiť partnera o pravdivosti svojho tvrdenia, o správnosti stanoviska, zdôvodniť mienku a stanovisko.

Vyjadrenie vôle a pocitov: požiadať o zopakovanie výpovede, slušne vyjadriť prosbu a želanie; návrhy, podnety; upozornenie, príkaz a zákaz; požiadať o pomoc; vyjadriť radosť, spokojnosť, nespokojnosť, ľútosť, prekvapenie, hnev.

Vyjadriť požiadavku, objednávku; zložitejšie pokyny, inštrukcie, ponuky; upozornenie, príkazy, zákazy so zdôvodnením; výzva.

Vyjadrenie duševných pocitov a nálady: vyjadriť sympatie, antipatie, pohoršenie.

Opis voľakoho alebo voľačoho: opis ľudí, predmetov a vecí, opis problému; opis prostredia, širšieho okolia a prírody.

2. Pojmové okruhy

Zvyšovanie úrovne vyjadrovania zo stránky rozsahu a jazykovej korektnosti výpovedí, s osobitným dôrazom na vyjadrenie vlastníka a vlastníctva, ako aj na presnejšie, výstižnejšie vyjadrenie kvalitatívnych a kvantitatívnych vzťahov.

Vyjadrenie vlastníctva a vlastníka.

Vyjadrenie priestorových vzťahov: miesto, smerovanie, poloha, diaľka, vzdialenosť.

Vyjadrenie časových vzťahov: dĺžka trvania, časové ohraničenie deja, konkrétny a približný čas, termíny, dáta; časová následnosť dejov; rýchlosť, častosť; jednorazové, prebiehajúce a opakované činnosti, deje a udalosti.

Vyjadrenie kvalitatívnych vzťahov: postava, tvar, forma, rozloha, kvalita, stav zraku, sluchy; farba, vek, hmota/látka/materiál, ; chute, pachy, vône ...

Vyjadrenie kvantitatívnych vzťahov: počet, množstvo, dĺžka, hmotnosť, miera, objem, stupňovanie, porovnávanie počtu, množstva a miery.

Vyjadrenie logických vzťahov: priradenosť, podradenosť, odporovanie, vylučovanie, príčina - dôsledok.

Vyjadrenie modality: potreby, nutnosti, možnosti, vôle, pochybnosti, zámeru.

Vyjadrenie uvažovania, presvedčenia, znalosti, informovanosti, prekvapenia.

Jazykové a mimojazykové prostriedky kohézie: foneticko-fonologické, prozodické, zámená, slovesá, príslovky, častice, spojky, opakovanie, synonymá, oslovenia, mimika, gestá, udržiavanie kontaktu zrakom, vzdialenosťou a polohou tela.

3. Čítanie

Hlasné a tiché plynulé čítanie s porozumením.

Samostatne čítanie dlhších textov v detských a populárno-náučných časopisoch a magazínoch.

Výrazne čítanie a predčítanie.

Rýchle, selektívne, študijné a kritické čítanie.

Orientácia v jednoduchých informačných textoch v slovenskom jazyku (cestovný poriadok, jedálny lístok, oznamy, jednoduché tlačivá, dotazníky, listy, návody, reklamy, pútače; programy kín, rozhlasu, televízie, orientačné mapky miest, turistické orientačné tabule).

4 . Tvorba dialógov a súvislých ústnych a písomných prejavov

Štylizácia a kompozícia

Osnova zážitkovo-dejových prejavov, spájanie tematických jednotiek prejavu do vyšších celkov. Členenie textov na logické celky, tvorenie vhodných nadpisov vyčleneným celkom. Členenie slohových útvarov na úvod, jadro a záver. Časová následnosť dejov.

Jazykové a stylistické prostriedky charakteristiky a opisu.

Ústne a písomne formy spoločenského styku

Rozličné formy blahoželania, pozvania, privítania a poďakovania (napr. priateľské, slávnostné a oficiálne privítanie, blahoželanie atd.), ospravedlnenie, telefonovanie, spoločenské rozhovory pri nákupoch a službách.

Oznámenie a správa o živote v škole a mimo nej, súkromný list, zoznam nákupu, zostavenie jedálneho lístka na rôzne príležitosti, recepty, návody, odporúčania, zostavenie programu (napr. rodinných osláv, vychádzky, kultúrneho programu atď.).

Zážitkovo-dejové prejavy

Reprodukcia. - Voľná a stručná reprodukcia, reprodukcia s využívaním priamej reči a s pretváraním priamej reči v reprodukováných textoch. Reprodukcia s rozvíjaním tvorivej fantázie. Reprodukcia spojená s opisom prírody, charakteristikou postáv a hodnotením javov.

Rozprávanie. Vyrozprávanie zážitku, príhody s dejovým napätím, rozprávanie spojené s opisom prostredia a situácie, s opisom alebo charakteristikou konajúcich osôb, s hodnotením ich konania. Rozprávanie na základe tvorivej fantázie. Hodnotenie zážitkov a udalostí pri rozprávaní. Oživenie rozprávania priamou rečou.

Opis s rozprávaním. Rozprávanie spojené s opisom prírody; opis činnosti a pracovného postupu.

Opis predmetu, prírodných javov (napr. búrky), prírody a prostredia. Opis osoby. Porovnávanie a prirovnávanie pri opise.

Dramatizácia. Voľné pretváranie reči postáv. Dramatizácia s rozvíjaním tvorivej fantázie.

Hodnotiace prejavy

Charakteristika podľa vonkajších znakov osoby a jej charakterových vlastností. Hodnotenie správania, postojov a činnosti opisovanej osoby.

Náučné prejavy

Reprodukcia opisov a primeraných výkladov v učebnici a časopisoch.

V súlade s tematickým zameraním rozvoja komunikačných schopností tvorba primeraných opisov a výkladov v nadväznosti na preberané učivo dejepisu, zemepisu a iných učebných predmetov.

Referovanie o aktuálnom učive predmetov, ktoré si žiaci osvojujú v materinskom jazyku.

Referovanie o individuálne prečítaných populárno-náučných textoch.

Administratívne prejavy.

Program výletu, návštevy, zoznam kníh vo vlastnej knižnici, zoznam účastníkov výletu, jednoduchá objednávka, vyplňanie podacieho lístka, zložienky, tlačiva do tábora; korešpondenčný lístok.

5. Tematické zameranie rozvoja komunikačných schopností

Rodina a ľudské vzťahy. Život v rodine. Domácnosť. Životné podmienky; byt, vybavenie domácnosti. Širšie príbuzenské vzťahy. Rodinné udalosti: napr. narodenie nového člena rodiny, sobáš, zásnuby, maturita. Rodinný stav. Vonkajšia a vnútorná charakteristika členov rodiny. Život v neúplných rodinách, život v detských domovoch.

Škola. Život v škole. Nové predmety v 7. ročníku. Rozširujúce predmety. Učíme sa cudzie jazyky.

Zdravie. Naše telo – časti tela. Osobná hygiena. Najčastejšie choroby a úrazy.

Predchádzanie úrazom a chorobám. Prvá pomoc. Domáca lekárnička. Lekárne, lieky. Racionálna výživa. Liečivé byliny a čaje. Otravné látky, fajčenie, drogy – ochrana a boj proti nim. Utváranie zdravého životného prostredia.

Obchod a služby. Služby pre obyvateľstvo, obchody, nákupy. V reštaurácii, u obuvníka, sklenára, opravára hodín a hodiniek, u holiča a kaderníčky, u krajčíra a krajčírky, v kvetinárstve. Nákupy v textilnej galantérii, v metrovom textile, v predajni fotoaparátov, hodín a v klenotníctve.

Cestovanie a doprava. Príprava na cestovanie. Cestovanie po vlasti vlakom a autobusom. Cestovný poriadok. V informačnej kancelárii na železničnej a autobusovej stanici. Bezpečnosť pri cestovaní vlakom a autobusom. Dobrodružstvá a zážitky pri cestovaní.

Sociálne kontakty žiakov. Priateľstvo. Vzťah k priateľom, rovesníkom, dospelým a starým. Styky medzi maďarskou a mládežou inej národnosti.

Voľný čas. Šport, záľuby, diskotéka, záujmová činnosť v škole, krúžky, umelecké činnosti, prázdniny, zážitky, príhody, udalosti. Činnosti v rôznych zväzoch, kluboch, v centrách voľného času.

Príroda. Kvety a rastliny okolo nás. Pestovanie izbových kvetín a rastlín. Záhradkárstvo. Skleníky, pareniská, fóliovníky – ich výhody a nevýhody.

Počasie – meteorológia.

Dobývanie prírody, skultúrňovanie životného prostredia a krajiny. Ochrana prírody pred ničením a zdevastovaním. Národné parky, chránené oblasti a prírodné rezervácie v regióne žiaka.

Svet kultúry a umenia. Knihy, časopisy, noviny, rozhlas, televízia, film, divadlo, hudba v našom živote. Obľúbená kniha. Obľúbený filmový herec. Obľúbená hudobná skupina, obľúbený spevák.

Naša vlasť. Prírodné, historické a kultúrne zaujímavosti vlastného regiónu. Kúpeľné mestá a známejšie výletné a rekreačné strediská v našej vlasti. Vybrané miesta viažuce sa k známym osobnostiam.

II. JAZYKOVÁ KOMUNIKÁCIA

1. Lexikológia

Slovná zásoba: v súlade s tematickým zameraním rozvoja komunikačných schopností osvojovanie a praktická aplikácia lexikálnych jednotiek (približne 400 aktívne a 200 receptívne); poučenie o používaní synonymického a frazeologického slovníka.

Poučenie o slovnej zásobe: poučenie o štylistickom využívaní synonymických dvojíc a radov, citovo zafarbených a zvukomalebných slov.

Ustálené prirovnania – porovnanie s maďarským jazykom.

Poučenie o používaní slovníkov. Práca so synonymickým a frazeologickým slovníkom.

2. Morfológia

Prídavné mená.

Lexikálny význam prídavných mien – na základe poznatkov z maďarského jazyka. Pojem vlastnostných (akostných a vzťahových) prídavných mien. Živočíšne a privlastňovacie

prídavné mená – odlišné javy od maďarského jazyka. Stupňovanie akostných prídavných mien. Gramatická zhoda prídavného mena s podstatným menom v rode, čísle a páde.

Tvorenie správnych tvarov prídavných mien tvrdého a mäkkého zakončenia podľa modelov. Vyjadrenie vlastníka privlastňovacími prídavnými menami – porovnanie s maďarským jazykom. Tvorenie a používanie privlastňovacích prídavných mien.

Štylistický význam prídavných mien.

Písanie i, y a rytmické krátenie v príponách prídavných mien. Správna výslovnosť prípon prídavných mien.

Zámená.

Lexikálny význam zámen. Odlišné druhy zámen v maďarskom a slovenskom jazyku. Tvorenie a používanie správnych tvarov osobných, privlastňovacích, ukazovacích a opytovacích zámen podľa modelov. Správne používanie zvratných zámen sa, si a svoj – porovnanie s maďarským jazykom. Tvorenie a používanie neurčitých a vymedzovacích zámen. Požívanie dlhších a kratších tvarov osobných zámen v reči a v písme.

Funkcia zámen v textovej kohézii. Štylistický význam zámen v reči. Vyjadrenie vlastníka zámenami. Využívanie zámen na spájanie viet a vetných celkov.

Číslovky.

Druhy čísloviek – porovnanie s maďarským jazykom. Tvorenie správnych tvarov základných čísloviek a ich používanie v reči. Správny gramatický tvar počítanej veci. Správny gramatický tvar slov vo vetnej štruktúre: číslovka - počítaný predmet - sloveso. Pravopis základných čísloviek. Zlomkové číslovky – lexikálne osvojenie, tvorenie, spájanie s počítaným predmetom.

Tvorenie správnych radových čísloviek podľa modelov. Gramatická zhoda radových čísloviek a podstatného mena. Pravopis radových čísloviek.

Odlišné druhy čísloviek od maďarského jazyka: skupinové, druhové a násobné číslovky.

Lexikálny význam a funkcia skupinových čísloviek, spájanie s pomnožnými podstatnými menami.

Druhové a násobné číslovky – lexikálne osvojenie, tvorenie a používanie. Pravopis.

Neurčité číslovky – tvorenie, používanie, pravopis.

Syntax.

Tvorenie jednoduchých viet podľa modelov a na základe grafického znázornenia jednoduchých vetných štruktúr. Správna intonácia, interpunkcia vnútri a na konci viet, správny slovosled slov vo vetách.

III. LITERÁRNA KOMUNIKÁCIA

1. Čítanie

Výrazné, tvorivé a kritické čítanie známych literárnych textov.

Analytické čítanie literárnych textov.

Predčítanie známych literárnych textov.

2. Tematické okruhy a témy

Príbehy zo života mládeže

Ukážky zo súčasnej literatúry pre deti a mládež. Príbehy a osudy detských hrdinov.

Tematika a žánre súčasnej literatúry pre deti a mládež.

Jazyk a štýl literárnych diel. Dejová osnova poviedok.

Balady

Ukážky zo slovenských balád. Ľudová a umelá balada. Ľudské vzťahy, osudy a charaktery v baladách.

Stavba balady, strofy, verš. Funkcia rýmu a opakovania v balade. Obrazné pomenovanie v baladách.

Bájk

Ukážky zo slovenských bajok. Ľudské vzťahy a charaktery v bajkách. Zosmiešňovanie a kritika ľudských nerestí v bajkách. Ponaučenia z bajok. Stavba a jazyk bajok.

Zo slovenskej literatúry v 1.polovici 19. storočia

Obrazy zo spoločenských a kultúrnych pomerov na začiatku 19. storočia v literatúre s tematikou života detí a mládeže. Láska k národu, k vlasti, k materinskému jazyku.

Štúrovská literatúra. Vzťah štúrovskej literatúry k ľudovej slovesnosti. Spoločné črty v slovenskej a maďarskej literatúre na začiatku 19. storočia. Uzákonenie spisovnej slovenčiny. Najvýznamnejší predstavitelia štúrovskej generácie a ich literárna tvorba, primeraná veku a jazykovým zručnostiam žiakov.

Lyrika; lyrická, lyricko-epická a epická báseň. Výber slov v básňach na vyjadrenie revolučného vlastenectva, revolučnej atmosféry, na vyjadrenie lásky k vlasti, obdivu k jej krásam. Metafora, básnický prívlastok, opakovanie, zdrobneniny. Stavba básne, dvanásťslabičný verš, združený rým.

3. Príležitostná výchova literatúrou.

8. ročník

PREHLAD TEMATICKÝCH CELKOV

I. Komunikácia a sloh

(počúvanie s porozumením, čítanie, ústne a písomné vyjadrovanie)

1. Komunikačné zámery

Realizácia komunikačných zámerov, ktoré tvorili obsah učiva 5. – 7. ročníka s dôrazom na zvyšovanie úrovne vyjadrovania zo stránky výberu slovnej zásoby, rozmanitosti vetných štruktúr, úrovne rečovej kultúry a využívania mimojazykových prostriedkov.

Nadviazanie kontaktu s osobami hovoriacimi po slovensky: pozdravy a oslovenia, rozlúčenie; predstavovanie; prosba, poďakovanie, ospravedlnenie; vyjadrenie pochopenia a záujmu – nezájmu.

Oznámenie a vyjadrenie stanoviska: získať informácie, poskytnúť informácie; požiadať o radu, poskytnúť radu; vyjadriť ochotu, neochotu, istotu, neistotu, pochybnosť, vlastnú mienku, zámer; vyjadriť, že sa niečo páči/nepáči, že účastník komunikácie má – nemá rád/rada niekoho alebo niečo; vyjadriť súhlas, nesúhlas, presvedčenie, uvažovanie, vedomosť, informovanosť, ovládanie niečoho.

Vyjadriť súhlas, nesúhlas, schválenie - neschválenie niečoho; zaujať stanovisko k niečomu, zdôvodniť mienku a stanovisko, presvedčiť partnera o pravdivosti svojho tvrdenia, o správnosti stanoviska.

Vyjadrenie vôle a pocitov: požiadať o zopakovanie výpovede, vyjadriť prosbu, želanie; návrhy, podnety; upozornenie, príkaz a zákaz; požiadať o pomoc; vyjadriť radosť, spokojnosť, nespokojnosť, ľútosť, prekvapenie, hnev.

Vyjadriť požiadavku, objednávku; zložitejšie pokyny, inštrukcie, ponuky; upozornenie, príkazy, zákazy so zdôvodnením; výzvu.

Vyjadrenie duševných pocitov a nálady: vyjadriť sympatie a antipatie, pohoršenie.

Opis voľakoho alebo voľáčoho: opis ľudí, predmetov a vecí, opis problému; opis prostredia, širšieho okolia a prírody.

2. Pojmové okruhy

Prehľbovanie jazykovej kultúry pri vyjadrovaní rôznych vzťahov a súvislostí, s dôrazom na vyjadrenie vlastníckych, priestorových, časových, kvalitatívnych, kvantitatívnych a logických vzťahov.

Vyjadrenie vlastníctva a vlastníka.

Vyjadrenie priestorových vzťahov: miesto, smerovanie, poloha, diaľka, vzdialenosť.

Vyjadrenie časových vzťahov: dĺžka trvania, časové ohraničenie deja, konkrétny a približný čas, termíny, dáta; časová následnosť dejov; rýchlosť, častosť; jednorazové, prebiehajúce a opakované činnosti, deje a udalosti.

Vyjadrenie kvalitatívnych vzťahov: postava, tvar, forma, rozloha, kvalita, stav zraku, sluchy; farba, vek, hmota/látka/materiál; chute, pachy, vône ..., spôsob vykonávania činnosti.

Vyjadrenie kvantitatívnych vzťahov: počet, množstvo, poradie, dĺžka, hmotnosť, miera, objem, stupňovanie, porovnávanie počtu, množstva a miery.

Vyjadrenie logických vzťahov: priradenosť, podradenosť, odporovanie, vylučovanie, príčina – dôsledok, účel – prostriedok.

Vyjadrenie modality: potreby, nutnosti, nevyhnutnosti, možnosti, vôle, pochybnosti, zámeru.

Jazykové a mimojazykové prostriedky kohézie: foneticko-fonologické, prozodické, zámená, slovesá, príslovky, citoslovčia, častice, spojky; opakovanie, synonymá, oslovenie, mimika, gestá, udržiavanie kontaktu zrakom, vzdialenosťou a polohou tela.

3. Čítanie

Tiché plynulé čítanie s porozumením.

Samostatné čítanie dlhších textov v populárno-náučných časopisoch a magazínoch z oblasti individuálnej záujmovej sféry žiakov.

Výrazne čítanie a predčítanie.

Rýchle, selektívne, študijné a kritické čítanie.

Orientácia v jednoduchých informačných textoch v slovenskom jazyku (cestovný poriadok, jedálny lístok, oznamy, jednoduché tlačivá, dotazníky, listy, návody, reklamy, pútače; programy kín, rozhlasu, televízie, orientačné mapky miest, turistické orientačné tabule).

Vyhľadávanie informácií v Krátkom slovníku slovenského jazyka a v Školskom lexikóne.

4. Tvorba dialógov a súvislých jazykových prejavov

Štylizácia a kompozícia

Tvorenie viet, rozličné transformácie opytovacie, záporné, rozkazovacie, rozširujúce, zlučovacie, vypúšťacie, substitučné a permutačné. Štylistická funkcia prívlastku.

Rozvíjanie tematických jednotiek do žiaducej hĺbky, spájanie viet a tematických jednotiek do súvislých celkov, usporiadanie činností a dejov podľa časovej postupnosti.

Členenie slohového útvaru na úvod, jadro a záver; členenie písomného prejavu na odseky, naformulovanie témy a nadpisu ústneho a písomného prejavu.

Ústne a písomné formy spoločenského styku

Primerane jazykovej úrovni a veku žiakov rozličné pozdravy a oslovenia, prosby a želania, vyžiadanie a podávanie informácií, poďakovanie, privítanie a rozlúčenie, ospravedlnenie, spoločenské rozhovory (pri cestovaní, pri nákupoch, v službách – napr. v opravovni), telefonovanie, blahoželenie, vyslovenie sústrasti.

Oznámenia a správy zo života v škole a mimo školy, stručné informácie a oznamy formou sms a e-mailu

Riešenie veku primeraných štandardných sociálnych situácií: v meste/v mieste bydliska; na pošte a v poštovom novinovom stánku, na stanici a v dopravnom prostriedku; v obchode, v obchodnom dome; v zdravotníckom, kultúrnom a športovom zariadení, v zariadeniach služieb pre obyvateľstvo, v stravovacom zariadení.

Zážitkovo – dejové prejavy

Reprodukcia úryvkov alebo celých literárnych diel, divadelných hier, filmov (na základe čítania alebo vysielania v rozhlase a televízii). Voľná a stručná reprodukcia, reprodukcia s využitím dialógov, reprodukcia s pretváraním priamej reči na nepriamu reč, reprodukcia s rozvíjaním tvorivej fantázie. Reprodukcia spojená s opisom prírody a situácie, s charakteristikou postáv a hodnotením javov.

Rozprávanie. Vyrozprávanie zážitku, príhody s dejovým napätím (spojené s opisom prostredia a situácie, s opisom alebo charakteristikou konajúcich osôb), rozprávanie na základe tvorivej fantázie; živé rozprávanie na základe správ z novín; rozprávanie spojené s uvažovaním a hodnotením zážitkov a udalostí. Stavba rozprávania. Dejové napätie, využívanie jednočlenných viet a priamej reči. Modely jednoduchých viet a súvetné modely pri rozprávaní.

Opis. Opis individuálnych výrobkov žiakov. Opis hry. Opis osoby, prírody, prírodných javov, prostredia. Porovnávanie pri opise. Funkcia a využívanie odbornej terminológie pri opisoch.

Dramatizácia prečítaných literárnych ukážok a textov učebnice doslovnou reprodukciou dialógov a pretváraním reči postáv. Dramatizácia s rozvíjaním tvorivej fantázie.

Hodnotiace prejavy

Charakteristika priateľov, spolužiakov, členov rodiny, známej osoby a osobnosti; uvádzanie vonkajších znakov charakterových vlastností osoby. Funkcia a využívanie prídavných mien, prirovnaní, prísloviek a iných výrazov na vonkajšiu a vnútornú charakteristiku. Charakteristika osoby na základe jej činnosti – hodnotenie.

Náučné prejav

Štruktúra textov učebnice náučného charakteru. Reprodukcia opisov a primeraných výkladov (v učebnici a časopisoch). Podľa modelových textov v učebnici tvorenie primeraných opisov a vysvetlení (z oblasti dejepisu, zemepisu ...).

Opis pracovného postupu, opis – výsledok pozorovania, opis na základe exkurzie a pod.

Reprodukcia vybraných tematických celkov z učiva dejepisu a zemepisu, osvojovaného v maďarskom jazyku, a jednoduchých populárno-náučných článkov v rôznych časopisoch.

Administratívne a reklamné prejavy

Prihláška, hlásenie, pozvánka, nástenné noviny, objednávka, vyplňanie tlačív(dotazníkov), plagát, reklama.

5. Tematické zameranie rozvoja komunikačných schopností

Škola. Učebné predmety, učebná činnosť. Špeciálne učebne, laboratóriá. Vzťahy k telesne postihnutým spolužiakom. Záujmová činnosť v škole. Zaujímavosti zo školského života.

Zdravie. Starostlivosť o zdravie, osobná hygiena, telesná kultúra. Stravovací režim. Rodinné zvyky, kultúra stravovania a stolovania pri rozličných sviatkoch a oslavách. Domáca lekárnička. Lekárska služba, služba prvej pomoci, záchranná služba. V nemocnici, na poliklinike. Lekáreň, lieky, liečivé byliny. Význam správnej výživy, športu a pohybu v prírode pre zdravie. Správne odievanie. Škodlivý vplyv alkoholu, drog a fajčenia. Boj proti AIDS.

Obchod a služby. Nákupy v obchode, v obchodnom dome, v tržnici, na trhu, v butikoch. Merné jednotky a ceny. Sieť služieb v mieste bydliska.

Doprava a cestovanie. Dopravné prostriedky – ich výhody a nevýhody. Doprava, cestovanie a životné prostredie. Cestovanie po vlasti a do zahraničia. Oblúbené výletné miesta doma a v zahraničí. Orientácia podľa mapy a plánu mesta. Bezpečnosť pri cestovaní.

Voľba povolania. Bežné druhy zamestnaní. Možnosti ďalšieho štúdia a zamestnania, príprava na budúce povolanie.

Receptívne: slovenské a maďarské ľudové remeslá.

Voľný čas, šport. Účelné využívanie voľného času. Oblúbené činnosti doma. Záujmová, klubová a umelecká činnosť. Návšteva knižnice, kina, divadla, koncertu, múzea, galérie, diskotéky. Príprava na rôzne súťaže a olympiády žiakov. Prázdniny.

Šport. Rozličné odvetvia športu. Oblúbený šport. Zimné a letné športy. Turistika, výlety, táborenie. Príprava na turistiku a výlety. Plavecký a lyžiarsky výcvik. Oblúbení špičkoví športovci a olympionici.

Príroda. Počasie, predpoveď počasia. Domáce, poľné a lesné zvieratá. Zvieratá ďalekých krajín. Naše lesy. Ochrana lesov, vtáctva a zveri. Ochrana prírody a životného prostredia.

Svet kultúry a umenia. Kultúrny život v mieste bydliska. Knihy, časopisy, noviny, rozhlas, televízia, film, divadlo, hudba v našom živote. Oblúbený druh hudby, oblúbené hudobné skladby, hudobné skupiny, speváci, herci. Zo života slávnych umelcov. Známe galérie, budovy, pamätníky a sochy.

Kultúra obliekania, vhodné oblečenie na rôzne príležitosti, módne a vkusné oblečenie. Móda mladých.

Svet techniky a vedy. Elektronika v našom živote. Elektrospotrebiče v domácnosti. Vymoženosti vedy a techniky v každodennom živote. Chemické výrobky okolo nás. Potravinársky priemysel. Zaujímavosti zo sveta vedy a techniky.

Receptívne: Z histórie automobilov a vlakov.

Naša vlasť. Základné údaje o SR: rozloha, obyvateľstvo, podnebie, geografická charakteristika: rieky, jazerá, hory, mestá. Významné priemyselné a kultúrne centrá. Prírodné, historické a kultúrne pamätihodnosti v našej vlasti. Ľudia, domy, byty, zvyky, jedlá v našom okolí a v našej krajine. Opis vlastného okolia a regiónu, turistické zaujímavosti okolia.

II. JAZYKOVÁ KOMUNIKÁCIA

1. Lexikológia

Slovná zásoba: v súlade s tematickým zameraním rozvoja komunikačných schopností osvojovanie a praktická aplikácia lexikálnych jednotiek (približne 450 aktívne a 250 receptívne). poučenie o používaní Krátkeho slovníka slovenského jazyka, Školského lexikóna, Maďarsko - slovenského a Slovensko-maďarského frazeologického slovníka.

Poučenie o slovnej zásobe: poučenie o štylistickom využívaní synonymických dvojíc a radov, citovo zafarbených a zvukomalebných slov.

Poučenie o používaní slovníkov. Práca s Krátkym slovníkom slovenského jazyka, so Školským lexikónom, so Slovensko-maďarským frazeologickým slovníkom.

2. Morfológia

Neohybné slovné druhy

Vyjadrenie okolností deja predložkovými väzbami podstatných mien a príslovkami. Príslovky miesta, času, spôsobu, príčiny a miery – odlišnosti od maďarského jazyka. Odlišovanie prísloviok od prídavných mien a predložkových väzieb podstatných mien. Využívanie prísloviok v textovej nadväznosti. Tvorenie prísloviok z prídavných mien. Stupňovanie prísloviok.

Spojky. Prirad'ovacie a podrad'ovacie spojky. Tvorenie vetných štruktúr s prirad'ovacími a podrad'ovacími spojkami. Spájanie viet do súvetí pomocou spojok. Intonácia a interpunkcia viet so spojkami.

Citoslovcia – odlišnosti od maďarského jazyka. Funkcia citosloviec v komunikácii. Intonácia a interpunkcia viet s citoslovcami.

Častice – lexikálne osvojenie rozličných druhov častíc. Funkcia častíc v komunikácii. Vetná modalita. Intonácia viet s časticami. Interpunkcia vo vete a na konci viet s časticami.

3. Syntax

Jednoduchá veta.

Druhy viet podľa komunikačného zámeru hovoriaceho. Vetná modalita.

Jednoduchá veta podľa zloženia. Základné vetné členy. Jadro vety: podmet a prísudok. Vyjadrený a nevyjadrený podmet vo vete. Odlišné vyjadrenie menného prísudku v slovenskom jazyku. Tvorenie viet s vyjadreným podmetom. Zhoda prísudku s podmetom vety – odlišnosti od maďarského jazyka.

Predmet. Pojmy priamy a nepriamy predmet - odlišnosti od maďarského jazyka. Rozvíjanie slovesa v prísudku priamym a nepriamym predmetom podľa otázok a modelov s dôrazom na odlišné väzby slovesa v prísudku.

Príslovkové určenie miesta, času, spôsobu, prostriedku, účelu, miery. Rozvíjanie slovesa v prísudku rozličnými druhmi príslovkových určení vyjadrených príslovkami a predložkovými väzbami podstatných mien – s dôrazom na tvorbu viet a na odlišnosti od maďarského jazyka.

Prívlastok. Pojmy zhodný a nezhodný prívlastok – odlišnosti od maďarského jazyka. Rozvíjanie podstatného mena vo vete zhodným a nezhodným prívlastkom. Miesto prívlastku vo vete.

Stavba jednoduché vety – jednočlenné a dvojčlenné vety. Tvorenie jednočlenných a dvojčlenných viet. Odlišné druhy jednočlenných viet v slovenskom jazyku. Intonácia a interpunkcia jednočlenných viet.

Vetné sklady. Prísudzovací sklad. Gramatická zhoda v prísudzovacom sklade. Nadradený a podradený vetný člen – určovací sklad. Viacnásobný vetný člen – priradovací sklad. Zhoda slovesa v prísudku s viacnásobným podmetom v závislosti od polohy prísudku vo vete.

Odlišnosti v stavbe jednoduché vety od maďarského jazyka.

Súvetie

Pojmy jednoduchá veta a súvetie, podrad'ovacie a prirad'ovacie súvetie - rozlišovanie na základe poznatkov z maďarského jazyka.

Podrad'ovacie súvetie. Tvorenie a praktické používanie podrad'ovacích súvetí s vedľajšou vetou predmetovou, podmetovou, príslovkovou a prívlastkovou – s dôrazom na odlišnosti od maďarského jazyka; tvorenie ďalších druhov súvetí podľa modelov. Odkazovacie slová v hlavnej vete, spájacie výrazy vo vedľajšej vete. Slovosled vo vedľajšej vete. Interpunkcia v podrad'ovacom súvetí.

Priama reč, uvádzacia veta. Interpunkcia v priamej reči – porovnanie s maďarským jazykom. Pretváranie priamej reči na nepriamu reč a nepriamej reči na priamu reč.

Prirad'ovacie súvetie- odlišné druhy prirad'ovacích súvetí v slovenskom jazyku. Spájanie viet do prirad'ovacích súvetí so spojkami a bez spojok - odlišnosti od maďarského jazyka. Tvorenie a praktické používanie zlučovacích, stupňovacích, odporovacích a vylučovacích súvetí; tvorenie dôvodových a dôsledkových súvetí podľa modelov. Interpunkcia v prirad'ovacom súvetí.

III. LITERÁRNA KOMUNIKÁCIA

1. Čítanie

Analytické čítanie literárnych textov.

Tvorivé, kritické, estetické čítanie, výrazné čítanie a predčítanie.

2. Tematické okruhy a témy

Zo súčasnej slovenskej literatúry pre deti a mládež

Detskí hrdinovia – ich záujmy, problémy v súčasnej literatúre. Odraz spôsobu života na štýle a jazykových výrazových prostriedkoch literatúry (básnické obrazy, žiacky slang, súčasný hovorový jazyk detí a mládeže a pod.).

Ukážky zo súčasnej dramatickej tvorby pre deti a mládež.

Zo slovenskej literatúry v 2. polovici 19. a na začiatku 20. storočia

Realistické zobrazovanie života v literatúre na konci 19. storočia. Humor v literatúre ako prostriedok na poučenie o chybách. Charakteristika literárnych hrdinov a prostredia na podľa reči postáv.

Odlišné umelecké prostriedky poézie a prózy.

Ponáška na ľudovú pieseň.

Prehľbovanie poznatkov o lyricko–epickej básni. Jazykové výrazové prostriedky: metafora, básnické prívlastky, oslovenia, prirovnania.

Pozorovanie a porovnávanie umeleckých výrazových prostriedkov slovesného umenia, hudby a výtvarného umenia.

Literárne paralely v slovenskej a maďarskej literatúre.

Najvýznamnejší tvorcovia slovenskej literatúry v 2. polovici 19. a na začiatku 20. storočia.

Z literatúry medzi dvoma svetovými vojnami

Obraz spoločenského života v literatúre medzi dvoma svetovými vojnami.

Mnohotvárnosť tém a pohľadov na vzájomné vzťahy medzi ľuďmi.

Téma a idea literárneho diela. Humor, irónia a satira v literatúre – paralely s maďarskou literatúrou. Umelecký preklad. Autor a jeho tvorba.

Najvýznamnejší tvorcovia slovenskej literatúry medzi dvoma svetovými vojnami.

Príležitostná výchova literatúrou

Besedy o knihách. Návšteva knižnice, filmových a divadelných predstavení. Vhodné využívanie aktuálnych, napr. spomienka na výročie narodenia a úmrtia spisovateľov a básnikov. Literárne exkurzie.

9. ročník

PREHĽAD TEMATICKÝCH CELKOV

I. Komunikácia a sloh

(počúvanie s porozumením, čítanie, ústne a písomné vyjadrovanie)

1. Komunikačné zámery

Nadviazanie kontaktu s osobami hovoriacimi po slovensky v spoločenskom styku a pri práci; v priebehu komunikácie argumentovať pre spoločensky žiaduce hodnoty, prakticky ich presadzovať a správať sa podľa nich.

Oznámenie a vyjadrenie stanoviska, vôle, duševných pocitov a nálad, v zhode so sociálnym prostredím, osvojenými normami slovenského jazyka a spoločenského rečového a nerečového správania.

2. Pojmové okruhy

Zvyšovanie úrovne jazykovej kultúry pri slovnom naformulovaní rôznych vzťahov a súvislostí.

Vyjadrenie jestvovania.

Vyjadrenie vlastníctva a vlastníka.

Vyjadrenie priestorových vzťahov: miesto, smerovanie, poloha, diaľka, vzdialenosť.

Vyjadrenie časových vzťahov: dĺžka trvania, časové ohraničenie deja, konkrétny a približný čas, termíny, dáta; časová následnosť dejov; rýchlosť, častosť; jednorazové, prebiehajúce a opakované činnosti, deje a udalosti.

Vyjadrenie kvalitatívnych vzťahov: postava, tvar, forma, rozloha, kvalita, stav zraku, sluchy; farba, vek, hmota/látka/materiál; chute, pachy, vône ..., spôsob vykonávania činnosti.

Vyjadrenie kvantitatívnych vzťahov: počet, množstvo, poradie, dĺžka, hmotnosť, miera, objem, stupňovanie, porovnávanie počtu, množstva a miery.

Vyjadrenie logických vzťahov: priradenosť, podradenosť, stupňovanie, odporovanie, vylučovanie, príčina – dôsledok, účel – prostriedok, podmienka, prípustka.

Vyjadrenie modality: potreby, nutnosti, možnosti, vôle, pochybnosti, zámeru.

Jazykové a mimojazykové prostriedky kohézie: foneticko-fonologické, prozodické, zámená, slovesá, príslovky, citoslovčia, častice, spojky; opakovanie, synonymá, oslovenie, mimika, gestá, udržiavanie kontaktu zrakom, vzdialenosťou a polohou tela.

3. Čítanie

Tiché plynulé čítanie s porozumením.

Výrazné čítanie a predčítanie.

Samostatné čítanie s porozumením základných informačných textov v slovenskom jazyku (verejné nápisy, oznamy, listy, návody, tlačivá, dotazníky, cestovný poriadok, jedálny lístok, kultúrny program, programy rozhlasu a televízie a pod.).

Samostatné čítanie s porozumením článkov záujmového charakteru v mládežníckych a iných časopisoch z oblasti individuálnej záujmovej sféry žiakov; populárno-náučných článkov súvisiacich s učebným obsahom vybraného voliteľného predmetu.

Selektívne čítanie: orientácia v novinách a časopisoch, vyhľadanie článku alebo informácie, ktoré sú pre žiaka zaujímavé, potrebné alebo dôležité; vyhľadanie špecifických informácií súvisiacich s istou problematikou; vyhľadanie tých častí v textoch, ktorými žiak vie argumentovať pre vlastné názory.

Rýchle, študijné, kritické, estetické a tvorivé čítanie.

4. Tvorba dialógov a súvislých ústnych a písomných prejavov

Štylizácia a kompozícia

Dynamický, statický a jednoduchý odborný opis – ich charakteristické znaky. Tvorba dynamických, statických a jednoduchých odborných opisov. Zostavovanie osnovy ústnych a písomných prejavov.

Pretváranie viet podľa obsahu a situácie, opytovacie, záporné, rozkazovacie, rozširujúce, zlučovacie, vypúšťajúce, substitučné a permutačné, koncentrické a decentrické transformácie..

Pretváranie priamej reči na nepriamu reč pri tvorbe súvislých prejavov, resp. tvorba súvislých prejavov s využívaním priamej reči.

Rozvíjanie tematických jednotiek prejavu do žiaduce hĺbky, spájanie tematických jednotiek do súvislých celkov.

Ústne a písomné formy spoločenského styku

Tvorba kratších slohových útvarov spoločenského styku známych z prechádzajúcich ročníkov.

Interview. Otvorenie a záver podujatia. Stručné prejavy na rôznych podujatiach.

Náučné prejavy

Osnova k textom náučného charakteru v učebnici. Reprodukcia opisov a výkladov v učebnici a časopisoch. Tvorba primeraných opisov a výkladov.

Opis pracovného postupu, opis pozorovania, opis na základe exkurzie, jednoduchý odborný opis.

Zážitkovo-dejové prejavy

Reprodukcia úryvkov alebo celých literárnych diel, divadelných hier, filmov. Voľná a stručná reprodukcia, reprodukcia s využitím priamej reči a s pretváraním priamej reči, reprodukcia s rozvíjaním tvorivej fantázie. Reprodukcia spojená s opisom prírody a situácie, s charakteristikou postáv a hodnotením javov.

Rozprávanie. Vyrozprávanie zážitku, príhody s dejovým napätím, spojené s opisom prostredia a situácie, s opisom alebo charakteristikou konajúcich osôb; rozprávanie na základe tvorivej fantázie; živé rozprávanie na základe správy z novín; rozprávanie spojené s uvažovaním, s hodnotením javov. Stavba rozprávania. Dejové napätie. Jazykové prostriedky rozprávania. Oživenie rozprávania priamou rečou.

Reportáž.

Opis. Opis individuálnych výrobkov žiakov, hry, osoby, prírody, prírodných javov, prostredia. Porovnávanie pri opise. Využívanie odbornej terminológie pri opisoch.

Dramatizácia.

Hodnotiace prejavy

Priama a nepriama, vonkajšia a vnútorná charakteristika.

Charakteristika priateľa, členov rodiny, literárneho hrdinu. Charakteristika osoby na základe jej činností – hodnotenie.

Administratívne a reklamné prejavy

Prihláška, hlásenie, pozvánka, nástenné noviny, objednávka, životopis, vyplňanie rozličných tlačív a dotazníkov, plagát, reklama, úradný list, žiadosť, reklamácia.

5. Tematické zameranie rozvoja komunikatívnych schopností

Rodina. Život v rodine; konflikty a ich riešenie; príjemné, nepríjemné, veselé a smutné udalosti v rodine; vyrovnávanie sa s problémami.

Škola, zamestnania a voľba povolania. Voliteľné a nepovinné vyučovacie predmety, záujmová činnosť z hľadiska voľby povolania. Možnosti získavania základného, stredoškolského a vysokoškolského vzdelania v našej vlasti. Školy – triedy so zameraním na špecifické predmety. Význam ovládania slovenského jazyka z hľadiska ďalšieho štúdia.

Receptívne: Nové a zaujímavé profesie.

Človek v spoločnosti, sociálne kontakty žiakov. Priateľstvo, prvý flirt. Utváranie voľného času. Priateľstvo, družba, návštevy, styk s priateľmi. Zážitky, príhody, udalosti. Činnosť v rôznych zväzoch, kluboch a domoch pre deti a mládež. Verejnoprospešná práca. Vzťah k

priateľom, rovesníkom, dospelým a starým. Vzťah k žiakom a ľuďom inej národnosti a vierovyznania.

Voľný čas. Kultúra, šport, záľuby. Návšteva divadelného a filmového predstavenia, koncertu populárnej a vážnej hudby. Známe maďarské a slovenské divadelné a hudobné telesá na Slovensku. Rozličné hudobné žánre, klasická hudba, ľahká hudba, populárna hudba, ľudová hudba. Oblíbená hudba na magnetofónových nahrávkach., kompaktných diskoch, videonahrávkach a DVD. Zabezpečenie lístkov na filmové a divadelné predstavenia v predpredaji lístkov. Počítač – priateľ a nepriateľ voľného času.

Záľuby, napríklad hra v šachy, modelovanie, elektrotechnický, literárny, recitačný krúžok, krúžok výpočtovej techniky.

Tanečná škola, venček. Na tanečnom večierku. Na diskotéke.

Návšteva výstavy maľby a grafiky. Zo života slovenských výtvarníkov. Významní predstavitelia filmového, divadelného, výtvarného, literárneho a hudobného umenia na Slovensku. Bratislava – prehliadka mesta, významné budovy a miesta z hľadiska architektúry.

Kniha, televízia, rozhlas, video, DVD.

Na futbalovom zápase. Hádzaná, basketbal. Nezvyčajné druhy športu: napríklad jazda na koni, karate a pod. Sledovanie významných svetových šampionátov v televízii: olympijské hry, majstrovstvá sveta a Európy v letných a zimných športových hrách.

Naša vlasť. Zaujímavosti zo života slovenského národa, národných menšín a etnických skupín. Zaujímavosti z histórie našej vlasti a obyvateľstva. Sviatky a pamätné dni v našom štáte.

Receptívne: Životná úroveň v našej vlasti. Plat a nezamestnanosť. Hospodársky život v SR.

II. JAZYKOVÁ KOMUNIKÁCIA

1. Lexikológia

Slovná zásoba: v súlade s tematickým zameraním rozvoja komunikačných schopností osvojovanie a praktická aplikácia lexikálnych jednotiek (približne 450 aktívne a 250 receptívne).

Poučenie o používaní slovníkov a príručiek. Práca s Krátkym slovníkom slovenského jazyka, so Školským lexikónom, so Slovensko-maďarským frazeologickým slovníkom, s frazeologickým a synonymickým slovníkom, so slovníkom cudzích slov.

Poučenie o slovnej zásobe

Členenie slovnej zásoby: spisovné a nespisovné slová (slang), domáce a cudzie slová, zastarané a nové slová, citovo zafarbené slová – slová bez citového zafarbenia, jednovýznamové a viacvýznamové slová; homonymá, synonymá, antonymá.

Jednoslovné názvy a ustálené slovné spojenia: združené pomenovania a ustálené frazeologické jednotky – porovnanie s maďarským jazykom. Funkcia frazeologických jednotiek v komunikácii.

Tvorenie slov odvodením; koreň, základové slovo, slovotvorná predpona, slovotvorná prípona. Tvorenie slov skladaním, skracovaním, preberaním cudzích slov, tvorením nových pomenovaní.

Výslovnosť a pravopis odvodených slov.

2. Zvuková stránka reči a pravopis

Systematizácia poznatkov o hláskovej sústave slovenského jazyka.

Výslovnosť, prízvuk a intonácia.

Interpunkcia vnútri jednoduchých viet, v súvetí a na konci jednoduchých viet a súvetí.

Interpunkčné znamienka. Lexikálne osvojenie pomenovania a používanie interpunkčných znamienok: spojovník, pomlčka, lomka, dvojbodka, bodkočiarka, zátvorky, úvodzovky.

2. Morfológia

Systematizácia poznatkov o slovných druhoch.

Lexikálny význam a gramatické charakteristiky slovných druhov.

Podstatné mená.

Všeobecné a vlastné mená, konkrétne a abstraktné podstatné mená, pomnožné podstatné mená. Tvorenie správnych tvarov podstatných mien podľa vzorov a pádov. Tvorenie správnych tvarov frekventovaných cudzích slov (priezvisk, rodných mien, zemepisných názvov a iných slov, napr. gymnázium, akvárium, múzeum). Pomnožné podstatné mená.

Pravopis podstatných mien: písanie vlastných podstatných mien – odlišnosti od maďarského jazyka. Výslovnosť a pravopis frekventovaných cudzích slov. Pravopis podstatných mien pri ohýbaní.

Prídavné mená, zámená a číslovky. Systematizácia poznatkov o tvorení správnych tvarov prídavných mien, zámen a čísloviek. Systematizácia a utvrdzovanie poznatkov o tvorení správnych tvarov osobných zámen. Tvorenie a používanie odlišných druhov prídavných mien, zámen a čísloviek. Tvorenie správnych tvarov slovenských a cudzích priezvisk podľa tvarov vlastnostných prídavných mien.

Pravopis prídavných mien, zámen a čísloviek.

Stupňovanie prídavných mien a prísloviek.

Funkcia prídavných mien a čísloviek v reči. Funkcia zámen v textovej nadväznosti.

Slovesá.

Tvorenie správnych tvarov slovíes podľa osoby, čísla, času a spôsobu. Správny slovosled viet so zloženými tvarmi slovíes. Väzby slovíes – odlišné slovesné väzby v maďarskom a slovenskom jazyku.

Slovenský vid a zvrtné slovesá – praktický výcvik v používaní dokonavých, nedokonavých a zvrtných slovíes.

Tvorenie nedokonavých slovíes z dokonavých slovíes a naopak. Vidové dvojice -porovnanie s maďarským jazykom. Zvrtný neosobný tvar slovíes – jeho funkcia v komunikácii.

Receptívne: Neurčité slovesné tvary: porozumenie lexikálneho významu prídavných a prechodníka v textoch.

Sloveso vo vete.

Neohybné slovné druhy.

3. Syntax

Jednoduchá veta podľa obsahu a podľa zloženia – systematizácia poznatkov.

Zápor v slovenskom jazyku. Mimojazykové prostriedky vyjadrenia záporu.

Slovosled v slovenských vetách. Miesto zvrtných zámen, častíc, častice by, častí zloženého tvaru slovíes vo vete. Zhodný prívlastok v odborných názvoch.

Vety s neosobnými (pasívnymi) tvarmi slovíes. Pretváranie pasívnych viet na aktívne a pasívnych viet na aktívne.

Súvetie – systematizácia poznatkov .

III. LITERÁRNA KOMUNIKÁCIA

1. Čítanie

Čítanie s porozumením dlhších literárnych diel.

Výrazné čítanie a predčítanie poézie a prózy, správne členenie textu pri čítaní.

Tvorivé a kritické čítanie.

2. Tematické okruhy a témy

Zo súčasnej slovenskej literatúry pre deti a mládež

Tematika a žánre veku primeranej súčasnej slovenskej literatúry pre deti a mládež.

Poézia, populárne piesne.

Romány a novely zo života mladých ľudí. Vedecko-fantastický román.

Dramatická tvorba pre deti a mládež, televízna hra, filmová tvorba, rozhlasová hra pre mládež.

Tvorcovia súčasnej literatúry pre deti a mládež.

Zo súčasnej slovenskej literatúry.

Literatúra ako špecifický obraz života. Charakter literatúry po roku 1945.

Literatúra faktu – pojem, štylistické prostriedky literatúry faktu.

Súčasná slovenská dramatická tvorba, tematické prostriedky drámy (činohra, dejstvo, scéna ...).

Jazykové a tematické výrazové prostriedky lyriky, epiky a drámy.

Zobrazenie súčasného života v literatúre, v hudbe a vo výtvarnom umení. Populárne literárne žánre.

Ukážky zo slovenskej poézie; populárne piesne, ľúbostná lyrika.

Ukážky zo slovenskej prózy: romány, novely, reportáž, literatúra faktu, detektívky.

Ukážky zo súčasnej dramatickej tvorby

Ukážky z komickej dramatickej tvorby.

3. Príležitostná výchova literatúrou

Besedy o knihách. Návšteva knižnice, filmových a divadelných predstavení. Aktuálne literárne témy a udalosti.

VYUČOVACÍ PREDMET MAĎARSKÝ JAZYK A LITERATÚRA V ŠKOLÁCH S VYUČOVACÍM JAZYKOM MAĎARSKÝM

1. FUNKCIA UČEBNÉHO PREDMETU

Vyučovací predmet **maďarský jazyk a literatúra** má v podsysteme národnostného školského vzdelávania Slovenskej republiky centrálné postavenie.

Vyučovací predmet maďarský jazyk a literatúra ako aj maďarský jazyk ako vyučovací jazyk v školách s vyučovacím jazykom maďarským (ďalej školy s VJM) sa dá charakterizovať v prvom rade všeobecnými vlastnosťami. Všetky tie vlastnosti sú charakteristické na tento vyučovací predmet, ktoré paralelne charakterizujú vyučovací predmet slovenský jazyk a literatúru ako aj vyučovací jazyk slovenský v školách s vyučovacím jazykom slovenským. Charakteristika týchto všeobecných vlastností sa nachádza v úvodnej časti kapitoly obsahovej prestavby predmetu slovenský jazyk a literatúra. Z toho dôvodu sa na tomto mieste nezaobráame ich hlbšou analýzou. Domnievame sa, že stačí konštatovanie tejto záležitosti. Zároveň tiež konštatujeme, že vyučovací predmet maďarský jazyk a literatúra v porovnaní s vyučovacím predmetom SJL charakterizujú aj isté špeciálne črty. Tie vyplývajú na jednej strane zo situácie maďarčiny, na druhej strane z jej funkcií na Slovensku. Maďarský jazyk na Slovensku je jazykom početne významnej národnostnej menšiny (520 528 ľudí, 9,6% obyvateľstva). Obce obývané Maďarmi vytvárajú miestami užšie, inde sa rozširujúce, väčšinou súvislé jazykové pásmo, ktoré sa tiahne od Bratislavy až po slovensko-ukrajinské hranice. Maďarčina je na Slovensku menšinovým jazykom. Pre príslušníkov maďarskej národnosti je hlavným komunikačným prostriedkom zároveň významným symbolom národnej identity ako aj kultúry.

2. CIELE UČEBNÉHO PREDMETU

Hlavné ciele učebného predmetu vyplývajú z nasledovných skutočností:

1. Kognitívna funkcia maďarského jazyka ako materinského a zároveň vyučovacieho jazyka v školách s VJM

Materinský jazyk je zároveň aj vyučovacím jazykom na ZŠ a SŠ s VJM, z čoho vyplýva, že bezprostredne ovplyvňuje osvojenie si učiva všetkých vyučovacích predmetov.

2. Rozvíjanie jazykových kompetencií v iných jazykoch: v druhom – štátnom jazyku a cudzích jazykoch

Maďarský jazyk a literatúra ako učebný predmet umožňuje na vyššej úrovni rozvíjať jazykové kompetencie tak v štátnom jazyku ako aj v cudzích jazykoch. Na základe uvedenej funkcie materinského jazyka zastávame názor, že sa má uplatniť princíp rovnakého postavenia materinských jazykov, čiže pomerne vysoká hodinová dotácia vyučovacích predmetov z materinského jazyka. Aj preto je potrebné zosúladiť týždennú hodinovú dotáciu materinských jazykov v učebných plánoch na školách s vyučovacím jazykom slovenským i na školách s vyučovacím jazykom maďarským. Na základe uvedených argumentov je potrebné stanoviť týždennú hodinovú dotáciu maďarského jazyka a literatúry na všetkých stupňoch ZŠ a SŠ s VJM v rozsahu hodinovej dotácie slovenského jazyka a literatúry na školách s vyučovacím jazykom slovenským.

3. Jazyková situácia

Je známy fakt, že materinský jazyk detí vstupujúcich do školy s VJM je podoba maďarčiny v menšinovom prostredí. Z lingvistických výskumov ako aj z praxe je jasné, že ju charakterizuje na jednej strane vyššia miera zastúpenia nárečových prvkov, na druhej strane zase výskyt prvkov štátneho jazyka. Túto okolnosť konštatujeme ako samozrejmosť, ktorá vyplýva z prirodzeného styku týchto jazykov a ich usporiadania v Slovenskej republike (ide o vzájomný vzťah štátneho a menšinového jazyka). Okrem nadobudnutia jazykových kompetencií v oboch jazykoch na rôznych úrovniach prirodzeným následkom dvojazyčného prostredia je však aj istá jazyková neistota používateľov jazyka aj v materinskom jazyku. Deti v školách s VJM sa stretávajú so štandardnou podobou maďarčiny, ktorá im z hľadiska aktívneho používania nie je úplne prirodzená. Postupné eliminovanie jazykovej neistoty je nutné ošetriť patričnou, špeciálnou jazykovou výchovou. Nedostatočne zabezpečená jazyková výchova sa totiž odrazí na celkovej úspešnosti žiakov, resp. môže ich znevýhodniť hlavne v začiatkovej fáze povinnej školskej dochádzky.

Cieľom vzdelávania v oblasti maďarského jazyka a literatúry je dosiahnuť takú úroveň rečových zručností v maďarskom jazyku, aby žiaci zvládli každú komunikatívnu situáciu či už hovorovú alebo odbornú v rozsahu odbornosti všetkých vzdelávacích oblastí a primerane a vhodne z hľadiska jazykového štýlu, s príslušnou gramatickou a pravopisnou normou v ústnom i písomnom prejave.

Cieľom vzdelávania je rozvíjať kľúčové kompetencie tak, aby žiaci:

- pochopili vzdelávanie v príslušnom jazyku ako svojbytný historický jav, v ktorom sa odráža historický a kultúrny vývoj národa a zároveň ako významný zjednocujúci činiteľ národného spoločenstva a ako dôležitý prostriedok celoživotného vzdelávania,
- nadobudli a rozvíjali pozitívny vzťah k materinskému jazyku a pochopili jeho potenciálne zdroje pre svoje osobné a kultúrne bohatstvo,
- vnímali a postupne osvojovali si jazyk ako bohatý mnohotvárný prostriedok k získavaniu a odovzdávaniu informácií, k vyjadrovaniu vlastných postojov a názorov,
- rozvíjali komunikatívne schopnosti a návyky, aby získali kvalitnú jazykovú kompetenciu, t. j. schopnosť primerane reagovať v rozličných jazykových situáciách,
- zvládli základné pravidlá medziľudskej komunikácie daného kultúrneho prostredia a nadobudli pozitívny vzťah k jazyku v rámci interkultúrnej komunikácie,
- samostatne získali informácie z rozličných zdrojov a zvládli práce s jazykovými a literárnymi textami,
- nadobudli sebavedomie pri vystupovaní na verejnosti a kultivovaný prejav ako prostriedok presadenia samého seba,
- nadobudli etické cítenie založené na empatii a asertivite, naučili sa prosociálne správať, aby si dokázali uvedomiť podstatu a význam ľudských hodnôt,
- nadobudli vzťah a dokázali individuálne prežiť slovesné umelecké dielo, mali vlastné čitateľské zážitky, rozvíjali svoj pozitívny vzťah k literatúre a k ďalším druhom umenia vychádzajúcich z umeleckých textov a rozvíjali svoje emocionálne a estetické cítenie a vnímanie.

Na 2. stupni základných škôl sa výchovno-vzdelávací proces maďarského jazyka a literatúry člení na tri oblasti.

3. OBSAH VZDELÁVANIA

ŠTRUKTÚRA VZDELÁVACEJ OBLASTI:

I. JAZYKOVÁ VÝCHOVA

Zvuková stránka jazyka a pravopis
Lexikológia
Morfológia
Syntax

II. KOMUNIKÁCIA A SLOH

Komunikácia ako zdroj informácií
Ústny a písomný prejav
Rozprávanie príbehov a zážitkov
Vlastné tvorivé písanie
Subjektívna a objektívna komunikácia

III. LITERATÚRA

Všeobecne o literatúre
Základné literárne druhy
Základné literárne žánre
Kompozícia literárneho diela
Štylistika literárneho textu
Metrika
Informácie o autoroch literárnych diel

4. VZDELÁVACIE ŠTANDARDY Z MAĎARSKÉHO JAZYKA A LITERATÚRY

OBSAHOVÝ ŠTANDARD

5. ročník

Jazyková výchova

Gramatika, štylistika, pravopis

1. Hlásokový systém maďarského jazyka
Samohlásky a spoluhlásky – účasť rečových orgánov na ich tvorení. Rozdelenie samohlások – vysoké a nízke, krátke a dlhé. Zákonitosti výskytu samohlások v slove. Sústava spoluhlások. Krátke a dlhé, znelé a neznelé spoluhlásky. Vzájomný vplyv spoluhlások v reči i v písme. Typy spodobovania. Dvojaké písanie hlásky -j.
2. Náuka o slove – morfológia a lexikológia
Vzťah významu a tvaru slov. Jedno- a viacvýznamové slová, homonymá. Rovnoznačné slová (synonymá) a ich funkcia. Zvukomalebné slová. Ustálené spojenia: príslovia, porekadlá, prirovnania
3. Kultúra reči. Situačné cvičenia. Obohacovanie individuálnej slovnej zásoby
4. Pravopis. Uplatnenie zásad maďarského pravopisu (výslovnostný a etymologický princíp, princíp tradície). Rozdeľovanie slov. Interpunkčné znamienka.
5. Slohový výcvik. Pozorovanie makroštruktúry prejavu (úvod, jadro, záver).

Literatúra

- Vznik písma a knihy. Začiatky písomníctva
- Svet rozprávok
Tvorby ľudovej slovesnosti v maďarskej a vo svetovej literatúre. Kompozícia rozprávok; čarovné čísla v rozprávkach; funkcia skutočných a rozprávkových prvkov. Ľudová a umelá rozprávka
- Z najkrajších rozprávok svetovej literatúry
- Maďarské ľudové rozprávky
- Umelé rozprávky maďarskej a svetovej literatúry (napr. Ferenc Móra: A didergő király; Benedek Elek: Világszép nádszálkisasszony, Andersen: A császár új ruhája; A rút kiskacsa; Božena Němcová: A tizenkét hónap). Rozlíšenie reálneho a fantastického sveta v rozprávkach. Bezčasovosť rozprávky
- Sándor Petőfi: János vitéz. Mihály Fazekas: Lúdas Matyi. Dej a kompozícia diela. Rozprávkové motívy. Gradácia deja v rozprávke
- Rozprávkový román. Antoine de Saint-Exupéry: A kis herceg. Frank Baum: Óz, a nagy varázsló
- Svet povestí
- Žánrové kritériá povestí a vznik povestí. Skutočné (historické) a rozprávkové prvky v povestiach. Slovenské a české povesti
- Kompozičné odlišnosti rozprávky a poviedky. Pozorovanie jazyka literárnych diel (metafora, personifikácia)

Kľúčové pojmy

Zvuková rovina jazyka a pravopis:
abeceda hlásky, slabiky, slová delenie hlások: samohlásky, spoluhlásky samohlásky: delenie samohlások spoluhlásky: delenie spoluhlások zákonitosti samohlások a spoluhlások pravopis spoluhlások „j” a „ly” bodka, otáznik, výkričník, čiarka, zátvorka, dvojbodka rozdeľovanie slov na slabiky rozdeľovanie predponových a zložených slov výslovnosť

Významová/lexikálna rovina
jednovýznamové a viacvýznamové slová synonymá antonymá homonymá zvukomalebne slová slovníky: pravopisný, synonymický, frazeologický ustálené slovné spojenia príslovie, porekadlo, prirovnanie

Tvarová/morfologická rovina
Tvorenie slov skladaním

KOMUNIKÁCIA A SLOH

Sloh

pozdrav
oslovenie
predstavenie sa
privítanie, rozlúčenie
prosba/želanie
poďakovanie
ospravedlnenie – ústne
ospravedlnenie s vysvetlením
vyjadriť súhlas/nesúhlas
blahoželanie – ústne/písomne
adresa
pohľadnica
súkromný list – písomne
tvorba otázok (žiadosť o informáciu)
rozhovor
začiatok a koniec telefonického rozhovoru
osnova
nápis
nadpis
odsek
jednoduché rozprávanie –ústne/písomne: úvod, jadro, záver;
časová postupnosť v rozprávaní
rozprávanie s prvkami opisu – ústne/písomne
opis – ústne/písomne: predmetu, obrázku/ilustrácie, osoby, pracovného postupu
umelecký, vecný text
názor
diskusia, argument
krátke správy: SMS, e-mail
oznam
správa
pozvánka
plagát
vizitka
kľúčové slová
konspekt, poznámky
reprodukcia ústna
cielený rozhovor (interview)
inzerát
reklama

LITERATÚRA

Všeobecné pojmy

ilustrácia
autor/spisovateľ
čitateľ/divák
kniha
časopis
rozhlas
televízia
film
noviny
knížnica
text
poézia

próza literatúra pre deti a mládež odborná(náučná literatúra) umelecká literatúra dobrodružná literatúra populárnovedecká literatúra divadelná hra hlavná myšlienka
--

Literárne žánre a druhy

bájka rozprávka: ľudová, autorská povesť: ľudová, autorská mýtus

Štylizácia textu

Dialóg a monológ prirovnanie personifikácia/zosobnenie metafora
--

Štruktúra diela

Dej Literárna postava (hlavná a vedľajšia) nadpis odsek kapitola verš strofa
--

Výkonový štandard

I. JAZYKOVÁ VÝCHOVA

ZVUKOVÁ, VÝZNAMOVÁ, TVAROVÁ ROVINA JAZYKA A PRAVOPIS

Vedomosti

- abeceda,
- samohlásky, spoluhlásky, zákonitosti samohlások a spoluhlások (spodovovanie)
- rozdeľovacie (interpunkčné) znamienka: bodka, otáznik, výkričník, čiarka, spojovník,
- rozdelenie hlások, slabiky, slov, vety, text,
- veľké začiatkové písmená,
- jednovýznamové a viacvýznamové slová
- synonymá, homonymá
- slovníky
- tvorenie slov

Zručnosti

- Správne vymenovať maďarskú abecedu a pomocou nej vyhľadávať slová vo výkladových a frazeologických slovníkoch
- Správne rozlíšiť, vyslovovať a písať krátke a dlhé samohlásky a spoluhlásky
- Správne rozlíšiť a písať hlásky -j a -ly – dvojité označenie

- uplatnenie princípov maďarského pravopisu
- Poznať spisovné a nespisovné slová, vedieť ich rozlíšiť v texte
- Poznať slová s citovým zafarbením a bez citového zafarbenia, vedieť ich navzájom zamieňať
- Vedieť určiť slovotvorný základ a prípony
- Vedieť určiť slová skladaním
- Vedieť sa orientovať v pravopisnom, výkladovom, synonymickom a frazeologickom slovníku, dokázať v ňom vyhľadať slová a slovné spojenia.
- Disponovať vhodným výberom slovnej zásoby pre 5. ročník ZŠ.
- Vedieť samostatne opraviť svoju prácu
- Správne používať pravidlá maďarského pravopisu primerané pre 5. ročník ZŠ
- Vedieť sa orientovať v pravopisnom slovníku
- Prekonávať prekážky v porozumení textu. Čítať text s porozumením

Postoje

- Mať pozitívny vzťah k materinskému jazyku
- Dbáť na estetickú kvalitu písomnej práce
- Mať pozitívny vzťah k písomníctvu a písomnostiam (knihy, časopisy)

II. KOMUNIKÁCIA A SLOH

Vedomosti

- Pozdrav, oslovenie, predstavenie sa, rozlúčenie, prosba/želanie, poďakovanie, ospravedlnenie – ústne; ospravedlnenie s vysvetlením; vyjadriť súhlas/nesúhlas; blahoželanie – ústne/písomne; adresa, pohľadnica, súkromný list – ústne/písomne; tvorba otázok (žiadosť o informáciu).
- Rozprávanie o prečítanom, počutom – ústne; rozprávanie – ústne/písomne (úvod, jadro, záver); časová postupnosť v rozprávaní; rozprávanie s prvkami opisu – ústne/písomne.
- Opis (ústne/písomne) – predmetu, obrázku/ilustrácie, osoby, pracovného postupu.
- Umelecký a vecný text, diskusia – argument.
- Krátke správy: SMS, e-mail.
- Oznam, správa, pozvánka
- Reprodukcia ústna.
- Osnova, nápis, nadpis, odsek.

Zručnosti

- Vyjadrovať sa zrozumiteľne
- Rešpektovať základné komunikačné pravidlá
- Vedieť sa zapojiť do rozhovoru
- Porozumieť jednoduchým informáciám a podať ich ďalej
- Vedieť reagovať na otázky, inzeráty, ponuky atď.
- Vedieť poskytnúť informácie o sebe, o svojich každodenných aktivitách
- Vedieť viesť telefónne rozhovory
- Porozprávať o svojich zážitkoch, túžbach, prianiach
- Vyjadriť svoje pocity a zážitky
- Opísať veci, predmety, činnosti
- Rozprávaním, písaním príbehu podľa názvu, obrázkov
- Tvoriť nadpis k príbehom, k textom a obrázkom
- Zostaviť osnovu
- Vyžiadať a podávať informácie (simulovanie situácií - pozdrav, oslovenie, predstavenie sa, rozlúčenie, prosba, želanie, poďakovanie, ospravedlnenie)
- Napísať blahoželanie k meninám, narodeninám sviatkom
- Napísať pohľadnicu, krátky súkromný list
- Napísať krátky odkaz
- Napísať krátke správy – SMS, e-mail
- Napísať krátke oznamy, správy, poznámky
- Napísať krátke rozprávanie s opisom

Postoje

- Snažiť sa prispôbiť svoje vyjadrovanie sa (verbálne, neverbálne).
- Smelšie poskytovať spätnú väzbu.
- Snažiť sa aktívnejšie počúvať.
- Sebavedome komunikovať, mať radosť z komunikácie.

III. ČÍTANIE A LITERATÚRA

Vedomosti:

Ilustrácia, autor, čitateľ/divák, kniha, časopis, noviny, knižnica, text, bábkové divadlo, báбка, poézia, próza, literatúra pre deti, odborná literatúra, televízia, rozhlas, film.

Literárne žánre:

Báseň, rozprávka – ľudová, autorská; povesť – ľudová, autorská; bájka, ľudová pieseň, príslovie, porekadlo

Štylizácia textu:

Prirovnanie, dialóg, monológ, metafora, personifikácia

Štruktúra diela:

Kompozícia literárneho diela: nadpis, verš, strofa, odsek, kapitola

Dej: literárna postava – hlavná postava, vedľajšia postava

Zručnosti

Čítanie

- Čítať s porozumením rôzne druhy primerane obťažných textov
- Zreprodukovať čitateľský zážitok
- Výrazne (esteticky) čítať umelecké texty
- Čítať s prirodzenou intonáciou, so správnym slovným a vetným prízvukom, vety členiť podľa zmyslu
- Pri čítaní využívať rôzne druhy stratégií (informatívne čítanie, študijné čítanie, zážitkové čítanie atď.).
- Vyjadriť v ústnych a písomných prejavoch svoje zážitky z prečítaného textu a z bežných životných situácií
- V texte vyhľadať kľúčové slová
- Odlišovať v texte podstatné a okrajové informácie
- Zostaviť osnovu z prečítaného textu.

Literárna výchova

- Rozprávať o prečítanom texte
- Zreprodukovať, dramatizovať rozprávky, poviedky alebo povesti
- Zreprodukovať dej so zachovaním časovej a príčinnej postupnosti a s obmenami
- Výrazne predniesť báseň a úryvok z prózy
- Orientovať sa v deji rozprávok a povestí
- Dokončiť začatý príbeh rozprávaním, dramatizáciou, prípadne i ilustráciou
- Hodnotiť postavy literárneho diela a určiť ich vzájomný vzťah
- Hodnotiť ilustrácie v literárnych textoch
- Porovnávať literárne texty
- Určiť hlavnú myšlienku prečítaného diela
- Vnímať a vyjadriť rytmus básní
- Orientovať sa v knižnici.

Postoje

- Smelo sa zapájať do rozhovorov, klásť otázky
- Obhajovať, argumentovať vlastný názor
- Dokázať kriticky sa prejaviť
- Mať pozitívny vzťah k literatúre, k čítaniu
- Vybudovať si vlastný hodnotový systém, etické a estetické cítenie

Cudzie jazyky

Cudzie jazyky prispievajú k pochopeniu a objavovaniu tých skutočností, ktoré presahujú oblasť skúseností sprostredkovaných materinským jazykom a štátnym jazykom. Cudzie jazyky poskytujú živý jazykový základ a predpoklady pre komunikáciu žiakov v rámci Európskej únie. Osvojením si cudzích jazykov pomáha žiakovi prekonávať bariéry a tak prispievať k zvýšeniu jeho mobility v osobnom živote, v ďalšom štúdiu a napokon uplatnením sa na trhu práce.

Cudzie jazyky umožňujú poznávať odlišnosti v spôsobe života ľudí iných krajín a ich odlišné kultúrne tradície. Poskytujú prehĺbenie vedomostí a vzájomného medzinárodného porozumenie a tolerancie a vytvárajú podmienky pre spoluprácu škôl na medzinárodných projektoch.

Požiadavky pre vzdelávanie v cudzích jazykoch vychádzajú zo spoločného Európskeho referenčného rámca pre jazyky, ktorý popisuje rôzne úrovne ovládania cudzích jazykov. Vzdelávanie v 1. cudzom jazyku smeruje k dosiahnutiu úrovne B2, v 2. cudzom jazyku smeruje k dosiahnutiu úrovne A2 (podľa spoločného Európskeho referenčného rámca pre jazyky). Úspešnosť jazykového vzdelávania ako celku je závislá nielen od výsledkov vzdelávania v materinskom jazyku a v cudzom jazyku, ale závisí aj od toho, do akej miery sa jazyková kultúra žiakov stane predmetom záujmu aj všetkých ostatných oblastí vzdelávania.

Učenie sa cudzích jazykov podporuje otvorenejší prístup k ľuďom. Komunikácia a rozvoj kompetencií v cudzom jazyku sú dôležité pre podporu mobility v rámci Európskej únie, umožňujú občanom plne využívať slobodu pracovať a študovať v niektorom z jej členských štátov. Orientácia jazykového vzdelávania na kompetencie vytvára v nemalej miere podmienky pre nadpredmetové a medzipredmetové vzťahy, ktoré pomáhajú učiacemu sa chápať vzťahy medzi jednotlivými zložkami okolia a sveta, v ktorom existujú. Chápanie jazykového vzdelávania ako „vzdelávania pre život“ umožňuje každému jedincovi žiť podľa vlastných predstáv a uspokojenia.

Spoločný názov pre úroveň **A1 a A2** je **používateľ základného jazyka** (independent learner), čo predpokladá, že učiaci sa ovládajú jazyk v základnom rozsahu, čo mu umožňuje opisovať každodenné situácie predvídateľného obsahu, i keď vo všeobecnosti je nútený obsah výpovede obmedziť a hľadať slová. Požiadavky kladené na učiaceho sa predpokladajú jeho uvedomelý prístup k osvojeniu si cudzieho jazyka. Táto koncepcia umožňuje učiacemu sa, aby sa na základe vlastného uváženia rozhodol, do akej miery bude cudzí jazyk v budúcnosti používať a sám si zvolil úroveň náročnosti.

Spoločný názov pre úroveň **B1 a B2** je **samostatný používateľ jazyka**, čo predpokladá, že učiaci sa aktívne prístupujú k získavaniu vedomostí nielen na hodinách cudzieho jazyka, ale i prostredníctvom všetkých dostupných médií (v rámci samoštúdia) v zhode so svojimi osobnými záujmami a profesijnou orientáciou. Požiadavky, ktoré sa kladú na učiaceho sa predpokladajú, že bude vedome a cielene pristupovať k osvojeniu si cudzieho jazyka. Táto koncepcia mu umožňuje, aby sa na základe vlastného uváženia rozhodol, do akej miery bude cudzí jazyk v budúcnosti používať.

Cieľové zameranie vzdelávacej oblasti

Vzdelávanie v danej vzdelávacej oblasti smeruje k utváraniu a rozvíjaniu kľúčových kompetencií tým, že vedie žiakov k:

- podpore sebadôvery každého žiaka;
- k osvojeniu si vedomostí a nadobudnutých kompetencií, ktoré im umožnia vzdelávať sa po celý ich život a zaujať aktívne miesto v ekonomickom, sociálnom a kultúrnom živote;
- príprave všetkých žiakov tak, aby sa stali zodpovednými občanmi, schopnými podieľať sa na rozvoji demokratickej spoločnosti, solidarity, pluralizmu a kultúrnej otvorenosti;
- zaručeniu rovnakých šancí sociálnej emancipácie pre všetkých žiakov;
- pochopeniu vzdelávania v príslušnom jazyku ako svojbytnému historickému javu, v ktorom sa odráža historický a kultúrny vývoj národa a zároveň ako

významný zjednocujúci činiteľ národného spoločenstva a ako dôležitý prostriedok celoživotného vzdelávania;

- vnímaniu a postupnému osvojovaniu si jazyka ako bohatého mnohotvárneho prostriedku k získavaniu a odovzdávaniu informácií, k vyjadrovaniu vlastných postojov a názorov;
- zvládnutiu základných pravidiel medziľudskej komunikácie daného kultúrneho prostredia a nadobudnutiu pozitívneho vzťahu k jazyku v rámci interkultúrnej komunikácie;
- nadobudnutiu vzťahov k slovesným umeleckým dielam, k vlastným čitateľským zážitkom, k rozvíjaniu svojho pozitívneho vzťahu k literatúre a k ďalším druhom umenia vychádzajúcich z umeleckých textov a rozvíjaniu svojich emocionálnych a estetických cítení a vnímaní;
- pestovaniu vedomia jazykovej príslušnosti k istému etniku, pocitu jazykovej príbuznosti a spolupatričnosti s inými etnikami, prostredníctvom ovládania normy spisovného jazyka viesť žiakov k zvyšovaniu jazykovej kultúry ich verbálnych ústnych i písomných jazykových prejavov.

Podľa *Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky* sa pri používaní a učení sa jazyka rozvíja celý rad kompetencií. Učiaci sa využíva všeobecné kompetencie, ale aj celý rad komunikačných jazykových kompetencií, ktoré spolupôsobia v rozličných kontextoch a v rôznych podmienkach. Zapája sa do rečových činností, v rámci ktorých vytvára a prijíma texty vo vzťahu k témam z konkrétnych i abstraktných oblastí. Pri tomto procese si učitelia sa aktivuje tie stratégie učenia sa, ktoré sa mu zdajú na splnenie úloh najvhodnejšie. Kompetencie pritom definujeme ako súhrn vedomostí, zručností, postojov a hodnôt, ktoré umožňujú osobe konať. Preto základným princípom jazykového vzdelávania na báze kompetencií je zabezpečiť, aby učitelia sa:

dokázal riešiť každodenné životné situácie v cudzej krajine a v ich riešení pomáhal cudzincom, ktorí sú v jeho vlastnej krajine,

dokázal vymieňať si informácie a nápady s mladými ľuďmi a dospelými, ktorí hovoria iným jazykom a sprostredkujú mu svoje myšlienky a pocity v jazyku, ktorý si učiaci sa osvojuje, viac a lepšie chápal spôsob života a myslenia iných národov a ich kultúrne dedičstvo.

Učitelia sa, ktorý dosiahne úroveň A2:

- dokáže podať jednoduchý opis a charakteristiku ľudí, životných a pracovných podmienok, každodenných zvyklostí, opis toho, čo má a nemá rád, vo forme krátkeho sledu jednoduchých výrazov a viet,
- dokáže odpovedať na sled jednoznačne formulovaných otázok, najmä ak môže požiadať o ich zopakovanie a má k dispozícii aj istú pomoc pri formulovaní svojej odpovede,
- rozumie slovným spojeniam a výrazom vzťahujúcim sa na oblasti každodenného života za predpokladu, že reč je jasne a zreteľne artikulovaná,
- rozumie krátkym jednoduchým textom na známe konkrétne témy, ktoré obsahujú frekventovanú slovnú zásobu každodenného jazyka.

Všeobecné kompetencie

Všeobecné kompetencie sú tie, ktoré nie sú charakteristické pre jazyk, ale ktoré sú nevyhnutné pre rôzne činnosti, vrátane rečových zručností.

Učitelia sa na úrovni A2 má osvojené všeobecné kompetencie na úrovni A1 a ďalej si ich rozvíja tak, aby dokázal:

vedome získať nové vedomosti a zručnosti,

- opakovať si osvojené vedomosti a dopĺňať si ich,
- uvedomovať si stratégie učenia sa pri osvojovaní si cudzieho jazyka,
- opísať rôzne stratégie učenia sa s cieľom pochopiť ich a používať,
- pochopiť potrebu vzdelávania sa v cudzom jazyku,
- dopĺňať si vedomosti a rozvíjať zručnosti, prepájať ich s už osvojeným učivom, systematizovať ich a využívať pre svoj ďalší rozvoj a reálny život,

- kriticky hodnotiť svoj pokrok, prijímať spätnú väzbu a uvedomovať si možnosti svojho rozvoja,
- udržať pozornosť pri prijímaní informácií,
- pochopiť zámer zadanej úlohy,
- účinne spolupracovať vo dvojiciach i v pracovných skupinách,
- aktívne a často využívať doteraz osvojený jazyk,
- pri samostatnom štúdiu využívať dostupné materiály,
- byť otvorený kultúrnej a etnickej rôznorodosti.

Komunikačné jazykové kompetencie

Komunikačné jazykové kompetencie sú tie, ktoré umožňujú učiacemu sa používať konkrétne jazykové prostriedky v komunikácii.

Na uskutočnenie komunikačného zámeru a potrieb sa vyžaduje komunikatívne správanie, ktoré je primerané danej situácii a bežné v krajinách, kde sa cudzím jazykom hovorí. Komunikatívne kompetencie zahŕňajú nasledovné zložky:

Jazyková kompetencia

Učiaci sa na úrovni A2 má osvojené jazykové kompetencie na úrovni A1 a ďalej si ich rozvíja tak, aby dokázal používať:

- bežné slová a slovné spojenia nevyhnutné pre uspokojovanie jednoduchých komunikačných potrieb obmedzeného charakteru,
- základné vetné modely a vedel komunikovať o osvojených témach prostredníctvom naučených slovných spojení a výrazov,
- vymedzený repertoár naučených krátkych slovných spojení a výrazov pokrývajúcich predvídateľné základné komunikačné situácie,
- osvojenú slovnú zásobu tak, aby si vedel poradiť v každodennom konaní, ktoré sa týka známych situácií a tém,
- niektoré jednoduché gramatické štruktúry cudzieho jazyka, aj keď sa niekedy dopúšťa základných chýb, ale je mu rozumieť.

Sociolingvistická kompetencia

Učiaci sa na úrovni A2 má osvojené sociolingvistické kompetencie na úrovni A1 a ďalej si ich rozvíja tak, aby dokázal:

- komunikovať v bežných spoločenských situáciách,
- jednoducho sa vyjadrovať pomocou základných funkcií jazyka, akými sú napr. výmena informácií, žiadosť, jednoduché vyjadrenie vlastných názorov a postojov, pozvanie, ospravedlnenie atď.,
- udržiavať a rozvíjať základnú spoločenskú konverzáciu prostredníctvom jednoduchších bežných výrazov.

Učiaci sa vie vyjadriť v situáciách jednoduchej a priamej výmeny informácií, týkajúcich sa známych a bežných vecí a záležitostí, ale z hľadiska limitovanej slovnej zásoby a gramatiky, ktorú si osvojil, je nútený podstatne zjednodušiť obsah svojej výpovede.

Pragmatická kompetencia

Učiaci sa na úrovni A2 má osvojené pragmatické kompetencie na úrovni A1 a ďalej si ich rozvíja tak, aby dokázal:

- sformulovať svoje myšlienky v súlade s vyžadovanou stratégiou (zámer, téma, logická následnosť),
- funkčne využívať základné jazykové prostriedky na získavanie informácií, na jednoduché vyjadrenie odmietnutia, túžby, zámeru, uspokojenia, záujmu, prekvapenia, rozčarovania, strachu,
- vytvoriť jednoduchý interaktívny text za účelom výmeny informácií,
- použiť jednoduché výrazové prostriedky na začatie, udržanie a ukončenie krátko rozhovoru,

- používať najfrekvencovanejšie konektory na spájanie jednoduchých viet potrebných na vyrozprávanie alebo opis príbehu v logickom časovom slede.

Komunikačné zručnosti

Komunikačné zručnosti nemožno chápať izolovane, pretože sa navzájom prelínajú a dopĺňajú (ide o integrované zručnosti).

Počúvanie s porozumením

Učiaci sa na úrovni A2 má rozvinuté zručnosti na úrovni A1 a ďalej si ich zdokonaľuje tak, aby za predpokladu, že reč je jasne a zreteľne formulovaná :

- dokázal naplniť konkrétne potreby na základe porozumenia podstaty počutého,
- porozumel slovným spojeniam a výrazom vzťahujúcim sa na bežné oblasti každodenného života,
- porozumel základným informáciám v krátkych zvukových záznamoch, v ktorých sa hovorí o predvídateľných každodenných záležitostiach,
- vedel identifikovať tému vypočutej diskusie,
- porozumel základným bodom v prejave na témy, ktoré sú mu známe,
- rozumel jednoduchým pokynom informatívneho charakteru,
- pochopil vety, výrazy a slová, ktoré sa ho priamo týkajú.

Čítanie s porozumením

Učiaci sa dokáže porozumieť krátke jednoduché texty, ktoré obsahujú frekvencovanú slovnú zásobu.

Učiaci sa na úrovni A2 má rozvinuté zručnosti na úrovni A1 a ďalej si ich zdokonaľuje tak, aby :

- dokázal vyhľadať konkrétne informácie v jednoduchých printových materiáloch, akými sú napríklad prospekty, jedálne lístky, programy a časové harmonogramy,
- vedel vyhľadať špecifické informácie v zoznamoch a vybrať z nich potrebné informácie,
- rozumel bežným orientačným tabuliam, označeniam a nápisom na verejných miestach, akými sú ulice, reštaurácie, železničné stanice, atď.,
- pochopil konkrétne informácie v jednoduchších písaných materiáloch, s ktorými prichádza do styku, akými sú napríklad listy, brožúry a krátke články,
- porozumel jednoduché osobné listy,
- z kontextu krátkeho prečítaného textu pochopil význam niektorých neznámych slov,
- vedel nájsť potrebné informácie v krátkych časopiseckých textoch.

Písomný prejav

Učiaci sa na úrovni A2 má rozvinuté zručnosti na úrovni A1 a ďalej si ich zdokonaľuje tak, aby vedel:

- napísať krátke jednoduché poznámky z okruhu jeho záujmov,
- napísať jednoduché osobné listy,
- zaznamenať krátky jednoduchý odkaz za predpokladu, že môže požiadať o jeho zopakovanie a preformulovanie,
- stručne a krátkymi vetami predstaviť a charakterizovať osoby a veci,
- napísať jednoduché vety a spojiť ich základnými konektormi,
- jednoducho opísať aspekty všedného dňa (ľudia, miesta, škola, rodina, záujmy).

Ústny prejav

Ústny prejav - dialóg

Učiaci sa dokáže komunikovať v jednoduchých a bežných situáciách, ktoré vyžadujú jednoduchú a priamu výmenu informácií na známe a bežné témy, ktoré súvisia s prácou

a voľným časom. Dokáže zvládnuť krátku spoločenskú konverzáciu, ale nie vždy je schopný ju aj viesť a rozvíjať.

Učiaci sa na úrovni A2 má rozvinuté zručnosti na úrovni A1 a ďalej si ich zdokonaľuje tak, aby dokázal:

- zapojiť sa do krátkych rozhovorov na témy, ktoré ho zaujímajú,
- používať jednoduché zdvorilostné formy oslovení,
- sformulovať pozvania, návrhy a ospravedlnenia, reagovať na ne,
- povedať, čo sa mu páči a čo nie,
- požiadať o rôzne jednoduché informácie, služby a veci, alebo ich poskytnúť.

Ústny prejav - monológ

Učiaci sa dokáže podať jednoduchý opis alebo charakteristiku ľudí, podmienok v rodine a v škole, opis každodenných zvyklostí a toho, čo má alebo nemá rád, atď. Vo forme krátkeho sledu jednoduchých slovných spojení a viet.

Učiaci sa na úrovni A2 má rozvinuté zručnosti na úrovni A1 a ďalej si ich zdokonaľuje tak, aby dokázal:

- v jednoduchých pojmoch vyjadriť svoje pocity a vďačnosť,
- jednoduchým spôsobom sa rozprávať o každodenných praktických otázkach,
- komunikatívne zvládnuť jednoduché a rutinné úlohy (role) s použitím jednoduchých slovných spojení a viet,
- vyrozprávať príbeh, podať krátky jednoduchý opis udalostí a činností, zážitkov zo školy a voľnočasových aktivít v jednoduchom slede myšlienok,
- opísať svoje plány a osobné skúsenosti.

Učiaci sa, ktorý dosiahne úroveň B2 rozumie:

- hlavným myšlienkam zložitého textu na konkrétne aj abstraktné témy, vrátane odborných diskusií vo svojej špecializácii,
- komunikuje na takom stupni plynulosti a spontánnosti, ktorý mu umožňuje viesť bežnú konverzáciu s rodenými hovoriacimi bez toho, aby to pre ktoréhokoľvek účastníka rozhovoru predstavovalo zvýšené úsilie,
- dokáže vytvoriť jasne sformulovaný podrobný text na rozličné témy a vysvetliť svoje stanovisko k aktuálnym témam s uvedením výhod aj nevýhod rozličných možností.

Všeobecné kompetencie

Všeobecné kompetencie sú tie, ktoré nie sú charakteristické pre jazyk, ale ktoré sú nevyhnutné pre rôzne činnosti, vrátane rečových činností.

Učiaci sa na úrovni B2 má osvojené všeobecné kompetencie na úrovni B1 a ďalej si ich rozvíja tak, aby dokázal:

- vedome získavať nové vedomosti a zručnosti,
- opakovať si osvojené vedomosti a dopĺňať si ich,
- uplatňovať rôzne stratégie učenia pri osvojovaní si cudzieho jazyka a efektívne si osvojovať jazykové poznatky a rečové zručnosti,
- chápať potrebu celoživotného vzdelávania sa v cudzom jazyku,
- dopĺňať si vedomosti a rozvíjať zručnosti, prepájať ich s už osvojeným učivom, systematizovať ich a využívať pre svoj ďalší rozvoj a reálny život,
- kriticky hodnotiť svoj pokrok, prijímať spätnú väzbu a uvedomovať si možnosti svojho rozvoja,
- uplatňovať všeobecné vedomosti týkajúce sa geografických a kultúrnych reálií,
- uplatňovať získané vedomosti a zručnosti v každodennom živote,
- rozoznať normy správania sa a spoločenské konvencie krajín, v ktorých sa hovorí cudzím jazykom,
- kriticky pristupovať k výberu informácií,

- porovnávať reálie krajín cieľového jazyka s reáliami vlastnej krajiny,
- uplatňovať osvojené vedomosti a zručnosti v príprave na svoje budúce povolanie,
- byť otvorený kultúrnej a etnickej rôznorodosti.

Komunikačné jazykové kompetencie

Komunikačné jazykové kompetencie sú tie, ktoré umožňujú učiacemu sa používať konkrétne jazykové prostriedky v komunikácii.

Na uskutočnenie komunikačného zámeru a potrieb sa vyžaduje komunikačné správanie, ktoré je primerané danej situácii a bežné v krajinách, kde sa cudzím jazykom hovorí. Komunikačné kompetencie zahŕňajú nasledovné zložky:

Jazyková kompetencia

Učiaci sa na úrovni B2 má osvojené jazykové kompetencie na úrovni B1 a ďalej si ich rozvíja tak, aby dokázal používať:

- slovnú zásobu vrátane frazeológie v rozsahu komunikačných situácií a tematických okruhov (lexikálna kompetencia),
- morfológické tvary a syntaktické modely (gramatická kompetencia),
- slovtvorbu a funkcie gramatických javov (sémantická kompetencia),
- zvukové a grafické prostriedky jazyka (fonologická kompetencia: ortoepická a ortografická).

Sociolingvistická kompetencia

Učiaci sa na úrovni B2 má osvojené sociolingvistické kompetencie na úrovni B1 a ďalej si ich rozvíja tak, aby dokázal:

- správne komunikovať a reagovať v rôznych spoločenských situáciách,
- dodržiavať konvencie slušnosti (vyjadrenie záujmu o druhého výmena názorov a informácií, vyjadrenie obdivu, srdečnosti, pohostinnosti; vyjadrenie poľutovania, ospravedlnenia a vďaky; vyhýbanie sa opravovaniu, poučovaniu a priamym príkazom; vyhýbanie sa vyjadreniu asertívnej nadradenosti, neprimeranému sťažovaniu sa, neprimeranej nespokojnosti),
- používať bežné frazeologické spojenia, príslovia a porekadlá,
- uvedomovať si rozdiely v rôznych formách prejavu (formálneho, neformálneho, rodinného, intímneho).

Učiaci sa dokáže komunikovať zrozumiteľne, vie sa vyjadriť slušne vo formálnom a neformálnom štýle, vzhľadom na situáciu a partnera komunikácie. Vie sa aktívne zapojiť do diskusie, ktorá prebieha v prirodzenom tempe a v štandardnom jazyku. Dokáže nadviazať kontakt s každým, koho materinským jazykom je osvojovaný si cudzí jazyk.

Pragmatická kompetencia

Učiaci sa na úrovni B2 má osvojené pragmatické kompetencie na úrovni B1 a ďalej si ich rozvíja tak, aby sa vedel vyjadriť:

- v súlade s požadovanou stratégiou (zámer, téma, následnosť, príčina, kohézia, koherencia, štýl, register, rétorika),
- a funkčne využíval jazykové prostriedky na získavanie informácií, vyjadrenie postojov (súhlas, nesúhlas), modality (povinnosť, schopnosť), vôle (túžby, zámary), emócií (radosť, uspokojenie, nevôľa, záujem, prekvapenie, rozčarovanie, strach), etických zásad (ospravedlnenie, ľútosť, poľutovanie, súhlas, nesúhlas, pozdravenie, žiadosť, odmietnutie),
- pri interakcii (výmena informácií) alebo transmisii (sprostredkovanie informácií).

Komunikačné zručnosti

Komunikačné zručnosti nemožno chápať izolovane, pretože sa navzájom prelínajú a dopĺňajú (integrované zručnosti).

Počúvanie s porozumením

Učiaci sa porozumie dlhším, náročnejším monologickým, dialogickým a kombinovaným ústnym prejavom informatívneho a umeleckého charakteru, a primerane náročným populárno-náučným textom, ktoré sú prednesené v bežnom hovorovom tempe reči a v štandardnom jazyku.

Učiaci sa na úrovni B2 má rozvinuté zručnosti na úrovni B1 a ďalej si ich zdokonaľuje tak, aby dokázal porozumieť :

- prejav ako celok, tému a hlavnú myšlienku,
- špecifické informácie a dokáže zachytiť logickú štruktúru textu, rozlíšiť podstatné informácie od nepodstatných, rozlíšiť hovoriacich, ich názory a stanoviská,
- rečové prejavy informatívneho charakteru s konkrétnou i abstraktnou tematikou v bežnom hovorovom tempe reči a v štandardnom jazyku,
- prejavy informatívneho charakteru s tematikou každodenného života: oznamy, inštrukcie, opisy, odkazy, pokyny, upozornenia, rady v primeranom tempe reči na príslušnej úrovni a v štandardnom jazyku,
- autentické dialógy, napr. telefonický rozhovor, interview,
- prejavy naratívneho charakteru, napr.: zážitok, príbeh,
- podstatné informácie v obsahovo a jazykovo náročnejších prednáškach, referátoch a diskusiách, prednesených v bežnom hovorovom tempe reči a v štandardnom jazyku,
- podstatné informácie z rozhlasových a televíznych správ, dokumentárnych filmov s tematikou každodenného života, ktoré sú prednesené v primeranom tempe reči,
- rečové prejavy umeleckého charakteru, napr.: ukážky z filmu, rozhlasovej hry, a vedel odhadnúť postoje, názory a náladu hovoriacich.

Čítanie s porozumením

Učiaci sa porozumie náročnejším textom informatívneho, faktografického, populárno-náučného charakteru, ktoré súvisia s aktuálnymi problémami, a dokáže dedukovať, analyzovať, zovšeobecňovať stanoviská a názory autorov. Číta prózu podľa vlastného výberu.

Učiaci sa na úrovni B2 má rozvinuté zručnosti na úrovni B1 a ďalej si ich zdokonaľuje tak, aby dokázal:

- získať informácie zo stredne náročných textov,
- vyhľadať špecifické a detailné informácie v rôznych textoch, rozlíšiť základné a rozširujúce informácie v texte s jasnou logickou štruktúrou,
- chápať logickú štruktúru náročnejšieho textu na základe obsahu, ale aj lexikálnych a gramatických prostriedkov,
- rozlišovať v texte zámer, postoj a pocity autora, a ostatných zúčastnených, odhadnúť význam neznámych slov v náročnejšom texte,
- pružne meniť stratégie čítania podľa typu textu a účelu čítania,
- rozumieť korešpondenčné texty formálneho a neformálneho charakteru,
- čítať a porozumieť rôzne texty informatívneho charakteru a primerane náročné populárno-náučné texty: pracovné návody a prospekty,
- rozumieť texty v masovokomunikačných prostriedkoch a články z tlače,
- porozumieť ukážky z literárnych textov, napr. z krátkej prózy, z románov a divadelných hier.

Písomný prejav

Učiaci sa na úrovni B2 dokáže napísať rozsiahlejší súvislý prejav na rôzne témy s využitím osobnej skúsenosti. Dokáže vyjadriť a zdôvodniť svoj postoj a názor. Efektívne využije zložitejšie lexikálne, gramatické, syntaktické a štylistické prostriedky vo formálnom a neformálnom písomnom prejave.

Učiaci sa na úrovni B2 má rozvinuté zručnosti na úrovni B1 a ďalej si ich zdokonaľuje tak, aby dokázal zrozumiteľne, v súlade s pravopisnými normami a štylisticky vhodne:

- napísať hlavné myšlienky alebo informácie z vypočutého alebo prečítaného textu,
- zostaviť osnovu, konspekt, anotáciu textu,
- napísať krátky oznam, správu, odkaz, ospravedlnenie,
- opísať osobu, predmet, miesto, činnosť, situáciu, udalosť,
- napísať obsahovo a jazykovo náročnejší súkromný list,
- napísať obsahovo a jazykovo náročnejší úradný list: žiadosť, sťažnosť, správu, inzerát a odpoveď naň,
- napísať niektoré útvary administratívneho štýlu: objednávku, reklamáciu, program rokovania,
- napísať vlastný životopis,
- napísať obsahovo, jazykovo i štylisticky náročnejší slohový útvar (príbeh, rozprávanie),
- napísať krátky súvislý slohový útvar s vyjadrením vlastného názoru a pocitov,
- napísať rozsiahlejší, obsahovo a jazykovo náročnejší slohový útvar s využitím argumentácie a porovnávania. Ústny prejav

Ústny prejav – dialóg

Učiaci sa dokáže jazykovo správne a primerane reagovať v rôznych situáciách. Spontánne sa zapojí do rozhovoru na témy z každodenného života a z oblasti svojho profesijného záujmu. Vie udržiavať plynulosť komunikácie. Dokáže sa aktívne zapojiť do diskusie na rôzne témy.

Učiaci sa na úrovni B2 má rozvinuté zručnosti na úrovni B1 a ďalej si ich zdokonaľuje tak, aby dokázal:

- spontánne reagovať v rôznych komunikatívnych situáciách jazykovo správne, zrozumiteľne a primerane situácii,
- viesť, prerušiť a nadviazať rozhovor a preformulovať svoju výpoveď,
- správne reagovať na partnerove repliky v prirodzených a simulovaných situáciách a v situačných dialógoch, prebrať iniciatívu počas rozhovoru (napr. zmeniť tému),
- interpretovať a odovzdávať informácie.

Ústny prejav – monológ

Učiaci sa dokáže predniesť rozsiahlejší súvislý ústny prejav na témy z každodenného života a z oblasti svojho profesijného záujmu. Dokáže vyjadriť vlastný názor a pri rôznych možnostiach riešenia problému, uviesť výhody a nevýhody rôznych alternatív.

Učiaci sa na úrovni B2 má rozvinuté zručnosti na úrovni B1 a ďalej si ich zdokonaľuje tak, aby dokázal:

- vyjadrovať sa plynulo a správne k rôznym všeobecným témam s ohľadom na stupeň formálnosti prejavu,
- pripraviť a predniesť dlhší prejav na určitú tému aj s odborným zameraním, ak sa téma týka oblasti jeho osobného záujmu,
- opísať osoby, predmety, situácie, činnosti a udalosti,
- tvoriť príbehy (na základe obrázkov alebo osnovy),
- interpretovať a stručne zhrnúť napr. obsah filmu, knihy a vyjadriť svoj postoj k nim,
- opísať obrázky, mapy, grafy, porovnať ich a vyjadriť svoj názor a postoj k nim.

Komunikačné spôsobilosti a funkcie komunikácie

stanovených pre úrovne A1 až B2 podľa SERR pre jazyky:

Spôsobilosti	Funkcie
1. Nadviazať kontakt v súlade s komunikačnou situáciou	Upútať pozornosť Pozdraviť Odpovedať na pozdrav Rozlúčiť sa Poďakovať a vyjadriť svoje uznanie

2. Vypočít' si a podať informácie	Informovať sa Potvrdiť (trvať na niečom) Začleniť informáciu Odpovedať na žiadosť
3. Vybrať si z ponúkaných možností	Identifikovať Opísať Potvrdiť/Odmietnuť (vyjadriť nesúhlas) Opraviť (korigovať)
4. Vyjadriť svoj názor	Vyjadriť svoj názor Vyjadriť svoj súhlas Vyjadriť svoj nesúhlas Vyjadriť presvedčenie Vyjadriť vzdor Protestovať Vyjadriť stupeň istoty
5. Vyjadriť svoju vôľu	Vyjadriť svoje želania/túžby Vyjadriť svoje plány (blízke a budúce)
6. Vyjadriť svoju schopnosť	Vyjadriť vedomosti/poznatky/zistenia Vyjadriť neznalosť Vyjadriť svoju schopnosť vykonať nejakú činnosť
7. Vnímať a prejavovať svoje city	Vyjadriť radosť z niečoho, šťastie, uspokojenie Vyjadriť smútok, sklúčenosť Vyjadriť sympatie Vyjadriť fyzickú bolesť Utešiť, podporiť, dodať odvalu
8. Vyjadriť očakávania a reagovať na ne	Vyjadriť nádej Vyjadriť sklamanie Vyjadriť strach, znepokojenie, obavu Ubezpečiť Vyjadriť úľavu Vyjadriť spokojnosť Vyjadriť nespokojnosť, post'ažovať si Zistiť spokojnosť/nespokojnosť niekoho s niekým/s niečím
9. Predstaviť svoje záľuby a svoj vkus	Vyjadriť, čo mám rád, čo sa mi páči, čo uznávam Vyjadriť, že niekoho/niečo nemám rád Vybrať si z ponúkaných možností najobľúbenejšiu
10. Reagovať vo vyhrotenej situácii	Vyjadriť svoj hnev, zlú náladu Reagovať na hnev, na zlú náladu niekoho iného Urážať Nadávať
11. Stanoviť, oznámiť a prijať pravidlá alebo povinnosti	Vyjadriť príkaz/zákaz Vyjadriť morálnu alebo sociálnu normu Získať povolenie, súhlas Dať súhlas, povoliť niečo Odmietnuť Zakázať Vzoprieť sa proti zákazu/Spochybniť zákaz Vyhrážať sa Sľúbiť
12. Reagovať na nesplnenie pravidiel alebo povinností	Obviniť, obviniť sa, priznať sa Ospravedlniť sa Odmietnuť obvinenie Vyčítať
	Vyjadriť záujem o niečo

13. Reagovať na príbeh alebo udalosť	Vyjadriť záujem o to, čo niekto rozpráva Vyjadriť prekvapenie Vyjadriť, že ma niekto/niečo neprekvapil/-lo Vyjadriť nezáujem
14. Ponúknuť a reagovať na ponuku	Žiadať od niekoho niečo Odpovedať na žiadosť Navrhnuť niekomu, aby niečo vykonal Navrhnuť niekomu, aby sme spoločne niečo vykonali Ponúknuť pomoc (urobiť niečo namiesto niekoho iného) Navrhnuť, že niečo požičiam/darujem Odpovedať na návrh niekoho iného
15. Reagovať na niečo, čo sa má udiť v budúcnosti	Varovať pred niekým/niečím Poradiť Dodať odvalu/Podporiť Adresovať niekomu svoje želanie
16. Reagovať na niečo, čo sa udialo v minulosti	Spomenúť si na niečo/niekoho Vyjadriť, že som na niečo/niekoho zabudol Pripomenúť Kondolovať Gratulovať
17. Reagovať pri prvom stretnutí	Predstaviť niekoho Predstaviť sa Reagovať na predstavenie niekoho Privítať Predniesť prípitok
18. Korešpondovať	Korešpondovať Začať list Ukončiť list
19. Telefonovať	Začať, udržiavať a ukončiť telefonický rozhovor
20. Vymieňať si názory, komunikovať s niekým	Začať rozhovor Ujať sa slova v rozhovore Vypýtať si slovo Vrátiť sa k nedopovedanému, keď ma prerušili Zabrániť niekomu v rozhovore
21. Vypracovať prezentáciu/prehľad	Uviesť tému, hlavnú myšlienku (hlavné myšlienky) Oboznámiť s obsahom/osnovou Rozviesť tému a osnovu Prejsť z jedného bodu na iný Ukončiť svoj výklad
22. Obohatiť/Doplniť štruktúrovanú prezentáciu/prehľad	Podčiarknuť/ dať do pozornosti Odbočiť od témy (digresia) Vrátiť sa k pôvodnej téme Uviesť príklad Citovať Parafrázovať
23. Zúčastniť sa na diskusii/Argumentovať	Navrhnuť novú tému/nové body diskusie Odmietnuť diskutovať na ponúkanú tému/bod diskusie Vrátiť sa k téme/ k bodu diskusie
24. Uistiť sa v rozhovore, že moje slová/môj výklad/môj argument boli pochopené	Uistiť sa, že účastníci komunikácie pochopili moje vyjadrenia Uistiť sa, že som dobre pochopil to, čo bolo povedané Požiadajte o pomoc pri vyjadrovaní ohľadom problematického slova/vyjadrenia/frázy Nahradiť zabudnuté/nepoznané slovo Hľadať slovo/vetu

	Opraviť sa, vrátiť sa k rozhovoru
25. Porozprávať niečo	Rozprávať príbeh Začať príbeh, historku, anekdotu Zhrnúť príbeh, historku

Delenie učebných osnov cudzích jazykov

Učebné osnovy sú delené podľa cudzích jazykov vyučovaných v SR na: Anglický jazyk, Nemecký jazyk, Ruský jazyk, Francúzsky jazyk, Španielsky jazyk a Taliansky jazyk a každý z nich ďalej na 4 požadované úrovne A1, A2, B1 a B2 podľa Spoločného európskeho referenčného rámca definovaného už skôr uvedenou tabuľkou:

Široké úrovne	A Používateľ základov jazyka				B Samostatný používateľ				C Skúsený používateľ			
Hrubé členenie	A1		A2		B1		B2		C1		C2	
Jemnejšie členenie	A1.1	A1.2	A2.1	A2.2	B1.1	B1.2	B2.1	B2.2	C1.1	C1.2	C2.1	C2.2

Vzdelávanie v cudzích jazykoch v základných a stredných školách predpokladá dosiahnutie iba niektorej zo štyroch úrovní A1, A2, B1, B2 hrubého členenia, ktoré sa dajú definovať. Dosiahnutie vyšších úrovní C1 a C2 sa na úrovni stredoškolského vzdelávania predpokladá len v prípade bilingválnych škôl. Dosiahnutie týchto štyroch úrovní ako aj stupeň dosiahnutia každej z nich bude meraný testovými postupmi (evalvačnými štandardmi). Tieto testové postupy (evalvačné štandardy) budú zahŕňať výkonové štandardy.

Z hľadiska obsahovej transformácie je nevyhnutné hľadať a precizovať adekvátny učebný obsah, prostredníctvom ktorého chceme žiakom napomáhať nielen pamätať si, ale aj konštruovať významy a v istej perspektíve nadobúdať kompetencie. Rozvoj kompetencií je možným základným východiskom kvalitatívnej premeny kmeňového učiva. Kompetenciu definujeme ako spôsobilosť mobilizovať v rôznych kontextoch a činnostiach systém vedomostí, zručností, schopností, sociálnych a kultúrnych hodnôt, postojov, emočných a ďalších osobnostných kvalít, ktorý je špecificky usporiadaný. Zameranosť na kompetencie môže prispieť ku kvalitatívnemu vymedzeniu kmeňového učiva, čo naznačujú aj nasledujúce charakteristiky kompetencie.

Kompetencia:

1. má činnostný charakter: formuje sa na základe osobnej a praktickej skúsenosti, pričom sa realizuje v praxi,
2. je komplexným celkom: vedomostí, zručností, postojov a ďalších zložiek, ktoré boli doteraz vnímané samostatne,
3. má procesualný charakter: nevyjadruje trvalý stav, ale kvalitatívne sa mení podľa stupňa osvojenia v procese celoživotného vzdelávania,
4. je dynamická a rozvinutá na rôznej úrovni: počas procesu osvojovania ju možno len predpokladať, preto je nevyhnutné presne špecifikovať kritéria jej vyhodnotenia,
5. je predpokladom pre výkon subjektu v určitej oblasti činnosti: je výsledkom akéhokoľvek vzdelávania.

Implementácia navrhovaného modelu bude vyžadovať dopracovanie kompletnej pedagogickej dokumentácie, a to najmä: vypracovanie osnov z vyššie uvedených cudzích jazykov pre medziúrovne: A1.1 a A1.2, A2.1 a A2.2, B1.1 a B1.2, B2.1 a B2.2 a to pre 1. cudzí jazyk ako aj pre druhý cudzí jazyk, vypracovanie výkonových a evalvačných štandardov ako aj tvorbu efektívnych evalvačných nástrojov. Tiež je potrebné postupne vytvoriť koncepciu učebnicovej politiky v oblasti výučby cudzích jazykov, ako aj vytvoriť efektívnu a koherentnú koncepciu pedagogickej dokumentácie pre SOŠ.

Ďalší postup v oblasti tvorby cieľového programu, jeho neustále skvalitňovanie môže dlhodobo zaručiť efektívnosť, koherenciu a kontinuitu vo výučbe cudzích jazykov.

VZDELÁVACIA OBLASŤ MATEMATIKA A PRÁCA S INFORMÁCIAMI

PREDMETY • MATEMATIKA
• INFORMATIKA

MATEMATIKA

(Celkom 626 vyučovacích hodín)

1. Charakteristika učebného predmetu

Učebný predmet matematika na 2. stupni ZŠ je zameraný na rozvoj matematickej kompetencie tak, ako ju formuloval Európsky parlament:

„Matematická kompetencia je schopnosť rozvíjať a používať matematické myslenie na riešenie rôznych problémov v každodenných situáciách. Vychádzajúc z dobrých numerických znalostí sa dôraz kladie na postup a aktivitu, ako aj na vedomosti. Matematická kompetencia zahŕňa na rôznych stupňoch schopnosť a ochotu používať matematické modely myslenia (logické a priestorové myslenie) a prezentácie (vzorce, modely, diagramy, grafy, tabuľky).“

„Potrebné vedomosti z matematiky zahŕňajú dobré vedomosti o počtoch, mierkach a štruktúrach, základné operácie a základné matematické prezentácie, chápanie matematických termínov a konceptov a povedomie o otázkach, na ktoré matematika ponúka odpovede. Jednotlivec by mal mať zručnosti na uplatňovanie základných matematických princípov a postupov v každodennom kontexte doma a v práci a na chápanie a hodnotenie sledu argumentov. Jednotlivec by mal byť schopný myslieť matematicky, chápať matematický dôkaz, komunikovať v matematickom jazyku a používať vhodné pomôcky. Pozitívny postoj v matematike je založený na rešpektovaní pravdy a na ochote hľadať príčiny a posudzovať ich platnosť.“

Obsah vzdelávania je spracovaný na kompetenčnom základe. Pri prezentácii nových matematických poznatkov sa vychádza z predchádzajúceho matematického vzdelania žiakov, z ich skúseností s aplikáciou už osvojených poznatkov. Vyučovanie sa prioritne zameriava na rozvoj žiackych schopností, predovšetkým väčšou aktivizáciou žiakov.

Vzdelávací obsah predmetu je rozdelený na päť tematických okruhov

Čísla, premenná a početové výkony s číslami

Vzťahy, funkcie, tabuľky, diagramy

Geometria a meranie

Kombinatorika, pravdepodobnosť, štatistika

Logika, dôvodenie, dôkazy.

V tematickom okruhu **Čísla, premenná a početové výkony s číslami** sa dokončuje vytváranie pojmu prirodzeného čísla, desatinného čísla, zlomku a záporných čísel. Žiak sa oboznamuje s algoritmami početových výkonov v týchto číselných oboroch. Súčasťou tohto okruhu je dlhodobá propedeutika premennej, rovníc a nerovníc.

V tematickom okruhu **Vzťahy, funkcie, tabuľky, diagramy** žiaci objavujú kvantitatívne a priestorové vzťahy, zoznáma sa s pojmom premennej veličiny a jej prvotnou reprezentáciou vo forme tabuliek, grafov a diagramov. Skúmanie týchto súvislostí smeruje k zavedeniu pojmu funkcie.

V tematickom okruhu **Geometria a meranie** sa žiaci zoznamujú so základnými geometrickými útvarmi, skúmajú a objavujú ich vlastnosti. Učia sa zisťovať odhadom, meraním a výpočtom veľkosť uhlov, dĺžok, povrchov a objemov. Riešia polohové a metrické úlohy z bežnej reality. Dôležité miesto má rozvoj priestorovej predstavivosti.

Ďalšou súčasťou matematického vzdelávania žiakov 2. stupňa základnej školy je **Kombinatorika, pravdepodobnosť a štatistika**, v ktorej sa žiaci naučia systematicky vypisovať možnosti a zisťovať ich počet, čítať a tvoriť grafy, diagramy a tabuľky dát, rozumieť bežným pravdepodobnostným a štatistickým vyjadreniam.

Tematický okruh **Logika, dôvodenie, dôkazy** sa prelína celým matematickým učivom a rozvíja schopnosť žiakov logicky argumentovať, usudzovať, hľadať chyby v usudzovaní a argumentácii, presne sa vyjadrovať a formulovať otázky.

2. Ciele učebného predmetu

Cieľom matematiky na 2. stupni ZŠ je, aby žiak získal schopnosť používať matematiku v svojom budúcom živote. Matematika má rozvíjať žiakovo logické a kritické myslenie, schopnosť argumentovať a komunikovať a spolupracovať v skupine pri riešení problému. Žiak by mal spoznať matematiku ako súčasť ľudskej kultúry a dôležitý nástroj pre spoločenský pokrok.

Vyučovanie matematiky musí byť vedené snahou umožniť žiakom, aby získavali nové vedomosti špirálovite a s množstvom propedeutiky, prostredníctvom riešenia úloh s rôznorodým kontextom, tvorili jednoduché hypotézy a skúmali ich pravdivosť, vedeli používať rôzne spôsoby reprezentácie matematického obsahu (text, tabuľky, grafy, diagramy), rozvíjali svoju schopnosť orientácie v rovine a priestore. Má napomôcť rozvoju ich algoritmického myslenia, schopnosti pracovať s návodmi a tvoriť ich.

Výsledkom vyučovania matematiky na 2. stupni ZŠ by malo byť správne používanie matematickej symboliky a znázorňovania a schopnosť čítať s porozumením súvislé texty obsahujúce čísla, závislosti a vzťahy a nesúvislé texty obsahujúce tabuľky, grafy a diagramy. Žiak by mal vedieť využívať pochopené a osvojené postupy a algoritmy pri riešení úloh, pričom vyučovanie by malo viesť k budovaniu vzťahu medzi matematikou a realitou, k získavaniu skúseností s matematizáciou reálnej situácie a tvorbou matematických modelov. Matematika na 2. stupni ZŠ sa podieľa na rozvíjaní schopností žiakov používať prostriedky IKT na vyhľadávanie, spracovanie, uloženie a prezentáciu informácií. Použitie vhodného softvéru by malo uľahčiť niektoré namáhavé výpočty alebo postupy a umožniť tak sústredenie sa na podstatu riešeného problému.

Matematika na 2. stupni ZŠ má viesť žiakov k získaniu a rozvíjaniu zručností súvisiacich s procesom učenia sa, k aktivite na vyučovaní a k racionálnemu a samostatnému učeniu sa. Má podporiť a upevňovať kladné morálne a vôľové vlastnosti žiakov, ako je samostatnosť, rozhodnosť, vytrvalosť, húževnatosť, sebakritickosť, kritickosť, cieľavedomá seba výchova a seba vzdelávanie, dôvera vo vlastné schopnosti a možnosti, systematickosť pri riešení úloh.

3. Obsah vzdelávania

Piaty ročník

(3,5 hodín týždenne, 115 hodín za rok)

Prehľad tematických celkov a ich obsahu

I. Vytvorenie oboru prirodzených čísel do a nad milión

Vytvorenie predstavy o veľkých číslach. Počítanie po desaťtisícoch, tisícoch, stovkách. Čítanie a písanie prirodzených čísel. Rád číslice v zápise prirodzeného čísla, porovnanie, usporiadanie, zaokrúhľovanie, zobrazovanie na číselnej osi.

II. Počtové výkony s prirodzenými číslami – I

Násobenie a delenie spamäti mimo obor násobilky v obore do 100. Delenie so zvyškom v obore do 100. Násobenie a delenie písomne jednociferným číslom a v jednoduchých prípadoch aj spamäti. Násobenie a delenie pomocou kalkulačky aj dvojciferným číslom. Kontrola správnosti výpočtu. Riešenie jednoduchých slovných úloh na násobenie a delenie.

Sčítanie a odčítanie prirodzených čísel spamäti, písomne a na kalkulačke (písomne hlavne kvôli pochopeniu princípu). Riešenie jednoduchých slovných úloh na sčítanie a odčítanie. Rovnice a nerovnice (zatiaľ bez premennej - len ako hľadanie „chýbajúcich“ čísel v príkladoch) Kontextové úlohy, metóda pokus – omyl (aj pri rovniciach)

III. Geometria a meranie

Trojuholník, štvorholník, kruh, kružnica. Vytváranie rovinných útvarov rysovaním kolmíc a rovnobežiek. Meranie dĺžky úsečky, Obvod trojuholníka, štvorca a obdĺžnika. Stavba telies zo stavebnicových kociek na základe stanovených podmienok. Zväčšovanie a zmenšovanie geometrických tvarov vo štvorcovej sieti.

IV. Riešenie aplikačných úloh a úloh rozvíjajúce špecifické matematické myslenie

Zhromažďovanie, usporiadanie a grafické znázornenie údajov. Voľba stratégie a zisťovanie počtu. Pravdepodobnostné hry, pokusy, pozorovania. Zisťovanie počtu náhodných udalostí pri pokusoch.

Šiesty ročník

(4 hodiny týždenne, 132 hodín za rok)

Prehľad tematických celkov a ich obsahu

I. Počtové výkony s prirodzenými číslami – I

Násobenie a delenie prirodzených čísel spamäti (v obore do 100, mimo obor do 100 s násobkami 10, 100, atď.), písomne a na kalkulačke vrátane delenia so zvyškom. Sčítanie a odčítanie, resp. násobenie a delenie ako navzájom opačné operácie, využitie tejto skutočnosti pri riešení jednoduchých úloh ako propedeutika rovníc. Dohoda o poradí početových výkonov, porovnanie s poradím operácií na kalkulačkách používaných žiakmi. Propedeutika počítania s približnými (zaokrúhlenými) číslami.

II. Desatinné čísla. Počtové výkony s desatinnými číslami

Desatinné číslo (kladné), rád číslice v jeho zápise, porovnanie, usporiadanie, zaokrúhľovanie, zobrazovanie desatinných čísel na číselnej osi (ako zovšeobecnenie skúseností s obdobnými činnosťami pre prirodzené čísla). Sčítanie a odčítanie, násobenie a delenie desatinných čísel (spamäti a písomne, jednoduché úlohy slúžiace predovšetkým na pochopenie princípu, ostatné výpočty hlavne na kalkulačke). Sčítanie a odčítanie, resp. násobenie a delenie ako navzájom opačné operácie, využitie tejto skutočnosti pri riešení jednoduchých úloh ako propedeutika rovníc. Násobenie a delenie mocninami 10, premena jednotiek dĺžky, hmotnosti, obsahu. Objav periodičnosti podielu dvoch prirodzených čísel.

III. Obsah obdĺžnika a štvorca

Použitie štvorčekovej siete ako propedeutiky približného výpočtu obsahu rovinných útvarov. Obvod a obsah obdĺžnika a štvorca. Výpočet obvodov a obsahov obrazcov zložených zo štvorcov a obdĺžnikov. Premena jednotiek obsahu.

IV. Uhol a jeho veľkosť, operácie s uhlami

Uhol a jeho veľkosť, stupeň (minúta). Os uhla a jej konštrukcia. Odhad a meranie veľkosti uhla. Priamy, pravý, ostrý a tupý uhol. Triedenie trojuholníkov podľa veľkosti ich uhlov. Vrcholové a susedné uhly.

V. Kombinatorika v úlohách

Možnosti usporiadania niekoľkých prvkov za sebou. Úlohy s kombinatorickou motiváciou a ich riešenie rôznymi spôsobmi.

Siedmy ročník

(3,5 hodiny týždenne, 115 hodín za rok)

Prehľad tematických celkov a ich obsahu

I. Zlomky. Počtové výkony so zlomkami. Racionálne čísla

Zlomok, znázornenie zlomkovej časti celku. Rovnosť zlomkov, ich krátenie a rozširovanie. Porovnávanie zlomkov s rovnakými číslami alebo rovnakými menovateľmi. Sčítanie a odčítanie zlomkov s rovnakými menovateľmi, sčítanie a odčítanie prevodom na spoločný menovateľ (nie nevyhnutne najmenší), objav krížového pravidla. Násobenie a delenie zlomku prirodzeným číslom (ostatné výpočty prevažne prevodom na desatinné čísla). Interpretácia násobenia zlomkom ako výpočtu zlomkovej časti z čísla. Vzťah medzi zlomkom a desatinným zápisom.

II. Percentá

Percento, základ, počet percent. Promile. Vzťah percent (promile), zlomkov a desatinných čísel. Znázorňovanie časti celku a počtu percent vhodným diagramom. Jednoduché úrokovanie.

III. Objem a povrch kvádra a kocky

Niektoré spôsoby zobrazovania priestoru (voľné rovnobežné premietanie, perspektíva). Obrazy kvádra a kocky vo voľnom rovnobežnom premietaní, viditeľnosť hrán. Telesá zložené z kvádrov a kociek, ich znázorňovanie, pôdorys a bokorys, úlohy na rozvoj priestorovej predstavivosti. Sieť kvádra a kocky. Objem kvádra a kocky. Jednotky objemu a ich premena. Povrch kvádra a kocky.

IV. Pomer. Priama a nepriama úmernosť

Pomer, rozdeľovanie celku v danom pomere. Priama a nepriama úmernosť. Trojčlenka. Znázornenie priamej a nepriamej úmernosti graficky.

V. Riešenie rôznych úloh z kombinatoriky.

Úlohy na tvorbu skupín predmetov a ich počte z oblasti rôznych hier, športu a z rôznych oblastí života.

Riešenie jednoduchých kombinatorických úloh (na základe hier a pokusov). Riešenie kombinatorických úloh rôznymi metódami (stromový diagram, príprava tabuliek, systematické vypisovanie možností).

Ôsmy ročník

(4 hodiny týždenne, 132 hodín za rok)

Prehľad tematických celkov a ich obsahu

I. Celé čísla. Počtové výkony s celými číslami

Kladné a záporné čísla v rozšírenom obore desatinných čísel. Navzájom opačné čísla. Usporiadanie celých a desatinných čísel a ich zobrazenie na číselnej osi. Sčítanie a odčítanie celých a desatinných čísel, násobenie a delenie záporného čísla kladným.

II. Premenná, výraz, rovnica

Riešenie jednoduchých úloh vedúcich na lineárne rovnice bez formalizácie do podoby rovnice: úvahou, metódou pokus-omyl a pod. Overenie, či dané číslo je riešením slovnej úlohy. Zápis vzťahov vychádzajúcich z jednotlivých operácií, z porovnávania. Dopočítavanie chýbajúcich údajov v jednoduchých vzorcoch, výpočet neznámej zo vzorca. Výrazy s premennými, dosadzovanie čísel za jednotlivé premenné. Využitie úloh na priamu a nepriamu úmernosť na propedeutiku funkcií.

III. Trojuholník, zhodnosť trojuholníkov

Konštrukcia trojuholníka (sss, sus, usu), jej jednoznačnosť a súvis so zhodnosťou trojuholníkov. Objav trojuholníkovej nerovnosti a veľkosti súčtu vnútorných uhlov trojuholníka. Rovnoramenný a rovnostranný trojuholník, objav niektorých ich základných vlastností. Výška trojuholníka, niektoré ďalšie konštrukčné úlohy.

IV. Rovnobežníky, lichobežníky, obsah trojuholníka

Striedavé a súhlasné uhly pri rovnobežkách. Rovnobežníky a ich základné vlastnosti vyplývajúce z rovnobežnosti. Lichobežník, pravouhlý a rovnoramenný lichobežník, objav niektorých ich vlastností. Jednoduché konštrukcie rovnobežníkov, lichobežníka. Obsah a obvod kosodĺžnika, kosoštvorca a trojuholníka. Obvod a obsah lichobežníka.

V. Niektoré ďalšie telesá, ich objem a povrch

Hranol, jeho znázornenie a sieť. Objem a povrch hranola. Valec, ihlan, kužeľ a ich siete. Objem a povrch valca. Guľa a rez guľou. Použitie vzorcov na výpočet objemu a povrchu ihlana a kužeľa.

VI. Pravdepodobnosť, štatistika

Pravdepodobnostné hry a pokusy. Zobrazenie skupín údajov, tvorba grafov a diagramov. Plánovitý zber údajov a ich systemizácia

Deviaty ročník

(4 hodiny týždenne, 132 hodín za rok)

Prehľad tematických celkov a ich obsahu

I. Mocniny a odmocniny, zápis veľkých čísel

Druhá a tretia mocnina a odmocnina. Mocniny čísla 10, predpony a ich súvis s mocninami. Zápis veľkých čísel v tvare $a \cdot 10^n$ a práca s takýmito číslami na kalkulačke. Vytváranie predstavy o veľmi veľkých a veľmi malých číslach. Počítanie s veľkými číslami, zaokrúhľovanie a odhad výsledku.

II. Riešenie lineárnych rovníc a nerovníc

Riešenie jednoduchých lineárnych nerovníc, ich vzťah k príslušnej lineárnej rovnici. Riešenie slovných úloh, ktoré vedú k lineárnej rovnici alebo nerovnici. Riešenie rovníc s jedným výskytom neznámej.

III. Kruh, kružnica

Kruh, kružnica, dotyčnica ku kružnici, jej poloha voči príslušnému polomeru. Tetiva kružnice, kružnicový oblúk a kruhový výsek, ich stredový uhol. Obsah kruhu a dĺžka kružnice.

IV. Súmernosť v rovine

Osová súmernosť, os súmernosti. Konštrukcia obrazu v osovej súmernosti . Ukážky stredovej súmernosti.

V. Pytagorova veta

Pytagorova veta, jej odvodenie a použitie.

V. Grafické znázorňovania závislostí

Kartézsky súradnicový systém. Rôzne spôsoby znázorňovania – grafy závislostí. Súvis grafu s niektorými základnými vlastnosťami závislostí (rast, klesanie, najväčšie a najmenšie hodnoty). Lineárna závislosť, jej vlastnosti a graf.

VI. Podobnosť trojuholníkov

Podobnosť geometrických útvarov, pomer podobnosti. Podobnosť trojuholníkov. Použitie podobnosti pri meraní výšok a vzdialeností, topografické práce.

VII. Štatistika

Početnosť. Relatívna početnosť. Štatistické prieskumy, triedenie, náhodný výber. Realizácia vlastných jednoduchých štatistických prieskumov, ich spracovanie. Tabuľky, grafy a diagramy, ich čítanie, interpretácia a tvorba, prechod od jedného typu znázornenia k inému

4. Štandard kompetencií, ktoré má žiak v jednotlivých tematických okruhoch učiva získať:

Čísla, premenná a početné výkony s číslami

Kompetencie, ktoré má žiak získať:

- používa prirodzené, celé a racionálne čísla pri opise reálnej situácie
- číta, zapisuje a porovnáva prirodzené, celé a racionálne čísla, používa, zapisuje a číta vzťah rovnosti a nerovnosti
- zobrazí čísla na číselnej osi
- vykonáva spamäti aj písomne základné početné výkony
- zaokrúhľuje čísla, vykonáva odhady a kontroluje správnosť výsledkov početných výkonov
- pozná a funkčne využíva rôzne spôsoby kvantitatívneho vyjadrenia celok – časť (prirodzeným číslom, zlomkom, desatinným číslom, percentom), rieši aplikačné úlohy
- rieši modelovaním a výpočtom situácie vyjadrené pomerom, pracuje s mierkou máp a plánov
- matematizuje jednoduché reálne situácie s využitím písmen vo význame čísla (premennú, určí hodnotu výrazu),
- matematizuje a rieši reálnu situáciu pomocou rovníc a ich sústav
- tvorí a rieši úlohy, v ktorých aplikuje osvojené poznatky o číslach a početných výkonoch a algebrickom aparáte

Dosiahnuté postoje

► na čísla sa pozerá, ako na prostriedky objektívneho poznania reality ■ smelšie kvantifikuje realitu okolo seba ■ prostredníctvom možnosti kontroly výpočtov spolieha sa na početnými výkonmi zistené výsledky ■ prostredníctvom veličín vystupujúcich pri výpočte percent, získava pocit, že poznáva realitu z inej strany ■ je vedomí toho, že pomer a mierka sú veľmi blízke dennému životu ■ poznaním písmen vo význame čísla získava pocit, že je bohatší o dôležité využiteľné vedomosti ■ poznanie rovníc mu dáva rýchlejší a univerzálnejší prostriedok riešenia úloh.

Vzťahy, funkcie, tabuľky, diagramy,

Kompetencie, ktoré má žiak získať:

- udáva tabuľky jednoduchých lineárnych súvislostí, dopĺňa chýbajúce údaje na základe objaveného pravidla a znázorňuje údaje

- objavuje funkčné vzťahy medzi premennými a znázorňuje ich v pravouhlej súradnicovej sústave
- vyjadrí lineárne funkcie rovnicou, tabuľkou, grafom, vie uviesť príklady nelineárnych funkcií
- vytvára tabuľky a grafy pre jednoduché funkcie
- objavuje rieši úlohy z praxe na priamu a nepriamu úmernosť
- znázorňuje údaje na diagrame, z diagramu číta znázornené údaje

Dosiahnuté postoje

► získava pozitívny vzťah k tvorivému prístupu k údajom ■ vidí potrebu samostatnosti pri objavovaní a slovnom vyjadrení výsledkov zistenia ■ vytvára naklonenosť k využívaniu grafických prostriedkov vyjadreniu kvantitatívnych súvislostí ■ rozvážne posudzuje pravdivosť a nepravdivosť výrokov ■ má záujem na zdokonaľovaní svojho logického myslenia, na jeho neustálom rozširovaní a prehľbovaní (triedenie, použitie elementárnych algoritmov, atď.) o prvky kritického myslenia ■ získava istotu a kladný vzťah k využívaniu priamej a nepriamej úmernosti pri riešení bežných úloh zo života ■ je priaznivo naklonený na rozvíjanie svojich schopností a objavenia pravidielnosti okolo seba ■ zoznamuje sa s premennou, pripraví žiaka na iný spôsob prístupu k veličinám a realite.

Geometria a meranie

Kompetencie, ktoré má žiak získať:

- rozozná, pomenuje a opíše jednotlivé základné priestorové geometrické tvary, nachádza v realite ich reprezentáciu; dokáže špecifikovať ich jednotlivé prvky (telesová uhlopriečka, vzťah hrán)
- pozná, vie popísať, pomenovať, načrtnúť, narysovať a zostrojiť základné rovinné útvary, pozná ich základné prvky a ich vlastnosti a najdôležitejšie relácie medzi týmito prvkami a ich vlastnosťami
- užíva k argumentácii a pri výpočtoch vety o zhodnosti a podobnosti trojuholníkov
- rozoznáva a modeluje osovo a stredove súmerné útvary v rovine, manipulatívnou činnosťou je žiak privedený k pochopeniu a osvojeniu jednoduchých geometrických transformácií, pozná základné vlastnosti dvojíc súmerných útvarov a vie ich využívať pri jednoduchých konštrukciách
- vie vykonať v praxi potrebné najdôležitejšie merania a výpočty obvodu, obsahu, povrchu a objemu geometrických útvarov
- pozná spôsob merania uhlov a počítanie s uhlami, využíva vlastnosti známych dvojíc uhlov (susedné, striedavé, doplnkové) pri výpočte vnútorných a vonkajších uhlov rovinných útvarov
- pozná meracie prostriedky a ich jednotky, vie ich samostatne používať aj pri praktických meraniach.
- analyzuje a rieši aplikačné geometrické úlohy s využitím osvojeného matematického aparátu

Dosiahnuté postoje

► nie je ľahostajný k svojmu okoliu ■ dokáže sa sústrediť na objavovanie geometrických tvarov vo svojom okolí ■ snaží sa do primeraných praktických problémov vniesť geometriu ■ je naklonený v jednote používať odhad, meranie a výpočet ■ postupne zvyká na potrebu dôkazu a v odôvodnených prípadoch ho aj nárokuje ■ snaha o presnosť pri meraniach, konštrukcii a výpočtoch je pre neho samozrejmé ■ ochotne používa náčrty, rôzne spôsoby znázornenia geometrických telies a predmetov, vyvíja snahu o rozvoj vlastnej priestorovej predstavivosti ■ často sa opiera o svoje vedomosti a zručnosti z oblasti zhodnosti a podobnosti geometrických útvarov ■ trvá na používaní správnej geometrickej terminológie v praxi.

Kombinatorika, pravdepodobnosť, štatistika

Kompetencie, ktoré má žiak získať:

- prostredníctvom hier a manipulatívnych činností získa skúsenosti s organizáciou konkrétnych súborov predmetov podľa zvoleného ľubovoľného a podľa vopred daného určitého kritéria
- vie z daného počtu prvkov vybrať skupinu s daným počtom prvkov podľa určeného pravidla a vypočítať počet možností výberu
- vykonáva zber, zápis, interpretácia údajov a ich grafické znázornenie
- je schopný orientovať sa v množine údajov
- vie prisúdiť výrok z blízkeho okolia správnu pravdivostnú hodnotu
- vie posudzovať realitu zo štatistického a pravdepodobnostného pohľadu v jednoduchých prípadoch vie rozlíšiť istý a nemožný jav

Dosiahnuté postoje

► *iný spôsob vnímania okolitej skutočnosti* ■ *vedomie určitej nadvlády nad svojím okolím* ■ *uspokojenie nad ovládaním ďalšieho prostriedku riešenia úloh* ■ *uspokojenie nad novým pohľadom na realitu* ■ *spokojnosť nad novou možnosťou zachytávania kvantifikácie reality.*

Logika, dôvodenie, dôkazy

Kompetencie, ktoré má žiak získať:

- dokáže kvantifikovať všeobecné výroky a uskutočniť negáciu kvantifikovaných výrokov
- vie posúdiť jednoznačnosť jednoduchých návodov, vyhlášok a nariadení
- posúdi správnosť použitých spojok „a“, „alebo“, „buď alebo“, „ak, tak“
- posúdi pravdivosť alebo nepravdivosť matematických výrokov
- pozná miesto definície, hypotézy a dôkazu v matematických textoch

Dosiahnuté postoje

► *sebadôvera pri interpretácii matematických a nematematických textov* ■ *pripravenosť na posúdenie pravdivosti matematických výrokov, ktorými sa v priebehu svojej učebnej činnosti stretol* ■ *získa nadhľad nad celkovým chápaním matematického textu, z hľadiska jeho štruktúry na definície, vety, hypotézy, dôkazy.*

INFORMATIKA

Charakteristika predmetu

Informatika má dôležité postavenie vo vzdelávaní, pretože podobne ako matematika rozvíja myslenie žiakov, ich schopnosť analyzovať a syntetizovať, zovšeobecňovať, hľadať vhodné stratégie riešenia problémov a overovať ich v praxi. Vede k presnému vyjadrovaniu myšlienok a postupov a ich zaznamenaniu vo formálnych zápisoch, ktoré slúžia ako všeobecný prostriedok komunikácie.

Poslaním vyučovania informatiky je viesť žiakov k pochopeniu základných pojmov, postupov a techník používaných pri práci s údajmi a toku informácií v počítačových systémoch. Buduje tak informatickú kultúru, t.j. vychováva k efektívnemu využívaniu prostriedkov informačnej civilizácie s rešpektovaním právnych a etických zásad používania informačných technológií a produktov. Toto poslanie je potrebné dosiahnuť spoločným pôsobením predmetu informatika a aplikovaním informačných technológií vo vyučovaní iných predmetov, medzipredmetových projektov, celoškolských programov a pri riadení školy.

Systematické základné vzdelanie v oblasti informatiky a využitia jej nástrojov zabezpečí rovnakú príležitosť pre produktívny a plnohodnotný život obyvateľov SR v informačnej a znalostnej spoločnosti, ktorú budujeme.

Oblasť informatiky zaznamenáva mimoriadny rozvoj, preto v predmete informatika je potrebné dôkladnejšie sa zamerať na štúdium základných univerzálnych pojmov, ktoré prekračujú súčasné technológie. Dostupné technológie majú poskytnúť vyučovaniu informatiky široký priestor na motiváciu a praktické projekty.

Ciele predmetu

Cieľom vyučovania informatiky na 2. stupni ZŠ je sprístupniť základné pojmy a techniky používané pri práci s údajmi a pri tvorbe algoritmov a výpočtových procesov. Podobne ako matematika aj informatika v spojení s informačnými technológiami vytvára platformu pre všetky ďalšie predmety. V predmete informatika je potrebné dôkladnejšie sa zamerať na štúdium základných univerzálnych pojmov, ktoré prekračujú súčasné technológie. Dostupné technológie majú poskytnúť vyučovaniu informatiky široký priestor na motiváciu a praktické projekty.

Výchovno-vzdelávací proces na 2. stupni základnej školy smeruje k tomu, aby žiaci:

- sa oboznámili s pojmami údaj a informácia, s rôznymi typmi údajov, s ich zbieraním, uchovávaním, zobrazovaním, spracovaním a prezentovaním.
- rozumeli pojmom algoritmus a program (formálny zápis automatizovaného spracovania údajov);
- sa oboznámili so systémami na spracovanie údajov – z pohľadu ich architektúry (počítač, prídavné zariadenia, médiá, komunikácie) a logickej štruktúry (napr. operačný systém);
- si rozvíjali schopnosť algoritmizovať zadaný problém, rozvíjali si programátorské zručnosti, naučili sa pracovať v prostredí bežných aplikačných programov, naučili sa efektívne vyhľadávať informácie uložené na CD alebo na sieti a naučili sa komunikovať cez sieť;
- nadobudli schopnosti potrebné pre výskumnú prácu (t. j. schopnosť realizovať jednoduchý výskumný projekt, sformulovať problém), rozvíjali si formálne a logické myslenie, naučili sa viaceré metódy na riešenie problémov.
- rozvíjali si svoje schopnosti kooperácie a komunikácie (naučili sa spolupracovať v skupine pri riešení problému, verejne so skupinou o ňom diskutovať a referovať);
- rozvíjali si svoju osobnosť, tvorivosť, logické myslenie, zodpovednosť, morálne a vôľové vlastnosti, húževnatosť, sebakritickosť a snažili sa o seba vzdelávanie;
- naučili sa rešpektovať intelektuálne vlastníctvo a autorstvo informatických produktov, systémov a aplikácií (aby chápali, že informácie, údaje a programy sú produkty intelektuálnej práce, sú predmetmi vlastníctva a majú hodnotu), pochopili sociálne, etické a právne aspekty informatiky.

Obsah

Návrh vzdelávacieho obsahu pre 2. stupeň základnej školy

Vzdelávací obsah informatiky v Štátnom vzdelávacom programe je rozdelený na päť tematických okruhov:

- **Informácie okolo nás**
- **Komunikácia prostredníctvom IKT**
- **Postupy, riešenie problémov, algoritmické myslenie**
- **Princípy fungovania IKT**
- **Informačná spoločnosť**

Učivo v tematickom okruhu **Informácie okolo nás** je kľúčové aj pre nižšie sekundárne vzdelávanie. Pojem informácia, typy informácií (textová, multimediálna, atď.), aplikácie na spracovávanie špecifických informácií sú veľmi dôležité pre pochopenie mechanizmov pri

riešení najrôznejších problémov pomocou, resp. prostredníctvom IKT. Žiaci by sa už od prvej triedy mali učiť pracovať so základnými počítačovými aplikáciami, aby

1. vedeli základné postupy pri práci s textom a jednoduchou prezentáciou,
2. vedeli vytvárať jednoduché tabuľky a grafy,
3. získali ďalšie zručnosti kreslenia v grafickom prostredí a spracovávaní grafických informácií,
4. porozumeli nahrávaniu a prehrávaniu zvukov a videí,
5. prostredníctvom didaktických hier, edukačných prostredí a encyklopédií pochopili využitie IKT v iných predmetoch,
6. pomocou IKT dokázali realizovať čiastkové úlohy a výstupy z projektového vyučovania.

Ďalší tematický okruh **Komunikácia prostredníctvom IKT** sa venuje využitiu nástrojov internetu na komunikáciu na vlastné učenie sa a aj na riešenie školských problémov, na získavanie a sprostredkovanie informácií. Žiaci

1. by sa mali naučiť pracovať s elektronickou poštou,
2. by mali pochopiť spôsob a mechanizmy vyhľadávania informácií na internete,
3. by mali získať základné vedomosti o priamej komunikácii prostredníctvom IKT (rozhovory, okamžité správy),
4. by mali poznať niektoré základné postupy pri využívaní internetu v informačnej spoločnosti (cestovný poriadok, mapy, internetový obchod),
5. by si mali uvedomovať bezpečnostné riziká pri práci s internetom.

V tematickom okruhu **Postupy, riešenie problémov, algoritmické myslenie** sa žiaci zoznámia so špecifickými postupmi riešenia problémov prostredníctvom IKT. Zoznámia sa s pojmami ako algoritmus, program, programovanie. Najväčším prínosom tohto okruhu bude to, že žiaci získajú základy algoritmického myslenia a schopnosť uvažovať nad riešením problémov pomocou IKT. Naučia sa uvažovať nad rôznymi parametrami efektívnosti rôznych riešení problémov, naučia sa rôzne postupy a mechanizmy pri riešení úloh z rôznych oblastí.

Tematický okruh **Princípy fungovania IKT** sa venuje popisu a pochopeniu mechanizmov informačných a komunikačných technológií. Žiaci by sa mali zoznámiť s princípmi fungovania

1. jednoduchého hardvéru,
2. rôznych oblastí určenia softvéru,
3. úlohami operačných systémov (napr. práca so súbormi a priečinkami),
4. lokálnej siete a internetu.

Tematický okruh **Informačná spoločnosť** sa nachádza v prieniku informatiky a občianskej výchovy. Zaoberá sa etickými, morálnymi a spoločenskými aspektmi informatiky. Oboznamuje s možnými rizikami a metódami na riešenie týchto rizík. Žiaci by mali

1. sa oboznámiť s využitím IKT v najrôznejších oblastiach znalostnej spoločnosti,
2. pochopiť, že používanie IKT si vyžaduje kritický a zvažujúci postoj k dostupným informáciám,
3. viesť k zodpovednému používaniu interaktívnych médií – rozumieť rizikám, ktoré sa tu nachádzajú.

Informácie okolo nás

Pojmy:

- typy informácií, reprezentácia, bit, bajt
- formátovanie textu, nadpisy, odrážky, obrázky v texte
- grafická informácia, fotografia, animácia
- informácie v tabuľkách, bunka, vzťahy medzi bunkami, grafy
- úprava zvukov, hudobný formát, prehrávanie a vytváranie videa
- prezentácia, snímka, prezentačný program, prezentácia na webe

- encyklopédia, odkazy

Vlastnosti a vzťahy, postupy a metódy:

- vytvorenie plagátu, vizitky, pozvánky
- úprava fotografií, koláž, texty v obrázkoch
- vytvorenie alebo prerozprávanie príbehu ako prezentácia
- hľadanie slova, pojmu v tabuľke, v dokumente, v encyklopédii, hľadanie titulu v elektronickej knižnici
- edukačné prostredia pre iné predmety (napr. dynamická geometria, fyzikálne experimenty, práca s mapami, trenažéry pre cudzí jazyk)

Komunikácia prostredníctvom IKT

Pojmy:

- elektronická pošta, adresár príjemcov, príloha správy
- webová adresa, katalógy, portály, vyhľadávače
- rozhovor (chat), okamžitá správa (ICQ)

Vlastnosti a vzťahy, postupy a metódy:

- formátovanie emailovej správy
- školský web, weby inštitúcií, edukačný portál, vyhľadávanie pomocou google
- rozhovor (chat) so spolužiakmi v triede, okamžité správy so spolužiakmi a učiteľom
- prechádzanie a hľadanie v internetovom obchode (knihy, filmy, hudba, elektronika, hračky).

Postupy, riešenie problémov, algoritmické myslenie

Pojmy:

- postup riešenia, etapy riešenia problémov
- programovací jazyk, elementárny príkaz, postupnosť, procedúra, cyklus
- zložitosť riešenia problému

Vlastnosti a vzťahy, postupy a metódy:

- v detskom programovacom prostredí riešenie úloh s opakovaním nejakých činností, zoskupovanie častí riešenia do procedúr
- porovnanie času trvania rôznych riešení problému

Princípy fungovania IKT

Pojmy:

- vstupno/výstupné zariadenia, skener
- oblasti aplikácií softvéru
- operačný systém, používateľ, prihlasovanie do systému, správca úloh
- priečinok, disk, CD, usb-pamäťový kľúč, archív
- lokálna sieť, zdieľanie súborov v triede
- princípy fungovania internetu, adresa, doména, IP, http, ftp, smtp
- formáty súborov

Vlastnosti a vzťahy, postupy a metódy:

- porovnávanie periférií podľa ich určenia a kapacít
- práca so skenerom, jednoduché princípy fungovania skenera
- naštartovanie operačného systému, prihlásenie a odhlásenie používateľa
- spúšťanie naraz viac aplikácií, sledovanie behu aplikácií v správcovi úloh
- ukladanie informácií na rôzne médiá, porovnanie kapacít a rýchlosti ukladania
- vytváranie archívov, výber z archívu, rozbaľovanie archívu
- práca so súbormi v lokálnej sieti triedy
- logické princípy fungovania internetu, zisťovanie IP čísla počítača
- skúmanie rozdielov rôznych formátov súborov

Informačná spoločnosť

Pojmy:

- informačné technológie vo vedomostnej spoločnosti
- riziká technológií, vírusy, antivírusové programy, hackeri
- zásady bezpečnosti
- platnosť, správnosť informácií, nebezpečný obsah
- licencie programov, legálnosť používania, freeware, shareware
- legálnosť použitia obrázkov a textov z internetu

Vlastnosti a vzťahy, postupy a metódy:

- ako pomáhajú počítače v praktickom živote a živote spoločnosti, ukážky jednoduchých aplikácií
- ako vznikajú a ako sa šíria počítačové vírusy, ako sa odhaľujú a odstraňujú
- kto, prečo a ako pácha počítačovou kriminalitu, čo môže spôsobiť
- rozdiel v používaní a šírení rôznych programov z pohľadu legálnosti
- diskusia na tému používania obrázkov, textov a hudby stiahnutých z internetu, autorské práva

Vzdelávací štandard – výstup za celý stupeň

Informácie okolo nás

Obsahový štandard

Typy informácií, reprezentácia, bit, bajt. Formátovanie textu, nadpisy, odrážky, obrázky v texte. Grafická informácia, fotografia, animácia. Informácie v tabuľkách, bunka, vzťahy medzi bunkami, grafy. Úprava zvukov, hudobný formát, prehrávanie a vytváranie videa. Prezentácia, snímka, prezentačný program, prezentácia na webe. Encyklopédia.

Výkonový štandard

Žiak

- Dokáže vytvoriť plagát, vizitku, pozvánku.
- Vie upraviť fotografiu, koláž, texty v obrázkoch.
- Dokáže graficky prezentovať výsledky prieskumu
- Dokáže vytvoriť prezentáciu a pozná zásady správneho prezentovania.
- Dokáže hľadať slovo, pojem v tabuľke, v dokumente, v encyklopédii.
- Dokáže hľadať titul v elektronickej knižnici.
- Pozná edukačné prostredia pre iné predmety (napr. dynamická geometria, fyzikálne experimenty, práca s mapami, trenažéry pre cudzí jazyk)

Komunikácia prostredníctvom IKT

Obsahový štandard

Interaktívna a neinteraktívna komunikácia. Adresár príjemcov, príloha správy. Webová adresa, katalógy, portály, vyhľadávače.

Výkonový štandard

Žiak

- Dokáže poslať emailovú správu s prílohou, plnohodnotne využíva možnosti poštového klienta, pozná správnu formu správy.
- Pozná školský web, vyhľadávanie informácií na internete pomocou vyhľadávacích strojov a katalógov.
- Vie používať niektorý z nástrojov na interaktívnu komunikáciu, pozná nástroje netikety.
- Pozná online služby e-spoločnosti

Postupy, riešenie problémov, algoritmické myslenie

Obsahový štandard

Postup riešenia, formálny zápis riešenia, etapy riešenia problémov. Programovací jazyk, elementárny príkaz, postupnosť, cyklus, procedúra, parametre, premenná, hodnota, priradenie. Zložitosť riešenia problému.

Výkonový štandard

Žiak

- Dokáže zapisovať a interpretovať postupy do formálneho zápisu (napríklad zápis matematických algoritmov, algoritmus na jednoduché zašifrovanie textu)
- Demonštruje v detskom programovacom prostredí riešenie úloh s opakovaním nejakých činností, zapamätávanie výpočtov do premenných, zoskupovanie častí riešenia do procedúr
- Dokáže porovnať čas trvania rôznych riešení problému

Princípy fungovania IKT

Obsahový štandard

Hardvér, softvér. Oblasti aplikácií softvéru. Formáty súborov. Operačný systém, používateľ, prihlasovanie do systému, správca úloh. Priečink, disk, CD, usb-pamäťový kľúč, archív. Lokálna sieť, zdieľanie súborov v triede. Princípy fungovania internetu, adresa, doména, IP, http, ftp, smtp.

Výkonový štandard

Žiak

- Pozná určenie, parametre periférií,
- Dokáže spúšťať naraz viac aplikácií
- Pozná ukladanie informácií na rôzne médiá, vie porovnať kapacitu
- Dokáže vytvoriť kompresiu, dekompresiu údajov.
- Dokáže vykonať zálohovanie údajov.
- Dokáže pracovať v lokálnej sieti.
- Pozná logické princípy fungovania internetu, dokáže zistiť IP číslo počítača.
- Pozná formát a typy súborov.

Informačná spoločnosť

Obsahový štandard

Informačné technológie v znalostnej spoločnosti. Riziká technológií, vírusy, antivírusové programy. Zásady bezpečnosti. Platnosť, správnosť informácií, nebezpečný obsah. Licencie programov, legálnosť používania, freeware, shareware. Legálnosť použitia obrázkov a textov z internetu.

Výkonový štandard

Žiak

- Pozná využitie informačných a komunikačných technológií v znalostnej spoločnosti (bankovníctvo, zdravotníctvo, doprava, umenie...).
- Chápe ako sa šíria počítačové vírusy, ako sa odhaľujú a odstraňujú, pozná spôsoby bezpečnosti na internete a ochrany počítača.
- Pozná riziko počítačovej kriminality a jej dopady.
- Dokáže posúdiť spoľahlivosť získaných informácií.
- Vie čo sú autorské práva, legálny a nelegálny softvér, pozná rozdiel v používaní a šírení programov s rôznymi stupňami licencií.

VZDELÁVACIA OBLASŤ ČLOVEK A SVET PRÁCE

PREDMETY • SVET PRÁCE
• TECHNIKA

SVET PRÁCE

Charakteristika predmetu Svet práce – tvorba životného prostredia

Predmet využíva poznatky žiakov, ktoré získali v prírodovedných predmetoch /ako je biológia a chémia/ a ďalej ich rozvíja novými poznatkami, pozorovaním a experimentovaním, rozvíja pracovné zručnosti, vytvára správne etické zásady a postoje vo vzťahu k prírode, k prírodným vedám, k prírodným zákonitostiam, umožňuje seberealizáciu žiaka a podporuje rozvoj jeho kreativity.

Predmet sprostredkúva žiakom poznatky o agrotechnike /postupe/ pestovania okrasných rastlín – interiérových a exteriérových, ich viazaní a aranžovaní. Vytvára základy pre ďalšie odborné štúdium, pre podnikateľské aktivity, ale aj pre aktívnu tvorbu a ochranu životného prostredia.

Ciele predmetu

V tomto predmete sa majú žiaci naučiť základom pracovných zručností, kreativitě a kladnému vzťahu k prírode a životnému prostrediu.

V rovine hodnôt a postojov predmet smeruje k:

- uvedomeniu si významu tvorby a ochrany životného prostredia
- rozvoju kladného vzťahu k práci a ochrane toho, čo vytvorili
- rozvoju morálnych a vôľových vlastností / systematickosť práce k dosiahnutiu cieľa, vytrvalosť, samostatnosť/
- estetickému vnímaniu bezprostredného okolia žiaka

V rovine vedomostí predmet smeruje k:

- poznávaní okrasných rastlín – interiérových a exteriérových
- osvojení si poznatkov o ich pestovaní, rozmnožovaní a rýchlení
- osvojení si základov aranžovania a viazania kvetov
- osvojení si hydroponického pestovania rastlín
- osvojení si poznatkov o pestovaní okrasných rastlín v obytných a pracovných priestoroch, v záhradách /na letníkových záhonoch, trvalkových záhonoch, v skalkách, terasách, balkónoch/
- zakladaniu trávniku a jeho údržba
- výsadbe okrasných drevín a ich ošetrovaní

V rovine pracovných činností a zručností predmet smeruje k:

- získavaní pracovných zručností a skúseností v oblasti tvorby životného prostredia, pri pestovaní črepníkových rastlín a pri pestovaní a ošetrovaní vonkajších okrasných rastlín
- získavanie pracovných zručností a návykov používaním správneho náradia pri pestovaní okrasných rastlín

Obsah predmetu Svet práce – tvorba životného prostredia v 7. roč. ZŠ

Obsah predmetu je rozdelený do 4 tematických celkov:

1. Náradie a pomôcky

2. Kvetinárstvo
3. Hydroponické pestovanie rastlín
4. Viazáčstvo a aranžovanie rastlín

7. ročník

1. Náradie a pomôcky

Hodnoty a postoje žiaka	Obsahový štandard	Výkonový štandard
Rozvíjať osobné schopnosti žiaka : sebarealizácia, sebauvedomovanie svojich schopností, predností a nedostatkov. Rozvíjať kreativitu.	Základné ručné náradie Poznať a vedieť používať základné ručné náradie: vysadzovacia lopatka, vysadzovací kolík, prepichovací kolík, záhradnícke nožnice, malé hrabličky, malá lopatka atď. Náradie na spracovanie pôdy Poznať a vedieť používať náradie na spracovanie pôdy, kyprenie pôdy: rýľ, motyka, hrable, rycie vidly atď. Pomôcky pri pestovaní rastlín Poznať materiál a pomôcky pre hydroponické pestovanie rastlín, kanvy na zalievanie, rozprašovače atď.	Poznať funkciu a spôsob použitia základných druhov náradia a pomôcok. Vedieť používať základné ručné náradie a iné pomôcky pri pestovaní črepníkových rastlín, poznať náradie na základné spracovanie a ošetrovanie pôdy počas vegetácie pôdy.

2. Kvetinárstvo

Hodnoty a postoje žiaka	Obsahový štandard	Výkonový štandard
Mať schopnosť zvládnuť proces učenia sa, rozvíjať ho na základe aktívnej pracovnej činnosti. Vedieť získavať poznatky z rôznych informačných zdrojov /encyklopédie, internet, odborné časopisy/. Možnosť vyniknúť aj slabšie prosperujúci žiakom.	Význam a rozdelenie okrasných rastlín Význam okrasných rastlín z hľadiska tvorby a estetizácie životného prostredia, rozdelenie okrasných rastlín. Črepníkové rastliny Charakteristika črepníkových rastlín, rozdelenie. Poznávanie jednotlivých druhov črepníkových rastlín. Pestovanie a ošetrovanie črepníkových rastlín. Rozmnožovanie črepníkových rastlín. Nároky črepníkových rastlín na životné podmienky. Praktická činnosť Praktickou činnosťou získať zručnosti pri presádzaní a ošetrovaní črepníkových rastlín a pri ich rozmnožovaní, pestovaní a ošetrovaní.	Poznať význam okrasných rastlín, ich vplyv na náš život a životné prostredie. Poznať rozdelenie okrasných rastlín. Poznať a odborne pomenovať črepníkové rastliny. Vedieť pestovať, ošetrovať a rozmnožovať črepníkové rastliny, poznať ich nároky na stanovište. Vedieť využívať pracovné prostredie a udržiavať poriadok počas práce, dodržiavať bezpečnosť pri práci a hygienické zásady.

3. Hydroponické pestovanie rastlín

Hodnoty a postoje žiaka	Obsahový štandard	Výkonový štandard
Vytvárať a realizovať projekty pestovania rastlín pre osobné potreby, pre potreby školy, pre podnikateľské aktivity.	Hydropónia Čo je hydropónia, potreby na hydropóniu: nádoby, substrát, živný roztok, vhodné črepníkové rastliny. Hydroponické pestovanie rastlín Praktickou činnosťou získať zručnosti pri pestovaní rastlín a osvojiť si základný postup pestovania.	Poznať pojem hydropónia, potreby na hydropóniu, poznať výhody hydroponického pestovania rastlín, vedieť zvoliť rastlinu na hydroponické pestovanie, vedieť ju pestovať v živnom roztoku.

4. Viazáčstvo a aranžovanie kvetov

Hodnoty a postoje žiaka	Obsahový štandard	Výkonový štandard

Zaujímať sa o experimentovanie, hľadať nové možnosti seberealizácie a zmysluplnej práce. Skrášľovať a spríjemňovať svoje prostredie.	Základy aranžovania a väzby kvetov Význam aranžovania a väzby kvetov, pomôcky na aranžovanie Výber a úprava materiálu Výber a úprava rastlinného materiálu, voľba nádoby, zber a sušenie rastlín na aranžovanie, ošetrovanie rezaných kvetov, príprava rastlinného materiálu na aranžovanie. Praktická činnosť Praktickou činnosťou získať zručnosť pri viazaní a aranžovaní rastlín.	Poznať základné pravidlá aranžovania a väzby kvetov, poznať vhodný materiál, úpravu rastlín a ostatného materiálu. Získané vedomosti vedieť uplatniť pri vytváraní jesenného, vianočného a jarného aranžovania. Vedieť hodnotiť výber materiálu a výsledok vlastnej práce.
--	---	--

8. ročník

Charakteristika predmetu

Predmet využíva poznatky žiakov, ktoré získali v prírodovedných predmetoch /ako je biológia a chémia/ a ďalej ich rozvíja novými poznatkami, pozorovaním a experimentovaním, rozvíja pracovné zručnosti, vytvára správne etické zásady a postoje vo vzťahu k prírode, k prírodným vedám, k prírodným zákonitostiam, umožňuje seberealizáciu žiaka a podporuje rozvoj jeho kreativity.

Predmet sprostredkúva žiakom poznatky o agrotechnike /postupe/ pestovania okrasných rastlín – interiérových a exteriérových, ich viazaní a aranžovaní. Vytvára základy pre ďalšie odborné štúdium, pre podnikateľské aktivity, ale aj pre aktívnu tvorbu a ochranu životného prostredia.

Ciele predmetu

V tomto predmete sa majú žiaci naučiť základom pracovných zručností, kreativite a kladnému vzťahu k prírode a životnému prostrediu.

V rovine hodnôt a postojov predmet smeruje k:

- uvedomeniu si významu tvorby a ochrany životného prostredia
- rozvoju kladného vzťahu k práci a ochrane toho, čo vytvorili
- rozvoju morálnych a vôľových vlastností / systematickosť práce k dosiahnutiu cieľa, vytrvalosť, samostatnosť/
- estetickému vnímaniu bezprostredného okolia žiaka

V rovine vedomostí predmet smeruje k:

- poznávaniu okrasných rastlín – interiérových a exteriérových
- osvojení si poznatkov o ich pestovaní, rozmnožovaní a rýchlí
- osvojení si základov aranžovania a viazania kvetov
- osvojení si hydroponického pestovania rastlín
- osvojení si poznatkov o pestovaní okrasných rastlín v obytných a pracovných priestoroch, v záhradách /na letničkových záhonoch, trvalkových záhonoch, v skalkách, terasách, balkónoch/
- zakladaniu trávniku a jeho údržba
- výsadbe okrasných drevín a ich ošetrovaní

V rovine pracovných činností a zručností predmet smeruje k:

- získavaniu pracovných zručností a skúseností v oblasti tvorby životného prostredia, pri pestovaní črepníkových rastlín a pri pestovaní a ošetrovaní vonkajších okrasných rastlín
- získavanie pracovných zručností a návykov používaním správneho náradia pri pestovaní okrasných rastlín

Obsah predmetu

Obsah predmetu je rozdelený do **3 tematických celkov:**

1. Okrasné záhradníctvo
2. Skalka

3. Trávník

Okrasné záhradníctvo

Hodnoty a postoje žiaka	Obsah	Minimálne požiadavky Výstupný min. štandard
Byť vytrvalým pri pestovaní okrasných rastlín a využiť získané vedomosti a zručnosti pri skrášľovaní svojho domova /napr. balkón/. Motivácia k tvorbe spoločensky prospešným projektom, produktívna práca, orientácia pre ďalšiu profesijné zameranie.	Okrasné rastliny Význam a rozdelenie okrasných rastlín. Okrasné kvetiny Rozdelenie: jednoročné, dvojročné, trvalky, cibulové a hlúznaté kvetiny. Požiadavky jednotlivých rastlín na prostredie. Pestovanie, generatívne a vegetatívne rozmnožovanie okrasných kvetín. Rýchlenie okrasných kvetín. Okrasné dreviny Rozdelenie: ihličnaté, listnaté, opadavé, vždyzelené, stromy a kry. Výber stanovišťa a vhodných druhov okrasných drevín. Pestovanie, ošetrovanie, generatívne a vegetatívne rozmnožovanie okrasných drevín. Praktická činnosť Príprava pôdy, výsadba, ošetrovanie okrasných rastlín. Získať zručnosti pri pestovaní, ošetrovaní a rozmnožovaní okrasných rastlín.	Poznať jednotlivé skupiny okrasných rastlín a ich typických zástupcov. Vedieť rozmnožovať okrasné rastliny – vegetatívne aj generatívne, poznať požiadavky jednotlivých rastlín na prostredie a vedieť ich dopestovať a ošetrovať. Pestovaním rastlín prispieť k osvojeniu si jednotlivých pestovateľských postupov. Vedieť vybrať vhodné okrasné rastliny na určené miesto.

Skalka

Hodnoty a postoje žiaka	Obsah	Minimálne požiadavky Výstupný min. štandard
Rozvoj poznania, že produktívna práca je základom pekného životného prostredia. Realizovanie vlastnej myšlienky, presadiť sa a vedieť pracovať v kolektíve.	Príprava skalničkového záhona Výber vhodného miesta na skalku, základné pravidlá pri vytváraní skalničkového záhona. Pestovanie okrasných rastlín v skalky Okrasné rastliny vhodné do skalky, poznávanie, pomenovanie, zásady ich pestovania a ošetrovania. Praktická činnosť Získať zručnosti pri ošetrovaní trvalých skalničiek.	Vedieť využiť všetky doterajšie vedomosti a zručnosti pri výstavbe a zakladaní skalky, vysadené rastliny poznať, vedieť ošetrovať a pestovať.

Trávník

Hodnoty a postoje žiaka	Obsah	Minimálne požiadavky Výstupný min. štandard
Vidieť význam cieľavedomej činnosti z hľadiska tvorby a ochrany životného prostredia a tvorby oddychového priestoru. Vedieť vytvárať hodnoty a vážiť si produkty svojej práce.	Zakladanie trávnika Príprava pozemku, vyčistenie terénu, príprava pôdy, sejba. Ošetrovanie trávnika Zalievanie, kosenie, hrabanie, hnojenie, odburiňovanie trávnika	Poznať základné pravidlá zakladania trávnika, poznať základné druhy tráv. Vedieť ošetrovať trávnik, získať zručnosti pri práci s náradím, bezpečnosť pri práci.

Charakteristika

Oblasť Človek a svet práce zahŕňa široké spektrum pracovných činností a technológií, vedie žiakov k získaniu základných užívateľských zručností v rôznych oblastiach ľudskej činnosti a prispieva k vytváraniu životnej a profesijnej orientácie žiakov.

Koncepcia vzdelávacej oblasti Človek a svet práce vychádza z konkrétnych životných situácií, v ktorých žiaci prichádzajú do priameho kontaktu s ľudskou činnosťou a technikou v jej rozmanitých podobách a širších súvislostiach.

Vzdelávacia oblasť Človek a svet práce sa zameriava na praktické pracovné návyky a dopĺňa celé základné vzdelávanie o dôležitou zložku nevyhnutnú pre uplatnenie človeka v ďalšom živote a v spoločnosti. Tým sa odlišuje od ostatných vzdelávacích oblastí a je ich určitou protiváhou. Je založená na tvorivej spolupráci žiakov.

Kompetencie žiaka

Všeobecné (univerzálne) kompetencie:

1. schopnosť riešiť problém, schopnosť uplatňovať tvorivé nápady vo svojej práci,
2. schopnosť preberať zodpovednosť, schopnosť byť samostatným, schopnosť hodnotiť a vyjadrovať vlastný názor,
3. schopnosť sebapoznania a seba hodnotenia v smere vlastnej profesijnej orientácie,
4. schopnosť flexibilne reagovať na zmeny na trhu práce v snahe čo najlepšie sa uplatniť,

Pracovné kompetencie žiaka

- používa bezpečné a účinné materiály, nástroje a vybavenie, dodržiava stanovené pravidlá, plní povinnosti a záväzky, adaptuje sa na zmenené alebo nové pracovné podmienky
- pristupuje k výsledkom pracovnej činnosti nielen z hľadiska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a spoločenského významu, ale i z hľadiska ochrany svojho zdravia i zdravia druhých, ochrany životného prostredia i ochrany kultúrnych a spoločenských hodnôt
- využíva znalosti a skúsenosti získané v jednotlivých vzdelávacích oblastiach v záujme vlastného rozvoja i svojej prípravy na budúcnosť, robí podložené rozhodnutia o ďalšom svojom vzdelávaní a profesionálnom raste
- orientuje sa v základných aktivitách ktoré bude potrebovať k uskutočneniu podnikateľského zámeru a k jeho realizácii, chápe podstatu, cieľ a riziko podnikania, rozvíja svoje podnikateľské myslenie

Obsah predmetu

7. ročník

Vzdelávací obsah je rozdelený do 3 tematických okruhov:

Celkový počet hodín :

1. Človek a technika
2. Grafická komunikácia
- 3 Materiály a technologie

1. Človek a technika

Hodnoty a postoje žiaka	Obsahový štandard	Výkonový štandard
	Žiaci sa v tomto tematickom celku oboznámia s pojmom technika, spoznajú vzťahy medzi technikou a prírodou, technikou a spoločnosťou s využitím osobných skúseností. Získajú základné informácie o slovenských vynálezoch a histórii techniky všeobecne a na Slovensku. Človek – príroda – spoločnosť – technika a ich vzťahy. História techniky – človek tvorca techniky. Vznik výroby, cesta: myšlienka – konštrukcia – výroba – využitie.	Vedieť vysvetliť pojem technika, technické prostredie a technické dielo ako produkt ľudskej činnosti. Vedieť vymenovať pozitívne a negatívne dôsledky techniky. Oboznámiť sa s najvýznamnejšími objavmi a vynálezmi 18. – 20. storočia. Oboznámiť sa s poznatkami histórie na Slovensku a so slovenskými vynálezcami. Vedieť vysvetliť pojem technologický postup a opísať všeobecne cestu vzniku výroby.

2. Grafická komunikácia

Hodnoty a postoje žiaka	Obsahový štandard	Výkonový štandard
	Základy navrhovateľskej činnosti – technické tvorivé myslenie, Základy technickej komunikácie – zobrazovanie, technický náčrt – kreslenie, technický výkres – čítanie. Počítač a technické kreslenie (softvéry na kreslenie) Počítač a Internet pri konštruovaní, napr. projekty „Búdka pre vtáčika“, „Stojan na CD“	Vedieť realizovať drobný projekt (zhotoviť technický náčrt, vybrať vhodný materiál, zvoliť konštrukčné riešenie a spoje, navrhnuť technológiu), Poznať proces vzniku technického produktu. Má schopnosť vytvárať a realizovať technické myšlienky pre vlastné potreby pre potreby školy, pre komerčné aktivity a pod.

3 Materiály a technológie

Hodnoty a postoje žiaka	Obsahový štandard	Výkonový štandard
	Obsah tohto tematického celku je zameraný na hlavné druhy technických materiálov, ich základné vlastnosti a využitie. Základné technologické postupy pri spracovaní technických materiálov, zodpovedajúce náradie a pomôcky na ich ručné opracovanie. Základné technické materiály – drevo, kovy, plasty – polotovary. Základy jednoduchého – ručného obrábania technických materiálov. Pravidlá správania sa v školskej dielenskej učebni a v technickom prostredí.	Poznať základné druhy technických materiálov Vedieť správne preniesť tvar a rozmery predmetu z výkresu na opracúvaný materiál, správne voľiť meradlá a pomôcky na obrysovanie. Vedieť pracovať podľa jednoduchého technologického postupu a technického výkresu. Poznať a rozlíšiť základné druhy technických materiálov - drevo, kovy, plasty.

		Poznať základné náradie na ručné opracovanie dreva, kovu a plastov. Prakticky si precvičiť (podľa možností a vybavenia školy) a osvojiť jednotlivé elementárne zručnosti pri opracovaní dreva, kovov a plastov (pilovanie, vŕtanie dreva, ohýbanie plastov a plechu, strihanie, sekanie drôtu a plechu-).
--	--	--

8. ročník

Charakteristika predmetu

Oblasť Človek a svet práce zahŕňa široké spektrum pracovných činností a technológií, vedie žiakov k získaniu základných užívateľských zručností v rôznych oblastiach ľudskej činnosti a prispieva k vytváraniu životnej a profesijnej orientácie žiakov.

Koncepcia vzdelávacej oblasti Človek a svet práce vychádza z konkrétnych životných situácií, v ktorých žiaci prichádzajú do priameho kontaktu s ľudskou činnosťou a technikou v jej rozmanitých podobách a širších súvislostiach.

Vzdelávacia oblasť Človek a svet práce sa zameriava na praktické pracovné návyky a dopĺňa celé základné vzdelávanie o dôležitou zložku nevyhnutnú pre uplatnenie človeka v ďalšom živote a v spoločnosti. Tým sa odlišuje od ostatných vzdelávacích oblastí a je ich určitou protiváhou. Je založená na tvorivej spolupráci žiakov.

Kompetencie žiaka

Všeobecné (univerzálne) kompetencie:

1. schopnosť riešiť problém, schopnosť uplatňovať tvorivé nápady vo svojej práci,
2. schopnosť preberať zodpovednosť, schopnosť byť samostatným, schopnosť hodnotiť a vyjadrovať vlastný názor,
3. schopnosť sebapoznania a seba hodnotenia v smere vlastnej profesijnej orientácie,
4. schopnosť flexibilne reagovať na zmeny na trhu práce v snahe čo najlepšie sa uplatniť,

Pracovné kompetencie žiaka

- používa bezpečné a účinné materiály, nástroje a vybavenie, dodržiava stanovené pravidlá, plní povinnosti a záväzky, adaptuje sa na zmenené alebo nové pracovné podmienky
- pristupuje k výsledkom pracovnej činnosti nielen z hľadiska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a spoločenského významu, ale i z hľadiska ochrany svojho zdravia i zdravia druhých, ochrany životného prostredia i ochrany kultúrnych a spoločenských hodnôt
- využíva znalosti a skúsenosti získané v jednotlivých vzdelávacích oblastiach v záujme vlastného rozvoja i svojej prípravy na budúcnosť, robí podložené rozhodnutia o ďalšom svojom vzdelávaní a profesionálnom raste
- orientuje sa v základných aktivitách ktoré bude potrebovať k uskutočneniu podnikateľského zámeru a k jeho realizácii, chápe podstatu, cieľ a riziko podnikania, rozvíja svoje podnikateľské myslenie

Obsah predmetu

Vzdelávací obsah je rozdelený do **2 tematických okruhov**:

1. Elektrická energia

2. Technika – domácnosť- bezpečnosť

1. Elektrická energia

Hodnoty a postoje žiaka	Obsahový štandard	Výkonový štandard
	Tematický celok je svojim obsahom zameraný na oblasť elektrickej energie tak, aby žiaci v primeranej forme získali dostatočné množstvo poznatkov o zdrojoch elektrickej energie, o ich využití poznajúc pritom zásady bezpečnosti práce na elektrických zariadeniach a účinky elektrického prúdu na ľudský organizmus. Obsahom tohto celku sú schémy elektrických zapojení a jednoduché elektrotechnické práce. Práca s elektrotechnickou stavebnicou pre základné školy a práce súvisiace s technológiou montáže v elektrotechnike, pričom spoznajú a pracujú s elektromontážnym materiálom. Pravidlá bezpečnej práce s elektrickým prúdom a poskytovanie prvej pomoci. Výroba, rozvod a zdroje elektrickej energie. Základný elektroinštalačný materiál. Jednoduché elektrické obvody. Práca s elektromontážnym materiálom a stavebnicou. Základné elektrické spotrebiče. Domová inštalácia elektrického prúdu. Výpočet spotreby elektrickej energie. Moderné elektrické spotrebiče.	Poznať základné batériové zdroje elektrickej energie a akumulátory (primárne a sekundárne, elektromechanické - suché a mokré, elektrické - kyslé a alkalické). Vedieť čítať jednoduché elektrické značky schémy a zapojenia) a vedieť na elektrotechnickej stavebnici pre ZŠ zapájať jednoduché elektrické obvody. Poznať základný elektroinštalačný materiál, jeho funkciu a použitie (spínače, vidlice, zásuvky, žiarovkové objímky, poistky a ističe). Oboznámiť sa s používaním žiarovkovej skúšačky. Poznať funkciu a oboznámiť sa s hlavnými parametrami a so správnym používaním základných elektrických spotrebičov pre domácnosť. Vedieť opísať výrobu a rozvod elektrickej energie a poznať ekologické aspekty výroby elektrickej energie. Poznať význam elektromeru a oboznámiť sa s príkladmi výpočtu spotreby elektrickej energie. Oboznámiť sa s modernými elektrickými spotrebičmi v domácnosti. Poznať pravidlá bezpečnej práce s elektrickým prúdom a vedieť poskytnúť prvú pomoc pri úraze elektrickým prúdom.

2. Technika – domácnosť- bezpečnosť

Hodnoty a postoje žiaka	Obsahový štandard	Výkonový štandard
	V tomto novozavedenom tematickom celku je obsah učiva zameraný na základné informácie v oblasti bytovej inštalácie - kúrenie, rozvod studenej a teplej vody, celkovo na domácnosť a úsporu energie,	Oboznámiť sa so systémom ústredného kúrenia v bytoch a jeho funkciou. Vedieť popísať systém rozvodu studenej a teplej

	ekologické aspekty a malú údržbu v domácnosti. Žiaci sa oboznámia so systémom, základmi konštrukcie a údržby jednotlivých prvkov bytovej inštalácie. Naučia sa ekonomicky a ekologicky hodnotiť jednotlivé systémy. Kúrenie v domácnosti, centrálné, ústredné, lokálne. Rozvod studenej a teplej vody. Šetrenie vodou a teplom v domácnosti. Konštrukcia kotla a princíp spaľovania vo vykurovacích zariadeniach. Výpočet spotreby energie na kúrenie. Konštrukcia vodovodného kohútika alebo batérie - demontáž, oprava, montáž.	vody v byte. Poznať zloženie a funkciu vodovodného kohútika a jednoduchej vodovodnej batérie. Oboznámiť sa s opravou splachovača WC. Poznať možnosti šetrenia teplom a teplou vodou a zároveň spôsoby zamedzenia úniku tepla - spôsoby zateplenia okien a dverí. Vedieť popísať princíp spaľovania vo vykurovacích zariadeniach – ústredného kúrenia. Poznať výpočet spotreby energie na kúrenie. Ovládať opravu netesnosti vodovodného kohútika (batérie) výmenou tesnenia, frézovaním sediel alebo výmenou vložiek ventilov.
--	---	--

VZDELÁVACIA OBLASŤ UMENIE A KULTÚRA

PREDMETY • VÝTVARNÁ VÝCHOVA
• HUDOBNÁ VÝCHOVA
• VÝCHOVA UMENÍM

VÝTVARNÁ VÝCHOVA

Charakteristika predmetu

Predmet **výtvarná výchova** (ďalej VV) nižšieho sekundárneho vzdelávania plynulo nadväzuje na výtvarnú výchovu v primárnom vzdelávaní. Nadalej vychádza z autentických skúseností žiaka, získaných výtvarnou činnosťou – z intenzívnych zážitkov dobrodružstva tvorby a sebavyjadrovania sa. Rozvíja osobnosť žiaka v úplnosti jej cítenia, vnímania, intuície, fantázie i analytického myslenia – vedomých i nevedomých duševných aktivít. Vzhľadom na psychický vývin zodpovedajúci veku, ustupuje spontánny prístup k vyjadrovaniu seba samého a vyjadrovaniu vonkajších podnetov. Väčšina žiakov v tomto období stráca svoju prirodzenú výrazovosť. VV sa musí podieľať na tejto transformácii. Uskutočňuje sa to:

– dôrazom na objaviteľský prístup k technikám, vyjadrovacím prostriedkom a médiám,
– nahradením nedostatku formálnych zručností pri vyjadrovaní reality, postupmi ktoré takéto zručnosti

nevyžadujú,

-- väčším dôrazom na myslenie žiaka, na príčinné súvislosti, vzťahy medzi javmi a poznávaciu funkciu

umenia i vlastného vyjadrovania sa výtvarnými prostriedkami.

Ťažisko sebavyjadrovania sa, oproti primárnemu vzdelávaniu, prenáša na iné oblasti aktivity. Do vyučovania sú zaraďované prostriedky a činnosti, ktoré rozširujú možnosti

poznávacieho procesu žiaka a dovoľujú mu naplniť jeho prirodzené ambície po vizuálnom vyjadrení skutočnosti, po poznávaní formálnej i obsahovej štruktúry sveta, po presnejšom zobrazení pozorovaných vzťahov, po vyššej technickej dokonalosti prejavu, po pluralite spôsobov vytvárania. Zapája sa koncepčné a konštrukčné myslenie, ktoré je uvádzané do vzťahu s myslením estetickým. Detskú spontánnosť má postupne nahrádzať jej dospelý ekvivalent – duchovná otvorenosť a sviežosť, spojená s pribúdaním vedomej tvorivej operatívosti. Žiak reaguje na stále komplexnejšie podnety, reflektuje podnety prírodné, civilizačné i kultúrne. Zvyšujú sa jeho technické schopnosti. Preto vo výtvarnej výchove potrebuje objaviť oblasť nových možností, zodpovedajúcich svojmu vývinu.

Metodické východiská predmetu

Vyučovanie VV je programovaný a riadený proces v ktorom ale učiteľ iniciuje, rešpektuje a podporuje nápady a individuálne riešenia žiaka.

Východiskami tohto procesu sú:

1. činnosti žiakov, ktoré vychádzajú z myšlienkových, formálnych a technických procesov výtvarných a vizuálnych umení. Sú založené na súčasnom stave poznania vizuálnej kultúry;

2. témy/námety/obsahy zobrazovania, ktoré majú svoj dôležitý antropologický a kultúrny charakter;

VV predstavuje v rámci obsahu vyučovania jedinečnú možnosť tematizovať základné antropologické koncepty:

a) koncepty časopriestoru (čas, priestor, pohyb, mierka, hĺbka, výška, šírka ...),

b) kultúrne archetypy vyjadrovania prírody (živly, prírodné polarita...),

c) kategórie estetického prežívania (krása, škaredosť, neurčitosť, drsnosť, jemnosť ...),

d) kategórie uvedomovania si osobnej a kultúrnej identity (ja, iný, cudzinec, priateľ, postihnutý ...; kultúrne rozdielnosti vo vizuálnom vyjadrovaní sveta),

e) kategórie afektivity (radosť, bolesť, smútok, náladu ...).

Témy ponímame z hľadiska:

a) osobnosti a veku žiaka,

b) edukačných cieľov,

c) kultúrno-spoločenskej reality.

Žiak spracováva (mentálne i formálne) symboly, ktoré vizuálne vyjadrujú jeho predstavy a fantazijné koncepty, alebo sa odvolávajú na javovú stránku sveta. Na rozdiel od iných predmetov, ktoré sa zaoberajú niektorými z týchto tém, VV angažuje osobnosť žiaka v inom zmysle: neučí sa o nich, ale vyjadruje ich, hľadá svoj spôsob ich vyjadrenia. To kladie vyššie nároky na senzomotorické a afektívne ciele predmetu a tým dopĺňa predmety v ktorých prevažuje cieľ kognitívny.

3. v reflexii diel výtvarného umenia, dizajnu, architektúry, filmu a videa;

V nižšom sekundárnom vzdelávaní sa zvyšuje dôraz na poznávanie a veku primeraný rozbor diel vizuálnej kultúry – jednak kľúčových diel reprezentujúcich historické epochy a kultúry, jednak diel reprezentujúcich súčasné tendencie vizuálnych umení.

Ciele predmetu

Ciele výtvarnej výchovy na úrovni nižšieho sekundárneho vzdelávania sú:

Kognitívne ciele

Poznávať jazyk vizuálnych médií – jazykové prostriedky, základné kompozičné princípy, vybrané techniky a procesy vizuálnych médií. Rozumieť im a tak zvyšovať uvedomelosť reflexie vizuálnej kultúry. Poznávať a vedieť pomenovať pôsobenie (výraz) umeleckých diel, svoj zážitok z nich. Poznať vybrané typické diela vizuálnej kultúry, reprezentujúce žánre a niektoré štýlové obdobia a iné kultúry.

Cez vlastnú činnosť žiaka uvádzať k poznaniu a vedomej reflexii sveta vizuálnych znakov (multimédiá, reklama, výtvarné médiá, architektúra, dizajn), k vedomému používaniu zobrazovania a jeho kritickej selekcii.

Senzomotorické ciele

Vedome rozvíjať tvorivosť. Umožniť žiakovi vývoj od detského, spontánného spôsobu vyjadrovania k vyjadrovaniu cieľavedomému, s dôrazom na vlastný prístup, vlastný názor a vkus. Naďalej rozvíjať a kultivovať vnímanie, predstavivosť a fantáziu, podporovať a

podnecovať jeho nápaditosť a tvorivú seberealizáciu, prekonávanie konvenčných schém a inovovanie naučených myšlienkových a zobrazovacích vzorcov. Prostredníctvom VV rozvíjať tvorivosť v jej základných, všeobecne uplatniteľných princípoch. Formovať a rozvíjať gramotnosť (zručnosti) žiaka v oblasti vyjadrovania sa výtvarnými prostriedkami prostredníctvom vybraných médií, nástrojov a techník.

Socioafektívne ciele

Formovať kultúrne a postoje. Vychovávať žiaka smerom k vytváraniu si primeraných kultúrnych postojov, názorov a hodnotových kritérií; cez zážitok aktívneho vyjadrovania a vnímania umeleckých diel uvádzať ho do poznávania hodnôt umenia a kultúry – vo vzťahu k tradícií, ale na úrovni aktuálneho vnímania problematiky vyjadrovania sveta umením.

Formovať celistvú osobnosť. Prístupovať k osobnosti žiaka v jej úplnosti – rozvíjať cítenie, vnímanie, intuíciu, fantáziu, analytické myslenie a poznávanie, a taktiež formovanie a aktívne používanie zručností – to všetko prostredníctvom činnostného a zážitkového vyučovania.

Osnovy VV podporujú medzipredmetové väzby, interdisciplinárnosť vyučovania, pri zachovaní špecifík spôsobu poznávania sveta prostredníctvom výtvarnej výchovy. Zapájajú citovosť, afektivitu, expresivitu a obrazovú konceptualizáciu, ktoré sú vlastné výtvarnému vyjadrovaniu, do vzťahu aj s inými, prevažne kognitívnymi predmetmi. V rámci nižšieho sekundárneho vzdelávania to predstavuje vedomé hľadanie formálnych a obsahových súvislostí s prírodovednými i humanitnými predmetmi a s inými druhmi umenia.

Obsah vyučovania

Obsah vyučovania VV tvorí sústava edukačných tém. Každá z tém zodpovedá riešeniu určitého výtvarného problému. Témy sú zoradené v metodických radoch. Metodický rad predstavuje riešenie príbuzných výtvarných problémov v priereze ročníkov (v tabuľke vodorovný rad), vždy na úrovni zodpovedajúcej veku. Takéto zoradenie sleduje stupňovanie náročnosti pri štruktúrovaní osobnosti žiaka. Zoradenie edukačných tém v rámci jedného ročníka (v tabuľke zvislý rad) umožňuje učiteľovi sledovať motivačné nadväznosti, prípadne ich zgrupovať a tvoriť z nich edukačné projekty. Takto koncipovaná sieť edukačných tém predstavuje model, s ktorým môže učiteľ dynamicky pracovať – podľa potreby preradovať témy v časovom pláne jedného ročníka i medzi ročníkmi. Témy napĺňa konkrétnymi úlohami (zadaniami pre žiakov) učiteľ. Niektoré edukačné témy sú alternatívne – označené ako a), b). V metodической prílohe osnov sú k jednotlivým metodickým radom vypracované vzorové úlohy, mali by však slúžiť ako nezáväzná inšpirácia pre učiteľov. Okrem navrhovaného priebehu úlohy obsahujú možné motivačné a námetové východiská, navrhovanú techniku (pokiaľ nie je predmetom edukačnej témy) a vyjadrujú ciele každej úlohy.

Edukačné témy zoradené do metodických radov

	5. ročník	6. ročník	7. ročník
metodické rady	edukačné témy / výtvarné problémy		
1. výtvarný jazyk / základné prvky výtvarného vyjadrovania	5.1. negatív a pozitív /v plošnom vyjadrení negatív a pozitív /v plastickom vyjadrení	6.1. mierka a proporčné vzťahy, operácie s proporciami	7.1. poriadok a chaos, usporadúvanie prvkov v kompozícii
2. možnosti zobrazovania videného sveta	5.2. kreslenie predmetu podľa skutočnosti/ modelácia šrafovaním, tieňovaním, lavírovaním	6.2. kreslenie figúry podľa skutočnosti a pamäti	7.2. kreslenie priestoru / perspektíva
3. podnety výtvarného umenia / médiá,	5.3. kubizmus a konštruktivizmus	6.3. kinetické /svetelné umenie	7.3. dada, neodada
	5.4. surrealizmus		

štýly, procesy, techniky, techniky, témy		6.4. op-art	7.4. akčné umenie
	5.5. abstraktné umenie		
4. podnety výtvarného umenia	5.6. ranokresťanské a byzantské umenie /mozaika alt. . ranokresťanské a byzantské umenie /ikona	6.5. stredoveké a gotické umenie	7.5. renesančné umenie
5. podnety fotografie	5.7. základy práce s fotoaparátom / hry s ostrosťou a neostrosťou /digitálny fotoaparát, uloženie a základné operácie s fotografiou v počítači	6.6. inscenovaná fotografia /kresba svetlom, zmeny osvetlenia – vplyv na plasticitu	7.6. fotografická reportáž /spájanie obrazov /tvorba deja, záznam akcie, performance
6. podnety filmu a videa	5.8. záber, spájanie obrazov, montáže, koláže	6.7. vzťah obrazu a zvuku vo filme hudba, hlas a slovo, strih	7.7. scenár /literárna príprava filmu a videa
7. podnety architektúry	5.9. hravé skúmanie priestoru	6.8. urbanizmus /plán mesta, štruktúra zón, doprava, uzly, vzťah ku krajine, mesto a dedina /fantastické priestory	7.8. typ, funkcia a výraz stavby
8. podnety dizajnu	5.10 obalový dizajn /materiál, tvar a grafické riešenie alt. návrh loga, značky, ex libris	6.9. odevný dizajn /časť odevu, doplnok	7.9. dizajn výrobku /návrh úžitkového predmetu
9. podnety tradičných remesiel	5.11. podnety hrnčiarstva /alt.: kombinácia hrnčiarstva a drotárstva	6.10. podnety košíkárstva, pletenie	7.10. podnety krajčírstva, /alt.: podnety čipkárstva
10. elektronické médiá	5.12. úprava digitálneho obrazu /skenovanie /základné operácie s digitálnym obrazom /alt.: ukážky možností úpravy digitálnej fotografie v počítači	6.11. spracovanie a montáž obrazu /vrstvy, filtre, transformácie, farebné variácie /písmo a obraz /alt.: simulovanie vrstiev a filtrov prostredníctvom mechanických a výtvarných prostriedkov	7.11. morfiging /transformácie tvaru na iný tvar prostredníctvom softveru /alt.: transformácie tvaru na iný tvar prostredníctvom rozkresby, princípy morfigingu
11. podnety hudby a literatúry, / synestetické podnety	5.13. grafická partitúra /pokús o jej hudobnú interpretáciu	6.12. farebná hudba /objekt, hudobno-vizuálny nástroj /alt.: zvuková plastika, objekt	7.12. vizuálna poézia /pokús o recitáciu
12. podnety rôznych oblastí poznávania sveta	5.14. výtvarné hry s problematikou dejepisu alt. výtvarné hry s problematikou zemepisu	6.13. podnety prírodopisu /prírodné štruktúry	7.13. telo človeka, zvieratá

13. tradícia a identita / kultúrna krajina	5.15. výtvarné reakcie na rôzne typy regionálnych ornamentov /ornamentov rôznych kultúr	6.14. výtvarné reakcie na tradičné formy (architektúry odevov, jedál, zvykov ...)	7.14. rozprávky, príbehy, legendy a história obce, regiónu spracované výtvarnou formou
14. škola v galérii /galéria v škole	5.16. objavovanie prvkov obrazu v galerijnej zbierke alt. galéria na internete	6.15. obraz pre 5 zmyslov	7.15. slovo a obraz

Cieľové kompetencie

Žiak by mal mať po absolvovaní **nižšieho sekundárneho vzdelania** tieto vedomosti, zručnosti a postoje:

Vedomosti

Vo výtvarnej výchove je väčšina vedomostí získavaná a zároveň overovaná prostredníctvom praktických činností žiaka; časť vedomostí o výtvarnom umení a vizuálnej kultúre sa utvára počas motivačnej, expozičnej a diskusnej časti vyučovacej jednotky a je podporená vizuálnymi materiálmi (edukačné DVD, knihy, časopisy).

Absolvent nižšieho sekundárneho vzdelania sa naučil:

Zručnosti a spôsobilosti

Formálne zručnosti

Vyjadrovacie zručnosti, ktoré predstavujú základy znalostí vyjadrovacích prostriedkov (jazyka) vizuálnych umení (gramotnosť v oblasti vizuálnej kultúry).

Žiak dokáže:

- zvládnuť základy proporčnej stavby zobrazovaného predmetu (výška a šírka, pomer hlavných častí),
- dokázať vybrať časť videnej skutočnosti za účelom zobrazenia – záber (fotografia, film, komiks), rám, pohľad (obraz), charakteristický tvar (plastika),
- hrať sa s jednoduchými animačnými trikmi, kamuflážou a napodobneninou (filmový trik, kulisa, maskovanie, mimikry),
- vytvárať formálne série z jedného motívu a jednoduché variácie motívu,
- vyjadriť sa základnými technickými postupmi kreslenia, maľovania, jednoduchých grafických techník, fotografovania, priestorového vytvárania objektu, plastiky a skulptúry,
- vytvoriť základný rozvrh architektonického tvaru a priestoru, kresbu jednoduchého dizajnerskeho návrhu,
- tvorivo používať vybrané médiá, vyjadrovacie prostriedky, nástroje a techniky komponovať a štylizovať – prostredníctvom toho vedieť vyjadriť vlastné nápady a koncepty,
- vo svojom vyjadrovacom procese spracovať charakteristické podnety z prostredia svojej obce (regiónu), svojho sociálneho prostredia,
- vo svojom vyjadrovacom procese spracovať charakteristické podnety rôznych (vybraných) tendencií umenia 20. st. až po súčasnosť,
- vo svojom vyjadrovacom procese (výtvarnom, hudobnom, literárnom) spracovávať podnety z iných predmetov.

Technické zručnosti

Žiak dokáže:

- zvládnuť narábanie s rôznymi nástrojmi (ceruza, štetec, pero, fixy, uhlík, drievko, rydlo, nožnice, šablóna, špachtľa, valček a pod.),
- kresliť prostredníctvom linky a šrafovania, tieňovania,
- zvládnuť technické základy usporiadania a miešania farieb na palette i na obraze; vyfarbovať tvar, plochu viacerými spôsobmi prostredníctvom štetcového rukopisu (napr. šrafúra, pointilizmus, roztieranie, zapúšťanie),
- zvládnuť konštrukčno-technické úkony s materiálmi (krčenie, zohýbanie, trhanie, strihanie, skladanie, vrstvenie a pod.), spájanie materiálov v koláži a v asambláži (vkládanie, lepenie, spínanie, viazanie, drôtovanie a pod.),

- zvládnuť techniku konštrukcie vonkajšieho tvaru – balenie (paketáž), obliepanie, obväzovanie, odrôtovanie,
- zvládnuť jednoduché techniky otláčania (frotáž, dekalk, monotypia, papierorez, sádrorez linorez a pod.),
- zvládnuť základy modelovania predmetných tvarov, otláčania do modelovacej hmoty a jednoduchého odlievania reliéfu do sadry,
- zvládnuť techniku skladania a spájania priestorových tvarov do asambláží,
- zvládnuť základné grafické operácie na počítači.

Mentálne spôsobilosti

Rozvoj schopností a získavanie zručností v oblasti vnímania skutočnosti a prežívania zážitku, vyjadrovania fantázie, predstáv a nápadov (vlastných koncepcií), rozumového posudzovania, konvergentného a divergentného myslenia.

Žiak dokáže:

- vedieť odôvodniť výber časti alebo prvkov zobrazovanej skutočnosti (čo zobraziť) alebo hľadiska (dôležité – nepodstatné, zaujímavé – nezaujímavé),
- chápať niektoré spôsoby notácie (mapa, partitúra, plán) ako výtvarný spôsob vyjadrovania skutočnosti,
- vnímať a analyticky porovnávať charakter okolitej krajiny, svojej obce, svojho bydliska s inými typmi krajín, architektúr – uvedomiť si a výtvarne reflektovať špecifiká svojho kultúrneho a fyzického prostredia (charakteristické prvky obce, mesta; pamiatky) ...,
- uvedomovať si možnosti výtvarného vyjadrenia niektorých podnetov prírodovedy (napr. premeny látok, váhy, zmeny skupenstva, magnetizmu, páky), geometrie, (tvarov, povrchov, línií, bodov, obsahov) matematiky (počtu, množín, sčítania, odčítania, násobenia, delenia) ...,
- pokúšať sa o charakterizáciu seba samého, o vyjadrenie svojich typických znakov, o vlastnú ikonografiu, erb, značku, logo.

Postoje

*Hlavnou kompetenciou v oblasti postojov je a priori **tvorivý prístup** – žiak je vedený k tomu, aby pri každej edukačnej téme volil svoje vlastné, teda **autentické riešenie**, a postupne formuloval svoj estetický (vkusový) i hodnotiaci názor. Formovanie takéhoto prístupu je dôležitým momentom výučby, ktorý vyvažuje prevažne propozičné a konvergentné myslenie formované väčšou časťou kurikula.*

U žiaka sa sformovali tieto postoje:

- otvorenosť voči experimentovaniu s farbou, hmotou, tvarom, technikou, postupom, motívom a témou,
- otvorenosť voči hľadaniu analógií (tvarových, materiálových, výrazových),
- v nižších ročníkoch spontánne výtvarné riešenia,
- náklonnosť k uvedenému hľadaniu vlastných riešení, odklon od vyjadrovacích schém – inovovanie grafických stereotypov na základe podnetov fantázie a (primerane veku) vlastného názoru (myslenia),
- tolerancia voči rôznym typom vyjadrovania, vkusu iných ľudí,
- aktívny prístup ku svojmu prostrediu, citlivá reflexia jeho hodnôt – jeho poznávanie a pretváranie.
- vyjadriť a vyhodnotiť štýl ľudí ktorých obdivuje (považuje za svoj vzor) a porovnať ich so svojím štýlom,
- hľadať vlastné cesty sebaujavenia; budovania vlastného vkusu a tváre (imidžu),
- spolupracovať pri realizácii vlastných konceptov a zosúladiť ich s ponímaním iných žiakov.

Poznámky

- Pri používaní elektronických médií (metodické rady Podnety fotografie, Podnety filmu a videa a Elektronické médiá) odporúčame triedu deliť na 2 skupiny.
- Organizácia činnostného vyučovania vyžaduje väčšie časové jednotky ako 45 min. Z toho dôvodu je optimálne navýšiť hodinovú dotáciu v školskom pláne.
- Pri niektorých edukačných témach je možné združiť vyučovanie výtvarnej výchovy do spoločných projektov s inými predmetmi.

- K učebným osnovám je vydaná metodická príloha s rozvedenými metodickými radmi, ktoré nie sú záväzné, majú charakter inšpiračného materiálu pre učiteľa. Expozičný, pracovný a demonštračný vizuálny materiál sa nachádza na edukačnom DVD.
- Predmet VV je klasifikovaný na vysvedčení známkami. Metodika hodnotenia je rozpracovaná v metodickej prílohe.
- Predmet VV musí byť vyučovaný, vzhľadom na vyššie nároky znalostí médií a technológií, výlučne kvalifikovanými učiteľmi VV.
- V rámci tematického učebného plánu môže učiteľ edukačné témy zaraďovať do vyučovania v poradí ako a časovom rozpätí podľa vlastného uváženia.

HUDOBNÁ VÝCHOVA

Charakteristika predmetu

Hudobná výchova je spoločenský, organizovaný, cieľavedomý proces hudobného rozvoja jedinca a je rozhodujúca pri *odovzdaní* a *sprostredkovaní* hudby novým generáciám, pričom zohráva dôležitú úlohu aj ako jedna z foriem realizácie tvorivosti každého človeka.

Spoločná úloha predmetov vo vzdelávacej oblasti Umenie a kultúra je sprostredkovať žiakom národné a svetové kultúrne dedičstvo a takto zvýšiť všeobecnú vzdelanosť národa.

Hudobnosť národa neurčuje niekoľko desiatok vynikajúcich interpretov, ale viacgeneračná vrstva zanietených percipientov hudby. Jedine hudobná výchova na základnej škole pokrýva celú populáciu, preto jej kvalita je mimoriadne dôležitá a chápeme ju aj ako *výchovu človeka*.

Dôraz sa kladie na výchovu hudbou s rešpektovaním výchovy k hudbe. Hudobné prejavy a počúvanie hodnotnej hudby znamená nenahraditeľný prostriedok formovania osobnosti najmä vo sfére jej emocionalizácie. Hudobná výchova umožňuje žiakom tvorivo si osvojovať hudbu a spoznávať hudobné umenie v kontexte s inými druhmi umenia.

Základnými prostriedkami hudobno-výchovnej práce sú rozmanité hudobné činnosti, ktoré podporujú celkovú hudobnosť žiakov, ich záujem o hudbu, rozvíjanie ich individuálnych schopností, emocionálnej inteligencie, tvorivého myslenia s využitím špecifik národnej, regionálnej a svetovej hudobnej kultúry. Formuje estetický, citový a morálny základ osobnosti žiakov s dôrazom na sebauvedomovanie, sebauvedomovanie, sebauvedomovanie a sebauvedomovanie, porozumenie a solidaritu pre ochranu prírody, kultúrnych hodnôt Slovenska a vlastného regiónu, toleranciu k iným kultúram a národom. Utvára a rozvíja hudobno-estetické schopnosti, zručnosti, vedomosti, návyky, skúsenosti, názory a vlastné postoje žiakov pri prehlbovaní hudobného zážitku aj na uvedomené vnímanie a na aktívny hudobný prejav. Hudobná výchova posilňuje hodnotovú a vkusovú orientáciu žiakov, rozvíja schopnosť vytvárať a obhajovať svoje hodnoty, no súčasne rešpektovať aj hodnoty iných.

V intenciách tvorivo – humánnej výchovy a vzdelávania je **hlavným zámerom hudobnej výchovy** *optimálne formovanie osobnosti a efektívne rozvíjanie hudobnosti žiaka tak, aby si aj prostredníctvom komunikácie s hudbou vytvoril svoj progresívny a kreatívny spôsob bytia pre život v 21. storočí.*

Význam hudobnej výchovy a jej miesto v hierarchii vyučovacích predmetov závisí od toho, ako sa vo formovaní osobnosti jedinca uplatňuje hudobno-výchovný proces so svojimi špecifikami a ako prispeje k priblíženiu sa či k dosiahnutiu **ideálu**, ktorý je definovaný v Konceptii rozvoja výchovy a vzdelávania v SR v projekte Milénium ako človek.

Vzájomným pôsobením činnostného, tvorivého a objaviteľského princípu hudobná výchova vytvára predpoklady na poskytovanie zážitkov, radosti, pozitívnych životných podnetov tak, aby sa hudba stala súčasťou života žiakov. Robí tak prostredníctvom tradičných hudobných činností (vokálno-intonačné, inštrumentálne, hudobno-pohybové, /reprodukčné a produkčné, percepčné činnosti) rozšírených o hudobno-dramatické činnosti. Hudobno-dramatické činnosti

chápeme ako integráciu hudobných činností so slovnými, výtvarnými a pohybovými prejavmi, a to prostredníctvom hier, experimentovania, tvorivej dramatiky na báze zážitkového učenia. Pri týchto činnostiach žiaci využívajú skúsenosti, vedomosti a zručnosti z iných vyučovacích predmetov ako aj skúsenosti z riešenia z rôznych problémov detského života. V tejto súvislosti pôjde predovšetkým o zážitky z hudby, o participáciu na jej vzniku v podmienkach pre žiaka najprirodzenejších – pri dramatickej hre.

Komplexne poňaté hudobné činnosti vytvárajú podmienky hudobného vzdelania žiakov a obohatia estetickú, morálnu a intelektuálnu stránku ich osobnosti. Treba ich usmerňovať tak, aby prinášali radosť a možnosť sebarealizácie.

Tak ako v primárnom vzdelávaní, aj v sekundárnom vzdelávaní dodržiujeme postup: od hudobných zážitkov k poznatkom a vedomostiam a cez ne k transferu pri vnímaní a interpretovaní nových umeleckých diel. **Hudobno-výchovný proces musí zásadne vychádzať z hudby a smerovať opäť k nej, hudba má byť prameňom zážitkov i vedomostí.**

Ciele predmetu

Cieľom vzdelávacej oblasti umenie a kultúra je pochopenie vlastnej kultúry a zmysel pre identitu, ktorá je základom rešpektovania rozmanitosti kultúrneho vyjadrovania.“

Kognitívne ciele

Cieľom je, aby žiaci získali poznatky, vedomosti a zručnosti v procese komunikácie s hudbou. Na základe získaných vedomostí o hudbe, hudobných skúseností a hudobných zručností

- nadobudnú schopnosť získané vedomosti a zručnosti uplatňovať pri aktívnom vnímaní a obsahovom sprístupňovaní umeleckých diel a pri elementárnej tvorivosti,
- spoznajú najvýznamnejších slovenských a svetových hudobných skladateľov jednotlivých štýlových období a ich vybrané diela,
- uvedomia si svoju národnú identitu, a to na základe osvojenia si umeleckej výpovede hudobných diel (slovenské ľudové a národné piesne, významných diel slovenskej umeleckej hudby) v kontexte s európskou hudobnou kultúrou, získajú úctu ku svojej kultúre,
- prostredníctvom hudobných činností získajú schopnosť vyjadrovať svoje emócie, vzťahy a postoje, teda komunikovať umeleckými prostriedkami,
- nadobudnú schopnosť otvorene prijímať, hodnotiť a vážiť si hudobné diela a hudobné prejavy vlastného národa, iných národov a etník,
- v kontexte s hudbou dokážu analyzovať, porovnávať a syntetizovať poznatky a podnety z iných predmetov (dejepis, etika, výtvarná, literárna výchova, zemepis, cudzí jazyk).

Socioafektívne ciele

- prostredníctvom precítania a pochopenia hudobného diela dokážu žiaci prekonať svoj egocentrizmus, vedia sa preladiť na komunikačný a ideový kód iného človeka (autora), pochopia jeho citový a myšlienkový svet s určitou mierou stotožnenia sa. Uvedomené počúvanie hudby môže – a to úplne nenásilne – vychovávať k empatii. Tieto etické momenty vnímania hudby smerujú k socializácii a tu tkvie jedna z príčin opodstatnenosti hudobnej výchovy v systéme humanisticko-tvorivej edukácie),
- na základe vnímania a prežívania hudobných skladieb (od ľudových piesní po rozsiahlejšie umelecké diela) slovne, výtvarne a pohybom vyjadriť svoje estetické zážitky,
- dokážu bez predsudkov pristupovať k vnímaniu a rozširovaniu umeleckých hodnôt rôznych kultúr,
- vedieť prežívať výnimočnosť významných umeleckých osobností a hľadať v ich tvorivých osudoch inšpiráciu pre vlastný život. Rešpektovať estetické a etické hodnoty obsiahnuté v hudbe,
- schopnosť spolupracovať (pri kolektívnych hudobných činnostiach a najmä pri hudobno-dramatických činnostiach), mať zodpovednosť za plánovanie a realizáciu spoločnej a vlastnej práce,
- vedieť oceniť silu hudby a uvedomiť si jej miesto v zmysluplnom využívaní voľného

času.

Psychomotorické ciele

- žiaci dokážu správne realizovať hudobné prejavy (vokálne, inštrumentálne, pohybové) a integrovať ich pri realizácii hudobno-dramatických činností,
- v intonačnej a sluchovej výchove získané zručnosti vedia využiť pri svojich hudobných činnostiach,
- na primeranej úrovni dokážu využiť nadobudnuté zručnosti pri vyjadrení svojich myšlienok, pocitov a postojov, a tak prostredníctvom hudby komunikovať s okolitým svetom.

Kompetencie

Jedným z prioritných zámerov nových vzdelávacích programov je, aby sa výchova a vzdelávanie realizovalo na základe harmonizovaných učebných osnov vyučovacích predmetov. Veľmi dôležité a potrebné je dosiahnuť, aby dobre vedená hudobná výchova participovala na dosiahnutí kľúčových kompetencií žiakov sekundárneho vzdelávania.

Úlohou predmetu je rozvíjať **kľúčové kompetencie** tak, aby sa:

- formoval a rozvíjal emocionálny svet žiakov,
- formovali mravné vzťahy žiakov k prostrediu v škole a v rodine, pozitívne vzťahy k prírode, ku všetkým prejavom života,
- vychovali žiaci hrdí na vlastné slovenské kultúrne bohatstvo a históriu, s kladným vzťahom ku kultúrnemu životu spoločnosti a podieľaním sa na ňom,
- vhodne a nenásilne spájala hudba s prejavmi iných umení – s poéziou, výtvarnými dielami, tancom, filmom, videom a modernými komunikačnými technológiami,
- vychovávali vnímaví, aktívni poslucháči, tolerantní k iným kultúram a názorom, bez nekritického podliehania módnym vlnám, reklame a subkultúre, ale aj bez predsudkov k nim,
- hudobná výchova participuje na rozvíjaní osobnostnej, sociálnej, občianskej, komunikačnej kompetencie.

Obsah

5. ročník

Ako sa nám prihovára hudba. Hudba spojená s inými druhmi umenia (tvorba integratívneho projektu). Prostredníctvom hudby poznávame svoju hudobnú kultúru i kultúru iných národov

6. ročník

Hudba minulosti a súčasnosť. Prostredníctvom hudby poznávame kultúru rôznych národov

7. ročník

Hudobné prechádzky storočiami Pestrá paleta populárnej hudby. Hudba na pomedzí (prieniky rôznych druhov a žánrov hudby: populárna hudba, vážna hudba, džez, etno, world...)

Sústava hudobných činností: vokálno-intonačné, inštrumentálne, hudobno-pohybové, (reprodukčné a produkčné) percepčné činnosti, hudobno-dramatické činnosti:

Odporúčané organizačné formy a metódy

Učiteľ sa usiluje o to, aby poskytoval podnety pre hudobnú aktivitu žiakov:

- skupinové, projektové, diferencované vyučovanie, návšteva hudobných podujatí, besedy,
- zážitkové, kognitívne, skúsenostné metódy, dialóg a diskusia, metódy hrania rolí; špecifické metódy: intonačná metóda s použitím relatívnej solmizácie, imitačná a kombinovaná metóda osvojovania piesní, riadené objavovanie hudby, informačno-receptívna metóda, improvizácia.

• Vokálne činnosti

Obsahom vokálnych činností na nižšom sekundárnom stupni základnej školy je upevňovanie a rozširovanie vedomostí a zručností v práci s hlasom v nadväznosti v na predchádzajúce ročník, v kultivácii speváckeho a hovoreného prejavu prostredníctvom uplatňovania a upevňovania správnych speváckych návykov.

Obsah

- rozširovanie hlasového rozsahu, hlasová hygiena (zvládnutie mutácie), správne spevácke návyky, artikulácia, spievanie jednohlasných a viachlasných piesní,

- intonácia durových a molových motívov, melodických obmien,
- elementárne vokálne tvorenie: melodická otázka-odpoveď, melodizácia textu, mien, predvetie-závetie, riekaniek, tvorivé hudobné hry,
- sluchové rozlišovanie durových a molových súzvukov a melódií,
- hudobné metrum, rytmus – spev v 2/4, 3/4, 4/4 takte, 2+3 a pod.
- orientácia v grafickom zázname jednoduchej melódie, určovanie metra, tempa, dynamiky.

Zručnosti a vedomosti

- žiak spieva na základe svojich dispozícií intonačne čisto, rytmicky presne so zodpovedajúcim výrazom jednohlasné, dvojhlasné, prípadne trojhlasné piesne ľudové aj umelé, v durových, molových a modálnych tóninách, pritom využíva získané spevácke, intonačné a sluchové návyky a zručnosti,
- orientuje sa v grafickom zázname piesní a skladieb rôznych štýlov a žánrov,
- dokáže posúdiť kvalitu vokálneho prejavu druhých,
- pozná slovenské folklórne oblasti a ich typické piesne, tance, kroje, slovenské zvyky- slovie, spoločenské funkcie piesní

Inštrumentálne činnosti

Obsahom inštrumentálnych činností je hra a tvorba sprievodov na detských hudobných nástrojoch a ich využívanie počas hudobnej reprodukcie i produkcie, tvorba sprievodu pre hudobno-dramatické prejavy.

Obsah

- hra na hudobných nástrojoch, nástrojová reprodukcia rôznych melódií (motívov, tém, piesní, jednoduchých skladieb) improvizácia pri vyjadrovaní pocitov, nálad a javov aj v hudobno-dramatických prejavoch,
- hra a tvorba sprievodov na detských hudobných nástrojoch, prípadne keyboardu, počítača,
- pochopenie farby a možnosti detských hudobných nástrojov

Zručnosti a vedomosti

- žiak reprodukuje na základe svojich individuálnych schopností a zručností rôzne motívy, témy i časti skladieb,
- vytváranie inštrumentálnych sprievodov k piesňam, rešpektujúc ich charakter, jednoduchou improvizáciou na detských hudobných nástrojoch „podporiť“ charakter, zmeny nálad, zvýrazniť dôležité hudobné myšlienky reprodukovanej hudby

Hudobno-pohybové činnosti

Obsahom hudobno-pohybových činností je reagovanie na hudbu a stvárňovanie hudby pomocou pohybu, tanca, gesta, improvizácia a pantomimické vyjadrenie.

Obsah

- používanie taktovacích gest,
- pohybové vyjadrenie charakteru piesne a vyjadrenie hudobného výrazu a nálady, hudobnej skladby – improvizácia, pantomíma, hra na tele, tanečné kroky,
- pohybový sprievod znejúcej hudby – taktovanie, tanečné kroky, vlastné pohybové stvárnenie,
- pohybové *reagovanie* na zmeny počas znejúcej hudby – *tvarové*, *tempové*, *dynamické*, *harmonické*.

Zručnosti a vedomosti

- reakcia pohybom na znejúcu hudbu, na vyjadrenie metra, tempa, dynamiky, pohybu a obrysu melódie, tempa, dynamiky, v súlade s charakterom piesne alebo skladby,
- rytmizácia, taktovanie,
- realizácia hudobno-pohybových hier so spevom, vyjadrenie hudby tancom, na základe svojich individuálnych schopností a zručností vytváranie pohybových improvizácií a kreácií,
- pohybové stvárnenie jednoduchých choreografií tancov,

- žiak rozpoznáva niektoré tance rôznych štýlových období a žánrov, dokáže využívať vhodné hudobno-pohybové prvky v počúvaných skladbách a predviesť jednoduché pohybové stvárnenie hudby.

Percepčné činnosti

Obsahom percepčných činností je aktívne vnímanie a prežívanie hudby, počas ktorej žiak poznáva hudbu vo všetkých jej žánrových, štýlových a funkčných podobách, dokáže zadeliť dielo do obdobia, hudbu analyzovať a charakterizovať.

Obsah

- orientácia v hudobnom priestore a elementárna analýza hudobnej skladby prostredníctvom dominujúcich hudobno-vyjadrovacích prostriedkov, ich význam pre pochopenie hudobného diela, funkcia hudby vzhľadom k životu jedinca a spoločnosti, kultúrnym tradíciám a zvykom,
- hudobné dielo a jeho autor,
- sluchové rozlišovanie jednotlivých hudobných žánrov na základe ich charakteristických znakov,
- využitie vhodných miest v skladbách na spoluúčasť so spevom, inštrumentálnou hrou, pohybom, recitovaným slovom apod.
- verbálne vyjadrenie svojho názoru a zážitku z počúvanej hudby.

Zručnosti a vedomosti

- žiak sa orientuje v znejúcej hudbe, na základe použitých výrazových prostriedkov hudby, ktoré vníma, chápe ich funkciu a komunikačné schopnosti hudby,
- dokáže zaradiť, charakterizovať počúvanú skladbu vokálnu alebo inštrumentálnu z hľadiska štýlového obdobia a žánru, postrehne výrazné hudobné myšlienky, ich variácie, napätie a uvoľnenie hudby,
- dokáže verbalizovať svoj názor, hudobný zážitok, *predstavy od konkrétnych k abstrakcii princípov, všeobecným zákonitostiam a ich materializácii hudobnými prostriedkami*,
- verbalizuje hudobný zážitok, svoj názor, pri vzájomnej konfrontácii stanovísk vedie dialóg, dokáže hodnotiť a porovnávať počúvané skladby,
- pozná mená najvýznamnejších slovenských a svetových hudobných skladateľov a ich najznámejšie diela

Hudobno-dramatické činnosti

Obsahom hudobno-dramatických činností na druhom stupni ZŠ je využitie všetkých činností, zručností a vedomostí na budovaní a predvedení dramatického príbehu. Zapojené sú aj získané skúsenosti a vedomosti z ostatných esteticko-výchovných predmetov: výtvarná výchova, literárna výchova - dramatizácia, etická, tanečná zložka pohybovej výchovy.

Zručnosti a vedomosti

- integrácia a komplexné využitie vokálnych, hudobno-pohybových, inštrumentálnych, percepčných činností spojených v dramatickom príbehu (hudobnej rozprávky, hudobného príbehu, hudobného divadla, hudobnej dielne pod.) v javiskovom predvedení.
- žiak získava schopnosť empatického a asertívneho správania sa

Postoje

- Žiak spoznávaním hudby rôzneho typu, žánru a období (národnú, regionálnu, iných národov, vo všetkých žánrových, štýlových a funkčných podobách, z hľadiska spoločenského, historického) rešpektuje špecifiká, váži si kultúru svojho národa a iných národov. V rámci medzipredmetových vzťahov dokáže vyjadriť a verbalizovať svoj názor na hudobné umenie rôznych štýlových období, hudby súčasnosti, tanečnej, populárnej, džezovej ako aj na iné formy tvorivých prejavov, napr. na literatúru, výtvarné umenie.
- Žiak prostredníctvom dobre usmerňovanej výchovy hudbou a k hudbe pochopí, že hudobné aktivity sú ušľachtilou formou trávenia voľného času.
- *Podporovanie samovzdelávania a sebahodnotenia.*

- *Motivácia na hľadanie – vzbudenie zvedavosti, záujmu, byť lepším* (podnecovaním záujmu žiakov o kvalitnú hudbu a o ich tvorcov a interpretov: poukázať na obdivuhodnosť konania niektorých skladateľov a interpretov.
- Osvojiť si správanie sa na koncertoch a slávnostných podujatiach.
- Prostredníctvom spoločných hudobných činností a získaných vedomostí pestovať kompetenciu spolupracovať s druhými, chápať a rešpektovať multikulturalitu a odlišnosť, osvojiť si pozitívne etnické postoje.

Predmet HV je klasifikovaný na vysvedčení známkami. Metodika hodnotenia je rozpracovaná v metodickej prílohe.

VÝCHOVA UMENÍM

1. Charakteristika predmetu

Predmet **výchova umením**, ktorý patrí do vzdelávacej oblasti Umenie a kultúra, nadväzuje na predmety hudobná výchova a výtvarná výchova v predchádzajúcich ročníkoch základnej školy. Má žiakom sprostredkovať živú skúsenosť umenia a svetové a národné kultúrne dedičstvo. Ťažiskovo vychádza z hudobného umenia a z vizuálnych umení – výtvarného, architektúry, dizajnu a filmu. Prierezovo obsahuje prvky literárneho a dramatického umenia.

Zámerom tohto predmetu je optimálne formovať osobnosť – emocionálnu a intelekt žiakov tak, aby si prostredníctvom tvorivých činností a komunikácie s umením vytvárali svoj autentický spôsob bytia. Prostredníctvom činnostného vyučovania, vzájomným prepojením tvorivého a objaviteľského princípu vytvárať predpoklady na poskytovanie zážitkov, radosti, pozitívnych životných podnetov a znalostí tak, aby sa umenie stalo imanentnou súčasťou života žiakov.

Predpokladaný prínos predmetu **výchova umením**:

- vyvážené rozvíjať intuitívnu, citovú aj racionálnu stránku osobnosti žiakov;
- zdokonaľovať gramotnosť (zručnosti, vedomosti a postoje) získanú v rámci výtvarnej a hudobnej výchovy v predchádzajúcich ročníkoch;
- rozvíjať tvorivosť žiakov;
- rozvíjať komplexný pohľad na umenie, chápať rôznosť poslania (spoločenskú funkciu) jednotlivých druhov umenia, rozumieť ich vyjadrovacím prostriedkom, médiám, žánrom a komunikačným stratégiám;
- rozumieť súčasným tendenciám umenia a poznať vlastnú kultúrnu tradíciu;
- vnímať hudbu a výtvarné umenie z hľadiska ich obrazného, metaforického vyjadrovania sveta, a to nie cez encyklopedické vedomosti, ale hlavne prostredníctvom zážitkov a tvorivých činností;
- naučiť sa orientovať v komunikačnom prostredí kultúry, získavať a vyhodnocovať informácie z rôznych zdrojov kultúrnej prevádzky (koncerty, festivaly, výstavy, prehliadky, internet, literatúra, reklama, masmédiá ...);
- experimentovať pri spájaní médií, žánrov a druhov umenia;
- vytvárať možnosť projektov prepájajúcich výtvarné a hudobné umenie so slovesným umením, divadlom, filmom, pohybovou výchovou;
- formovať a usmerňovať hodnotovú a vkusovú orientáciu žiakov,
- umožňovať alternatívne metódy práce (skupinové vyučovanie, projektové vyučovanie, brainstorming, tvorivé dielne, ateliéry a pod.).

2. Ciele predmetu

2.1. Kognitívne ciele

Na základe vedomostí o rôznych druhoch umenia, ktoré žiaci získajú predovšetkým vlastnou činnosťou,

- nadobudnú schopnosť uplatňovať tieto vedomosti pri aktívnom vnímaní a obsahovom sprístupňovaní umeleckých diel,
- spoznajú najvýznamnejších slovenských a svetových tvorcov diel rôznych umeleckých druhov a ich interpretov, diela typické pre kľúčové tendencie súčasného umenia, ako aj diela charakterizujúce štýlové znaky historických epoch;
- spoznajú najdôležitejšie vlastnosti vyjadrovacích prostriedkov rôznych umení, technické postupy, nástroje a médiá;
- na základe spoznávania a osvojovania si umeleckej výpovede domácich diel (výtvarných, hudobných, literárno-dramatických) v kontexte s európskou kultúrou získavajú úctu ku tvorcom a dielam svojej krajiny;
- na základe svojich činností v tomto predmete získavajú schopnosť vyjadrovať svoje emócie, vzťahy a postoje, teda komunikovať umeleckými prostriedkami,
- nadobudnú schopnosť otvorene prijímať, hodnotiť a oceňovať umelecké diela a umelecké prejavy vlastného národa, ale i iných národov a etníc;
- dokážu analyzovať, porovnávať a syntetizovať poznatky a podnety z prírodných vied, geografie, histórie, etiky, literatúry, cudzích jazykov a vyhodnocovať ich vplyv na umenie,
- dokážu vytvárať projekty, v ktorých budú syntetizovať vlastné i prevzaté nápady z jednotlivých umeleckých oblastí v intenciách polyestetckej výchovy.

2.2 Socioafektívne ciele

- prostredníctvom precítenia a pochopenia umeleckých diel žiaci dokážu prekonať svoj egocentrizmus a stotožniť sa do istej miery s autormi týchto diel (empatia) pri zachovaní svojich vlastných názorov a postojov (asertivita);
- uprednostňovať autentické tvorivé riešenia vo vlastnom vyjadrovaní prostriedkami umenia a pri vnímaní umeleckých diel;
- dokážu bez predsudkov pristupovať k vnímaniu a rozširovaniu umeleckých hodnôt rôznych kultúr,
- vedia prežívať výnimočnosť významných umeleckých osobností a hľadajú v ich tvorivých osudoch inšpiráciu pre vlastný život,
- získavajú schopnosti spolupracovať v tíme, prevziať zodpovednosť za plánovanie, propagáciu, realizáciu i prezentáciu vlastnej práce i skupinových projektov,
- chápu umenie v jeho mnohorakých podobách a súvislostiach nielen ako ušľachtilý spôsob vyplňania voľného času, ale aj ako prostriedok skvalitnenia a skultúrnienia svojho života.

2.3 Psychomotorické ciele

- na základe získaných zručností žiaci dokážu na primeranej úrovni realizovať svoje hudobné, výtvarné, pohybové a literárne predstavy a integrovať ich v individuálnych alebo skupinových projektoch;
- dokážu zostavovať auditívne, vizuálne i dramatické prvky do celkov tak, aby prostredníctvom nich vedeli vyjadriť svoje myšlienky, predstavy, postoje, a tak komunikovať s okolitým svetom;
- osvojujú si technické postupy potrebné na spracovanie materiálu (nahrávanie, montáž, strih, úprava akustického signálu, komunikácia a elaborácia prostredníctvom softvérov, vyhľadávanie umeleckých podnetov na internete a pod.

3. Obsah

8. ročník

1. tematický celok: ZVUK A OBRAZ - JAZYK UMENIA			
Tematické okruhy	Edukačné témy	Odporúčané ukážky a východiskový materiál	Proces a edukačný výstup

1. obraz v hudbe, hudba v obraze (hľadanie vzťahov medzi hudobným a výtvarným vyjadrovaním synergia vizuálneho a auditívneho)	1.1. vytváranie hudby na vybrané vizuálne artefakty, hľadanie hudobných ekvivalentov k výtvarným dielam ... hľadanie príbehu a obrazu v hudbe; interpretácia obrazu (jeho dotváranie, oživovanie...) a umocnenie hudbou (pohybom, sprievodným slovom) 1.2. hľadanie výtvarných ekvivalentov k hudobnému jazyku, formám a druhom, štýlom pokus vyjadrovať rôzne hudobné formy a žánre rôznymi výtvarnými formami; analógie medzi vyjadrovacími prostriedkami a kompozičnými princípmi, žánrami a štýlmi; môžu sa vyjadrovať figuratívne alebo nefiguratívne	1.1. M. P. Musorgskij: Obrázky z výstavy (aj aktualizované verzie); <i>P. Hindemith: Malier Mathis (M. Grünewald); E. Suchoň: Obrázky zo Slovenska ; (M. Benka, M. Bazovský, L. Fulla...); C. Debussy: Faunovo popoludnie (Renoire, Cézanne, Gogh, Gauguin...); M. Ravel: Zrkadlá, Gašpar noci...</i> 1.2. Bachove fúgy – maľby fúgy (P. Klee, J. Weder, J. Albers, V. Kandinskij, F. Kupka); Sonáta – maľby sonáty (K. Čiurlionis) Kontrapunkt (R. Fila...) výtvarné vyjadrenie džezu, punku, rocku, rapu... Farebná hudba a kinetické umenie	1. výber hudobných skladieb k výtvarným dielam; jednoduchá kompozícia inšpirovaná výtvarným dielom; hudobno-vizuálne projekty, kompozície, objekty, inštalácie ... 2. maľby (kresby, grafiky ...) rôznych hudobných foriem (napr. fúga, sonáta, nocturno, humoreska, seriálna hudba; kánonický spev, jódlovanie, rapovanie; valčík, tango, rock and roll; kontrast, rytmus, harmónia a disharmónia); možnosti figuratívneho i nefiguratívneho ponímania
2. vyjadrovacie prostriedky a ich štylizácia v hudbe a výtvarnom umení / citové pôsobenie výrazu - správne vidíme len srdcom	2.1. štylizáčne variácie motívu, tvaru: geometrizácia, skryštalizovanie, zahmlievanie, tvarové zmäkčenie, roztečenie, zoštíhlenie, stučnenie poľudštenie, hybridácia... , transformácia podoby smerom k inému motívu (tvaru) 2.2. štýl a výraz emócií v hudbe: láska a nenávisť stvárnena v hudobných dielach. Vážnosť, radosť, hnev, nepokoj, netrpezlivosť, sústredenie, meditácia, pokoj, úzkosť, strach atď.	2.1. ukážky štylizácie a transformácie tvaru vo výtvarnom umení surrealizmus, imaginatívne tendencie – porovnať s kubizmom, impresionizmom, fauvizmom, neodadaizmom, konceptualizmom...; štylizácia tvaru v dizajne 2.2. rôznosť štýlov v hudbe, F.Mendelssohn-Bartholdy. Sen noci svätéhojanskej, Piesne bez slov...; Fr. Liszt: Sen lásky; P.I. Čajkovskij: Rómeo a Júlia; S. Prokofjev: Rómeo a Júlia; R. Wagner: Tristan a Izolda; E.H.Grieg: Lyrické kusy, Peer Gynt...	2.1. séria vlastných transformácií predmetného tvaru; vytváranie zmien výrazu štylizovaním technika : kresba, kolorovaná kresba, maľba, alt. modelovanie 2.2. vytváranie variácií, ponášok na obľúbené melódie a motívy z počutých skladieb; ich hranie na nástrojoch; hľadanie ľudových, umelých i populárnych piesní s tematikou lásky, radosti, strachu... zostavovanie scénok s emočným zameraním (vymýšľanie dialógov, ich zhudobňovanie, príp. aj rapovanie na hotové hudobné podklady; 2.3. porovnávanie rôznych typov výrazu výtvarného a hudobného stvárnena; diskusia o vplyve hudby a výtvarného umenia na formovanie osobnosti človeka.
3. multimédiá – pohyb a dej prostredníctvom obrazu a zvuku; technika – tretia ruka človeka	3.1. strihanie zvukov a filmových záberov; vytváranie obrazovo – zvukovej koláže Elektronické nástroje, elektroakustická hudba,	3.1. ukážky rôznych typov ozvučenia filmov; rôzne filmové a hudobné žánre; videoumenie (video, videoperformancia,	3.1. výber zvukov a krátkych filmových záberov z archívu (edukačné DVD); generovanie počítačových zvukov

	počítačová hudba, hudba na internete Akustické základy spracovania a zaznamenávania zvuku. Strih zvuku a obrazu.	videoinštalácia, klip); elektronická hudba Piesne populárnej hudby. Marián Varga Emerson, Lake and Palmer Bálik: Spektrá, Pastierska elégia Hudobné softvéry a interaktívne programy pre prácu s PC. Literatúra a príručky k akustickým a technologickým problémom nahrávacieho štúdia.	a kombinácií zvuku a obrazu; tvorba vlastných zvukov prostredníctvom elektronického nástroja, mikrofónu a vlastného hlasu, ruchov rôznych nástrojov...; ozvučovanie záberov zvukmi; prezentácia výstupov a diskusia o rôznosti výrazov; využitie počítačových programov k hudobnej a výtvarnej výchove
2. tematický celok: TRADÍCIA A IDENTITA			
Tematické okruhy	Edukačné témy	Odporúčané ukážky a východiskový materiál	Proces a edukačný výstup
4. umenie a náboženstvo/ umenie baroka. Človek a viera	4.1. vyjadrenie posvätného a transcendentna ako základných ľudských postojov - modlitba, kontemplácia, meditácia, úžas a bázeň vyjadrené v hudbe a výtvarnom v umení - porovnanie 4.2. baroková architektúra, barokový objekt, maliarstvo a sochárstvo	4.1. využiť materiál z etickej a náboženskej výchovy; sakrálné skladby (omše, requiem, modlitby, chorály, pašie, napr. od: J.S.Bacha, L.v.Beethovena, W.A.Mozarta, G.Verdiho, G.Pucciniho, Honeggera, Hindemitha, Pendereckého, Kancéliho...); porovnať spirituál, gospel 4.2. baroková architektúra maľba a sochárstvo; iluzionizmus v službe architektúry; púte, kalvárie; biblické motívy, postava Krista (vo výtvarnom umení, filme, muzikále); porovnať so súčasnou sakrálnou architektúrou	4.1. počúvanie skladieb a diskusia; výber hudby, ktorá pôsobí meditatívne, posvätné; porovnávanie s hudbou iných kultúr 4.2. návrh (tvorba) barokového objektu, napr. relikviára: uvedenie do problému a hľadanie fantazijnej analógie: návrh a realizácia „relikviára“ pre ruku, nohu, ucho, kvetinu, knihu, predmet ... z rôznych materiálov; alt.: kresba prvkov barokovej architektúry (kolonáda, priečelie, kopula...).
5. prostredie a situácia / väzby hudby a výtvarného umenia na konkrétne prostredie	5.1. inštalácia in situ reakcia na daný priestor, jeho výraz, históriu 5.2. mestské a vidiecke korene umenia World music. Etno... Porovnanie kultúry a subkultúry mesta s vidiekom; skúsenosti žiakov s pobytom tam či tam, vyhodnocovanie kladov a záporov...	5.1. umenie inštalácie, umenie vo verejných priestoroch (site specific) 5.2. Čechomor Hradišťan Originálny pražský synkopický orchester slovenský folk Bratislava Hot Serenaders Funny Fellows Banda S. Smetanu World Music, Etno, mestský folklór, "garážová" hudba, subkultúrne žánre, šanzón, kaviarenská hudba, diskotéková hudba, dychovka, ľudová hudba...	5.1. dotvorenie priestoru (školy, klubovne, pamiatky...) inštalovaním prvkov (predmety, zrkadlá, materiály, maľba, kresba, graffiti), ktoré pozmenia jeho význam 5.2. vytváranie hudobno- scénických modelov, typických pre život v meste a na dedine: diskotéka, oslavy Nového roka na námestiach, pouliční muzikanti, svadba na úrade, pohreb v krematóriu - dožinky, dedinská svadba (pohreb), zábava s dychovkou, s folklórnym súborom, hasičský bál - žiaci vyberajú hudbu a píšu scenáre...

3. tematický celok: PRIENIKY UMENÍ			
Tematické okruhy	Edukačné témy	Odporúčané ukážky a východiskový materiál	Proces a edukačný výstup
6. divadlo a tanec /spojenie s hudbou a dizajnom. Človek medzi ľuďmi	6.1. interdisciplinárny projekt hudobnej performancie: návrhy kostýmov; premena prozaického textu na dramatický; pohybové stvárnenie postáv; polyológ - dialóg - monológ v hudbe; otázka a odpoveď ako forma hudobnej myšlienky; hudobné charaktery a portréty	6.1.J. Cage a jeho happenings; M. Adamčiak (orchester pod vodou); B. Felix: Harlekýn, O bohatom; klavírne koncerty Bacha, Mozarta, Beethovena, Chopina, Liszta, Rachmaninova (úryvky) Husľ. koncerty Vivaldiho, Paganiniho...- Piesne a témy k variáciám (Mozart, Schubert) - Smetana: Šárka, Libuše; Musorgskij: Gnomus; Beethoven: Coriolanus, Egmont; Schubert: Grétku pri kolovrátku, Verklíkár, Krásna mlynárka; Ravel: Pavana za mŕtvu infantku; tance rôznych období a žánrov	6.1. pohybová prezentácia rôznych charakterov na improvizovanú hudbu vhodného výrazu; tanečné kreácie; výtvarné stvárnenie charakterov podľa hudby; líčenie, masky, návrh kostýmu; literárny dialóg, monológ, rozhovor - jeho zhudobňovanie alebo podkresľovanie vybranou hudbou...
7. portrét spolužiaka	7.1. literárny opis spolužiaka jeho tváre postavy, zvykov, vkusu ... 7.2. fotografický portrét osvetlenie, výraz, orámovanie – výsek reality / reklamná fotografia 7.3. kresba hlavy kreslenie podľa modelu; snaha o výstavbu proporcií; na základe kresby pokus o karikatúru 7.4. mentálny portrét ľudskej osobnosti v hudbe	ukážky popisov osôb z literatúry; maľby a sochy portrétu v dejinách umenia; ukážky karikatúry; rozprávanie o funkciách portrétu od magického ponímania až po reklamu, Musorgskij: Gnomus z Kartíniek, Smetana: Šárka, J. Stivín: Temperamenty (džezové štúdie), Grieg: Solvejgina pieseň lásky, výber z Lyrických kusov atď.	popis, fotografia, kresba, hlavy (s nárokom na pochopenie procesu výstavby, výrazovosti – nie podoby a technickej dokonalosti), Podobne ako v 6.1.

9. ročník

1. tematický celok: PODNETY UMENIA			
Tematické okruhy	Edukačné témy	Odporúčané ukážky a východiskový materiál	Proces a edukačný výstup

1. podnety výtvarného umenia	1.1. postmoderna - výtvarné umenie v historickom priereze, výber motívov, štýlov a ich spracovanie vo vlastnej práci; citácia, prisvojenie, parafráza, dekonštrukcia, synkretizmus a) spracovanie vybratého výtvarného diela – reprodukcie na svoj spôsob (citácia) alebo jeho koláž, kombinovanie s iným dielom, rozstrihanie a zlepenie v inej podobe...(roláž, krkváž, alchymáž...) b) kópia podľa reprodukcie realizovaná rôznymi štýlmi, rukopismi, s rôznym posunom mierky na tom istom obraze... inšpirované ukážkami rôznorodých štýlov zobrazovania 1.2. konceptuálne umenie / umenie na rozmyšľanie; reakcia na vybrané konceptuálne dielo	ukážky: typické diela z rôznych epoch histórie umenia do 20. stor. (na Slovensku i vo svete); typické diela rôznych tendencií umenia od pol. 19. stor. (svetoví i slovenskí autori); konceptuálni autori (vizuálne umenia, hudba, literatúra); ukážky citácií, prisvojenia, parafrázovania, dekonštrukcie, synkretizmu v umení	1.1. použitie niektorého z postupov charakteristických pre postmoderné umenie (koláž, maľba, kresba) 1.2. konceptuálne spracovanie vybranej témy (kresba, fotografia, text); diskusia
2. podnety hudby. Špirála života – vzťahy medzi generáciami	2.1. hudba v historickom priereze - u nás doma, v Európe, ale aj inde (Čína, India, Afrika, Stredný východ...); vkus generácií; staroba a jej hodnota; tolerancia; úcta k minulosti: archeologický výskum, muzeálny výskum; stará krása, zapadnutá prachom času - jej obnovovanie; reštaurátorstvo v malíarstve, ale aj v hudbe...; mediálne prezentované vzory aj hudobné vzory – hudobný priemysel	2.1. hudba rôznych epoch, zábavná hudba stredoveku a renesancie, trubadúri, truvéři, minnesängeri...ich dnešní pokračovatelia: rockové skupiny...Staré pamiatky hudby; hudobné Uhorsko ako kolíska slovenskej hudby...Vzťahy slov. ľud. piesne k poľskej, českej, nemeckej, maďarskej, balkánskej, židovskej, ukrajinskej tradícii ľud. hudby...Vkus a móda na príkladoch...	2.1. projekt „výletu“ do minulosti populárnej hudby, hra na trubadúrov, hra na potulných muzikantov z rôznych storočí, 2.2. rockový koncert...výchovný koncert pre prváčikov na vlastnej škole, program o hudbe pre domov dôchodcov, pre rodičov, starých rodičov...
2. tematický celok: PRIENIKY UMENIA A VEDY			
Tematické okruhy	Edukačné témy	Odporúčané ukážky a východiskový materiál	Proces a edukačný výstup

3. výtvarné reakcie na témy vedy	proces v umení / podnety rôznych disciplín / intermedialita <i>výtvarné transpozície fyzikálnych / chemických / biologických procesov</i> 3.1. žiaci analyzujú javy ako napr. zmena skupenstva, kondenzácia, podtlak a pretlak, sublimácia, šírenie a lom svetla, zvuku, magnetizmus, meteorologické javy, elektrické javy... a hľadajú ich vyjadrenie vo výtvarnom jazyku (figuratívne alebo nefiguratívne zobrazenie) 3.2. žiaci analyzujú javy ako napr. správanie častíc pri chemickej reakcii, zmena jednej látky na inú, kyslé – zásadité – neutrálne prostredie, leptanie... 3.3. žiaci analyzujú javy ako napr. starnutie, rast, navieranie, hnitie, rôzne spôsoby rozmnožovania, pohyb a migráciu, mimikry, rôzne zmyslové vybavenie živočíchov, symbiózu, asimiláciu, predátorstvo...	ukážky: <i>procesuálne umenie; spolupráca vedeckého výskumu a umeleckej tvorby</i>	a) návrh riešenia; b) procesuálny objekt alebo inštalácia
4. hudba a príroda, človek voči prírode - príroda ako partner človeka	hudba prírody, Zeme, vesmíru...; základy akustiky; prírodné motívy v hudbe; obrazy a výjavy z prírody v hudbe; pastorálnosť; ľudové piesne o hore, poli, lese, kvetoch, zvieratách; podobne pop. piesne (Balada o poľných vtákoch...); prejavy života v hudbe: rast, delenie, genetické väzby - hudba národov, rás...	zvuky okolo nás – živá a neživá príroda... C. Saint-Saëns: Karneval zvierat; ľudové a umelé piesne; Čajkovskij, Vivaldi, Haydn (vtáčiky); Hatrík: Vysoký otec, široká mať / Nie som človek, predsa žijem / Ecce quod Natura..., všetko vhodné z iných okruhov... piesne a skladby o rastlinách, živočíchoch...	ochranárske a environmentálne využitie hudby, piesne a hudba na výlete, k táboráku, k plavbe loďou, k pobytu pri mori; country; skauti; rituály mimoeurópskych kultúr - privolávanie dažďa v Afrike, víťanie slnka v Číne, černošské spevy o Mississippi...hudba k jazdeniu na koni...
3. tematický celok: POPULÁRNA KULTÚRA			
Tematické okruhy	Edukačné témy	Odporúčané ukážky a východiskový materiál	Proces a edukačný výstup

5. umenie a gýč	tvorivé umenie, stredoprúdová produkcia, gýč; páčivosť; vkusové preferencie rôznych vekových a sociálnych skupín; vzťahy medzi umením a gýčom; manipulácia vkusu reklamou, televíznymi zábavnými formátmi; ľudová pieseň a jej spracovania; dychovka; hudba k reklame; hudobné videoklipy a prezentované hodnoty; hudobné relácie vo verejnoprávnej a komerčných TV z pohľadu konzumu žiakov; vzory správania v hud. videonahrávkach; symbolické reprezentácie kultúry mladých, štýlu života vo videoklipech.	ukážky hudobného, výtvarného, filmového, literárneho gýča; hudba k reklame a jej pôvod v umení; hudba ku gýčovým filmom, Senzi Senzus apod., cigánska kaviarenská hudba, F. K. Veselý, retro, oldies... umelecká aktualizácia gýča: Lasica spieva Veselého, Bratislava Hot Serenaders; pop artové reakcie na gýč, reakcie na gýč a na stratégie reklamy v súčasnom výtvarnom umení	vytváranie reklám s použitím umeleckej hudby, paródia, irónia, hľadanie sentimentálnych spomienok ("Takí sme boli", Stučková mojich rodičov, Babička a dedko si hrajú a spomínajú, deformovanie hudby do podoby "automatu", neznesiteľnej sladkosti, sentimentu - tvorba skečov, scénok, humorných výstupov...
6. vzory a vlastná tvár	1. možnosť: telový dizajn / úprava tváre a účesu, vizážistika, make-up žiak analyzuje štýl obliekania, účesu a tváre svojich obľúbených hrdinov, hviezd, vzorov a hľadá vlastný štýl; a) žiaci vychádzajú z fotografie tváre (vlastnej, spolužiakovej.); <i>z papiera vystrihujú a prikkladajú rôzne tvary účesu, doplnky;</i> <i>vzájomne si skúšajú niektoré možnosti líčenia tváre s posilnením rôznych typov výrazu; výsledky môžu zaznamenávať fotograficky; úlohu je možné simulovať aj v počítači</i> b) návrh vzoru tetovania; realizácia na časti tela fixmi, ktoré napodobňujú tetovanie 2. možnosť: postfotografia / digitálne montáže, aplikácie, transformácie fotografie, alt.: fotoinštalácia a) zmeny fotografie	ukážky: <i>možnosti vizážistiky; rôzne štýly; bodyart; štýly hviezd showbiznisu</i> ukážky: <i>rôzne polohy postfotografie; technické možnosti filtrov, vrstiev a transformácií</i>	návrhy (na fotografiách), alt. realizácie úprav na tvárach spolužiakov; odevné doplnky; prezentácia: módna prehliadka, dokumentácia (foto, video) digitálne manipulovaná fotografia; fotografovanie a postprodukcia v počítači; prezentácia –

	prostredníctvom digitálneho spracovania (transformácie, filtre, morfig, montáže...); digitálny obraz vo svojej technickej podstate – pixle ako výtvarný výrazový prostriedok (mozaika – podobnosť a rozdiely s digitálnym obrazom) b) fotoinštalácia: inštalovanie fotografií v prostredí, hľadanie súvislostí fotografického obrazu a prostredia (nadväznosť tvarov, to isté na fotografii konfrontované s tým istým v skutočnosti, vtipné komentovanie, významová zmena prostredia prostredníctvom		výstava a diskusia
4. tematický celok: KOMPLEXNÉ PROJEKTY			
Tematické okruhy	Edukačné témy	Odporúčané ukážky a východiskový materiál	Proces a edukačný výstup
7. spoločný interdisciplinárny projekt skupiny žiakov	1. možnosť: film, video komplexná projektová úloha – príprava a nakrútenie filmového záberu, (akcie, scény) a) projektová kolektívna úloha - filmový štáb: žiaci si rozdelia úlohy v tvorivej skupine (scenárista, režisér, skladateľ hudby, zvukové efekty, scénograf a kostymér, kameramani, herci, šepkári, produkcia, klapka ...) a nakrúti filmový záber, krátky filmový klip b) projektová individuálna úloha: žiaci si pripravujú krátky scenár, rozpracujú jednotlivé zábery, postavu(y), navrhne prostredie a krátky príbeh (možnosť minimalistického riešenia); podľa scenára realizuje krátky videofilm (v prípade nedostatočného technického vybavenia	teoretická príprava na rôzne funkcie vo filmovom štábe; ukážky z práce štábu	krátky videoklip

	ostáva pri návrhu) 2. možnosť: architektúra architektonický návrh a model a) architektonická súťaž na konkrétne zadanie - architektonická úloha, - architektonický návrh, (kresba, model) - architektonický „projekt“ b) návrh budovy vo vzťahu k prostrediu: prírodné, mestské, vidiecke, historické, podzemné, nadzemné, vodné, vzdušné 3. možnosť výchovný koncert pre žiakov 1.-5. roč. 4. možnosť Fantastické a magické v umeniach. Hudba a zvuk ako zdroj emocionálnych zážitkov...	teoretická príprava na rôzne funkcie v práci projektanta a architekta; ukážky rôznych štádií projektovania architektúry; ukážky rôznych polôh a typov architektúr výber hudby Balada. Nocturno. Rituál. Rozprávka balady J. Bottu: Žltá ľalia, Margita a Besná, B. Felix: Nitriansky perníkár (HV/5) J. Hatrík: Balady o dreve, Statočný cínový vojačik, Bájky o levovi H. Berlioz: Fantastická symfónia, M. de Falla: Začarovaná láska A.Dvořák: Svatební košile, Vodník, Holoubek... F. Chopin: Nokturná, M. P. Musorgskij: Noc na Lysej hore P. Ducas: Čarodejníkov učeň F. Schubert: Kráľ duchov	návrh (príp. model) ako kolektívna práca podľa zadania; scenár, výber hudby, realizácia koncertu, reprodukováaná hudba, vlastná produkcia žiakov 9. ročníka, možnosti zapojenia scénografie, videa. Vytvorenie vizuálneho prostredia k balade, rozprávke. Výber vhodnej hudby na umocnenie deja. Zhudobnenie vybraných častí predlohy. Hra na hudobných režisérov. Hra na hudobných skladateľov. Vytvorenie videoklipu. Ozvučenie filmu. Vytvorenie zvukového a vizuálneho nosiča (CD, DVD).
--	---	---	---

4. CIEĽOVÉ KOMPETENCIE

Žiak by mal po absolvovaní vyššieho primárneho vzdelania mať vedomosti, ovládať zručnosti a byť schopný zaujímať postoje:

4.1. Vedomosti

Vo výchove umení je väčšina vedomostí získavaná a zároveň overovaná prostredníctvom praktických činností žiaka – zážitku z vytvárania a vnímania umeleckého diela; časť vedomostí o výtvarnom umení, hudbe, performatívnych umeniach, filme, dizajne, architektúre, o vizuálnej a akustickej kultúre sa utvára počas motivačnej, expozičnej a diskusnej časti vyučovacej jednotky a je podporená vizuálnymi materiálmi (edukačné DVD, knihy, časopisy, internet).

Absolvent nižšieho sekundárneho stupňa vzdelania sa naučil:

- poznať charakteristické diela a štýl kľúčových epoch európskeho umenia,
- poznať znaky ťažiskových tendencií moderného a súčasného výtvarného a hudobného umenia,
- orientovať sa v systémoch dizajnu a architektúry,
- poznať žánre filmu,
- poznať najdôležitejšie médiá, nástroje a technické (realizačné) postupy v rôznych druhoch umenia,
- poznať základné vyjadrovacie prostriedky a kompozičné princípy v hudbe a vo výtvarnom umení,
- orientačne poznať najdôležitejších autorov svetového a slovenského umenia,
- diskutovať o umeleckých dielach,
- identifikovať a správne používať pojmy z podnetov ponúkaných z rôznych smerov hudobného a výtvarného umenia.

4.2. Zručnosti a spôsobilosti

4.2.1 Formálne zručnosti

Vyjadrovacie zručnosti, ktoré predstavujú základy znalostí vyjadrovacích prostriedkov (jazyka) vizuálnych umení (gramotnosť v oblasti vizuálnej kultúry).

Žiak dokáže:

- zvládnuť základy proporčnej stavby zobrazovaného predmetu (výška a šírka, pomer hlavných častí),
- vybrať časť videnej skutočnosti za účelom zobrazenia – záber (fotografia, film, komiks), rám, pohľad (obraz), charakteristický tvar (plastika),
- hrať sa s jednoduchými animačnými trikmi, kamuflážou a napodobneninou (filmový trik, kulisa, maskovanie, mimikry),
- vytvárať formálne série z jedného motívu a jednoduché variácie motívu,
- vyjadriť sa základnými technickými postupmi kreslenia, maľovania, jednoduchých grafických techník, fotografovania, priestorového vytvárania objektu, plastiky a skulptúry, spevu, inštrumentácie,
- vytvoriť základný rozvrh architektonického tvaru a priestoru, kresbu jednoduchého dizajnérskeho návrhu,
- tvorivo používať vybrané médiá, vyjadrovacie prostriedky, nástroje a techniky komponovať a štylizovať - prostredníctvom toho vedieť vyjadriť vlastné nápady a koncepty,
- vo svojom vyjadrovacom procese spracovať charakteristické podnety z prostredia svojej obce (regiónu), svojho sociálneho prostredia,
- vo svojom vyjadrovacom procese spracovať charakteristické podnety rôznych (vybraných) tendencií umenia 20. st. až po súčasnosť,
- vo svojom vyjadrovacom procese (výtvarnom, hudobnom, literárnom) spracovávať podnety z iných predmetov,

4.2.2. Technické zručnosti

Žiak dokáže:

- zvládnuť základy narábania s rôznymi výtvarnými a hudobnými nástrojmi,
- narábať s farbou, hmotou, tónom, gestom na úrovni gramotnosti,
- zvládnuť konštrukčno - technické úkony s materiálmi,
- zvládnuť základy modelovania predmetných tvarov,
- zvládnuť techniku skladania a spájania priestorových tvarov do asambláží,
- zvládnuť základné grafické operácie na počítači.

4.2.3. Mentálne spôsobilosti

Rozvoj schopností a získavanie zručností v oblasti vnímania skutočnosti a prežívania zážitku, vyjadrovania fantázie, predstáv a nápadov (vlastných koncepcií), rozumového posudzovania, konvergentného a divergentného myslenia.

Žiak dokáže:

- vedieť odôvodniť výber časti alebo prvkov zobrazovanej skutočnosti (čo zobraziť), alebo hľadiska (dôležité – nepodstatné, zaujímavé – nezaujímavé), alebo hudobného motívu,

- chápať niektoré spôsoby notácie (mapa, partitúra, plán) ako rôzne spôsoby vyjadrovania skutočností,
- vnímať a analyticky porovnávať charakter okolitej krajiny, svojej obce, svojho bydliska, hudobných tradícií s inými typmi kultúr – uvedomiť si a dokázať reflektovať špecifiká svojho kultúrneho a fyzického prostredia (charakteristické prvky obce, mesta; pamiatky; hudba, folklór) ...,
- uvedomovať si možnosti výtvarného a hudobného vyjadrenia niektorých podnetov prírodovedy (napr. premeny látok, váhy, zmeny skupenstva, magnetizmu, páky), geometrie (tvarov, povrchov, línií, bodov, obsahov), matematiky (počtu, množín, sčítania, odčítania, násobenia, delenia) ...
- pokúšať sa o sebacharakterizáciu, o vyjadrenie svojich typických znakov, o vlastnú ikonografiu, erb, značku, logo, zvučku.

4.3. Postoje

Hlavnou kompetenciou v oblasti postojov je a priori tvorivý prístup – žiak je vedený k tomu, aby pri každej edukačnej téme volil svoje vlastné, teda autentické riešenie a postupne formuloval svoj estetický (vkusový) i hodnotiaci názor. Formovanie takéhoto prístupu je dôležitým momentom edukácie, ktorý vyvažuje prevažne propozičné a konvergentné myslenie formované väčšou časťou kurikula.

U žiaka sa sformovali tieto postoje:

- otvorenosť voči experimentovaniu s vyjadrovacími prostriedkami, technikou, postupom, motívom a témou,
- otvorenosť voči hľadaniu analógií,
- náklonnosť k uvedenému hľadaniu vlastných riešení, odklon od vyjadrovacích schém – inovovanie stereotypov na základe podnetov fantázie a vlastného názoru (myslenia),
- tolerancia voči rôznym typom vyjadrovania, vkusu iných ľudí,
- aktívny prístup ku svojmu prostrediu, citlivá reflexia jeho hodnôt – jeho poznávanie a pretváranie,
- vyjadriť a vyhodnotiť štýl ľudí, ktorých obdivuje (považuje za svoj vzor) a porovnať ho so svojím štýlom,
- hľadať vlastné cesty sebayjadrenia, budovania vlastného vkusu a tváre (imidžu),
- spolupracovať pri realizácii vlastných konceptov a zosúlaďovať ich s ponímaním iných žiakov

Metodické pokyny pre prácu s obsahom predmetu

- **UO sú navrhnuté komplexne** a s metaforickou konotatívnosťou. Umožňujú uchopiť problémy, ktoré žiak daného veku pociťuje - intuitívne, či viac-menej uvedomene – ako prirodzenú súčasť svojho sveta, pri ktorých vníma a hodnotí dôsledky ich existencie a má ambíciu i motiváciu sa k nim vyjadriť, nachádzať a prijať nové riešenia...
- **Nesmie dôjsť k "rozpusteniu" VV a HV jednej v druhej;** je potrebné uchovať aj samostatný, špecifický prístup, ktorý bude rozvíjať edukačný obsah týchto výchov z 1. - 7. ročníka. Podstatné budú "križovatky" ideí, pohľadov, na ktorých sa jedno "nasvieti" druhým. Synestetické prieniky by mali byť vždy metaforické...
- **Ustúpi náukovosť** - základné problémy materiálu, špecifiká umeleckých oblastí, ich historické a antropologické korene sú už zapustené počas 1. - 7. roč. Dôraz bude na aktívnom prežívaní súvislostí, pestovaní komunikácie a schopnosti sebayjadrenia cez médium umení. Kompetencie sa prejavujú v "ready made", v konkrétnych výsledkoch, artefaktoch, projektoch... Budú bohato a široko diferencované - podľa podmienok škôl - na báze slobodnej spolupráce učiteľov umeleckých výchov i učiteľov predmetov z iných oblastí ako umenie a kultúra... V medznom prípade je možné striedanie akcentu na hudbu a výtvarno (prípadne ďalšie umelecké oblasti). Mediálna, filmová, dramatická a literárna zložka sa usporiadajú primerane na oboch týchto základných plochách. Prirodzená dominancia hudby bude najmä v dramatickej výchove, vo filme je partnerstvo vyrovnané, v mediálnej kultúre viac dominuje vizualita, tým aj výtvarno...
- **Edukácia sa nevyhne súčasnej aktuálnej skúsenosti žiakov s danou oblasťou.**

Nebude však nadbiehať módnym a úpadkovým javom. Defenzíva, v ktorej sa dnes nachádza umelecká hudba najmä v médiách, nesmie byť argumentom, spochybňujúcim jej uplatnenie v edukácii. Aj úpadková sféra - komercia, gýč, pokleslá zábava, subkultúrne excesy - prirodzene zaujme svoje miesto, ale iba ako fenomén sekundárny, odvodený, parazitný, ktorý treba zaradiť do zorného poľa žiaka iba v súvislosti s pôvodnými, autentickými umeleckými a kultúrnymi prejavmi. Nemožno bez zlých výchovných následkov pasívne kopírovať bezhodnotový relativizmus - treba budovať zreteľný hodnotový systém, nezávisle od ideológií, ale v nadväznosti na bioetiku, úctu k životu, prírode, bez antropocentrizmu a dobyvačnej stratégie, ktorá ohrozuje súčasnú ľudskú kultúru, lebo ničí jej neobnoviteľnú bázu...

- **K jednotlivým tematickým celkom** bude hudobný (i ďalší) materiál priradený iba voľne, asociatívne, bez ambícií predpisovať do detailu skladby, autorov, problémy. Dávame do rúk učiteľa iba "polovicu mince". Komplexnosť získa daná téma až úsilím žiakov, v spolupráci učiteľa s nimi. Pôjde teda vlastne o tvorivé uplatnenie dávno známych a didakticky prepracovaných princípov **projektového vyučovania**...
- **Prierezovosť tém** a navrhovaných prístupov k hudbe sa nevyčerpá len prienikmi a "križovatkami" s inými umeleckými oblasťami (výtvarnou, dramatickou, filmovou, mediálnou...). Je potrebné zahrnúť do umeleckej edukácie aj podnety a poznatky najmä z prírodných vied (fyzika, chémia...), histórie a humánnej i prírodnej geografie. Umenie má schopnosť tieto poznatky prehĺbiť a v bohatej štruktúre vzájomne previazať. Vidíme v tom jadro navrhovanej reformy: informačnému preťaženiu, formálnosti, nefunkčnosti základného vzdelania sa dá čeliť len zdôrazňovaním a jasným sprístupňovaním súvislostí vyššieho, koncepčného typu, ktoré sa rodia z pochopenia podstaty života, prírody, človeka...
- **Treba odstrániť klišé historizmu, ale aj falošného, módného akcentu na "súčasnosť"** - integrácia hľadísk rôznych umení vyžaduje aj integráciu časových dimenzií; vo výklade tém a problémov sa bude voľne prelínať súčasné, minulé i budúce...Navrhovaný predmet **umelecká výchova** má základnú ambíciu prekonať infantilný prezentizmus a puerilizmus (Huizinga) dnešnej doby. Bude integráciou časových a historických rovín prispievať k budovaniu úcty k tradíciám, koreňom, k životnej zrelosti staroby, k budovaniu medzigeneračnej a medzikultúrnej tolerancie a úcty...
- **Ročníkový umelecký projekt** môže mať podoby inscenácie, výstavy, prezentácie (i počítačovej), inštalácie, relácie, koncertu, filmu, animácie ap. Uplatnia sa v ňom všetky vyššie spomenuté aspekty umeleckej edukácie cez námetové okruhy.
- **Dôraz sa kladie na vlastnú aktivitu žiakov.** Zverejnením a dokumentáciou projektu získava škola materiál pre ďalšie rozvíjanie tohto predmetu - príklad, východisko, zdroj pre ďalšiu prácu. Daná forma umeleckého projektu vychádza v ústrety prirodzenej **súťaživosti** žiakov tohto veku. Je preto možné spájať projektový charakter umeleckej výchovy v 8. a 9. ročníku s rôznymi súťažami (napr. typu "Supertrieda školského roka"), prehliadkami, verejnou i webovou prezentáciou školy, s podujatiami v kultúrnych strediskách, divadlách, kluboch, výchovnými koncertmi pre mladšie ročníky spolužiakov atď. - kde môže dôjsť k ďalšiemu prehĺbeniu motivácie zainteresovaných učiteľov i žiakov...
- **PC zložka umeleckej edukácie**, programy, Internet ap. budú v takto ponímanej koncepcii hrať dôležitú úlohu zdroja informácií i analyticko-syntetického média pri narábaní s umeleckými artefaktmi, v niektorých prípadoch i priamo umeleckého zážitku... Existujúce programy uľahčia učiteľom i žiakom nielen vstup, ale aj vhlád do špecifického materiálu, vnesú transparentnosť do jeho triedenia, hodnotenia i používania. Elektronické a informatické médium vo všeobecnosti môže a musí slúžiť zamýšľanej integrácii; nesmie sa stať

samoúčelnou a prázdnu experimentáciou s bezduchými segmentmi alebo povrchnou, lacnou cestou k novým informáciám a poznatkom. Aj tu treba vyžadovať tvorivosť, vlastný názor, autentický produkt činnosti. Najmä v umení platí, že PC je len pomôckou, nástrojom, ktorá iba predlžuje ruku a myseľ človeka(pozri aj príslušný tematický okruh).

- V prípade využívania **IKT je nutné** delenie triedy na skupiny.
- Najvhodnejšou formou výučby pri dotácii Štátneho vzdelávacieho programu sa javia **hodinové celky pri striedaní výtvarnej a hudobnej zložky**.
- Škola môže **pridaním voliteľných hodín** v Školskom vzdelávacom programe: **a)** akcentovať niektorý z aspektov umeleckej edukácie podľa vlastných podmienok a zámerov, **b)** rozšíriť a prehĺbiť záber do jednotlivých námetových okruhov.
- Riaditeľ môže predmet **úväzkovo rozdeliť medzi viacerých pedagógov** a deliť či kumulovať hodinovú dotáciu podľa potreby.
- **Obsah** tematických okruhov aj edukačných tém môže učiteľ zaradiť do vyučovania podľa **vlastného uváženia**.
- **Odporúčaný materiál** je možné využívať a dopĺňať **primerane k zvolenému prístupu**.
- Je možný aj obsahový **prienik** z 8. do 9. ročníka a naopak.
- Výučba hudobnej zložky predmetu v Štátnom vzdelávacom programe by sa mala dotknúť **všetkých tematických okruhov**.
- Edukačné témy sú navrhnuté tak, že niektoré z nich je možné využiť **vo všetkých** tematických okruhoch. Vzhľadom na to aj prvky edukačného výstupu môžu **súhrnne reprezentovať** viacero tematických okruhov. **Rozsah** využitia odporúčaného materiálu ako aj **edukačné výstupy z toho vyplývajúce** tak závisia od **zvolenej stratégie** učiteľa.
- Edukačné témy a odporúčaný materiál **špecificky viazané** na príslušný námetový okruh možno podľa podmienok vzdelávacieho programu aj **redukovať alebo primerane nahrádzať**.
- Predmet **výchova umením** je klasifikovaný na vysvedčení známami. Metodika hodnotenia je rozpracovaná v metodickej prílohe.
- V rámci tematického učebného plánu môže učiteľ edukačné témy zaradiť do vyučovania v poradí ako a časovom rozpätí podľa vlastného uváženia.

VZDELÁVACIA OBLASŤ ČLOVEK A PRÍRODA

PREDMETY • CHÉMIA

• FYZIKA

• BIOLÓGIA

CHÉMIA

I. CHARAKTERISTIKA UČEBNÉHO PREDMETU

Predmet chémia vo vzdelávacej oblasti Človek a príroda svojim experimentálnym charakterom vyučovania umožňuje žiakom hlbšie porozumieť zákonitostiam chemických javov a procesov. Obsah učiva tvoria poznatky o vlastnostiach a použití látok, s ktorými sa žiaci stretávajú v každodennom živote. Sú to predovšetkým tieto oblasti: chémia potravín a nápojov, kozmetiky, liečiv, čistiacich prostriedkov, kozmetiky, atď.

Zvlášť významné je, že pri štúdiu chémie špecifickými poznávacími metódami si žiaci osvojujú i dôležité spôsobilosti. Ide predovšetkým o rozvíjanie spôsobilosti objektívne a spoľahlivo

pozorovať, experimentovať a merať, vytvárať a overovať hypotézy v procese riešenia úloh rôznej zložitosti.

Organickou súčasťou učebného predmetu chémia je aj systém vhodne vybraných laboratórnych prác, ktorých správna realizácia si vyžaduje osvojenie si základných manuálnych zručností a návykov bezpečnej práce v chemickom laboratóriu.

II. CIELE UČEBNÉHO PREDMETU

Cieľom vyučovania chémie na základnej škole je oboznámiť žiakov s významom poznatkov z chémie pre človeka, spoločnosť a prírodu, čo umožňuje u žiakov vytvorenie pozitívneho vzťahu k učebnému predmetu chémia. Ďalším významným cieľom vyučovania chémie na ZŠ je v čo najväčšej miere prispieť k splneniu všeobecných cieľov vzdelávania, vytváraniu a rozvíjaniu kľúčových kompetencií prostredníctvom obsahu chémie.

Cieľom vyučovania chémie je podieľať sa na rozvíjaní prírodovednej gramotnosti, v rámci ktorej je potrebné rozvíjať aj čitateľskú gramotnosť a prácu s odborným textom. Žiaci by mali porozumieť odborným textom na primeranej úrovni a majú vedieť aplikovať získané poznatky pri riešení konkrétnych úloh. V rámci samostatnej práce majú byť schopní samostatne získavať potrebné informácie súvisiace s chemickou problematikou z rôznych informačných zdrojov (odborná literatúra, internet) a využívať multimediálne učebné materiály.

Vyučovanie chémie na hodinách základného typu a laboratórnych cvičeniach realizované metódami problémového vyučovania, výraznou mierou prispieva k formovaniu a rozvíjaniu logického, kritického a tvorivého myslenia žiakov, ktoré im umožňuje nachádzať vzťahy medzi štruktúrou a vlastnosťami látok ako aj osvojenie dôležitých manuálnych zručností.

Významným cieľom vyučovania chémie je aj oboznámenie sa žiakov s chemickými látkami, ktoré pozitívne a negatívne ovplyvňujú život človeka (chemické aspekty racionálnej výživy, vplyv alkoholu, nikotínu a iných drog na ľudský organizmus).

Žiaci si majú v dostatočnej miere osvojiť zručnosti a návyky bezpečnej práce v chemickom laboratóriu. Potrebné je, aby žiaci dosiahli takú úroveň pochopenia a zvládnutia učiva, aby vedeli využiť na hodinách získané vedomosti, spôsobilosti a návyky v každodennom živote.

KOMPETENCIE ŽIAKOV

a) k učeniu

- schopnosť plánovať a organizovať si učenie a pracovnú činnosť,
- hľadá a rozvíja účinné postupy vo svojom učení,
- kriticky pristupuje ku zdrojom informácií, informácie tvorivo spracováva a využíva pri svojom štúdiu,

b) komunikačné schopnosti

- vyhľadávať, triediť a spracovávať informácie a dáta z rôznych zdrojov,
- vedieť využiť informačné a komunikačné zdroje,
- zrozumiteľne prezentovať nadobudnuté vedomosti, skúsenosti a zručnosti,
- urobiť zápis o experimente pomocou textu, schém, náčrtu, obrázkov a tabuliek,
- vedieť spracovať a prezentovať jednoduchý projekt so zameraním na ciele, metódy, výsledky a ich využitie.

c) riešenie problémov

- analyzovať vybrané problémy,
- aplikovať poznatky pri riešení konkrétnych problémových úloh
- používať základné myšlienkové operácie a metódy vedeckého poznávania pri riešení problémových úloh,
- využívať informačné a komunikačné technológie pri riešení problémových úloh,
- vedieť posúdiť vhodnosť navrhnutého postupu riešenia problémovej úlohy
- zhodnotiť úspešnosť riešenia problémovej úlohy

- logicky spájať poznatky nadobudnuté štúdiom chémie a iných učebných predmetov a využiť ich pri riešení problémových úloh,

d) manuálne

- schopnosť plánovať činnosti pri realizácii experimentov
- používať správne postupy a techniky pri praktických činnostiach,
- dodržiavať pravidlá bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci,

e) sociálne

- vyjadrovať svoje názory, postoje a skúsenosti,
- pracovať vo dvojiciach alebo v skupinách,
- vzájomne si pomáhať pri riešení úloh teoretického a praktického charakteru,
- prezentovať a zhodnotiť výsledky svojej alebo skupinovej činnosti,
- hodnotiť vlastné výkony a pokroky v učení,
- prijímať ocenenie, radu a kritiku a čerpať poučenie pre ďalšiu prácu.

III. OBSAH

6. ročník

1. Látky a zmesi

- Látky a chémie
- Poznávanie vlastností látok
- Pozorovanie a pokus v chémii
- Bezpečnosť práce v chemickom laboratóriu
- Chemické látky a zmesi
- Oddeľovanie zložiek zmesí
- Roztoky
- Voda
- Vzduch

7. ročník

2. Štruktúra látok. Periodická sústava chemických prvkov

- Atómy ich zloženie a štruktúra
- Chemické prvky, ich názvy a značky
- Periodická sústava chemických prvkov
- Chemické väzby
- Molekuly a chemické zlúčeniny
- Ióny

8. ročník

3. Chemické reakcie

- Reaktanty a produkty v chemických reakciách
- Chemické rovnice

4. Niektoré chemické prvky a ich zlúčeniny

- Vlastnosti kovov a nekovov
- Alkalické kovy
- Vodík
- Kyslík
- Oxidy
- Halogény

5. Kyseliny, hydroxidy a soli

- Kyseliny
- Hydroxidy
- Kyslosť a zásaditosť vodných roztokov. pH
- Soli

9. ročník

6. **Chemické výpočty**
 - a. Látkové množstvo
 - b. Molárna hmotnosť
7. **Redoxné reakcie**
 - a. Oxidácia a redukcia
 - b. Redoxné reakcie
 - c. Korózia
8. **Fyzikálne zmeny pri chemických reakciách**
 - a. Energetické zmeny pri chemických reakciách
 - b. Exotermické a endotermické reakcie
 - c. Rýchlosť chemických reakcií
 - d. Faktory ovplyvňujúce rýchlosť chemických reakcií
9. **Uhlíkovodíky**
 - a. Charakteristika organických zlúčenín
 - b. Alkány, alkény, alkíny
 - c. Arény
10. **Deriváty uhlíkovodíkov**
 - a. Halogénderiváty
 - b. Hydroxyderiváty
 - c. Karboxylové kyseliny
11. **Biolátky**
 - a. Sacharidy
 - b. Tuky
 - c. Bielkoviny
 - d. Vitamíny
 - e. Enzýmy
 - f. Hormóny
12. **Chémia a spoločnosť**
 - a. Plasty
 - b. Syntetické vlákna
 - c. Mydlá a saponáty
 - d. Kozmetické prípravky
 - e. Lieky
 - f. Drogy
 - g. Chémia v poľnohospodárstve

IV. VZDELÁVACÍ ŠTANDARD

Vzdelávací štandard tvorí obsahový a výkonový štandard. „Obsahový štandard“

Vymedzuje základné učivo (predovšetkým pojmy), ktorému by mal žiak rozumieť, a mal by ho byť schopný vysvetliť. Výkonový štandard uvádza konkretizáciu požiadaviek na vedomosti, spôsobilosti a aplikácie poznatkov predovšetkým v spojitosti s bežným životom a postoje žiakov.

1. LÁTKY A ZMESI

Obsahový štandard

Význam chémie pre život človeka, chémia ako veda, chemická výroba, chemický výrobok, prírodná surovina, chemicky čistá látka, (chemická látka), vlastnosti látok (horľavosť, skupenstvo, vôňa zápach, vzhľad, rozpustnosť), zmes, rôznorodá zmes, metódy oddeľovania zložiek zmesí (usadzovanie, filtrácia, odparovanie, destilácia, kryštalizácia), rovnírodá zmes - roztok, vodný roztok, nasýtený roztok, rozpúšťadlo, rozpustená látka, hmotnosť roztoku, hmotnosť rozpustenej látky, hmotnostné percento, voda, vzduch.

Výkonový štandard

- **určiť** pozorovaním vlastnosti konkrétnych látok,

- **vymenovať**: príklady horľavých a nehorľavých látok,
- **uviesť** príklady: chemicky čistých látok, aspoň troch rôznorodých zmesí, rovnorodých zmesí (roztokov tuhých, kvapalných a plyných), chemických látok rozpustných vo vode, chemických látok nerozpustných vo vode, vodných roztokov používaných v domácnosti, piatich metód oddeľovania zložiek zmesí (usadzovanie, filtrácia, odparovanie, destilácia, kryštalizácia), využitia metód oddeľovania zložiek zmesí v hospodárstve a v domácnosti,
- **poznať**: význam vody pre život človeka, zvieratá a rastliny, rozdelenie vôd podľa výskytu (zrážková, povrchová, podzemná, minerálna) a podľa použitia (pitná, úžitková, odpadová, destilovaná),
- **vysvetliť** rozdiely medzi rôznymi druhmi vôd (zrážková, povrchová, podzemná, pitná, úžitková, odpadová destilovaná),
- **poznať** možnosti úpravy a čistenia vôd, dôsledky znečistenia vôd,
- **vymenovať** hlavné zložky vzduchu, skleníkové plyny (napr. CO₂, metán), hlavné zdroje znečistenia ovzdušia (spaľovanie odpadov – potreba separovaného zberu),
- **poznať** význam kyslíka pre živé organizmy,
- **poznať** príčiny vzniku ozónovej diery a skleníkového efektu a ich následky na našu planétu, význam ozónovej vrstvy,
- **pomenovať** jednoduché laboratórne pomôcky: skúmavka, kadička, banka, krycie sklíčko, kryštalizačná miska, filtračný lievnik, filtračný papier, odmerný valec, držiak, kruh, svorka, stojan, odparovacia miska, roztieračka s roztieradlom, pinzeta, chemická lyžička, chemické kliešte, kahan, váhy, pipeta, chladič.
- **vedieť** používať ochranné pomôcky – okuliare, rukavice, ochranný štít,
- **poznať** zásady bezpečnej práce v chemickom laboratóriu, základné piktogramy (napr. žieravina, horľavina),
- **zaznamenať** výsledok pokusu,
- **pripraviť** podľa návodu vodný roztok tuhej látky o určitom hmotnostnom percente,
- **dodržiavať** zásady bezpečnej práce v chemickom laboratóriu,
- **dodržiavať** zásady bezpečnej práce s chemickými látkami v praxi,
- **vykonať** podľa návodu: filtráciu, kryštalizáciu.
- **vypočítať** hmotnosť látky a vody potrebnej na prípravu roztoku určitej hmotnosti a hmotnostného percenta zložky roztoku,

2. ŠTRUKTÚRA LÁTKO.

PERIODICKÁ SÚSTAVA CHEMICKÝCH PRVKOV

Obsahový štandard

Častice látok, atóm, obal atómu, jadro atómu, mikročastice (protón, neutrón, elektrón), protónové číslo, chemický prvok (prvok), názov a značka (symbol) prvku, periodická sústava chemických prvkov, skupiny, periód, periodický zákon, chemická väzba, elektrónový pár, molekula, chemická zlúčenina, vzorec molekuly a zlúčeniny, ión, kation, anión.

Výkonový štandard

- **opísať** stavbu a zloženie atómu,
- **poznať** elektrický náboj (protónov, elektrónov, neutrónov) a jeho označenie,
- **poznať** slovenské názvy a značky chemických prvkov: Ag, Ar, Al, Au, Br, C, Ca, Cl, Cr, Cu, F, Fe, H, He, Hg, I, K, Li, Mg, Mn, N, Na, Ne, O, P, Pb, S, Se, Si, Zn,
- **poznať** meno autora periodického zákona (D. I. Mendelejev),
- **určiť** počet radov a stĺpcov v periodickej tabuľke prvkov (1-18),
- **vedieť** určiť umiestnenie (perióda a skupina) konkrétneho prvku na základe hodnoty protónového čísla.
- **zapísať** protónové číslo atómov,
- **určiť** z hodnoty protónového čísla počet elektrónov v atóme,

- **vysvetliť** vznik chemickej väzby v látkach H_2 , $NaCl$,
- **zapísať a vysvetliť** schému vzniku iónov z atómov,
- **zapísať a prečítať** vzorce dvojatómových a viacatómových molekúl (napr: H_2 , O_2 , Cl_2 , I_2 , H_2O , NH_3)
- **určiť** druh a počet atómov v konkrétnom príklade molekuly.

3. CHEMICKÉ REAKCIE

Obsahový štandard

Chemická reakcia, reaktant, produkt, chemická rovnica, zákon zachovania hmotnosti pri chemických reakciách, chemický rozklad, chemické zlučovanie.

Výkonový štandard

- **rozlíšiť** chemické reakcie a fyzikálny dej,
- **uviesť** príklady chemických reakcií,
- **zapísať** rovnice chemických reakcií na základe slovného opisu reakcie,
- **označiť** v chemickej rovnici reaktanty a produkty,
- **poznať** príklady reakcií chemického rozkladu a chemického zlučovania.

4. NIEKTORÉ CHEMICKÉ PRVKY A ICH ZLÚČENINY

Obsahový štandard

Kovové a nekovové prvky. alkalické kovy, vodík, kyslík, oxidy, halogény, oxidačné číslo (kladné, záporné, nulové), halogenidy, zliatiny kovov.

Výkonový štandard

- **poznať** typické vlastnosti kovov a nekovov,
- **vymenovať** príklady kovových a nekovových prvkov,
- **pomenovať a zapísať** značkou: alkalické kovy, halogény, vodík a kyslík, ozón
- **vymenovať** základné vlastnosti (skupenstvo, farba, reaktivita, atď.) a použitie vodíka, kyslíka, alkalických kovov a halogénov ,
- **uviesť** význam kationov sodíka, draslíka, horčíka, vápnika a železa, a ich potravinové zdroje,
- **určiť** oxidačné čísla atómov prvkov v halogenidoch a oxidoch,
- **vedieť** aplikovať pravidlá tvorby vzorcov a názvov oxidov a halogenidov,
- **poznať** vlastnosti a použitie $NaCl$, CO , CO_2 , SO_2 , CaO ,
- **poznať** názvy a využitie aspoň dvoch zliatin (napr. bronz, mosadz).

5. KYSELINY, HYDROXIDY, SOLI

Obsahový štandard

Kyseliny (podľa Arrhenia), bezkyslíkaté a kyslíkaté kyseliny, hydroxidy, kyslý, zásaditý a neutrálny roztok; pH, stupnica pH, indikátor, neutralizácia, soli.

Výkonový štandard

- **vymenovať**: najdôležitejšie vlastnosti (farba, skupenstvo) a možnosti použitia kyselín: HCl , HNO_3 a H_2SO_4 a hydroxidov: $NaOH$, KOH , $Ca(OH)_2$,
- **pomenovať** ióny, ktoré vzniknú štiepením HCl , $NaOH$ vo vode,
- **poznať** oxidy, ktoré reakciou s vodou spôsobujú kyslé dažde, a príčiny vzniku uvedených oxidov (oxidy síry a dusíka),
- **poznať** vplyv kyslých dažďov na životné prostredie, možnosti obmedzenia ich vzniku,
- **vymenovať** produkty, ktoré vznikajú tepelným rozkladom $CaCO_3$,
- **vedieť** názvy a vzorce:

- bezkyslíkatých kyselín: HF, HCl, HBr, HI,
- kyslíkatých kyselín: HNO₃, H₂SO₄, H₂CO₃,
- hydroxidov: NaOH, KOH, Ca(OH)₂,
- **zapísať** chemickou rovnicou:
 - reakciu zinku s kyselinou chlorovodíkovou,
 - reakciu oxidu vápenatého (pálené vápno) s vodou (príprava haseného vápna),
 - reakciu oxidu sírového s vodou,
 - reakciu kyseliny chlorovodíkovej s hydroxidom sodným,
 - reakciu hydroxidu vápenatého s oxidom uhličitým (tvrdnutie malty),
- **vymenovať** spôsoby vzniku solí,
- **určiť** pomocou univerzálneho indikátorového papierika pH rôznych roztokov (kyslý, neutrálny, zásaditý),
- **vedieť** názvy a vzorce solí (NaCl, NaNO₃, CuSO₄, CaCO₃),
- **poznať** výskyt a funkciu kyseliny chlorovodíkovej v ľudskom organizme,
- **zdôvodniť** negatívny vplyv nadbytku NaCl v potrave pre ľudský organizmus.

6. CHEMICKÉ VÝPOČTY

Obsahový štandard

Látkové množstvo, jednotka látkového množstva – mol, molárna hmotnosť, jednotka molárnej hmotnosti.

Výkonový štandard

- **porovnať** hmotnosť 1 mólu atómov rôznych prvkov,
- **vypočítať** molárnu hmotnosť zlúčenín zo známych molárnych hmotností atómov prvkov tvoriacich zlúčeninu,
- **vypočítať** látkové množstvo látky, ak je zadaná hmotnosť látky a molárna hmotnosť látky.

7. REDOXNÉ REAKCIE

Obsahový štandard

Oxidácia, redukcia, redoxné reakcie, ušľachtilý a neušľachtilý kov, korózia

Výkonový štandard

- **určiť** v zápise chemickej reakcie oxidačné čísla atómov prvkov v reaktantoch a produktoch,
- **pomenovať** dej, pri ktorom sa oxidačné číslo atómu zvyšuje, pri ktorom sa oxidačné číslo atómu znižuje,
- **určiť** v zápise redoxných reakcií látku, ktorá sa oxidovala a látku, ktorá sa redukovala,
- **vysvetliť** na konkrétnom príklade koróziu kovov,
- **uviesť** podmienky, ktoré urýchľujú koróziu a spôsoby ochrany kovov pred koróziou,
- **vymenovať** tri kovy, ktoré nepodliehajú korózii,
- **poznať** príklady troch ušľachtilých a neušľachtilých kovov,
- **uviesť** príklady priebehu redoxných reakcií v bežnom živote,

8. FYZIKÁLNE ZMENY PRI CHEMICKÝCH REAKCIÁCH

Obsahový štandard

Energetické zmeny pri chemických reakciách, exotermické reakcie, endotermické reakcie, rýchlosť chemických reakcií, faktory ovplyvňujúce rýchlosť chemických reakcií.

Výkonový štandard

- **pomenovať** reakcie, pri ktorých sa energia uvoľňuje a pri ktorých sa energia spotrebuje (exotermické a endotermické reakcie),

- **uviesť** príklady exotermických a endotermických reakcií s dôrazom na bežný život,
- **vymenovať** faktory, ktoré ovplyvňujú rýchlosť chemických reakcií,
- **poznať** vplyv teploty, koncentrácie reaktantov, plošného obsahu reaktantov a katalyzátora na rýchlosť chemických reakcií.

9. UHL'OVODÍKY

Obsahový štandard

Charakteristika organických látok, organická chémia, štvorväzbovosť uhlíka, molekulový, štruktúrny a zjednodušený štruktúrny vzorec, uhlíkový reťazec, otvorený reťazec, uzavretý reťazec, jednoduchá väzba, dvojitá väzba a trojitá väzba, uhľovodíky, alkány, alkény, alkíny, arény, nasýtené a nenasýtené uhľovodíky, benzénové jadro, polymerizácia, makromolekula, prírodné zdroje uhľovodíkov, oktanové číslo benzínu.

Výkonový štandard

- **vymenovať** príklady anorganických a organických látok,
- **poznať** typ väzby atómov prvkov v alkánoch, alkénoch, alkínoch, cykloalkánoch a v arénoch,
- **poznať** vzorce uhľovodíkov:
 - alkány: metán, etán, propán, bután,
 - alkény: etén,
 - alkíny: acetylén,
 - arény: benzén, naftalén,
- **opísať** vlastnosti (skupenstvo, horľavosť, výbušnosť) výskyt a použitie metánu, etánu, propánu, butánu, eténu, acetylénu a benzénu,
- **poznať** použitie propán – butánovej zmesi a vysvetliť, aké nebezpečenstvo hrozí pri unikaní tejto zmesi z tlakovej nádoby v uzavretom priestore,
- **poznať** produkty horenia uhľovodíkov,
- **poznať** princíp polymerizácie na príklade vzniku polyetylénu z eténu,
- **vymenovať** prírodné zdroje uhľovodíkov (uhlie, ropa, zemný plyn), spôsob ich získavania a využitia, alternatívne zdroje energie (bioplyn),
- **poznať** negatívne dôsledky produktov vznikajúcich pri spaľovaní uhlia,
- **vymenovať** základné frakcie spracovania ropy (napr. nafta, benzín, oleje, asfalt),
- **vymenovať** najväčšie svetové náleziská ropy a zemného plynu,
- **vymenovať** druhy benzínu, ktoré sa v súčasnosti u nás používajú ako palivo do automobilov,
- **vysvetliť** súvislosť medzi oktanovým číslom benzínu a jeho kvalitou,
- **vymenovať** plynné latky, ktorými prispieva automobilová doprava k znečisťovaniu ovzdušia.

10. DERIVÁTY UHL'OVODÍKOV

Obsahový štandard

- deriváty uhľovodíkov, halogénderiváty, hydroxyderiváty (alkoholy), karboxylové kyseliny, soli karboxylových kyselín.

Výkonový štandard

- **vyznačiť** na konkrétnych príkladoch derivátov uhľovodíkov uhľovodíkový zvyšok a charakteristickú skupinu,
- **roztriediť** príklady zlúčenín na uhľovodíky a deriváty uhľovodíkov,
- **poznať názvy a vzorce:**
 - halogénderivátov (chlórmetán),
 - alkoholov (metanol, etanol),
 - karboxylových kyselín (kyselina mravčia, kyselina octová),
- **poznať najdôležitejšie** vlastnosti a možnosti využitia chloroformu, metanolu a etanolu, kyseliny octovej,
- **vysvetliť**, prečo sa halogénderiváty uhľovodíkov zaraďujú medzi ekologické jedy,
- **zdôvodniť** nebezpečenstvo používania freónov ,
- **poznať** vplyv metanolu a etanolu na ľudský organizmus, dôsledky pôsobenia etanolu ako návykovej látky

- **poznať** spôsoby zneškodňovania zvyškov farieb a rozpúšťadiel ako nebezpečných odpadov,
- **poznať** pôvod názvu kyseliny mravčej.

11. BIOLÁTKY

Obsahový štandard

Prírodné látky, sacharidy, fotosyntéza, tuky, bielkoviny, vitamíny, enzýmy, hormóny.

Výkonový štandard

- **vymenovať** atómy prvkov, ktoré tvoria sacharidy,
- **uviesť** rozdelenie sacharidov podľa zloženia (jednoduché, zložené),
- **vymenovať** reaktanty, produkty a podmienky priebehu fotosyntézy,
- **vysvetliť** význam fotosyntézy pre život človeka a živočíchov,
- **poznať** výskyt, vlastnosti a možnosti využitia sacharidov (glukóza, fruktóza, sacharóza, laktóza, škrob, glykogén a celulóza),
- **poznať** vlastnosti tukov (rozpustnosť vo vode a v alkohole, pôsobenie svetla na tuky),
- **roztriediť** tuky podľa zloženia (skupenstva) a pôvodu (výskytu),
- **vysvetliť** funkcie tukov v živých organizmoch,
- **poznať** vplyv rastlinných a živočíšnych tukov na ľudský organizmus,
- **vysvetliť** vplyv cholesterolu na ľudský organizmus,
- **poznať** zloženie a vlastnosti bielkovín,
- **poznať** funkcie bielkovín v ľudskom tele,
- **vymenovať** zdroje rastlinných a živočíšnych bielkovín,
- **poznať** význam vitamínov a ich potravinové zdroje,
- **poznať** význam enzýmov a hormónov pre človeka.

12. CHÉMIA A SPOLOČNOSŤ

Obsahový štandard

Plasty, (polyetylén, polyvinylchlorid, polystyrén), syntetické vlákna (silon, nylon, polyester, viskóza), mydlá, saponáty, kozmetické prípravky, lieky, drogy, hnojivá, pesticídy.

Výkonový štandard

- **vymenovať** príklady a použitie plastov a syntetických vlákien,
- **opísať** úžitkové vlastnosti a možnosti použitia syntetických vlákien
- **uviesť** výhody a nevýhody používania plastov z environmentálneho hľadiska,
- **poznať** rozdiely medzi mydlami a saponátmi,
- **poznať** účinky základných chemických látok v kozmetických prípravkoch
- **opísať** výhody a nevýhody používania pesticídov,
- **poznať** účinky skupín liekov (antibiotiká, analgetiká, antipyretiká),
- **uviesť** príklady a negatívne pôsobenie tolerovaných a zakázaných drog,
- **poznať** príklady prírodných a priemyselných hnojív.

FYZIKA

Charakteristika predmetu

Základnou charakteristikou predmetu je hľadanie zákonitých súvislostí medzi pozorovanými vlastnosťami prírodných objektov a javov, ktoré nás obklopujú v každodennom živote. Porozumenie podstate javov a procesov si vyžaduje interdisciplinárny prístup, a preto aj úzku spoluprácu s chémiou, biológiou, geografiou a matematikou. Okrem rozvíjania pozitívneho vzťahu k prírodným vedám sú prírodovedné poznatky interpretované aj ako neoddeliteľná a nezastupiteľná súčasť kultúry ľudstva. V procese vzdelávania sa má žiakom sprostredkovať

poznanie, že neexistujú bariéry medzi jednotlivými úrovňami organizácie prírody a odhaľovanie jej zákonitostí je možné len prostredníctvom koordinovanej spolupráce všetkých prírodovedných odborov s využitím prostriedkov IKT.

Formy aktívneho poznávania a systematického bádania vo fyzike sú si v metódach a prostriedkoch výskumnej činnosti príbuzné s ostatnými prírodovednými disciplínami. Žiaci preto budú mať čo najviac príležitostí na aktivitách osvojovať si vybrané (najčastejšie experimentálne) formy skúmania fyzikálnych javov. Každý žiak dostane také základy, ktoré z neho spravia prírodovedne gramotného jedinca tak, aby vedel robiť prírodovedné úsudky a vedel použiť získané vedomosti na efektívne riešenie problémov.

Pri výučbe je najväčšia pozornosť venovaná samostatnej práci žiakov – aktivitám, ktoré sú zamerané na činnosti vedúce ku konštrukcii nových poznatkov. Dôraz sa kladie aj na také formy práce, akými sú diskusia, brainstorming, vytváranie logických schém a pojmových máp a práca s informáciami.

Okrem objavovania a osvojovania si nových poznatkov a rozvíjania kompetencií fyzikálne vzdelávanie poskytne žiakovi možnosť získania informácií o tom, ako súvisí rozvoj prírodných vied s rozvojom techniky, technológií a so spôsobom života spoločnosti.

Výučba fyziky v rámci prírodovedného vzdelávania má u žiakov prehĺbiť aj hodnotové a morálne aspekty výchovy, ku ktorým patria predovšetkým objektivita a pravdivosť poznania. To bude možné dosiahnuť slobodnou komunikáciou a nezávislou kontrolou spôsobu získavania dát alebo overovania hypotéz.

Žiak prostredníctvom fyzikálneho vzdelávania získa vedomosti na pochopenie vedeckých ideí a postupov potrebných pre osobné rozhodnutia, na účasť v občianskych a kultúrnych záležitostiach a dá mu schopnosť zmysluplne sa stavať k lokálnym a globálnym záležitostiam, ako zdravie, životné prostredie, nová technika, odpady a podobne. Žiak by mal byť schopný pochopiť kultúrne, spoločenské a historické vplyvy na rozvoj vedy, uvažovať nad medzinárodnou povahou vedy a vzťahoch s technikou.

V štátnom vzdelávacom programe je povinný (minimálny) obsah predmetu fyzika na 2. stupni základnej školy (ISCED 2) rozvrhnutý spolu na 150 vyučovacích hodín (spolu 5 hodinová týždenná časová dotácia x 30 hodín). Aspoň na jednej hodine za týždeň sa trieda delí na skupiny podľa príslušných predpisov. Rozloženie vyučovacích hodín do jednotlivých ročníkov je v kompetencii každej školy. Vzhľadom na experimentálny charakter predmetu a používané metódy práce sa neodporúča fyziku zaraďovať v danom ročníku s časovou dotáciou jedna hodina týždenne, lebo by sa tým sťažilo splnenie vytýčených cieľov na požadovanej úrovni.

Navrhuje sa riaditeľom škôl minimálnu týždennú dotáciu predmetu doplniť z voliteľných hodín určených na školský vzdelávací program tak, aby sa vyučovaniu fyziky na 2. stupni základnej školy venovalo aspoň 6 hodín týždenne. Na predmet fyzika nadväzujú v rámci školského vzdelávacieho programu rozširujúce hodiny fyziky a vyučovacie predmety obsahovo a tematicky blízke fyzike.

Ciele predmetu

Intelektuálna oblasť

- vedieť vysvetliť na primeranej úrovni prírodné javy v bezprostrednom okolí a vedieť navrhnúť metódy testovania hodnovernosti vysvetlení,
- rozvíjať schopnosti myslieť koncepčne, kreatívne, kriticky a analyticky,
- vedieť aplikovať logické postupy a kreativitu v skúmaní javov v bezprostrednom okolí,
- vedieť získavať, triediť, analyzovať a vyhodnocovať informácie z rozličných vedeckých a technologických informačných zdrojov,
- využívať informácie na riešenie problémov, efektívne rozhodnutia a pri rozličných činnostiach,
- vedieť rozlíšiť argumenty od osobných názorov, spoľahlivé od nespoľahlivých informácií,
- vedieť obhájiť vlastné rozhodnutia a postupy logickou argumentáciou založenou na dôkazoch,
- vedieť analyzovať vzájomné vzťahy medzi vedou, technikou a spoločnosťou.

Schopnosti a zručnosti

- porovnávať vlastnosti látok a telies pozorovaním aj pomocou meradiel fyzikálnych veličín,
- nájsť súvislosti medzi fyzikálnymi javmi a aplikovať ich v praxi,
- využívať každú príležitosť na rozvíjanie logického myslenia,
- vedieť pripraviť, uskutočniť aj vyhodnotiť jednoduchý fyzikálny experiment,
- dodržiavať pravidlá bezpečnosti práce počas experimentovania,
- trénovať schopnosť sústredene pracovať a trpezlivo sa dopracovať k výsledku,
- vynakladať na dosiahnutie cieľa maximálne úsilie a zvládať prípadný neúspech,
- zdokonaľovať sa v komunikácii so spolužiakmi, vedieť pracovať v skupinách,
- vedieť správne formulovať aj otázky aj odpovede, ale aj počúvať druhých. Dokázať obhájiť svoj názor a nehanbiť sa priznať vlastnú chybu
- riešiť problémové situácie,
- vedieť nájsť, získať a spracovať informácie z odbornej literatúry a iných zdrojov aj ich kriticky zhodnotiť z hľadiska ich správnosti, presnosti a spoľahlivosti.

Postojová oblasť

- naučiť žiakov pristupovať k riešeniu problémov,
- byť otvoreným k novým objavom, vedeckým a technickým informáciám,
- vzbudiť u žiakov záujem o prírodu, prírodné vedy a svet techniky,
- snažiť sa pochopiť fyzikálne zákony a využívať ich vo svojom živote, lebo človek je súčasťou prírody, v ktorej platia fyzikálne zákony,
- osvojiť si a rozvíjať schopnosť cielene experimentovať, lebo experiment je jednou zo základných metód aktívneho poznávania vo fyzike a rozvíja nielen manuálne zručnosti, ale aj rozumové schopnosti,
- vytvárať pozitívny vzťah žiakov k procesu poznávania a zdokonaľovania svojich schopností.

Sociálna oblasť

- uvedomiť si poslanie prírodných vied, ako ľudského atribútu na vysvetlenie reality nášho okolia,
- uvedomiť si možnosti, ale aj hranice využitia vedy a techniky v spoločnosti,
- vedieť kriticky posúdiť úžitok a problémy spojené s využitím vedeckých poznatkov a techniky pre rozvoj spoločnosti,
- vedieť sa učiť, komunikovať a spolupracovať v tímoch,
- vedieť sa rozhodovať,
- byť autoregulatívny napr. pri dodržiavaní pracovnej disciplíny, vlastnom samovzdelávaní,
- mať cit pre hranice vlastných kompetencií a svoje miesto spoločnosti.

ŠTRUKTÚRA KOMPETENCIÍ ROZVÍJANÝCH VYUČOVANÍM FYZIKY

Poznávacia (kognitívna)	Komunikačná	Interpersonálna	Intrapersonálna
Používať kognitívne operácie.	Tvoriť, prijať a spracovať informácie.	Akceptovať skupinové rozhodnutia.	Regulovať svoje správanie.
Formulovať a riešiť problémy, používať stratégie riešenia.	Vyhľadávať informácie.	Kooperovať v skupine.	Vytvárať si vlastný hodnotový systém.
Uplatňovať kritické myslenie.	Formulovať svoj názor a argumentovať.	Tolerovať odlišnosti jednotlivcov a iných.	
Nájsť si vlastný štýl učenia a vedieť sa učiť v skupine.		Diskutovať a viesť diskusiu o odbornom probléme.	
Myslieť tvorivo a			

TEMATICKÉ OKRUHY PREDMETU

1. Skúmanie vlastností kvapalín, plynov a pevných telies
2. Správanie sa telies v kvapalinách a plynov
3. Teplota. Skúmanie premien skupenstva látok
4. Teplo
5. Svetlo
6. Sila a pohyb. Práca. Energia
7. Magnetické a elektrické javy. Elektrický obvod

1. SKÚMANIE VLASTNOSTÍ KVAPALÍN, PLYNOV A PEVNÝCH TELIES**Obsah**Vlastnosti kvapalín a plynov

Vlastnosti vody – nestlačiteľnosť, tekutosť, deliteľnosť.

Využitie vlastností kvapalín, napr. v brzdovom systéme áut.

Meranie objemu kvapalného telesa odmerným valcom. Jednotky objemu 1 ml, 1 l.

Vlastnosti vzduchu – stlačiteľnosť, tekutosť, rozpínanosť, deliteľnosť.

Využitie vlastností vzduchu, napr. ako náplň do pneumatík.

Tekutosť ako spoločná vlastnosť kvapalín a plynov.

Merateľné a nemerateľné vlastnosti tekutín.

PROJEKT: Tvorivé rozvinutie vedomostí o vlastnostiach tekutín. (Např. navrhnuť zariadenie, v ktorom možno dať do pohybu tekutiny horizontálnym aj vertikálnym smerom).

Vlastnosti pevných telies

Krehkosť, tvrdosť, pružnosť, deliteľnosť.

Merateľné a nemerateľné vlastnosti pevných telies.

Meranie hmotnosti telies. Jednotky hmotnosti 1 g, 1 kg.

Objem telies. Meranie objemu geometricky nepravidelných telies.

Dĺžka. Jednotky dĺžky 1 mm, 1 cm, 1 m, 1 km. Odhad dĺžky.

Rozdielne a spoločné vlastnosti kvapalín, plynov a pevných telies.

AKTIVITA: Odhad a meranie dĺžky väčších vzdialeností, voľba vlastnej jednotky. (Např. vlastný krok ako jednotka, zmeranie dĺžky kroku, zostrojenie grafu závislosti medzi počtom krokov a dĺžkou.)

Výkonový štandard

Žiak vie:

- overiť jednoduchým experimentom vlastnosti kvapalín, plynov a pevných telies,
- porovnať a vybrať spoločné a rozdielne vlastnosti kvapalín, plynov a pevných telies,
- rozlíšiť merateľné a nemerateľné vlastnosti telies,
- správne použiť pojem fyzikálna vlastnosť,
- použiť stratégiu riešenia problémov predpoklad – experiment – potvrdenie/nepotvrdenie predpokladu,
- vykonať zápis nameranej hodnoty fyzikálnej veličiny zaznamenať pozorovania a namerané hodnoty fyzikálnych veličín do tabuľky,
- zostrojiť graf lineárnej závislosti a použiť graf napr. pri odhade dĺžky.

Rozvoj kompetencie**poznávacej (kognitívnej):**

- formulovať hypotézy a overiť ich experimentom,
- analyzovať záznamy z meraní,
- porovnať záznamy z pozorovaní a meraní, vybrať spoločné a rozdielne vlastnosti kvapalín, plynov a pevných telies,

- urobiť odhady dĺžky, budovať predstavu o jednotkách dĺžky,
- aplikovať poznatky o vlastnostiach kvapalín, plynov a pevných telies v technických zariadeniach a v bežnom živote,
- tvorivo využiť vedomosti pri práci na projekte,

komunikačnej:

- zaznamenať pozorovania a merania do tabuľky,
- pokusom ilustrovať vybrané vlastnosti kvapalín, plynov a pevných telies,
- spracovať namerané hodnoty formou grafu (PC),
- prezentovať výsledky pozorovania a merania,
- podieľať sa na práci v tíme pri tvorbe projektu,

interpersonálnej:

- kooperovať vo dvojici prípadne v skupine,

intrapersonálnej:

- ohodnotiť vlastnú prácu a prácu druhých,
- schopnosť sebaregulácie.

2. SPRÁVANIE SA TELIES V KVAPALINÁCH A PLYNOCH

Obsah

Správanie sa telies v kvapalinách

Meranie objemu a hmotnosti telies plávajúcich, vznášajúcich sa a potápajúcich sa vo vode, určenie podielu m/V.

Pojem hustota. Jednotky hustoty g/cm^3 , kg/m^3 .

Zostrojenie grafu hustoty (závislosť hmotnosti od objemu) pre telesá zhotovené z rovnakej látky.

Odčítanie hodnoty hustoty látky z grafu.

Experimentálne určenie hustoty rôznych kvapalín (voda, slaná voda, alpa).

Meranie vytlačeného objemu vody plávajúcimi telesami a potápajúcimi sa telesami.

Porovnanie hmotnosti telies plávajúcich vo vode s hmotnosťou vytlačenej vody.

Porovnanie hmotnosti potápajúcich sa telies s hmotnosťou vytlačenej kvapaliny.

Skúmanie objemu a hmotnosti vytlačenej kvapaliny pri ponáraní plávajúceho telesa v kvapalinách s rôznou hustotou.

Riešenie problémov: identifikácia neznámych látok pomocou určenia ich hustoty, práca s tabuľkami.

Správanie sa telies v plynoch

Pozorovanie správania sa mydlových bubliniek vo vzduchu a v plyne s väčšou hustotou ako má vzduch.

Hustoty plynov.

PROJEKT: Zostrojenie technického zariadenia, ktoré funguje na princípe nadľahčovania telesa vo vode alebo vo vzduchu (napr. ponorka, model meteorologického balóna).

Skúmanie vplyvu teploty na zmenu hustoty látky.

AKTIVITA: Skúmanie vplyvu teploty na zmenu hustoty látky (napr. pokusy s balónikmi naplnenými vodou rôznej teploty ponorenými do akvária s vodou). [nepovinné]

Výkonový štandard

Žiak vie:

- postupovať podľa návodu stratégiou: formulovanie problému – vyslovenie hypotézy – realizácia pokusov a meraní – spracovanie, posúdenie a interpretovanie výsledkov meraní,
- zostrojiť graf hustoty pre telesá z rovnakej látky, určiť z grafu hodnotu hustoty,
- aplikovať zistenie, že hmotnosť telesa plávajúceho v kvapaline a hmotnosť telesom vytlačeného objemu kvapaliny sú rovnaké,
- prakticky určiť hustotu malých telies,
- pracovať s tabuľkami MFCHT,

- identifikovať neznámu látku podľa jej hustoty,
- riešiť jednoduché výpočtové úlohy,
- vysvetliť vybrané javy z bežného života pomocou hustoty,
- získať informácie k tvorbe projektu,
- tvorivo využiť získané poznatky a informácie na vypracovanie projektu,
- podieľať sa na práci v tíme,
- prezentovať a obhájiť svoju prácu v triede,
- v rámci hodnotenia projektov v triede vybrať najlepší projekt a svoj výber zdôvodniť.

Rozvoj kompetencie

poznávacej (kognitívnej):

- aplikovať model empirického poznávania,
- rozvíjať abstraktné myslenie upevňovaním vzťahu reálne meranie – grafické zobrazenie,
- aplikovať poznatky pri zostrojení modelov technických zariadení,
- tvorivo využiť vedomosti pri práci na projekte,

komunikačnej:

- vyhľadať a spracovať informácie,
- spracovať namerané hodnoty formou grafu (PC),
- prezentovať výsledky pozorovania a merania,
- argumentovať a diskutovať pri prezentácii projektu,
- kooperovať v tíme,

interpersonálnej:

- kooperovať vo dvojici, prípadne v skupine,

intrapersonálnej:

- vedieť kriticky zhodnotiť výsledky svojej práce a práce druhých,
- schopnosť sebaregulácie.

3. TEPLOTA. SKÚMANIE PREMIEN SKUPENSTVA LÁTOK

Obsah

Meranie teploty.

Modelovanie zostrojenia Celsiovho teplomera. Kalibrácia teplomera.

Skúmanie premeny skupenstva: kvapaliny na plyn (vyparovanie, var). Zostrojenie grafu závislosti teploty od času z nameraných hodnôt. Bod varu, plató.

Skúmanie premeny skupenstva: vodnej pary na vodu (kondenzácia). Zisťovanie teploty rosného bodu.

Modelovanie dažďa.

Kyslé dažde.

Skúmanie premeny skupenstva: topenia a tuhnutia napr. ľadu, parafínu. Zostrojenie grafu z nameraných hodnôt.

AKTIVITA: Praktické meteorologické pozorovania, meteorologická stanica (dlhodobá tímová práca a pozorovanie).

Výkonový štandard

Žiak vie:

- znázorniť reálny teplomer modelom,
- analyzovať grafy, vysvetliť priebeh čiary grafu,
- porovnať dva grafy a z priebehu ich čiar určiť ich spoločné a rozdielne znaky,
- využiť PC pri zostrojení grafov,
- vypracovať záznam údajov z meteorologických pozorovaní, navrhnúť tabuľku, porovnať údaje v triede, prezentovať údaje aj formou grafov,
- navrhnúť experiment, ktorý by umožnil zistiť hodnotu rosného bodu napr. v triede,
- opísať kolobeh vody v prírode,
- modelovať vznik dažďa,

- rozumie vzniku a škodlivosti kyslých dažďov.

Rozvoj kompetencie

poznávacej (kognitívnej):

- trénovať modelovanie ako myšlienkový proces,
- analyzovať záznamy z meraní a ich grafický priebeh,
- aplikovať poznatky o vlastnostiach plynov, kvapalín a pevných telies v technických zariadeniach a v bežnom živote,
- tvorivo využiť vedomosti pri práci na projekte,

komunikačnej:

- zaznamenať pozorovania a merania do tabuľky,
- spracovať namerané hodnoty formou grafu (PC),
- prezentovať výsledky pozorovania a merania,
- podieľať sa na práci v tíme pri tvorbe projektu,

interpersonálnej:

- podieľať sa na práci v tíme,
- kooperovať,
- akceptovať skupinové rozhodnutia,

intrapersonálnej:

- vytvárať si vlastný hodnotový systém smerom k prírode.

4. TEPLLO

Obsah

Odovzdávanie a prijímanie tepla telesom.

Vedenie tepla.

Zostrojenie kalorimetra z jednoduchých pomôcok.

Odhad a meranie výslednej teploty pri výmene tepla medzi horúcou a studenou vodou.

Odhad a meranie výslednej teploty pri odovzdávaní tepla horúcimi kovmi (Cu, Al, Fe) vode.

Zavedenie označenia Δt pre rozdiel dvoch teplôt.

Hmotnostná tepelná kapacita .

Vzťah $Q = c \cdot m \cdot \Delta t$ pre výpočet tepla. Jednotka tepla 1 J.

Stanovenie energetickej hodnoty potravín formou ich spaľovania.

AKTIVITA: Zistenie energetickej hodnoty potravín, napr. spaľovanie orieška.

Tepelné spaľovacie motory.

Výkonový štandard

Žiak vie:

- formou experimentu dokázať rozdielnu fyzikálnu vlastnosť látok – vodivosť tepla,
- dodržať podmienky platného experimentu,
- odhadnúť výslednú teplotu pri odovzdávaní tepla medzi horúcou a studenou vodou,
- pracovať s tabuľkami MFCHT,
- riešiť jednoduché výpočtové úlohy s využitím vzťahu pre výpočet tepla,
- opísať technologické postupy, napr. spôsob stanovenia energetickej hodnoty potravín spaľovaním,
- získať informácie o energetickej hodnote potravín,
- vysvetliť princíp činnosti tepelných spaľovacích motorov,
- posúdiť negatívne vplyvy tepelných spaľovacích motorov na životné prostredie a spôsoby ich eliminácie.

Rozvoj kompetencie

poznávacej (kognitívnej):

- odhadnúť výslednú teplotu po výmene tepla,
- analyzovať záznamy z meraní,

- zovšeobecniť výsledky meraní do výsledného vzťahu,
- rozvíjať úroveň formálnych operácií,
- aplikovať poznatky do technickej praxe,

komunikačnej:

- zaznamenať výsledky pozorovania a merania do tabuľky,
- prezentovať výsledky pozorovania a merania,
- tvoriť nové informácie z meraní,
- vyhľadávať informácie z technických tabuliek,

interpersonálnej:

- podieľať sa na práci v skupine,
- kooperovať,

intrapersonálnej:

- vytvárať si vlastný hodnotový systém s ohľadom na životné prostredie.

5. SVETLO

Obsah

Slnčné svetlo a teplo.

Svetelná energia a jej premena na teplo, ktorého veľkosť vieme vypočítať.

AKTIVITA: Odmeranie veľkosti slnečnej konštanty.

Porovnanie zdrojov svetla – Slnka a žiarovky.

Dôkazy priamočiareho šírenia sa svetla.

Rozklad svetla. Farby spektra.

AKTIVITA: Zostrojenie jednoduchého zariadenia na rozklad svetla.

Absorbovanie a odraz farieb spektra povrchmi rôznej farby.

Skladanie farieb.

Odraz svetla. Zákon odrazu.

Lom svetla. Zákon lomu. Dúha.

Zobrazovanie šošovkami.

Chyby oka. Okuliare.

PROJEKT: Využitie slnečnej energie.

Výkonový štandard

Žiak vie:

- dokázať experimentom premenu svetla na teplo,
- navrhnuť jednoduchý experiment na rozklad svetla,
- porovnať zdroje svetla – Slnko, žiarovka,
- navrhnuť experiment na dôkaz priamočiareho šírenia sa svetla,
- opísať absorbovanie a odraz farieb spektra od bieleho povrchu a farebných povrchov,
- opísať skladanie farieb,
- navrhnuť experiment na dôkaz platnosti zákona odrazu svetla,
- navrhnuť experiment na dôkaz platnosti zákona lomu svetla,
- znázorniť graficky zobrazenie predmetu spojkou a rozptylkou,
- vysvetliť princíp použitia okuliarov pri odstraňovaní chýb oka,
- získavať informácie pre tvorbu projektu z rôznych zdrojov,
- správne citovať zdroje informácií,
- tvorivo využívať poznatky na vypracovanie projektu ,
- prezentovať a obhájiť svoju prácu v triede.

Rozvoj kompetencie

poznávacej (kognitívnej):

- porovnať výsledky zistení, identifikovať zhodné a rozdielne znaky,
- zovšeobecniť experimentálne zistenia až k platnému zákonu,
- dokázať tvrdenie experimentom,
- aplikovať poznatky do technickej praxe,

komunikačnej:

- prezentovať výsledky pozorovania a merania,
- tvoriť nové informácie z pozorovania a experimentálnych zistení,
- vyhľadávať informácie z rôznych zdrojov a pracovať s nimi,

interpersonálnej:

- podieľať sa na práci v skupine,
- akceptovať skupinové rozhodnutia,

intrapersonálnej:

- nadobudnúť presvedčenie, že fyzikálne poznatky môžu zlepšiť kvalitu života človeka,
- uvedomiť si, že poznanie predstavuje hodnotu.

6. SILA A POHYB. PRÁCA. ENERGIA

Obsah

Vzájomné pôsobenie telies, sila.

Jednotka sily 1 N.

Gravitačná sila, gravitačné pole.

Výpočet sily, ktorou Zem priťahuje telesá pri svojom povrchu ($F = g \cdot m$).

Lineárna závislosť gravitačnej sily a hmotnosti telesa.

AKTIVITA: Zostrojenie silomera z jednoduchých pomôcok, kalibrácia zariadenia, stanovenie rozsahu merania, porovnania presnosti merania s laboratórnym silomerom.

Ťažisko telesa a jeho určenie.

Pohybové účinky sily.

Meranie času. Jednotky času 1 s, 1 min, 1 h.

Rovnomerný a nerovnomerný pohyb.

Dráha a rýchlosť rovnomerného pohybu ($s = v \cdot t$, $v = s/t$).

Priemerná rýchlosť.

Jednotky rýchlosti 1 m/s, 1 km/h.

Grafické znázornenie rýchlosti a dráhy pohybu v čase.

Deformačné účinky sily.

Tlaková sila Tlak. ($p = F/S$)

Jednotky tlaku 1 Pa, 1 hPa, 1 kPa.

Mechanická práca. ($W = F \cdot s$)

Jednotka práce 1 J.

Práca na naklonenej rovine. [nepovinné]

Trenie. Trecia sila.

Pohybová energia telesa.

Polohová energia telesa.

Vzájomná premena pohybovej a polohovej energie telesa.

Zákon zachovania energie.

Zdroje energie. Fosílna palivá. Tradičné a netradičné zdroje energie.

Vodné elektrárne.

Zvyšovanie spotreby energie, z toho vyplývajúce nepriaznivé dôsledky.

PROJEKT: Navrhnuť a zostrojiť zariadenie, v ktorom by teplo konalo prácu.

Výkonový štandard

Žiak vie:

- vysvetliť silu ako prejav vzájomného pôsobenia telies,
- vysvetliť spôsob merania sily silomerom,
- stanoviť rozsah merania daným silomerom,
- vybrať pre dané meranie vhodný silomer,
- určiť chyby merania silomerom,
- zostrojiť graf lineárnej závislosti gravitačnej sily a hmotnosti telesa,
- určiť ťažisko vybraných telies,
- zostrojiť graf lineárnej závislosti dráhy od času pre rovnomerný priamočiary pohyb,

- zostrojiť graf konštantnej závislosti rýchlosti od času pri rovnomernom priamočiarom pohybe,
- čítať údaje z grafu,
- riešiť výpočtové úlohy s využitím vzťahov pre rovnomerný priamočiary pohyb,
- aplikovať vzťah na výpočet tlaku a mechanickej práce v jednoduchých výpočtových úlohách,
- analyzovať situácie, v ktorých sa prejavujú účinky trenia,
- na jednoduchých príkladoch vysvetliť vzájomnú premenu rôznych foriem energie a zákon zachovania energie,
- zaujať kladný postoj k opatreniam vedúcim k úsporám energie,
- získavať informácie pre tvorbu projektu z rôznych zdrojov,
- správne citovať zdroje informácií,
- tvorivo využívať poznatky na vypracovanie projektu,
- prezentovať a obhájiť svoj projekt v triede.

Rozvoj kompetencie

poznávacej (kognitívnej):

- zdokonaľovať sa v klasifikačnej analýze pri rozlišovaní javov, pojmov, (fyzikálnych veličín, zákonov,
- zvyšovať úroveň formálnych operácií pri hľadaní vzťahov medzi fyzikálnymi veličinami,
- čítať s porozumením texty úloh,
- analyzovať situácie v úlohách,
- tvorivo aplikovať poznatky pri príprave projektu,

komunikačnej:

- zapísať prehľadne údaje pri riešení úloh,
- vyhľadávať informácie z rôznych zdrojov a pracovať s nimi,

interpersonálnej:

- kooperovať v skupine,
- akceptovať skupinové rozhodnutia,

intrapersonálnej:

- vytvárať si vlastný hodnotový systém s ohľadom na svoje zdravie a na životné prostredie.

7. MAGNETICKÉ A ELEKTRICKÉ JAVY. ELEKTRICKÝ OBVOD

Obsah

Magnet a jeho vlastnosti.

Póly magnetu.

Magnetické pole.

Zem ako magnet. Kompas.

Elektrizovanie telies. Elektrický náboj. Elektrické pole.

Elektrometer.

PROJEKT: Zostrojenie elektroskopu z jednoduchých pomôcok.

Elektrický obvod. Časti elektrického obvodu.

Znázornenie elektrického obvodu schematickými značkami.

Žiarovka a jej objavenie.

Elektrické vodiče a izolanty z pevných látok.

Sériové zapojenie žiaroviek. Porovnanie jasů niekoľkých žiaroviek v sériovom zapojení.

Paralelné zapojenie žiaroviek.

Elektrický prúd. Jednotka elektrického prúdu 1 A.

Meranie veľkosti elektrického prúdu ampérmetrom.

Elektrické napätie. Jednotka napätia 1 V.

Meranie veľkosti elektrického napätia.

Zdroje elektrického napätia.

Rezistor.

Experimentálne odvodenie Ohmovho zákona ($I = U/R$).
 Zostrojenie grafu závislosti elektrického prúdu od elektrického napätia.
 Elektrický odpor. Jednotka elektrického odporu 1Ω .
 Vedenie elektrického prúdu v kvapalinách.
 Model vedenia elektrického prúdu v pevných a kvapalných látkach.
 Elektrická energia a jej premeny.
 Elektrické spotrebiče v domácnosti. Bezpečnosť pri práci s elektrickými spotrebičmi.
PROJEKT: Návrh a realizácia elektrického obvodu s regulovateľným zdrojom napätia.

Výkonový štandard

Žiak vie:

- navrhnuť experiment na overenie pólov magnetu,
- vysvetliť princíp určovania svetových strán kompasom,
- získať informácie o objave žiarovky,
- zakresliť elektrický obvod pomocou schematických značiek,
- zapojiť elektrický obvod podľa schémy,
- odmerať veľkosť elektrického prúdu a elektrického napätia na žiarovke v sériovo zapojenom elektrickom obvode,
- zostrojiť graf priamej úmernosti medzi prúdom a napätím z nameraných hodnôt,
- riešiť výpočtové úlohy,
- riešiť úlohy na praktické zapájanie elektrických obvodov a merania v nich,
- rešpektovať pravidlá bezpečnosti pri práci s elektrickými spotrebičmi,
- využiť tvorivo poznatky na vypracovanie projektu.

Rozvoj kompetencie

poznávacej (kognitívnej):

- dokázať tvrdenie experimentom,
- zdokonaľovať sa v klasifikačnej analýze pri rozlišovaní javov, pojmov, (fyzikálnych veličín), zákonov,
- pracovať s formálnymi operáciami pri hľadaní vzťahov medzi fyzikálnymi veličinami,
- čítať s porozumením texty úloh,
- analyzovať situácie v úlohách,
- tvorivo aplikovať poznatky pri riešení projektu,

komunikačnej:

- zakresliť schémou elektrický obvod,
- zapísať prehľadne údaje pri riešení úloh,
- vyhľadávať informácie so zameraním na historické aspekty objavov z rôznych zdrojov a pripraviť z nich stručný referát,

interpersonálnej:

- kooperovať v skupine,
- akceptovať skupinové rozhodnutia,

intrapersonálnej:

- rešpektovať pravidlá pri práci s elektrickými spotrebičmi s vedomou ochranou svojho zdravia.

BIOLÓGIA

1. Charakteristika učebného predmetu

Učebný predmet umožňuje rozvíjať a prehľbovať poznatky o živých organizmoch s dôrazom na vzájomné vzťahy organizmov a vzťahy k prostrediu, ako aj človeka k živým a neživým

zložkám prostredia. Predmet je zameraný na chápanie živej a neživej prírody ako celku. To predstavuje poznanie konkrétnych prírodných celkov a život organizmov v ich životnom prostredí. Orientuje sa na prejavy života a vzájomné vzťahy organizmov, chápanie základných súvislostí živých a neživých zložiek prírody, ako výsledku vzájomného pôsobenia rôznych procesov. Vede k schopnosti triediť informácie a poznatky, využívať ich v praktickom živote, rozvíjať aktívny a pozitívny vzťah k prírode, človeku a ochrane jeho zdravia.

Základným štruktúrnym prvkom je špirálovité usporiadanie obsahu v jednotlivých ročníkoch a tematických celkoch. Poznatky sa rozvíjajú na základe princípu od vonkajších k vnútorným štruktúram vo vzájomných vzťahoch a súvislostiach.

Učivo v 5. - 6. ročníku je usporiadané v nadväznosti na osvojené poznatky z nižšieho stupňa vzdelávania a skúsenosti žiakov z vnímania prírodných objektov, vzťahov organizmov a človeka v prírodnom prostredí. Štruktúra učiva je orientovaná na konkrétne prírodné celky, poznávanie jednotlivých organizmov v nich žijúcich, triedenie a zovšeobecňovanie poznatkov, s pozornosťou na potravné vzťahy a vzťahy k prostrediu, s postupným prechodom na pochopenie vnútorných štruktúr. Usporiadanie učiva vedie k postupnému poznávaniu zložitosti organizmov a postupne prehĺbovať poznatky.

Usporiadanie učiva v 7. ročníku nadväzuje na predchádzajúci učebný systém s rešpektovaním vzájomných súvislostí. Štruktúra učiva v 7. ročníku umožňuje plynulý prechod k pocho-peniu človeka ako biologického objektu a na základe anatomicke-fyziologických poznatkov, smeruje k pochopeniu princípov individuality, biologickej a sociálnej podstaty človeka, pochopeniu základných spoločenských vzťahov na základe etických noriem, v prospech ich rozvoja. Štruktúra učiva umožňuje pochopenie osvojovanie si zdravého životného štýlu a ochranu pred škodlivými vplyvmi.

Štruktúra obsahu v 8. ročníku sa orientuje na dynamické hľadisko zloženia Zeme, zemského povrchu v súčinnosti so živými zložkami prírody. Predstavuje spolu s vedomosťami nadobudnutými v nižších ročníkoch komplexný pohľad na prírodu a jej vývoj. Nadväzne sa ďalej orientuje na poznanie vzťahov živej a neživej prírody so zameraním na základné ekologické poznatky. Obsah ročníka je vcelku zameraný na komplexné poznanie a chápanie vzájomných vzťahov a súvislostí v prírode.

Obsah učiva v 9. ročníku je orientovaný na základné životné procesy z hľadiska funkčných častí tela organizmov, poznatky o podstate života z hľadiska bunkovej štruktúry a dedičnosti. Záver tvorí problematika životného prostredia, ktorá smeruje k pochopeniu základných vzájomných vzťahov, vzťahov k prostrediu s vyústením do poznania vzťahov človeka k prírode a jej ochrane.

2. Obsah

5. ročník (33 hodín)

1. Príroda a život
2. Život v lese
3. Život vo vode a na brehu
4. Život na poliach a lúkach

Praktické aktivity

6. ročník (33 hodín)

1. Život s človekom a v ľudských sídlach
2. Základná štruktúra života
3. Živé organizmy a ich stavba
4. Stavba tela rastlín a húb
5. Stavba tela bezstavovcov

Praktické aktivity

7. ročník (49 hodín)

1. Stavba tela stavovcov
2. Človek a jeho telo

3. Zdravie a život človeka

Praktické aktivity

8. ročník (33 hodín)

1. Neživá príroda a jej poznávanie.
2. Zem a jej stavba.
3. Stavebné jednotky zemskej kôry
4. Geologické procesy a dejiny Zeme
5. Podmienky života a vzťahy organizmov

Praktické aktivity

9. ročník (33 hodín)

1. Základné znaky a životné procesy organizmov
2. Základná stavba organizmov
3. Dedičnosť a jej podstata
4. Životné prostredie organizmov a človeka

Praktické aktivity

3. Ciele učebného predmetu

Ciele sú zamerané na poznávanie živej a neživej prírody ako celku, čo predstavuje:

1. Poznať a chápať život v prírodných celkoch a život organizmov v nich žijúcich.
2. Poznať väzby organizmov na životné prostredie v prejavoch života a vzájomných vzťahoch ako súčastí celku.
3. Chápať základné súvislosti a vzťahy prírodných objektov, ako výsledok vzájomného pôsobenia prírodných procesov a javov.
4. Chápať základné biologické procesy vo väzbe na živé a neživé zložky prírody.
5. Viesť k schopnosti triediť informácie a osvojené poznatky a využívať v praktickom živote.

Kompetencie v oblasti prírodných vied:

- Poznávať živé organizmy a ich význam v prírode a pre život človeka. Chápať lesný, vodný, trávny, poľný ekosystém a ľudské obydľia ako životný priestor organizmov, poznať typických predstaviteľov podľa vonkajších znakov, životných prejavov a potravinových vzťahov, zásady prevencie a spôsob ochrany pred škodlivými druhmi.
- Poznať základnú stavbu, funkcie a životné prejavy rastlinných a živočíšnych buniek, jednobunkových a mnohobunkových organizmov.
- Poznať základnú stavbu a funkcie sústav orgánov človeka, zásady starostlivosti prvej predlekárskej pomoci pri bežných poraneniach. Rozvíjať poznatky o činnosti ľudského tela, ako celostného systému z hľadiska ochrany zdravia a zdravého životného štýlu.
- Porozumieť vzťahu neživej a živej prírody a význam jej poznávania. Poznať základnú stavbu a stavebné jednotky Zeme, podstatné zmeny v zemskej kôre, základné vonkajšie a vnútorné geologické procesy, súvislosti geologického vývoja Zeme, prírody a človeka.
- Poznať základné podmienky života, faktory prostredia a vzťahy organizmov, následky vplyvu človeka na biosféru a možnosti ich odstránenia
- Poznať hlavné znaky základných životných procesov baktérii, rastlín, húb a živočíchov, podstatu a význam dedičnosti v prírode a pre človeka.
- Poznať zložky životného prostredia, ich vzájomný vzťah, význam pre podmienky života organizmov a človeka a faktory vplývajúce na kvalitu životného prostredia, zdravie a spôsob života človeka a organizmov, základné hľadiská ochrany životného prostredia a prírody.

Stanovené ciele sa dosahujú rozvíjaním ďalších **klúčových kompetencií** žiakov:

- *v oblasti komunikačných schopností:*
 - identifikovať a správne používať základné pojmy, objektívne opísať, vysvetliť alebo zdôvodniť základné znaky biologických objektov a procesov, podstatu procesov a vzťahov, vecne správne sa vyjadrovať verbálne, písomne a graficky k danej učebnej téme, vedieť využiť informačné a komunikačné zdroje, vyhľadávať, triediť a spracovávať informácie a dáta z rôznych zdrojov, zrozumiteľne prezentovať svoje poznatky,

skúsenosti a zručnosti, vedieť spracovať jednoduchú správu z pozorovania na základe danej štruktúry, vedieť spracovať a prezentovať jednoduchý projekt so zameraním na ciele, metódy, výsledky a ich využitie.

- *v oblasti identifikácie problémov, navrhovania riešenia a schopnosti ich riešiť:*
 - riešiť úlohy zamerané na rozvoj porozumenia a aplikácie, navrhovať rôzne riešenia úloh, postupov a prístupov, rozvíjať schopnosti a zručnosti pri riešení praktických úloh, spracovávaní jednoduchých správ z pozorovaní a jednoduchých školských projektov, využívať tvorivosť a nápaditosť, samostatne tvoriť závery na základe zistení, skúmaní alebo riešení úloh, predpokladať a určiť príčinné súvislosti, pozorovať, experimentovať a odhadovať.
- *v oblasti sociálnych kompetencií:*
 - vyjadrovať svoje názory, postoje a skúsenosti, pracovať vo dvojiciach alebo v skupinách, vzájomne radiť a pomáhať, prezentovať a zhodnotiť výsledky svojej alebo skupinovej činnosti, hodnotiť vlastné výkony a pokroky v učení,
- *v oblasti získavania, osvojovania a rozvíjania manuálnych zručností:*
 - používať správne postupy a techniky pri praktických činnostiach, dodržiavať pravidlá bezpečnosti a ochrany zdravia, využívať učebné, kompenzačné a iné pomôcky, rozvíjať zručnosti pri práci s prírodninami a pri terénnych pozorovaniach, aplikovať teoretické poznatky a skúsenosti v praktických podmienkach.

Vzdelávací štandard z biológie pre 5. – 9. ročník základnej školy

5. ročník

Obsahová časť	Výkonová časť
Príroda a život	
Príroda a prírodniny. Metódy a prostriedky skúmania v biológii.	Rozlíšiť na príklade živú a neživú prírodninu. Predviesť využitie lupy pri pozorovaní prírodniny. Uviesť na príklade význam a využitie mikroskopu. Ukázať na mikroskope okulár, objektív a zrkadlo.
Život v lese	
Les. Štruktúra lesa. Život a zmeny lesa počas roka.	Uviesť príklad rastliny a živočícha žijúcich v lese. Pomenovať podľa schémy vrstvy lesa. Opísať zmeny lesa v ročných obdobiach. Zostaviť príklad potravného reťazca lesných organizmov.
Dreviny v lese. Ihličnaté a listnaté stromy. Kry. Poznávanie, život drevín počas roka. Význam pre život v lese.	Poznať základnú stavbu tela dreviny. Rozlíšiť ihličnatý a listnatý strom. Určiť názov ihličiny podľa šišky a vetvičky. Určiť názov listnatého stromu podľa listu alebo plodu. Uviesť význam stromov pre život organizmov a ľudí. Rozlíšiť na ukážke strom a ker. Pomenovať na ukážke dva lesné kry. Uviesť význam krov pre život organizmov. Uviesť príklad živočícha živiaceho sa listami, semenami (plodmi) lesných drevín.
Mikroskopické a nekvitnúce byliny v lese. Kvitnúce byliny v lese. Poznávanie, život počas roka. Význam pre život v lese.	Uviesť význam pôdných baktérií v lese. Vysvetliť prítomnosť zelených povlakov na stromoch. Rozlíšiť na ukážke mach a papraď. Poukázať na význam machov a papradí v lese. Opísať základnú stavbu tela kvitnúcej byliny. Poznať na ukážke tri lesné kvitnúce byliny. Uviesť príklad jedovatej a liečivej rastliny. Uviesť význam bylín pre život lesa.
Huby a lišajníky v lese. Poznávanie jedlých a jedovatých húb, spolužitie stromov a húb. Pomoc pri otrave hubami. Význam v lese.	Poznať na ukážke dve jedlé a dve jedovaté huby. Uviesť zásady pomoci pri otrave hubami. Rozpoznať na ukážke lišajník od iných organizmov. Vysvetliť význam húb a lišajníkov v prírode.
Lesné bezstavovce. Poznávanie podľa	Poznať slimáka a dážďovku podľa vonkajších znakov.

vonkajších znakov a životných prejavov. Význam v lese.	Uviest' potravu slimáka a dážďovky. Porovnať prijímanie potravy a spôsob pohybu slimáka a dážďovky. Rozlíšiť na ukážke križiaka, kliešťa a mravca. Poznať možnosť nákazy kliešťom a odstránenie z kože. Uviest' príklad potravy dvoch bezstavovcov. Zdôvodniť význam bezstavovcov v lese a škodlivosť pri premnožení. Vysvetliť na príklade inštinkt.
Lesné obojživelníky a plazy. Lesné vtáky. Lesné cicavce. Poznávanie podľa vonkajších znakov a životných prejavov. Význam v lese.	Poznať na ukážke skokana, jaštericu a vretenicu. Rozlíšiť na ukážke obojživelníka a plaza. Uviest' príklad potravy obojživelníka a plaza. Uviest' tri vtáky žijúce v lese. Demonštrovať na príklade význam lesného dravého a spevavého vtáka v lese. Uviest' príklad potravy dvoch lesných vtákov. Pomenovať na ukážke lesné cicavce. Uviest' príklad bylinožravého, mäsožravého a všežravého cicavca. Uviest' príklad potravy dvoch lesných cicavcov. Demonštrovať na príklade význam cicavcov v lese.
Život vo vode a na brehu	
Voda a jej okolie. Význam kyslíka, teploty a čistoty vody pre život vodných organizmov.	Uviest' vlastnosti vody dôležité pre život organizmov. Vysvetliť význam kyslíka pre vodné organizmy. Uviest' príklad stojatej a tečúcej vody. Uviest' príklad znečistenia vody a dôsledky pre život organizmov.

Obsahová časť	Výkonová časť
Rastliny žijúce vo vode. Poznávanie podľa vonkajších znakov. Význam planktónu a vodných zelených rastlín. Brehové rastlinstvo.	Vysvetliť význam mikroskopických rastlín pre život vo vode. Poznať na ukážke bylinu žijúcu vo vode. Vysvetliť škodlivosť premnoženia siníc pre zdravie človeka. Vysvetliť príčinu premnoženia niektorých organizmov v stojatej vode v lete. Poznať na ukážke jednu brehovú drevinu a bylinu. Uviest' význam brehových drevín a bylín.
Mikroskopické a drobné vodné živočíchy. Poznávanie podľa vonkajších znakov a životných prejavov, význam.	Uviest' význam vodných živočíšnych mikroorganizmov. Poznať na ukážke nezmara. Uviest' príklad potravy črievičky a nezmara. Opísať spôsob obstarávania potravy nezmara. Uviest' príklad vodného organizmu živiaceho sa planktónom.
Vodné bezstavovce. Hmyz žijúci vo vode a na brehu. Poznávanie podľa vonkajších znakov a životných prejavov, význam.	Poznať na ukážke vodného ulitníka a lastúrnika. Poznať význam pijavice v medicíne. Poznať na ukážke raka. Uviest' potravu pijavice. Zdôvodniť vplyv čistoty vody na život raka. Uviest' príklad potravy vodného bezstavovca. Poznať na ukážke jeden druh hmyzu žijúceho vo vode a jeden druh žijúceho na brehu. Uviest' význam lariev hmyzu pre vodné živočíchy.
Ryby. Poznávanie podľa vonkajších znakov a životných prejavov, význam.	Opísať na ukážke prispôsobenie kapra životu vo vode. Uviest' príklad ryby žijúcej v stojatej a tečúcej vode. Rozlíšiť potravu bylinožravej a dravej ryby.
Živočíchy žijúce vo vode a na brehu. Poznávanie podľa vonkajších znakov a životných prejavov, význam.	Rozlíšiť na ukážke skokana a mloka. Opísať život skokana vo vode a na brehu. Uviest' príklad potravy skokana a užovky. Rozlíšiť vretenicu a užovku podľa vonkajších znakov.
Vodné vtáky. Poznávanie podľa vonkajších znakov a životných prejavov, význam.	Opísať prispôsobenie vtákov na plávanie, potápanie a brodenie. Opísať spôsob prijímania potravy kačice a labute. Uviest' príklad vtáka živiaceho sa drobnými živočíchmi v plytkej vode. Uviest' príklad potravy dravého

	vodného vtáka.
Vodné cicavce. Poznávanie podľa vonkajších znakov a životných prejavov, význam.	Uviesť význam plávacích blán a chvosta vydry a bobra. Uviesť príklad potravy bobra a vydry. Opísať spôsob stavania obydlija bobra. Uviesť význam vodných cicavcov.
Život na poliach a lúkach	
Polia, lúky, pastviny. Druhovú rozmanitosť, vplyv ľudskej činnosti.	Rozlíšiť pole a lúku, zdôvodniť rozdiely. Vysvetliť význam skupín drevín medzi lánmi polí. Zdôvodniť nevhodnosť vypaľovania trávy. Uviesť príklad živočícha, ktorého môže ohroziť rozoranie medzí a likvidácia remízok.
Rastliny a huby na lúkach. Poznávanie podľa vonkajších znakov, život počas roka, význam.	Poznať na ukážke tri lúčne byliny. Pomenovať jednu liečivú lúčnu rastlinu. Poznať hubu pečiariku podľa typických znakov. Uviesť príklad živočícha živiaceho sa lúčnymi bylinami. Uviesť význam lúčnych tráv.
Obilniny. Krmoviny. Olejniny a okopaniny. Poznávanie, život počas roka, význam pre výživu človeka a hospodárskych zvierat.	Poznať na ukážke a pomenovať pšenicu, ovos a kukuricu. Uviesť príklady významu obilnín pre človeka. Uviesť príklad troch výrobkov z obilnín. Poznať a pomenovať na ukážke ďatelinu. Uviesť príklad krmoviny, ako potravy hospodárskych zvierat. Vysvetliť význam „zeleného hnojenia“. Poznať na ukážke a pomenovať slnečnicu a repku. Porovnať význam slnečnice, repky a repy. Poznať na ukážke a pomenovať ľuľok zemiakový. Vysvetliť význam zemiakovej hľuzy pre človeka.
Bezstavovce žijúce na lúkach a poliach. Poznávanie podľa vonkajších znakov, život počas roka, význam.	Uviesť význam dážďovky pre kvalitu pôdy. Poznať na ukážke dva druhy hmyzu žijúceho na lúke a poli. Uviesť príklad hmyzu, ktorý po premnožení ohrozuje pestované rastliny na poli. Uviesť príklad živočícha, ktorý sa živí hmyzom na poli alebo lúke.

Obsahová časť	Výkonová časť
Obojživelníky a plazy žijúce na lúkach a poliach. Poznávanie podľa vonkajších znakov, život počas roka, význam.	Odlíšiť skokana a ropuchu podľa spôsobu pohybu. Uviesť príklad potravy ropuchy. Uviesť význam ropuchy a jašterice pre život na lúkach a poliach.
Vtáky žijúce na lúkach a poliach. Poznávanie podľa vonkajších znakov, život počas roka, význam.	Poznať na ukážke tri vtáky žijúce na lúke a poli. Uviesť význam jarabice a bažanta pre život na poli. Preukázať na príklade význam dravých vtákov pre život na poliach a lúkach.
Cicavce žijúce na lúkach a poliach. Poznávanie podľa vonkajších znakov, život počas roka, význam.	Poznať na ukážke tri cicavce žijúce na lúke a poli. Rozlíšiť zajaca a králika. Usporiadať potravinový vzťah hraboš, sokol, obilniny. Uviesť dôsledky premnoženia hrabošov, myší a sýsľov na poli.

Námety praktických aktivít

Pozorovanie vybraných rastlinných alebo živočíšnych objektov lupou a mikroskopom. Poznávanie lesných bylín (podľa prírodnín, herbárových položiek, obrazov, atlasov a pod.). Poznávanie a rozlišovanie jedlých a jedovatých húb. Pozorovanie machu lupou alebo mikroskopom. Pozorovanie schránok mäkkýšov lupou a ich rozlíšenie (ulita, lastúra). Pozorovanie vonkajších znakov a spôsob pohybu rýb v akváriu. Poznávanie poľných a lúčnych rastlín a živočíchov (v životnom prostredí, podľa atlasu, obrazov, herbárových položiek, trvalých preparátov, a pod.).

Námety na samostatné pozorovania (krátkodobé, dlhodobé)

Stopy živočíchov v lese. Život listnatých a ihličnatých drevín počas roka. Hniezdenie vtákov. Vonkajšie znaky a prejavy života vodných mäkkýšov v akváriu. Vplyv znečistenej vody na vodné mikroorganizmy. Rast obilniny od siatia po žatvu. Rast ľuľka zemiakový od sadenia po zber hlúz.

Námety na tvorbu projektov

Les a lesné spoločenstvá v okolí našej obce (mesta, školy, bydliska). Vodné a brehovú organizmy v okolí našej obce (mesta, školy, bydliska). Vplyv znečistenia ovzdušia na stav drevín v našej obci (meste, okolí školy). Vplyv znečistenia vody na život rýb a iných vodných organizmov v okolí. Výskyt obojživelníkov v okolí môjho bydliska. Liečivé rastliny v mojom okolí. Výskyt vtákov v okolí môjho bydliska (školy, parku, sídliska). Vplyv krmidiel a hniezdnych búdok na rozšírenie a ochranu vtákov v našej obce (okolí školy, bydliska).

6. ročník

Obsahová časť	Výkonová časť
Život s človekom a v ľudských sídlach	
Ľudské obydli a ich okolie. Vplyv ľudskej činnosti na prispôsobovanie sa organizmov prostrediu.	Uviesť osobitosti ľudských obydli a ich okolia pre život organizmov. Uviesť význam kríženia rastlín a živočíchov pre človeka. Uviesť význam zdomácnovania živočíchov pre človeka.
Mikroorganizmy žijúce s človekom. Poznávanie a význam pre človeka.	Uviesť prejavy škodlivosti parazitickej baktérie pre človeka. Opísať využitie mliečnych a kvasných baktérií. Uviesť príklad využitia kvasiniek človekom. Uviesť podmienky výskytu plesní v domácnosti. Uviesť príklad priemyselnej výroby s využívaním kvasinky.
Pestované rastliny v záhradách. Pestované ovocné stromy a kry. Poznávanie podľa vonkajších znakov, význam.	Pomenovať podľa ukážky zástupcu cibulovej, hlúbavej a koreňovej zeleniny. Poznať na ukážke a pomenovať strukovinu. Rozlíšiť a pomenovať na ukážke päť druhov zeleniny. Vysvetliť potrebu hnojenia pôdy v záhrade pri dlhoročnom pestovaní plodín. Vysvetliť význam zeleniny vo výžive človeka. Poznať na ukážke a pomenovať dva ovocné stromy. Poznať na ukážke a pomenovať dve rastliny s drobným dužinatým ovocím. Vysvetliť význam ovocia pre zdravie človeka.

Obsahová časť	Výkonová časť
Nežiaduci spoločníci človeka. Poznávanie podľa vonkajších znakov, význam. Zásady prevencie pred šírením nákazy.	Zdôvodniť na príklade škodlivosť vnútorného a vonkajšieho parazita. Poznať na ukážke dva živočíchy znehodnocujúce potraviny. Poznať zásady ochrany pred vnútornými parazitmi. Poznať spôsob odstránenia vší z vlasov.
Včelárstvo, rybárstvo a rybníkarstvo. Spoločenský život včiel. Zásady chovu včiel a rýb. Chovateľsky významné vtáky.	Opísať na ukážke význam včely matky, robotnice, trúda v úli. Uviesť príklady významu chovu včely pre človeka. Vysvetliť význam rýb pre človeka. Na ukážke pomenovať samca a samicu kury, kačice, husi a morky. Vysvetliť na príklade kohúta a sliepky pohlavnú dvojtvarosť. Uviesť význam chovu kury, kačice, husi alebo morky pre človeka.
Blízky spoločníci človeka. Poznávanie podľa vonkajších znakov, význam. Spolunažívanie živočíchov a ľudí v domácnosti.	Porovnať odlišnosti vonkajších znakov psa a mačky. Pomenovať na ukážke jedno plemeno psa. Uviesť zásady chovu psa a mačky v domácnosti. Uviesť príklad starostlivosti o drobné domáce živočíchy.

Chovateľsky významné cicavce. Poznávanie podľa vonkajších znakov, význam. Zásady chovu.	Rozpoznať na ukážke tri druhy hospodárskych zvierat. Rozpoznať na ukážke samca, samicu a mláďa dvoch hospodárskych zvierat. Uviesť význam chovu jedného druhu hospodárskeho zvieratá. Uviesť dôsledky pridávania veľkého množstva chemických prípravkov do potravy hospodárskych zvierat.
Cicavce žijúce s človekom. Poznávanie podľa vonkajších znakov, riziká prenosu nákazlivých ochorení, ochrana a prevencia.	Rozlíšiť na ukážke myš a potkana. Uviesť riziko výskytu myší a potkanov v domácnosti. Poznať spôsoby ochrany pred myšami a potkanmi.
Živočíchy v okolí ľudských sídiel. Poznávanie podľa vonkajších znakov, význam.	Uviesť dva bezstavovce žijúce v záhrade alebo sade. Vysvetliť škodlivosť premnoženia niektorých bezstavovcov v domácnosti, záhrade a sade. Opísať význam spevavých vtákov v okolí domácností. Poznať na ukážke troch spevavých vtákov. Uviesť príklad spevavého vtáka, ktorý sa živí hmyzom.
Základná štruktúra života	
Rastlinná a živočíšna bunka. Základná stavba a funkcia častí bunky.	Pomenovať na ukážke časti rastlinnej bunky. Vysvetliť význam bunkového jadra a chloroplastu. Pomenovať na ukážke časti živočíšnej bunky. Určiť na ukážke vhodné a rozdielne znaky rastlinnej a živočíšnej bunky.
Živé organizmy a ich stavba	
Nebunkové a jednoduché bunkové organizmy. Stavba tela. Význam, vplyv na človeka, nákazlivé ochorenia, prevencia.	Porovnať stavbu vírusu a baktérie. Rozhodnúť, či pôvodcom nákazy chrípky, žltáčky, angíny je vírus alebo baktéria. Uviesť príklad troch nákazlivých ochorení. Uviesť možnosti predchádzania šíreniu vírusových a bakteriálnych nákaz.
Stavba tela jednobunkových organizmov. Stavba tela mnohobunkových organizmov.	Pomenovať na ukážke črievičky hlavné časti tela. Porovnať na ukážke stavbu tela drobnozrnka a črievičky. Priradiť pletivo a tkanivo k rastline a živočíchu. Určiť na ukážke rastliny jej orgány. Určiť na ukážke štruktúry tela živočícha bunku, tkanivo, orgán, sústavu orgánov.
Stavba tela rastlín a húb	
Stavba tela nekvitnúcich rastlín. Machy a paprade.	Pomenovať na ukážke časti tela machu. Pomenovať na ukážke časti tela paprade. Uviesť význam výtrusov pre machy a paprade.
Stavba tela kvitnúcich rastlín. Koreň, prijímanie živín koreňom, význam pre život rastliny.	Rozlíšiť na ukážke stavby koreňa pokožku, dužinu, cievné zväzky, koreňové vlásky. Uviesť živiny, ktoré rastlina prijíma koreňom. Vysvetliť význam koreňa pre rastlinu.
Stonka (dreviny, byliny), prúdenie látok stonkou, význam pre život rastliny.	Roztriediť na ukážke dreviny a byliny podľa stavby stonky. Vysvetliť význam cievnych zväzkov v stonke. Určiť na konáriku púčiky a vysvetliť ich význam. Zdôvodniť význam stonky pre život rastliny.
Obsahová časť	
List. Fotosyntéza, dýchanie, vyparovanie vody, význam pre život v prírode.	Určiť na ukážke stavby listu dôležité časti pre fotosyntézu. Uviesť význam prieduchov v pokožke listu. Vymenovať látky, ktoré listy pri dýchaní zo vzduchu prijímajú a ktoré do vzduchu vylučujú. Uviesť význam listov pre prijímanie živín a dýchanie.
Kvet. Opelenie a oplodnenie. Význam pre rozmnožovanie rastlín.	Rozlíšiť na ukážke kvetný obal, tyčinku a piestik. Uviesť význam peľového zrnka a vajíčka. Opísať na schéme opelenie kvetu. Uviesť, kedy nastáva v kvete

	oplodnenie. Zdôvodniť, prečo je kvet rozmnožovací orgán rastliny.
Plod a semeno. Rozdelenie plodov, význam pre rozmnožovanie rastlín.	Určiť na ukážke plodu oplodnie a semeno. Rozlíšiť na ukážke dužinatý a suchý plod. Pomenovať na ukážke semena zárodok a klíčne listy. Vysvetliť význam plodu a semena pre rastlinu, živočíchov a človeka.
Rastlinné telo. Súčinnosť orgánov pre príjem živín, prenos a vylučovanie látok. Vplyv svetla, tepla, vody a živín.	Vymenovať látky, ktoré potrebuje rastlina pre život. Pomenovať na ukážke rozmnožovacie a vyživovacie orgány kvitnúcej rastliny. Pomenovať na ukážke orgány, ktorými rastlina prijíma výživu a dýcha, prúdia látky, prijíma a vyparuje vodu.
Huby s plodnicou jedlé a jedovaté, rozlíšenie podľa typických znakov. Kvasinky, plesne, lišajníky, stavba tela.	Rozlíšiť stavbu jedlej a jedovatej huby s plodnicou. Rozlíšiť na ukážke hubu s výtrusnicami na lupeňoch a v rúrkach. Rozlíšiť na ukážke kvasinku a pleseň podľa stavby tela. Uviesť význam výtrusnice plesne. Opísať na ukážke stavbu tela lišajníka.
Pŕhlivce - drobné vodné živočích. Stavba tela a základné telesné funkcie.	Vysvetliť, ako nezmar prijíma potravu a dýcha. Vysvetliť, prečo sa nervová sústava nezmaru nazýva rozptýlená. Uviesť význam vajíčok a spermií nezmaru. Vysvetliť význam púčikov u nezmaru. Vysvetliť význam slova obojpohlavný živočích.
Ploskavce a hlístovce - vnútorné parazity. Stavba tela.	Uviesť časť tráviacej sústavy človeka, v ktorej žije pásomnica a hlíst. Opísať prijímanie potravy hlísty a pásomnice. Opísať podľa ukážky rozmnožovanie hlísty alebo pásomnice. Vysvetliť nevyhnutnosť dostatočnej tepelnej úpravy mäsa a umytia ovocia a zeleniny pred konzumáciou.
Mäkkýše – živočích so schránkou. Stavba tela a základné telesné funkcie.	Uviesť miesto uloženia vnútorných orgánov slimáka. Porovnať podľa ukážky schránku slimáka a šklabky. Vysvetliť, prečo je slimák obojpohlavný živočích. Uviesť orgánovú sústavu, ktorou slimák prijíma a spracováva potravu. Porovnať dýchacie orgány slimáka a šklabky. Určiť na ukážke ústny, prijímací a vyvrhovací otvor šklabky.
Obrúčkavce - živočích s obrúčkami. Stavba tela a základné telesné funkcie.	Uviesť, aký orgán umožňuje dážďovke pohyb. Zdôvodniť, názov zatvorená obehovej sústavy dážďovky. Opísať, ako dýcha dážďovka. Zdôvodniť názov rebríčkovvej nervovej sústavy dážďovky. Uviesť význam opasku dážďovky.
Člankonožce - živočích s článkovaným telom. Stavba tela a základné telesné funkcie.	Vysvetliť význam jedovej žľazy pavúka. Pomenovať sústavu, ktorá rozvádza u pavúka a raka v tele kyslík. Uviesť orgán raka, ktorý tvorí vonkajšiu kostru. Porovnať dýchacie orgány pavúka a raka. Uviesť na ukážke ústneho orgánu hmyzu príklad potravy. Určiť na ukážke končatiny spôsob pohybu hmyzu. Pomenovať dýchací orgán hmyzu. Zdôvodniť názov rebríčkovvej nervovej sústavy hmyzu.

Námety praktických aktivít

Pozorovanie buniek pokožky dužinatej šupiny cibule, plesne alebo kvasinky mikroskopom. Pozorovanie a rozlišovanie vyživovacích a rozmnožovacích orgánov kvitnúcej rastliny voľným okom. Pozorovanie vnútornej stavby koreňa, stonky dreviny a byliny, vnútornej stavby kvetu. Pozorovanie stavby tela a prejavov života črievičky, vonkajšej stavby tela hmyzu, ústnych ústrojov, končatín a krídel hmyzu.

Námety na samostatné pozorovania (krátkodobé, dlhodobé)

Vypestovať podľa návodu pleseň a pozorovať stavbu tela. Naklíčiť podľa návodu semeno a pozorovať jeho stavbu. Ako vplýva smer svetla na rast stonky? Potrebujú semená na klíčenie vzduch (vodu, teplo)? Prečo sa v sfarbenej vode zafarbili biele kvety?

Námety na tvorbu projektov

Zeleň v okolí môjho bydliska (školy, obce, mesta, sídliska). Pestovanie a ochrana zelene v triede (škole, v domácnosti). Dreviny v našom parku (záhrade, okolí školy). Môj pes (mačka, chrček, morča, kanárik). Vtáky v okolí môjho bydliska (školy, parku, sídliska). Starostlivosť o vtáky v zime (v okolí školy, bydliska).

7. ročník

Obsahová časť	Výkonová časť
Stavba tela stavovcov	
Povrch tela stavovcov. Spoločné a odlišné znaky.	Uviesť príklady stavovcov pokrytých šupinami, perím, srstou. Zdôvodniť odlišnosti kožných útvarov stavovcov. Označiť na ukážke časti vtáčieho pera. Zdôvodniť na príklade stavovca význam sfarbenia podľa prostredia v ktorom žije.
Oporná sústava stavovcov. Pohybová sústava stavovcov. Základné funkcie a význam orgánov.	Zdôvodniť prispôsobenie stavovcov životnému prostrediu. na ukážke kostry končatín Vysvetliť význam prsnej kosti s hrebeňom u vtákov. Zdôvodniť význam dutých kostí vtákov. Rozlíšiť párnokopytníka a nepárnokopytníka na ukážke kostry končatiny. Pomenovať tkanivá tvoriace svalstvo končatín, vnútorných orgánov, srdca stavovcov. Vysvetliť princíp činnosti dvoch svalov. Uviesť príklad stavovca, ktorý sa pohybuje plávaním, skákaním, plazením, lietaním, kráčaním a behom.
Tráviaca sústava rýb, obojživelníkov, plazov a vtákov. Tráviaca sústava cicavcov. Základné funkcie a význam orgánov.	Opísať na ukážke časti tráviacej sústavy stavovcov. Uviesť príklad stavovca s jedovými zubami. Uviesť význam vysunovateľného jazyka obojživelníkov, plazov, niektorých vtákov. Uviesť význam hrvoľa, žľaznatého a svalnatého žalúdka vtákov. Určiť na ukážke orgány na prijímanie potravy, trávenie a vstrebávanie cicavcov. Priradiť hlodavé zuby a kly k príkladom cicavcov. Určiť bylinožravého, hmyzožravého a mäsožravého cicavca na ukážke chrupu. Uviesť príklad prežúvavého a neprežúvavého cicavca
Dýchacia sústava stavovcov. Základné funkcie a význam orgánov.	Uviesť príklad stavovca, ktorý dýcha žiabrami a pľúcami. Pomenovať dýchacie orgány žubrienky, dospelého obojživelníka. Porovnať dýchacie orgány ryby, plaza, vtáka a cicavca. Zdôvodniť úhyn ryby, ak je dlhší čas mimo vody. Vysvetliť význam vzdušných vakov vtákov.
Obehová sústava stavovcov. Základné funkcie a význam orgánov.	Opísať význam krvi pre život stavovcov. Opísať význam srdca a ciev pre život stavovcov. Vysvetliť dôvod názvu uzavretej cievnej sústavy. Zistiť rozdiely stavby srdca ryby, obojživelníka, plaza, vtáka a cicavca na ukážke.
Vylučovanie. Močová sústava stavovcov.	Vymenovať odpadové látky v organizme stavovcov.

Základné funkcie a význam orgánov.	Zdôvodniť význam vylučovania. Pomenovať orgán, v ktorom sa krv stavovcov zbavuje tekutých odpadových látok. Pomenovať na ukážke orgány močovej sústavy stavovcov.
------------------------------------	---

Obsahová časť	Výkonová časť
Nervová sústava stavovcov. Základné funkcie a význam orgánov.	Pomenovať sústavy, ktoré zabezpečujú látkovú a nervovú reguláciu. Vymenovať hlavné orgány ústrednej nervovej sústavy. Porovnať na ukážke predný mozog stavovcov. Charakterizovať podnet a nervový vzruch. Uviesť podľa ukážky význam reflexného oblúka. Uviesť príklad nepodmieneného a podmieneného reflexu stavovcov.
Zmyslové orgány stavovcov. Základné funkcie a význam orgánov.	Opísať umiestnenie zmyslových orgánov stavovcov. Uviesť príklad stavovcov s dobrým čuchom. Uviesť príklad uloženia hmatového orgánu stavovca. Vysvetliť význam bočnej čiary rýb. Uviesť príklad stavovca s veľmi dobrým zrakom a sluchom.
Rozmnožovanie stavovcov. Základné funkcie a význam orgánov.	Uviesť príklad pohlavnej dvojtvorosti stavovcov. Pomenovať samčie a samičie pohlavné bunky. Vysvetliť podstatu oplodnenia. Vysvetliť význam rozmnožovania.
Rozmnožovacia sústava stavovcov. Základné funkcie a význam orgánov. Vývin mláďat, starostlivosť o potomstvo.	Opísať na ukážke rozmnožovanie a vývin ryby. Opísať na ukážke rozmnožovanie a vývin obojživelníka. Porovnať rozmnožovanie plaza a vtáka. Opísať na ukážke vývin mláďat cicavcov.
Typické životné prejavy, správanie stavovcov.	Uviesť príklad stavovca aktívneho v noci. Uviesť význam značkovania priestoru. Vysvetliť na príklade inštinktívne správanie stavovca. Uviesť príklad sťahovavého a stáleho vtáka.
Význam stavovcov v prírode a pre človeka.	Uviesť príklad stavovca živiaceho sa hmyzom alebo hlodavcami. Uviesť príklad stavovca, ktorý po premnožení ohrozuje úrodu na poliach a potraviny v domácnosti. Uviesť dopad úbytku dravých vtákov a mäsožravých cicavcov v prírode.
Ochrana stavovcov. Ohrozenia a možnosti ochrany.	Uviesť najčastejšie príčiny úhynu rýb a obojživelníkov. Uviesť príklad ohrozenia životných podmienok vtáka alebo cicavca. Uviesť príklad možnosti ochrany obojživelníkov. Uviesť príklad chráneného obojživelníka, plaza, vtáka a cicavca.
Ľudský organizmus a ľudské spoločenstvo	
Ľudský a živočíšny organizmus. Špecifiká ľudského spoločenstva a ľudskej populácie.	Vysvetliť na príklade význam človeka v ľudskom spoločenstve. Porovnať spoločné a odlišné znaky lebky, chrbtice a končatín ľudského a živočíšneho organizmu. Vysvetliť na príklade podstatu rasizmu a jeho dôsledky.
Človek a jeho telo	
Povrch tela a kožná sústava	
Koža. Stavba a funkcie kože. Význam pre styk s vonkajším prostredím a vnútorným prostredím.	Pomenovať na ukážke časti kože, ktoré zabezpečujú ochranu povrchu tela, telesnú teplotu, vylučovanie, vodný režim a zmyslové podnety. Pomenovať viditeľné

	kožné útvary na svojej koži. Uviesť význam kože pre človeka.
Starostlivosť o kožu. Typické poranenia, zásady predlekárskej prvej pomoci.	Sformulovať zásady starostlivosti o kožu a kožné útvary. Zdôvodniť nevhodnosť opaľovania na prudkom slnku. Opísať postup predlekárskej prvej pomoci ošetrenia popáleniny a omrzliny. Predviesť ukážku ošetrenia odreniny alebo pľuzgiera.
Oporná a pohybová sústava	
Kosti. Kostra a jej stavba. Význam kostí a kostry.	Opísať na ukážke stavbu kosti. Ukázať a pomenovať na u-kážke hrudník, chrbticu, lebku, stavce, rebrá, hrudnú kosť. Rozlíšiť na ukážke spojenie kostí väzivom, chrupkou, zrastením, kĺbom. Zistiť jednoduchým telesným pohybom časti kostry, ktoré sa na ňom zúčastnili.

Obsahová časť	Výkonová časť
Lebka a chrbtica. Stavba a význam.	Určiť na ukážke kostry tri kosti mozgovej časti lebky. Určiť na ukážke kostry tri kosti tvárovej časti lebky. Určiť na ukážke kostry časti chrbtice.
Kostra končatín. Stavba kostry horných a dolných končatín.	Ukázať a pomenovať kosti hornej končatiny na ukážke (vlastnej končatine). Ukázať a pomenovať kosti dolnej končatiny na ukážke (vlastnej končatine). Porovnať stavbu kostry ruky a nohy. Zdôvodniť význam nosenia správnej obuvi podľa obrysu správnej a nesprávnej klenby nohy.
Svaly. Svalové tkanivá, činnosť a význam svalov.	Určiť na ukážke základné typy svalového tkaniva. Porovnať činnosť hladkého a priečne pruhovaného svalového tkaniva. Opísať na ukážke kostrového svalu jeho stavbu. Zdôvodniť vlastnosti svalu na príklade ohnutia a vystretia ruky v lakti.
Svaly hlavy, trupu a končatín.	Určiť na ukážke aspoň tri svaly hlavy a krku. Určiť na ukážke aspoň tri svaly trupu. Určiť na ukážke aspoň tri svaly hornej a dolnej končatiny. Predviesť jednoduché cviky na posilnenie svalov hrudníka, chrbta, brucha a končatín.
Význam opornej a pohybovej sústavy. Poranenia kostí a svalov.	Predviesť postup predlekárskej prvej pomoci pri otvorenej a zatvorenej zlomenine. Ukázať postup predlekárskej prvej pomoci pri vytknutí, vykĺbení.
Tráviaca sústava	
Tráviaca sústava. Stavba a činnosť orgánov tráviacej sústavy.	Opísať na ukážke stavbu tráviacej sústavy. Pomenovať viditeľnú časť zuba v ústach. Určiť na ukážke vnútorné časti zuba. Rozlíšiť druhy zubov v chrupe. Porovnať mliečny a tr-valý chrup. Uviesť základné procesy v orgánoch tráviacej sústavy.
Zložky potravy. Premena látok a energie. Energetická hodnota potravín.	Uviesť príklad enzýmu a jeho význam. Opísať podstatu trávenia, vstrebávania, látkovej premeny. Vymenovať základné živiny v potrave človeka. Zdôvodniť význam bielkovín, sacharidov (cukrov), tukov, vitamínov, vody, minerálnych látok. Uviesť dva druhy potravín s vysokou a nízkou energetickou hodnotou.
Zásady správnej výživy. Zlozvyky v stravovaní, poškodenia a prevencia ochorení tráviacej sústavy.	Uviesť príklad správneho zloženia stravy pre človeka. Zdôvodniť význam zeleniny a ovocia v strave človeka. Uviesť príklad škodlivosti nadmerného pitia alkoholu

	na činnosť tráviacej sústavy. Zdôvodniť škodlivosť prejedania. Uviesť následky hladovania človeka. Uviesť význam tráviacej sústavy.
Dýchacia sústava	
Dýchacia sústava. Stavba a funkcia orgánov dýchacej sústavy.	Opísať na ukážke hlavné časti dýchacej sústavy. Rozlíšiť horné a dolné dýchacie cesty. Opísať priebeh výmeny dýchacích plynov v pľúcach.
Dýchanie. Mechanizmus vonkajšieho dýchania. Význam dýchacej sústavy.	Vysvetliť podstatu dýchania. Porovnať zloženie vdychovaného a vydychovaného vzduchu. Vymenovať najdôležitejšie dýchacie svaly. Zistiť pohyby bránice a medzirebrových svalov pozorovaním nádychu a výdychu.
Starostlivosť o dýchaciu sústavu. Škodlivosť fajčenia, vdychovania toxických látok.	Zdôvodniť význam čistoty ovzdušia pre človeka. Uviesť názov škodlivej látky v cigaretách. Uviesť príklad účinkov fajčenia na dýchaciu sústavu.
Poškodenia dýchacej sústavy. Zásady prvej pred-lekárskej pomoci. Význam dýchacej sústavy.	Opísať spôsob pomoci človeku pri zastavení dychu. Opísať na ukážke postup pri umelom dýchaní. Uviesť význam dýchacej sústavy pre život človeka.
Obehová sústava	
Krv. Zložky krvi, vlastnosti, krvné skupiny, darcovstvo krvi. Význam krvi.	Určiť na ukážke zložky krvi a vysvetliť ich význam. Vymenovať krvné skupiny. Uviesť význam transfúzie krvi.

Obsahová časť	Výkonová časť
Srdce. Stavba a činnosť srdca, krvný obeh.	Označiť a pomenovať na ukážke časti srdca. Opísať podľa schémy veľký a malý krvný obeh. Uviesť význam srdcových chlopní pre činnosť srdca.
Krvné cievy. Význam a činnosť ciev. Miazgové cievy a slezina. Význam obehovej sústavy.	Rozlíšiť tepny, žily a vlásočnice podľa významu. Uviesť význam vencovitých tepien pre činnosť srdca. Rozlíšiť tepny a žily podľa smeru prúdenia krvi. Poznať význam miazgy pre ľudský organizmus. Opísať význam miazgových ciev. Určiť umiestnenie a význam sleziny. Vysvetliť funkcie obehovej sústavy.
Poškodenia obehovej sústavy. Zásady predlekárskej prvej pomoci pri krvácaní a zastavení činnosti srdca.	Zdôvodniť význam pohybu pre činnosť srdca a ciev. Uviesť príklad ochorenia obehovej sústavy zapríčineného nevhodným spôsobom života. Ukázať na ukážke alebo slovne opísať nepriamu masáž srdca. Opísať postup prvej predlekárskej pomoci pri poranení tepny a žily.
Vylučovanie a močová sústava	
Vylučovanie. Močová sústava. Stavba a činnosť, poškodenia a prevencia ochorení.	Vymenovať odpadové látky vznikajúce pri činnosti ľudského organizmu. Určiť na ukážke umiestnenie obličiek a opísať ich tvar. Ukázať na svojom tele uloženie obličiek. Vysvetliť význam obličiek a močových ciest. Uviesť príklad príčiny ochorenia močovej sústavy. Vymenovať zásady prevencie ochorení obličiek. Zdôvodniť význam pitia tekutín pre funkciu obličiek. Vysvetliť význam močovej sústavy pre človeka.
Regulačné sústavy	
Regulovanie organizmu. Látková a nervová regulácia. Význam regulačných sústav.	Pomenovať spôsoby regulácie organizmu človeka. Pomenovať orgánovú sústavu, ktorá umožňuje nervovú reguláciu.

	Uviesť význam regulovania činnosti organizmu.
Žľazy s vnútorným vylučovaním. Význam hormónov.	Určiť na ukážke tri žľazy s vnútorným vylučovaním. Uviesť význam inzulínu. Uviesť príklad významu troch žliaz s vnútorným vylučovaním.
Nervová sústava. Stavba a funkcia nervov, reflexná povaha nervovej činnosti.	Opísať význam nervovej bunky. Pomenovať časti reflexného oblúka na schéme. Uviesť príklad reflexnej činnosti človeka. Opísať na ukážke základné časti ústrednej nervovej sústavy. Určiť na ukážke jednotlivé časti mozgu. Vysvetliť význam mozgovej kôry predného mozgu. Uviesť základné časti obvodovej nervovej sústavy.
Zmyslové orgány chuti, čuchu a hmatu. Receptory a zmyslové vnemy.	Vysvetliť význam chuti, čuchu a hmatu pre človeka. Ukázať na svojom tele uloženie orgánov chuti, čuchu a hmatu. Rozlíšiť chuťové, čuchové a hmatové bunky podľa podnetov, ktoré prijímajú.
Zrak. Sluch. Stavba, činnosť a význam zrakového a sluchového orgánu.	Opísať na ukážke stavbu oka. Opísať podľa ukážky podstatu krátkozrakosti a ďalekozrakosti. Opísať na príklade možnosti poškodenia zraku. Určiť na ukážke vonkajšie, stredné a vnútorné ucho. Pomenovať na ukážke časti stredného ucha. Určiť na ukážke uloženie a význam rovnovážneho orgánu. Opísať na príklade možnosti poškodenia sluchu.
Poškodenia zraku a sluchu. Zásady hygieny zraku a sluchu.	Vymenovať zásady starostlivosti o zrakový orgán. Vymenovať zásady starostlivosti o sluchový orgán. Uviesť príklad komunikácie s osobou s poškodeným zrakom lebo sluchom.
Vyššia nervová činnosť. Myslenie, pamäť, reč, schopnosti a vedomosti človeka.	Uviesť príklad podmieneného reflexu. Uviesť príklad nepodmieneného reflexu. Uviesť význam myslenia a reči v živote človeka.

Obsahová časť	Výkonová časť
Zásady hygieny duševnej činnosti. Význam nervovej sústavy. Zásady predlekárskej prvej pomoci pri poranení mozgu, chrbtice a miechy.	Vymenovať zásady hygieny duševnej činnosti. Uviesť na príklad správneho režimu dňa. Opísať postup prvej predlekárskej pomoci pri poranení mozgu, chrbtice a miechy. Rozlíšiť protišokovú a stabilizovanú polohu na ukážke.
Rozmnožovanie, vývin jedinca a rodičovstvo	
Rozmnožovacia sústava. Pohlavné bunky, funkcia. Stavba a funkcia reprodukčných orgánov.	Určiť a pomenovať na ukážke ženské a mužské pohlavné orgány. Vymenovať orgány, v ktorých sa tvoria ženské a mužské pohlavné bunky. Vysvetliť význam menštruačného cyklu.
Vývin jedinca. Oplodnenie, tehotenstvo a pôrod. Obdobia ľudského života.	Označiť na ukážke pohlavných orgánov miesto splynutia vajíčka a spermie. Uviesť dĺžku trvania tehotenstva. Opísať začiatok, priebeh a koniec tehotenstva. Uviesť uloženie plodu a spôsob jeho výživy. Vymenovať zásady starostlivosti o zdravý vývin novorodenca. Zdôvodniť význam výživy dieťaťa materským mliekom. Uviesť príklad troch znakov dospievania. Uviesť typické znaky troch období ľudského života.
Pohlavné ochorenia. Prevencia pohlavných ochorení a AIDS. Priateľské a partnerské vzťahy,	Uviesť príklad pohlavnej choroby a možnosti nákazy. Opísať podstatu ochorenia AIDS a možnosti jej

rodina.	predchádzania. Uviesť zásady predchádzania pohlavných ochorení Uviesť príklad priateľských vzťahov, vzájomnej pomoci mladých a dospelých ľudí. Uviesť na príklade význam rodiny.
Zdravie a život človeka	
Vonkajšie vplyvy na ľudské zdravie. Zdravie a choroba. Nákazlivé ochorenia, očkovanie, prevencia.	Uviesť tri príklady infekčného ochorenia. Charakterizovať výraz imunita a inkubačná doba. Vysvetliť základný princíp očkovania. Uviesť zásady prevencie infekčných ochorení. Vysvetliť na príklade význam dezinfekcie, dezinsekcie a deratizácie.
Toxické a návykové látky. Vplyv na zdravie človeka. Drogové závislosti a ich prevencia.	Uviesť príklad návykovej látky. Vysvetliť na príklade drogovú závislosť. Zdôvodniť na príklade škodlivosť drogovej závislosti zdravie človeka. Uviesť zásady prevencie drogových závislostí.
Vnútorné vplyvy na ľudské zdravie. Dedičné vlastnosti a vplyv na zdravie a život človeka.	Uviesť vplyv dedičnosti na zdravie človeka. Uviesť príklad dedičnej vlastnosti človeka. Uviesť príklad dedičného ochorenia.
Schopnosti a osobitosti človeka.	Uviesť príklad významu jedinca v živote spoločnosti. Vyjadriť vlastný názor na význam záujmov, sebapoznávania, vzdelávania a rozvoj zručností pre život človeka.
Životný štýl. Etické a morálne princípy, kultúra medziľudských vzťahov, vzťah človeka k prírode.	Vymenovať základné podmienky života človeka. Zdôvodniť význam striedania práce a odpočinku. Uviesť príklad nesprávnej životosprávy a dôsledkov na život človeka. Uviesť príklad zdravého životného štýlu.

Námety praktických aktivít

Pozorovanie a určovanie kostí (na modeloch, obrazoch, diapozitívoch a pod.). Porovnanie stavby a funkcie kostry stavovcov (na modeloch, obrazoch, diapozitívoch a pod.). Porovnanie šupiny ryby, pera vtáka a chlpu cicavca. Stavba vtáčieho vajca. Pozorovanie stavby pera vtáka. Prvá pomoc pri zlomeninách a vyklbení. Prvá pomoc pri zastavení dychu. Prvá pomoc pri krvácaní zo žily a tepny. Prvá pomoc pri zastavení činnosti srdca. Prvá pomoc pri šoku. Činnosť zmyslových orgánov

Námety na samostatné pozorovania (krátkodobé, dlhodobé)

Vonkajšie prejavy dýchania a v pokoji a pri telesnej aktivite. Zmeny tepu v pokoji a pri pohybovej činnosti.

Námety na tvorbu projektov

Režim dňa. Zdravý životný štýl. Škodlivosť fajčenia. Drogy okolo nás. Živíme sa správne? Medziľudské vzťahy v našej triede.

8. ročník

Obsahová časť	Výkonová časť
Neživá príroda a jej poznávanie	
Neživá a živá príroda. Závislosť organizmov, človeka od neživej prírody. Význam vied o Zemi a poznávania neživej prírody	Preukázať na príklade závislosť organizmov od neživej prírody. Opísať príklad vplyvu organizmov na neživú prírodu. Dokumentovať význam vied o Zemi na príklade. Uviesť význam nerastných surovín pre život človeka.

Zem a jej stavba	
Stavba Zeme. Sféry zemského telesa. Základná stavba zemskej kôry pevnín a dna oceánov.	Určiť a pomenovať podľa ukážky stavbu zemského telesa. Rozlíšiť na ukážke typy zemskej kôry.
Pohyby zemskej kôry.	Uviesť hlavnú príčinu pohybu litosférických platní. Uviesť dôsledky vzdďaľovania litosférických platní. Uviesť dôsledky približovania a podsúvania litosférických platní.
Stavebné jednotky zemskej kôry	
Minerály a horniny. Charakteristika a vznik.	Charakterizovať minerál a uviesť konkrétny príklad. Charakterizovať horninu a uviesť konkrétny príklad. Rozlíšiť na ukážke minerál a horninu. Uviesť aspoň jeden spôsob vzniku hornín.
Minerály. Vnúťorná stavba, tvar, vlastnosti, význam a ochrana	Pomenovať priestorový útvar, od ktorého závisí tvar a vlastnosti kryštálov. Vymenovať tri mechanické vlastnosti minerálov s významom pre človeka. Vymenovať tri optické vlastnosti minerálov s významom pre človeka. Uviesť príklad využitia mechanickej a optickej vlastnosti minerálu.
Geologické procesy a dejiny Zeme	
Geologické procesy a ich zdroje. Katastrofické geologické procesy a dôsledky pre človeka.	Uviesť príklad zdroja a energie geologického procesu. Rozlíšiť na príklade vonkajší a vnúťorný geologický proces. Do-kumentovať na príklade katastrofický geologický proces a jeho následky.
Magmatická a sopečná činnosť. Sopky a prejavy ich činnosti.	Charakterizovať magmatickú činnosť. Odlíšiť magmu a lávu podľa miesta vzniku. Opísať podľa ukážky (schémy) časti sopky. Uviesť príklad prejavov sopečnej činnosti. Uviesť príklad prospešnosti sopečnej činnosti pre človeka.
Vyveté horniny. Vlastnosti, význam a výskyt na Slovensku.	Opísať podstatu vzniku vyvetých hornín. Rozlíšiť na ukážke hlbinnú a výlevnú vyvetú horninu. Zdôvodniť štruktúru žuly a čadiča. Uviesť príklad využitia hlbinej a výlevnej vyvretej horniny. Zistiť na geologickej mape Slovenska výskyt vyvetých hornín.
Horotvorná činnosť a poruchy zemskej kôry. Vrásy a vrásnenie, zlomy, príkrovy.	Charakterizovať horotvornú činnosť. Rozlíšiť na ukážke (a-lebo načrtnúť) príklad poruchy zemskej kôry. Rozlíšiť vrásu a zlom podľa charakteristických znakov a ich vzniku.
Zemetrasenie. Výskyt, príčiny, sprievodné javy, dôsledky pre človeka. Zemetrasenie na Slovensku.	Vysvetliť príčiny zemetrasenia. Uviesť príklad druhu zemetrasenia a jeho dôsledkov. Opísať rozdiel medzi ohniskom a epicentrom zemetrasenia. Poznať možnosti ochrany ľudí a budov pred dôsledkami zemetrasenia.
Premena hornín a premenené horniny. Vlastnosti a význam.	Uviesť hlavné činitele premeny hornín. Opísať na ukážke typickú vlastnosť premenených hornín. Uviesť príklad premenenej horniny, typickú vlastnosť a praktické využitie.

Obsahová časť	Výkonová časť
Vonkajšie geologické procesy. Činitele vonkajších procesov. Zvetrávanie, príčiny a dôsledky.	Uviesť príklad vonkajšieho geologického činiteľa. Opísať podstatu mechanického zvetrávania a jeho dôsledok. Opísať podstatu chemického procesu zvetrávania a jeho dôsledok. Opísať dôsledky zemskej príťažlivosti na svahu. Uviesť dôsledok činnosti toku rieky a morskej vody. Zdôvodniť

	ochranu podzemných vôd. Opísať dôsledok činnosti horského ľadovca. Porovnať tvar doliny vytvorenej povrchovou vodou a ľadovcom. Opísať dôsledky vetra na príklade geologického útvaru.
Usadené horniny. Úlomkovité, organické a chemické usadené horniny – vznik, vlastnosti, význam pre človeka.	Pomenovať útvary, do ktorých sa usporadúvajú usadené horniny. Uviesť príklad využitia nespevnenej a spevnenej usadenej horniny. Opísať podstatu vzniku organických usadených hornín. Uviesť príklad využitia organickej usadenej horniny. Opísať podstatu vzniku chemických usadených hornín. Uviesť príklad využitia chemickej usadenej horniny.
Krasové procesy. Krasové útvary. Jaskyne ako životný priestor organizmov. Význam pre človeka.	Opísať podstatu krasového procesu. Uviesť príklad povrchového a podzemného krasového útvaru. Rozlíšiť kvapľovú a ľadovú jaskyňu podľa výzdoby. Uviesť príklad kvapľovej a ľadovej jaskyne na Slovensku.
Skameneliny a vek Zeme.	Charakterizovať skamenelinu, uviesť príklad skameneliny. Opísať proces vzniku skameneliny. Uviesť príklad určovania veku hornín.
Dejiny Zeme. Prahory, starohory, prvohory, druhohory, treťohory a štvrtohory.	Uviesť významné geologické procesy v jednotlivých érach vývoja Zeme. Poznať na ukážke príklad vedúcej skameneliny prvohôr, druhohôr, treťohôr a štvrtohôr. Uviesť význam prvohorných papradí a prasličiek v súčasnosti pre človeka.
Geologické jednotky Západných Karpát.	Vymenovať podľa ukážky geologické jednotky Západných Karpát. Uviesť príklad typickej horniny geologických jednotiek Západných Karpát.
Podmienky života a vzťahy organizmov	
Látkové zloženie organizmov. Vzťah organizmov k prostrediu. Prispôsobivosť a znášanlivosť organizmov.	Uviesť štyri chemické látky, ktoré sú súčasťou živých organizmov aj neživej prírody. Vymenovať organické látky, ktoré tvoria telá živých organizmov. Uviesť príklad závislosti organizmu od prostredia a vzájomného vzťahu medzi organizmami. Demonštrovať na príklade prispôsobenie organizmov životu vo vode, na zemi, v pôde, vo vzduchu. Charakterizovať znášanlivosť organizmov voči podmienkam prostredia.
Neživé zložky prostredia. Svetlo, teplo, vzduch, voda, pôda a ich vplyv na životné podmienky a procesy organizmov.	Zdôvodniť význam slnečného žiarenia pre fotosyntézu. Uviesť význam tepla pre život rastlín. Uviesť príklad vplyvu telesnej teploty na život živočíchov. Uviesť význam zložiek vzduchu pre život rastlín a živočíchov. Uviesť význam vody pre život organizmov. Demonštrovať na príklade prispôsobenie organizmov množstvu vody v prostredí. Uviesť význam minerálnych látok, biogénnych a stopových prvkov, humusu v pôde pre život rastlín.
Negatívne vplyvy znečisťovania neživých faktorov prostredia.	Uviesť príklad znečistenia prostredia a dôsledkov pre život rastlín. Uviesť príklad znečistenia prostredia a dôsledkov pre život živočíchov.
Populácia. Vlastnosti, vnútorné a vonkajšie vzťahy, ohrozenie populácie.	Rozlíšiť na ukážke jedinca, populáciu rastlín a populáciu živočíchov. Vysvetliť podmienky rastu populácie. Uviesť príklad početne malej a veľkej populácie. Rozlíšiť na príklade konkurenciu, predáciu, parazitizmus, symbiózu.

Obsahová časť	Výkonová časť
Spoločenstvo organizmov. Druhovú rozmanitosť, priestorové členenie a zloženie spoločenstva. Prírodné a umelé spoločenstvá.	Uviesť príklad spoločenstva organizmov. Porovnať druhovú rozmanitosť v lese a na poli. Opísať na ukážke priestorové rozmiestnenie organizmov vo vrstvách lesa. Rozlíšiť prírodné a umelé spoločenstvo podľa vplyvu človeka na ich zloženie. Uviesť príklady organizmov prírodného a umelého spoločenstva
Ekosystém. Zložky, typy ekosystémov. Obeh látok a tok energie v ekosystéme. Vplyv činností človeka na život v ekosystémoch.	Rozlíšiť na ukážke živé a neživé zložky ekosystému. Uviesť príklady ekosystémov. Uviesť príklad producenta, konzumenta, rozkladača. Uviesť príklad hmyzu, ktorý po premnožení škodí v poľnohospodárstve, lesnom hospodárstve a zdraviu človeka. Zostaviť potravný reťazec organizmov. Opísať proces obnovy ekosystému. Uviesť príklad hmyzu, ktorý sa môže rozšíriť po postihnutí ekosystému povodňou, veternou smršťou. Uviesť príklad vplyvu činnosti človeka na zmeny v ekosystéme.
Biosféra. Zložky a časti biosféry, obeh látok a tok energie, obnova a vývoj ekosystémov v biosfére.	Uviesť príklad neživých a živých zložiek biosféry. Rozlíšiť na ukážke tri ekosystémy v biosfére. Vysvetliť na príklade obeh látok v biosfére. Vysvetliť význam toku energie v biosfére.
Biologická a ekologická rovnováha. Podmienky zachovania biologickej diverzity.	Charakterizovať stav biologickej rovnováhy. Uviesť príklad narušenia biologickej rovnováhy. Porovnať podmienky stabilného a nestabilného ekosystému. Uviesť tri príklady ekologického prístupu v krajine. Uviesť tri príklady narušenia ekologickej rovnováhy.
Globálne ekologické problémy. Hromadenie odpadov, ničenie dažďových pralesov, výroba a spotreba energie. Príčiny a dopady na ekosystémy, možnosti riešenia.	Uviesť príčiny a dopady stenčovania ozónovej vrstvy, vzniku smogu, skleníkového efektu, vzniku kyslých dažďov. Uviesť príklad zabránenia vzniku smogu, skleníkového efektu, kyslých dažďov alebo ničenia dažďových pralesov. Uviesť príklad príčiny hromadenia odpadov. Uviesť význam recyklácie druhotných surovín. Demonštrovať na príklade alternatívny zdroj energie a jeho prínos.

Námety praktických aktivít

Poznávanie a rozlišovanie minerálov a hornín. Zisťovanie vlastností minerálov a hornín. Rozlišovanie vyvetých hornín a rudných minerálov. Poznávanie a rozlišovanie premenených hornín. Poznávanie a rozlišovanie usadených hornín. Zisťovanie obsahu vápnika v horninách.

Námety na samostatné pozorovania (krátkodobé, dlhodobé)

Spoločenstvá v okolí našej školy (bydliska). Aký ekosystém je v našom okolí? Prírodné a ekologické podmienky najbližšieho alebo širšieho okolia školy.

Námety na tvorbu projektov

Horniny v našej obci a jej okolí. Skameneliny v našom okolí.

9. ročník

Obsahová časť	Výkonová časť
Základné znaky a životné procesy organizmov	

Základné životné procesy. Príjem živín baktérií, rastlín a húb.	Vymenovať základné životné prejavy organizmov. Porovnať životné prejavy bunky, rastliny a živočícha. Opísať spôsob prijímania živín baktérií. Porovnať výživu saprofytickej a parazitickej huby. Opísať proces prijímania živín rastlinami.
Obsahová časť	Výkonová časť
Fotosyntéza a dýchanie rastlín. Význam pre život organizmov a človeka.	Opísať na schéme podstatu fotosyntézy. Opísať podstatu procesu dýchania. Opísať na schéme význam fotosyntézy a dýchania pre rastliny, živočíchy a človeka. Porovnať látky, ktoré prijíma a vylučuje pri dýchaní rastlina, živočích a človek.
Proces rozmnožovanie mikroorganizmov a jednodu-chých mnohobunkových organizmov.	Opísať podstatu a význam procesu rozmnožovania. Uviesť príklad rozmnožovania delením a pučaním. Uviesť príklad rozmnožovania výtrusmi.
Proces rozmnožovanie rastlín.	Pomenovať rozmnožovací orgán rastlín. Uviesť uloženie po-hlavných buniek v kvete. Uviesť uloženie semien ihličnaté-ho stromu. Uviesť uloženie semien listnatého stromu a kvit-núcej byliny. Opísať dva spôsoby vegetatívneho rozmnožovania rastlín.
Život rastlín. Klíčenie semien, rast rastliny. Život rast-lín počas roka, dĺžka života rastlín.	Vymenovať podmienky klíčenia semien. Porovnať podmienky klíčenia s podmienkami rastu rastliny. Zdôvodniť odlišnosť potreby svetla klíčiaceho semena a klíčiacej rastliny. Poznať podľa schémy ročného cyklu života rastliny, či ide o rastlinu jednoročnú, dvojročnú alebo trvácú.
Povrch tela bezstavovcov a stavovcov. Význam, osobitosti povrchu tela.	Opísať význam povrchu tela živočíchov. Rozlíšiť povrch tela príhlivcov a ploskavcov. Porovnať povrch tela mäkkýšov, obrúčkavcov, obojživelníkov a plazov. Uviesť význam peria vtákov a srsti cicavcov.
Pohyb bezstavovcov. Význam a osobitosti pohybu bezstavovcov.	Uviesť význam pohybu živočíchov pre ich život. Porovnať spôsob pohybu prvoka a príhlivca. Opísať spôsob pohybu mäkkýša a obrúčkavca. Uviesť príklad hmyzu, ktorý sa pohybuje skákaním, lietaním, plávaním. Uviesť prispôsobenie tela rýb na plávanie. Opísať prispôsobenie končatín obojživelníkov na skákanie a plávanie. Opísať prispôsobenie končatín vtákov na hrabanie, behanie, lie-tanie, plávanie, potápanie, brodenie. Uviesť príklad cicavca, ktorý sa pohybuje v pôde, lietaním, plávaním, behom, šplhaním po stromoch.
Proces dýchania bezstavovcov. Proces dýchania stavovcov. Význam a osobitosti procesu dýchania.	Charakterizovať proces dýchania. Uviesť príklad bezstavovca, ktorý dýcha celým povrchom tela. Uviesť príklad bezstavovca, ktorý prijíma kyslík z vody. Pomenovať bezstavovce, ktorý dýchajú pľúcny-mi vačkami, žiabrami a vzduš-nicami. Porovnať spoločné a odlišné znaky dýchania stavovcov. U-viesť orgán, ktorý u obojživelníkov dopĺňa dýchanie pľúcami. Uviesť význam vzdušných vakov vtákov. Uviesť orgán, v ktorom sa okysličuje krv cicavcov.
Proces prijímania a spracovanie živín bezstavovcov. Význam a osobitosti procesu.	Uviesť význam procesu prijímania živín pre živočíchy. Pomenovať procesy súvisiace s premenou látok. Pomenovať časť tráviacej rúry mäkkýšov, obrúčkavcov a článkonožcov v ktorej prebieha trávenie

	a vstrebávanie. Uviesť bezstavovca, ktorý má mimotelové trávenie.
Proces prijímania a spracovanie živín stavovcov. Význam a osobitosti procesu.	Opísať spôsob chytania koristi obojživelníkmi. Uviesť význam jedovej žľazy plazov. Zdôvodniť význam žľaznatého a svalnatého žalúdka semenožravých vtákov. Porovnať prispôsobenie chrupu krta, mačky a tura potrave. Zdôvodniť funkciu zloženého žalúdka prežúvavých cicavcov
Proces vylučovania bezstavovcov a stavovcov. Význam a osobitosti procesu vylučovania.	Charakterizovať význam vylučovania. Uviesť príklad bezstavovca s vyvinutou vylučovacou sústavou. Vymenovať sústavy, ktorými stavovce vylučujú odpadové látky. Porovnať spoločné a odlišné znaky vylučovania stavovcov.

Obsahová časť	Výkonová časť
Obeh telových tekutín bezstavovcov. Obeh telových tekutín stavovcov. Význam a osobitosti procesu obehu tekutín.	Charakterizovať význam obehu telových tekutín. Porovnať obeh látok črievičky a nezmaru. Uviesť príklad bezstavovca u ktorého pohyb telových tekutín zabezpečuje srdce. Vymenovať zložky krvi stavovcov. Porovnať obeh telových tekutín v otvorenej a zatvorenej obehovej sústave. Charakterizovať funkciu srdca stavovcov. Porovnať na schéme odlišnosti obehovej sústavy stavovcov. Vysvetliť súvislosť obehu krvi so stálou telesnou teplotou.
Proces regulácie tela bezstavovcov a stavovcov. Význam a osobitosti procesu regulácie.	Charakterizovať regulovanie činnosti organizmu živočíchov. Porovnať rozptýlenú, pásovú a rebríčkovú nervovú sústavu. Uviesť význam hormonálnej a nervovej sústavy stavovcov. Pomenovať reflexy dôležité pre život stavovcov.
Zmyslové orgány bezstavovcov a stavovcov. Význam a osobitosti zmyslového vnímania.	Opísať vnímanie zrakových podnetov prvokov a obrúčkavcov. Pomenovať orgány, ktorými hmyz vníma teplotu, do-tyk, pohyb vzduchu, vône, svetlo, zvuky. Porovnať vnímanie zrakových podnetov dvoch bezstavovcov. Uviesť na príklade stavovca vnímanie čuchových a hmatových podnetov. Uviesť na príklade stavovca vnímanie zrakových a sluchových podnetov. Uviesť príklad cicavca s dobre vyvinutými zmyslovými orgánmi potrebných na lov koristi.
Proces rozmnožovania a vývin bezstavovcov. Proces rozmnožovania a vývin stavovcov. Osobitosti procesu rozmnožovania a vývinu.	Charakterizovať proces rozmnožovania. Odlíšiť pohlavné a nepohlavné rozmnožovanie. Vysvetliť princíp rozmnožovania obojpohlavného živočicha. Porovnať priamy a nepriamy vývin jedincov. Opísať podľa schémy úplnú a neúplnú premenu hmyzu. Odlíšiť vonkajšie a vnútorné oplodnenie. Opísať na ukážke stavbu vtáčieho vajca. Uviesť príklad pohlavnej dvojtvorosti stavovca. Uviesť príklad inštinktívneho správania pri rozmnožovaní (starostlivosti o mláďatá). Uviesť príklad krmivého a nekrmivého vtáka. Opísať vývin a výživu mláďat cicavcov.
Základná stavba organizmov	
Základná stavba tela organizmov. Bunková stavba. Spoločné a rozdielne znaky rastlinných	Zistiť na ukážke spoločné znaky rastlinnej a živočíšnej bunky. Zistiť na ukážke odlišné znaky rastlinnej

a živočíšnych buniek.	a živočíšnej bunky. Zdôvodniť odlišnosť stavby rastlinnej a živočíšnej bunky.
Ako žije bunka. Základné životné procesy. Bunka ako celok.	Opísať na ukážke proces prijímania a vylučovania látok. Uviesť význam dýchania pre život bunky. Opísať na schéme rozmnožovanie bunky delením. Opísať proces rastu a vývinu buniek. Uviesť príklad škodlivého vplyvu na život bunky.
Celistvosť rastlinného a živočíšneho tela. Základné životné prejavy rastlín a živočíchov.	Opísať proces získavania energie rastliny a živočícha. Opísať proces uvoľňovania energie rastlinou a živočíchom. Po-rovnať na príklade pohyb rastliny a živočícha. Porovnať princíp rozmnožovania rastliny a živočícha. Porovnať rast a vývin rastliny a živočícha.
Dedičnosť a jej podstata. Jednotka dedičnej informácie.	Opísať prejavy dedičnosti organizmov. Pomenovať časť bunky, v ktorej sú uložené dedičné informácie. Pomenovať časť bunky, ktorá obsahuje chromozómy. Vysvetliť význam nukleovej kyseliny pre organizmy. Uviesť, kde sa v organizme nachádza nukleová kyselina.

Obsahová časť	Výkonová časť
Dedičnosť a jej podstata	
Prenos dedičných informácií. Podstata a princíp prenosu.	Zdôvodniť význam zníženia množstva nukleovej kyseliny pri vzniku pohlavných buniek. Opísať, ako tvorí nukleová kyselina svoje kópie pred delením jadra bunky. Vysvetliť význam prevládajúceho génu pre vznik potomkov. Opísať podľa schémy kríženia vznik určitého znaku nového jedinca.
Dedičnosť a jej význam. Premennosť a rozmanitosť organizmov, druhové vlastnosti, vlastnosti jedinca.	Uviesť príklad premenlivosti a jej význam. Odlíšiť na príklade nededičnú a dedičnú premenlivosť. Uviesť príklad významu premenlivosti pre život organizmov. Opísať podstatu šľachtenia. Uviesť príklad odrody rastliny alebo plemena živočícha. Uviesť príklad vplyvu dedičnej choroby na život človeka. Uviesť význam návštevy genetickej poradne.
Životné prostredie organizmov a človeka	
Životné prostredie. Zložky životného prostredia, vzájomné vzťahy a ich význam.	Charakterizovať životné prostredie človeka. Uviesť príklad prírodnej, umelej a sociálne zložky prostredia. Uviesť príklad pracovného, obytného a rekreačného životného prostredia človeka a podmienky ich kvality. Vysvetliť rozdiel medzi vednými odbormi ekológia a environmentalistika.
Faktory ovplyvňujúce životné prostredie a podmienky života. Vplyv na zdravie, život organizmov a ľudí.	Uviesť príklad vplyvu znečistenej vody, pôdy, ovzdušia na život organizmov a človeka. Uviesť príčiny znečisťovania vody, pôdy, ovzdušia. Uviesť príklad nepriaznivého vplyvu exhalátov, tepelných elektrární, priemyselnej a chemickej výroby, dopravy na životné prostredie. Navrhnuť možnosť využívania alternatívneho zdroja energie alebo e-kologickej likvidácie odpadu v okolí.
Starostlivosť o životné prostredie. Štátna ochrana	Rozlíšiť všeobecnú ochranu prírody a osobitnú ochra-

prírody, preventívne opatrenia. Chránené rastliny, živočíchy.	nu prírody a krajiny. Poznať a pomenovať na ukážke aspoň tri druhy chránených rastlín. Uviesť príklad chráneného obojživelníka a plaza. Uviesť príklad chráneného vtáka a chráneného cicavca.
Ochrana prírody. Chránené územia a ich význam.	Vymenovať aspoň tri kategórie chránených území. Uviesť príklad národného parku, chránenej krajinnej oblasti a prírodnej rezervácie. Uviesť príklad vzácneho minerálu, ktorý sa vyskytuje na Slovensku.

Námety praktických aktivít

Rozlíšenie baktérií, rastlín a húb podľa životných procesov. Pozorovanie rozmnožovacích orgánov výtrusných a semenných rastlín. Rozlíšenie životných procesov živočíchov podľa funkcií sústav orgánov. Mikroskopické pozorovanie a odlíšenie bunkovej stavby tiel organizmov. Porovnanie vonkajšej a vnútornej stavby tiel rastlín a živočíchov.

Námety na samostatné pozorovania (krátkodobé, dlhodobé)

Stavba vtáčieho vajca. Zložky životného prostredia našej triedy (školy, bydliska).

Námety na tvorbu projektov

Návrh optimálneho životného prostredia našej triedy (školy, bydliska). Ako zlepšiť životné prostredie našej triedy (vybraného priestoru školy a pod.).

VZDELÁVACIA OBLASŤ ČLOVEK A HODNOTY

PREDMETY • **ETICKÁ VÝCHOVA**

• **NÁBOŽENSKÁ VÝCHOVA**

ETICKÁ VÝCHOVA

Charakteristika predmetu

Poslaním povinnej voliteľného predmetu etická výchova je vychovávať osobnosť s vlastnou identitou a hodnotovou orientáciou, v ktorej úcta k človeku a k prírode, spolupráca, prosociálnosť a národné hodnoty zaujímajú významné miesto. Pri plnení tohto cieľa sa neuspokojuje iba s poskytovaním informácií o morálnych zásadách, ale zážitkovým učením účinne podporuje pochopenie a interiorizáciu (zvnútornenie) mravných noriem a napomáha osvojeniu správania sa, ktoré je s nimi v súlade. Pripravuje mladých ľudí pre život v tom zmysle, aby raz ako dospelí prispeli k vytváraniu harmonických a stabilných vzťahov v rodine, na pracovisku, medzi spoločenskými skupinami, v národe a medzi národmi.

Etická výchova sa prvom rade zameriava na výchovu k prosociálnosti, ktorá sa odráža v morálnych postojoch a v regulácii správania žiakov. Pre etickú výchovu je primárny rozvoj etických postojov a prosociálneho správania. Jej súčasťou je aj rozvoj sociálnych zručností /otvorená komunikácia, empatia, pozitívne hodnotenie iných.../ ako aj podpora mentálnej hygieny, podieľa sa na primárnej prevencii porúch správania a učenia.

Cieľom etickej výchovy je vychovať osobnosť, ktorá:

- má svoju vlastnú identitu, je sama sebou a pritom táto identita zahŕňa v sebe aj prosociálnosť,
- má pozitívny vzťah k životu a ľuďom spojený so zdravou kritickosťou,

- jej správanie je určované osobným presvedčením a interiorizovanými etickými normami, vyplývajúcimi z univerzálnej solidarity a spravodlivosti, a preto je do istej miery nezávislá od tlaku spoločnosti,
- má zrelý morálny úsudok opierajúci sa o zovšeobecnené zásady, preto je schopná správne reagovať aj v neočakávaných a zložitých situáciách,
- charakterizuje ju spojenie správneho myslenia a správneho konania,
- koná v súlade so svojimi zásadami, ale aj s citovou zaangažovanosťou - súlad medzi emóciami a chcením – nekoná len z povinnosti a bez nadšenia s pocitom sebaľútosti,
- prijíma iných v ich rozdielnosti, akceptuje ich názory a je ochotná na prijateľný kompromis, ktorý ale nie je v rozpore so všeľudskými hodnotami,
- je ochotná a schopná spolupracovať a iniciovať spoluprácu.

Dosahovanie týchto cieľov ráta s aktivizáciou a rozvojom nonkognitívnych funkcií osobnosti, ktoré uvádza profesor M. Zelina v systéme KEMSAK:

K – kognitivizácia, ktorej cieľom je naučiť človeka poznávať, myslieť, riešiť problémy

E – emocionalizácia, cieľom je naučiť človeka cítiť a rozvíjať jeho kompetencie pre cítenie, prežívanie, rozvíjať jeho city

M – motivácia, cieľom je rozvinúť záujmy, potreby, túžby, chcenia osobnosti, jej aktivity

S – socializácia, jej cieľom je naučiť človeka žiť s druhými ľuďmi, naučiť ich komunikovať, tvoriť progresívne medziľudské vzťahy

A – axiologizácia, ktorej cieľom je rozvíjať progresívnu hodnotovú orientáciu osobnosti, učiť hodnotiť

K – kreativizácia, cieľom tejto funkcie je rozvíjať v osobnosti tvorivý štýl života.

Obsah etickej výchovy je orientovaný na atribúty, ktoré treba v dieťati rozvíjať, aby sme dosiahli výchovné ciele. Tieto atribúty sa premietajú v tematických celkoch učebných osnov. Ide o tzv. desať základných tém a šesť aplikačných tém:

1. otvorená komunikácia
2. dôstojnosť ľudskej osoby, sebaúcta, pozitívne hodnotenie seba
3. pozitívne hodnotenie iných
4. tvorivosť a iniciatíva
5. vyjadrovanie citov
6. empatia
7. asertivita
8. reálne a zobrazené vzory
9. prosociálne správanie – pomoc, darovanie, delenie sa, spolupráca, priateľstvo
10. komplexná prosociálnosť
11. etika – hľadanie koreňov prosociálneho správania
12. etika a ekonomické hodnoty
13. etika a náboženstvá – tolerancia a úcta
14. rodina, v ktorej žijem
15. výchova k manželstvu a rodičovstvu
16. ochrana prírody a životného prostredia.

Cieľom etickej výchovy ako povinnej voliteľného predmetu na II. stupni základných škôl je

- poskytnúť žiakom impulzy a pozitívne skúsenosti, ktoré podporujú základnú dôveru, autonómiu a iniciatívu
- umožniť im osvojiť si základné komunikačné zručnosti, základné úkony spoločenského správania, učiť ich pozitívne hodnotiť seba aj druhých, tvorivo riešiť každodenné situácie v medziľudských vzťahoch
- vysvetliť žiakom pojmy empatia, asertivita, spolupráca a prosociálne (sociálne pozitívne) správanie
- umožniť žiakom osvojiť si ďalšie sociálne zručnosti, napr. vyjadrovanie citov, empatie, asertívne správanie

- umožniť žiakom osvojiť si základné postoje, ktoré podmieňujú kultivované dospievanie, učiť ich poznávať sám seba, objavovať svoju identitu, rozvíjať sebaocenenie
- spoznávať a osvojovať si práva a povinnosti v rodine, učiť sa kultivovane prejavovať svoj názor, postupne preberať zodpovednosť za svoje rozhodnutia, zároveň však rešpektovať rodičov a viesť s nimi konštruktívny dialóg
- umožniť žiakom uvedomiť si svoju sexuálnu identitu, chápať pozitívne hodnoty priateľstva, lásky, manželstva a rodiny, uvedomiť si riziká spojené s predčasným sexuálnym životom zdôvodniť základné mravné normy, zaujať správny postoj k otázkam súvisiacim so sexualitou
- rozvíjať u žiakov pozitívny postoj k postihnutým, chorým, a iným skupinám obyvateľstva, ktoré potrebujú pomoc a porozumenie
- vysvetliť žiakom základné pojmy súvisiace s voľbou životných cieľov, svetonázorom, náboženstvom, etickými hodnotami a normami
- umožniť žiakom pochopiť základné etické problémy súvisiace s ekonomickými hodnotami, pravdou a dobrým menom
- vysvetliť žiakom základné pojmy súvisiace s ochranou prírody a životného prostredia
- učiť žiakov rešpektovať ľudí s inými názormi, zároveň však ostať sám sebou; formulovať svoje životné ciele, byť odolný voči nevhodným ponukám, ostať slobodný od závislostí, ktoré znehodnocujú a ohrozujú náš život
- rozvíjať u žiakov povedomie vlastnej dôstojnosti a hodnoty ľudskej bytosti, v tomto zmysle byť schopný kriticky hodnotiť masmediálne vplyvy, vychovať kritického diváka.

5. ročník

Ciele

Žiak dostáva impulzy a pozitívne skúsenosti, ktoré podporujú základnú dôveru, autonómiu a iniciatívu.

Žiak si osvojí základné komunikačné zručnosti, základné úkony spoločenského správania, učí sa pozitívne hodnotiť seba aj druhých, tvorivo riešiť každodenné situácie v medziľudských vzťahoch.

Žiak vie vysvetliť základné pojmy súvisiace s ochranou prírody a životného prostredia.

Obsah

Otvorená komunikácia

Úrovne komunikácie, verbálna a neverbálna komunikácia, pozdrav, otázka, poďakovanie, ospravedlnenie, prejavenie úcty voči iným v komunikácii, komunikačné šumy, chyby a prekážky.

Poznanie a pozitívne hodnotenie seba

Sebapoznanie, sebahodnotenie, sebaúcta, sebaovládanie, poznanie svojich silných a slabých stránok, povedomie vlastnej hodnoty, elementy formujúce sebaúctu v školskom veku (rodina, škola, vrstovníci, zovňajšok, úspech, vzťahy, záujmy...).

Poznanie a pozitívne hodnotenie druhých

Pozitívne hodnotenie druhých v bežných podmienkach, pozitívne hodnotenie najbližších (rodina, kamaráti, učitelia...) hľadanie dôvodov pre pozitívne hodnotenie iných, ich verbálne vyjadrenie, prípadne písomné vyjadrenie pozitív iných, reflexia nad dobrom, ktoré od iných prijímame. Úcta k postihnutým, starým, chorým a pod.

Tvorivosť v medziľudských vzťahoch, iniciatíva

Rozvíjanie základnej tvorivosti, objavovanie darov prostredníctvom širokej ponuky pre ľudskú tvorivosť (pohybová, výtvarná, imitačná, literárne, prosociálna...) radosť z tvorivosti, tvorivosť a iniciatíva v medziľudských vzťahoch (čo môžem urobiť pre mojich spolužiakov, pre našu triedu, pre rodinu, pre ľudí v núdzi...).

Etické aspekty ochrany prírody

Vnímanie prírody, obdiv a úcta ku všetkým formám života, dôležitosť ochrany prírody z hľadiska prosociálnosti (úcta k tým, čo prídu do prírody po nás, či už o týždeň, alebo o sto rokov...) ekologická etika z pohľadu žiaka (zber odpadu, neznečisťovať okolie, šetriť prírodu

konkrétnou citlivosťou v bežných životných situáciách –tečúci vodovodný kohútik, zbytočne zažaté svetlo).

6. ročník

Ciele

Žiak chápe a vie vysvetliť pojmy empatia, asertivita, spolupráca a prosociálne (sociálne pozitívne) správanie.

Žiak si v nadväznosti na učivo 5. ročníka osvojí ďalšie prosociálne zručnosti, ako napr. vyjadrovanie citov, empatia, asertivita.

Obsah

Identifikácia a vyjadrenie vlastných citov

Uvádzanie žiakov do tajomstva citového života, definovanie a delenie citov, pocitov, identifikácia vlastných citov, pomenovanie, uchopenie, vyjadrenie a spôsob ich usmerňovania. Pomoc pri verbalizácii citového sveta – ponúknuť žiakom paletu vyjadrení pre to, čo prežívajú.

Kognitívna a emocionálna empatia, pochopenie druhých, vžitie sa do situácie druhých

Rozvoj empatického vnímania iných ľudí na základe pochopenia dôležitosti empatie pre seba samého. Zložky empatie – kognitívna a empatická. Jej rozvoj – počúvanie, podobná skúsenosť, citlivosť, vyprázdnenie sa pre druhého, samotné zažívanie zo strany druhých.

Zvládnutie asertivity

Asertivita ako súčasť komunikácie. Spôsoby správania v kolíznych situáciách – pasívne, agresívne a asertívne. Vysvetlenie podstaty asertivity – pokojné presadzovanie svojich názorov bez toho aby sme ubližovali inému. Výhody a nevýhody všetkých troch typov správania. Asertivitou odbúravame agresivitu, bránime svoje práva, bránime sa kproti manipulácii a útokom a učíme sa vyjadriť svoj názor.

Pozitívne vzory správania v histórii a v literatúre

Vysvetlenie pojmov vzor, model, idol. Pozitívne a negatívne vzory. Pozitívne vzory správania v histórii, literárne vzory, filmoví hrdinovia. Rozvíjať schopnosť mravného úsudku na modeloch správania, ktoré sú prezentované v médiách. Čo je to dobro a zlo v ľudskom živote? Ako sa prejavuje na správaní jednotlivcov a skupín, s akými dôsledkami pre jednotlivca a skupiny?

Pozitívne vzory v každodennom živote ("hrdinovia všedných dní")

Vedíme k citlivosti na vnímanie ľudí okolo seba, anonymný hrdina. Moje okolie a dobrí ľudia, čo si na nich najviac cením? Ako by som chcel žiť a ako nie, ako kto a prečo? Prečo sa mi nedarí byť takí ako oni? Každý človek je pozvaný k naplneniu svojho života dobrom originálnym spôsobom. Môžem byť aj ja vzorom pre iných?

Prosociálne správanie

Komponenty prosociálneho správania: - správanie v prospech druhého, správanie bez očakávania protislužby, alebo vonkajšej odmeny, správanie podporujúce recipocitu, správanie, ktoré nenaruší identitu osoby, ktorá sa správa prosociálne. Druhy prosociálneho správania: pomoc, darovanie, delenie sa, spolupráca, priateľstvo.

7. ročník

Ciele

Žiak si osvojí základné postoje, ktoré podmieňujú kultivované dospievanie. Učí sa poznávať sám seba, objavuje svoju identitu, rozvíja sebaoceňovanie. Učí sa obhájiť svoje práva a názory.

Žiak poznáva svoje práva a povinnosti v rodine, učí sa kultivovane prejaviť svoj názor, postupne preberať zodpovednosť za svoje rozhodnutia, zároveň však rešpektovať rodičov a viesť s nimi konštruktívny dialóg.

Žiak prehľbuje svoju sexuálnu identitu, chápe pozitívne hodnoty priateľstva, lásky, manželstva a rodiny, uvedomuje si riziká spojené s predčasným sexuálnym životom.

Žiak rozvíja pozitívny postoj k postihnutým, chorým, a iným skupinám obyvateľstva, ktoré potrebujú pomoc a porozumenie.

Obsah

Objavenie vlastnej jedinečnosti a identity

Veľkosť a dôstojnosť ľudskej osoby, úcta k človeku. Poznať svoje silné a slabé stránky, pozitívne a negatívne vlastnosti. Zdravé sebavedomie. Prijatť sám seba aj so svojimi nedostatkami a rozhodnúť sa pracovať na sebe. Rovnakú šancu dávať iným.

Byť sám sebou, vedieť obhájiť svoje práva a názory

Vedieť sa presadiť a obhájiť v rôznych situáciách: opýtať sa prečo, vedieť odmietnuť, vysloviť sťažnosť, vysvetliť svoje názory, požiadať o láskavosť, vysloviť návrh, čeliť manipulácii a tlaku skupiny. Uplatňovanie asertívneho správania v každodennosti.

Prosociálnosť ako zložka vlastnej identity

Nový vzťah k druhým: nezávislosť a rešpektovanie, ponúkание a prijímanie slobody ako predpokladu pre schopnosť preberať zodpovednosť. Rozvíjanie vlastnej identity v interakcii s druhými, ochota odpúšťať a požiadať o odpustenie. Slobodné prijatie záväzkov a vernosť k nim ako predpoklad zrelosti (napr. prijímanie úloh v rodine, v žiackom kolektíve, v záujmových skupinách...).

Etické aspekty vzťahu k vlastnej rodine

Hlbšie poznanie vlastnej rodiny (ako poznám svoju matku, svojho otca, súrodencov...) uplatňovanie sociálnych zručností v rámci rodiny (byť empatickým, otvorene a citlivo komunikovať, byť asertívnym...) Reflexia nad vlastnou kritickosťou v rodine. Rešpektovanie pravidiel hry (práva a povinnosti) v rodine.

Etické aspekty integrovania sexuálnej zrelosti do kontextu osobnosti

Rozvíjanie sexuálnej identity. Vzťahy medzi chlapcami a dievčatami. Priateľstvo a láska. Utváranie predstáv o budúcom partnerovi. "Zázrak života" - počatie a prenatálny život ľudského plodu. Rozpor medzi pohlavnou a psychosociálnou zrelosťou. Predčasný sexuálny styk, jeho príčiny a dôsledky. Pohlavné choroby a AIDS. Sloboda a zodpovednosť v dozrievaní sexuálnych vzťahov v manželský a rodinný zväzok.

Vzťah k starým, chorým a k osobám so špecifickými potrebami

Rozvoj empatie, komunikácie s vyššie spomínanými ľuďmi. Ochota chápať ich potreby, ale aj vidieť ich možnosti a bohatstvo, ktoré môžu odovzdať ostatným.

8. ročník

Ciele

Žiak vie vysvetliť základné pojmy súvisiace s voľbou životných cieľov, svetonázorom, náboženstvom, etickými hodnotami a normami.

Žiak chápe základné etické problémy súvisiace s ekonomickými hodnotami, pravdou a dobrým menom.

Žiak sa učí rešpektovať ľudí s inými názormi, zároveň však ostať sám sebou; formulovať svoje životné ciele, zdôvodniť základné mravné normy.

Obsah

Zdroje etického poznania ľudstva

Etika; mravné hodnoty a normy; svedomie - pozitívne vzory (príklad zrejých osobností), literatúra, náboženstvo, umenie a ľudová slovesnosť.

Život, telesné a duševné zdravie ako etická hodnota

Ochrana života a starostlivosť o zdravie ako etický problém. Základy duševnej hygieny. Niektoré problémy lekárskej etiky (eutanázia, génová manipulácia).

Ekonomické hodnoty a etika

Vlastníctvo a peniaze ako prostriedok a ako cieľ. Primárna orientácia na peniaze a materiálne dobré ako jeden z deštruktívnych prvkov ľudského života (materializmus, konzumizmus) Reklama - jej ciele a metódy. Dešifrovanie manipulácií konzumizmu a orientácia na rozvoj celého človeka. "Ekonomické cnosti": sporivosť, podnikavosť, umenie hospodáriť Svojpomoc, solidarita, pomoc sociálne slabším. Poctivosť, ochrana spotrebiteľa.

Dobré meno a pravda ako etické hodnoty

Poznanie a pravda ako etické hodnoty. Pravda a lož. Tajomstvo. Je vždy nesprávne nepovedať pravdu? Česť, dobré meno, ublíženie na cti.

9. ročník

Ciele a obsah tematických celkov

Etická výchova v 9. ročníku je orientovaná na prehĺbenie niektorých hodnôt a sociálnych spôsobilostí, s ktorými sa žiaci stretli na hodinách etickej výchovy už v predchádzajúcich ročníkoch. Ďalej ponúka na diskusiu a zaujatie prosociálnych postojov rozličné aktuálne problémy, ktoré sa dotýkajú našej mládeže. Posledný tematický celok môže poskytnúť skúsenosť pozitívneho myslenia ako pomoc pre obdobie dospievania.

Ciele

Žiak rozvíja povedomie vlastnej dôstojnosti a hodnoty ľudskej bytosti.

Žiak prehĺbi svoje komunikačné spôsobilosti orientované na riešenie problémov a vedenie dialógu.

Žiak sa oboznámi s niektorými vlastnosťami podporujúcimi zdravý životný štýl.

Žiak sa učí preberať zodpovednosť pri ponuke rozličných typov závislostí, vrátane nevhodných masmediálnych vplyvov.

Žiak chápe význam radosti a pozitívneho myslenia v ľudskom živote a snaží sa ich šíriť.

Obsah

Prehľbovanie komunikačných spôsobilostí

Počúvanie, vedenie dialógu, riešenie konfliktov. Asertivita, orientovaná na prosociálnosť, požiadať o láskavosť, hovoriť adresne, vedieť povedať nie, oprávnená a neoprávnená kritika.

Zdravý životný štýl

Povedomie vlastnej hodnoty, rozvíjanie skromnosti (opak neprimeraného sebaoceňovania) nepovyšovať sa nad iných vo vystupovaní, v nárokoch, dobroprajnosť, cieľavedomosť, pracovitosť, usilovnosť, čistota zmysľania, rečí, prejavov správania v oblasti sexuality, význam studu a intimity v prejavoch náklonnosti medzi chlapcom a dievčaťom, kultivované vyjadrovanie svojich citov, hlavne negatívnych, veselosť, sebaovládanie. Zmysluplné využitie voľného času.

Závislosti

Poukázať na škodlivosť závislostí, ktoré znehodnocujú a ohrozujú život – fajčenie, alkohol, omamné látky, konzumný a nezodpovedný sex, hracie automaty, nadmerné sledovanie televízie, sekty a kulty, skupiny orientované na rasovú neznášanlivosť.

Masmediálne vplyvy

Reflektovať vplyv masmédií - Prosociálne vzory v masmédiách, kritické hodnotenie videoprodukcie a televíznych programov, analýza filmu, výchova kritického diváka, možnosti pozitívneho ovplyvňovania televíziou.

NÁBOŽENSKÁ VÝCHOVA

Učebné osnovy predmetu náboženská výchova pripravujú a schvaľujú registrované cirkvi a náboženské spoločnosti.

(Zmluva medzi Slovenskou republikou a Svätou Stolicou o katolíckej výchove a vzdelávaní, zákon č. 394/2004 Z.z. a zákon č. 395/2004 Z.z.)

Učebné osnovy sú priložené vo formáte PDF.

VZDELÁVACIA OBLASŤ ČLOVEK A SPOLOČNOSŤ

PREDMETY • OBČIANSKA NÁUKA

• GEOGRAFIA

• DEJEPIS

OBČIANSKA NÁUKA

Charakteristika predmetu

Predmet prispieva k orientácii žiakov v rodinnom a školskom prostredí. Vedie ich k poznávaniu svojej obce, regiónu, vlasti a Európskej únie. Umožňuje žiakom pochopiť seba samých a pomáha im v ich socializačnom procese. Učí ich demokraticky myslieť a konať, poznávať svoje práva a povinnosti a obhajovať práva druhých. Poskytuje žiakom základné vedomosti z oblasti štátu a práva a vedie ich k aktívnej občianskej angažovanosti a umožňuje im pochopiť ekonomický život spoločnosti.

Ciele učebného predmetu

Predmet sa cieľmi spolupodieľa na utváraní a rozvíjaní kľúčových kompetencií tým, že vedie žiaka k:

- podpore vedomia jedinečnosti a neopakovateľnosti každého človeka v spoločnosti,
- utváraní vedomia vlastnej identity a identity druhých ľudí,
- realistickému sebapoznávaniu a sebahodnoteniu,
- akceptovaniu vlastnej osobnosti a osobnosti druhých ľudí,
- aktívnemu občianstvu a osobnej angažovanosti, uvedomovaniu si práv a povinností, rešpektovaniu základných princípov demokracie a tolerancie,
- vytváraní pozitívnych vzťahov k opačnému pohlaviu v prostredí školy a mimo školy,
- rozpoznávaní stereotypných názorov na postavenie muža a ženy,
- získaní základných vedomostí o ekonomickom fungovaní spoločnosti,
- uplatňovaní vhodných komunikačných prostriedkov k vyjadrovaniu vlastných myšlienok, citov, názorov a postojov,
- k obhajovaniu vlastných postojov a k primeranému obhajovaniu svojich práv,
- vytváraní schopnosti využívať ako zdroj informácií rôzne verbálne a neverbálne texty spoločenského a spoločenskovedného charakteru,
- rešpektovaniu a uplatňovaní mravných princípov a pravidiel spoločenského spolunažívania a prebratíu zodpovednosti za vlastné názory, správanie sa a dôsledky konania.

Obsah

Predmet vekuprimeraane oboznamuje žiakov s vybranými poznatkami z oblasti sociológie, psychológie, politológie, práva a ekonómie, ktoré ich vedú k poznávaniu seba a iných, k chápaniu personálnych, interpersonálnych, sociálnoprávnych a ekonomických vzťahov medzi jednotlivcov a spoločnosťou. Podieľa sa na mravnom, občianskom a intelektuálnom rozvoji žiakov.

5. ročník

Úvodná vyučovací hodina

1.TC Moja rodina

2.TC Moja škola

PROJEKTY

Vzdelávací štandard

Obsahový štandard

Moja rodina Poslanie a funkcie rodiny. Rodina. Funkcie rodiny

Vzťahy v rodine, roly členov rodiny. Spoločenské roly

Normy a pravidlá, práva a povinnosti členov rodiny

Práva a povinnosti rodičov. Práva a povinnosti detí

História mojej rodiny, zvyky a tradície

Rodostrom. Zvyky a tradície rodiny

Komunikácia v rodine

Verbálna komunikácia. Neverbálna komunikácia

Problémy rodinného života a ich riešenie

Zdravý spôsob života. Zdravý životný štýl

Voľný čas v mojej rodine. Voľný čas

Naši príbuzní, priatelia, susedia. Širšia rodina. Medziľudské vzťahy

Práca s dokumentmi a zákonmi. Dohovor o právach dieťaťa. Zákon o rodine

Moja škola

Trieda ako sociálna skupina. Sociálna skupina

Sebapoznávanie, sebahodnotenie a hodnotenie žiakov triedy

Sebapoznávanie. Sebahodnotenie. Hodnotenie iných

Sociálne vzťahy v našej triede. Osobnosť. Spolupráca. Pravidlá spolupráce v triede

Práva a povinnosti žiakov v triede - triedna samospráva

Práva a povinnosti žiakov v škole – školská samospráva

Mimovyučovacia a mimoškolská činnosť

Naša škola

História a súčasnosť školy. Symboly školy (logo, hymna)

Naša pani učiteľka, pán učiteľ

Typológia osobností učiteľov a ich pracovný štýl

Vzdelávanie ako hodnota

Čím by som chcela, chcel byť. Povolanie. Zamestnanie. Rodinné tradície v povolaniach

Školský systém v Slovenskej republike

Typy a stupne škôl. Povinná školská dochádzka

Školský systém v Európe

Typy a stupne škôl vo vybraných štátoch EÚ (kritériá výberu: projekt Comenius)

Život žiaka základnej školy u nás – v zahraničí, na dedine a v meste

Režim dňa. Výchova, vyučovanie. Voľnočasové aktivity

Škola budúcnosti

Výkonový štandard

Žiak:

Vie vysvetliť poslanie a funkcie rodiny, svoje miesto v rodine.

Pozná pravidlá v rodine, vie ich objasniť na príklade svojej rodiny.

Vie vysvetliť práva a povinnosti členov rodiny.

Na príkladoch vie uviesť fungovanie vzťahov v širšej rodine.

Vie rozlíšiť vhodné a nevhodné spôsoby využívania voľného času v rodine.

Vie pomenovať tri základné roly v triede.

Vie rozlíšiť kladné i záporné vlastnosti seba i svojich spolužiakov.

Aktívne sa podieľa na tvorbe pravidiel v triede a v škole a riadi sa nimi.

Zapája sa do práce v záujmových útvaroch školy a do mimoškolských aktivít.

Uvedomuje si význam hodnôt, týkajúcich sa rodiny a školy vo svojom živote.

Vie získavať informácie o školskom systéme v SR a EÚ.

6. ročník

Úvodná vyučovací hodina

1.TC Moja obec, región, vlasť, Európska únia

2.TC Vnútorň a vonkajší život jednotlivca

PROJEKTY

Vzdelávací štandard

Obsahový štandard

Moja obec, región, vlasť, Európska únia

Obec, v ktorej žijem

História a súčasnosť mojej obce. Kronika a erb mojej obce. Významné osobnosti našej obce. Na čo som hrdá, hrdý v mojej obci a jej okolí (pamiatky a príroda). Obecná samospráva. Verejný, kultúrny a spoločenský život v našej obci. Môj región. Moja vlasť – Slovenská republika, štátne symboly. Európska únia. Prepojenie národnej identity s európskou identitou

Vnútorň a vonkajší život jednotlivca

Vnútorň život jednotlivca

Ľudská psychika. Osobnosť. Psychológia v každodennom živote. Proces učenia sa

Vonkajší život jednotlivca

Vytváranie sociálnych vzťahov jednotlivca v širšom prostredí (som dieťa, žiak, spolužiak, člen partie). Sociálne skupiny. Sociometria skupiny. Sociálne zručnosti

7.ročník

Sociálne vzťahy v spoločnosti

Občiansky život ako proces formovania demokracie

PROJEKTY, AKTIVITY V OBCI

ÚČASŤ NA ZASADNUTÍ A) ŽIACKEHO PARLAMENTU

B) OBECNÉHO ZASTUPITEĽSTVA

Vzdelávací štandard

Obsahový štandard

Sociálne vzťahy v spoločnosti

Spoločnosť a jej zloženie

Makrosociálne skupiny

Sociálne zmeny v spoločnosti, ich príčiny

Prirodzený pohyb obyvateľstva a migrácia (príčiny, prejavy, dôsledky)

Štruktúra obyvateľstva podľa rás, náboženstiev, národov, jazykov

Multikulturalizmus

Sociálne a politické napätie v spoločnosti a ich riešenie

Príčiny a dôsledky vojen. Diktátorské režimy. Terorizmus, jeho príčiny, dôsledky a vplyv na spoločnosť

Občiansky život ako proces formovania demokracie

Občan a občianstvo

Proces formovania občianskej spoločnosti. Historický pohľad na občiansku spoločnosť, občianstvo. Občan, občianska spoločnosť a štát. Vznik štátu, vzťahy občan a štát, právny štát

Demokracia a jej princípy

Ľudské práva a slobody. Občianske práva a povinnosti. Voľby, volebné právo, volebné princípy

Občianska participácia

Priame aktivity žiakov v triede, škole a obci. Participácia na živote v triede (triedna samospráva). Participácia na živote v škole (školská samospráva). Tvorba pravidiel v triede – triedny poriadok. Tvorba pravidiel v škole – školský poriadok. Participácia na živote v obci – obecná samospráva, obecné zastupiteľstvo. Participácia v širšom občianskom prostredí

8. ročník

Štát a právo (makroúroveň)

Vzdelávací štandard

Obsahový štandard

Štát a právo (makroúroveň)

Štátne zriadenie (republika, monarchia)

Demokratické a nedemokratické formy vlády

Právne základy štátu

Právo, zákon, morálka, spravodlivosť, rovnosť

Právne vedomie

Právny poriadok Slovenskej republiky

Ústava Slovenskej republiky, členenie, analýza, práca s dokumentom

Ľudské a občianske práva

Ochrana ústavnosti - Ústavný súd

Medzinárodné dokumenty o ľudských právach a právach detí

9. ročník

Ekonomický život v spoločnosti

Vzdelávací štandard

Obsahový štandard

Ekonomický život v spoločnosti

Základné pojmy (ľudské potreby, uspokojovanie ľudských potrieb, statky, výrobný proces, vzácnosť, ekonómia, ekonomika, rozhodovanie, výber)

Základné ekonomické problémy a ich riešenie (vzácnosť, rozhodovanie, výber)

Tri základné ekonomické otázky a ich riešenie v jednotlivých typoch ekonomík

Trhová ekonomika

Trh a trhový mechanizmus (ponuka, dopyt, cena)

Výrobca a spotrebiteľ v živote spoločnosti

Úloha peňazí a finančných inštitúcií v ekonomickom živote spoločnosti

GEOGRAFIA

Charakteristika predmetu

Učebný predmet geografia rozvíja u žiakov poznanie jedinečnosti planéty Zem. Od toho sa odvíja obsah predmetu. Žiaci pochopia význam poznania zákonitostí Zeme: Uvedomia si, že dokonalé pochopenie princípov existencie Zeme im pomôže ju využívať a chrániť. Kompetencie, ktoré žiaci prehľbujú štúdiom geografie, umožňujú im spoznávať krajinu, zákonitosti jej usporiadania, možnosti optimálneho využitia a ochrany krajiny človekom.

Obsah geografie sa sústreďuje aj na väzby prírody a ľudskej spoločnosti. Vzhľadom na nárast problémov, vyplývajúcich z aktivít človeka a ich dopadu na prírodné prostredie i na spoločnosť, žiaci získajú aj skúsenosti ako reagovať na zmeny v priestore, pochopiť ich a v budúcnosti riešiť.

Základnou geografickou kompetenciou je práca s mapou. Vedieť pracovať s mapou, čítať ju, analyzovať obsah mapy a interpretovať ho, orientovať sa podľa mapy, vedieť zhotoviť jednoduchý náčrt okolia a i. Túto základnú kompetenciu podporujú i záujmy žiakov, nielen o svoje okolie, ich možnosť cestovať, pracovať s internetom a i.

Spoznávanie Zeme je základnou podmienkou jej ochrany. Každé miesto na Zemi je iné, líši sa podnebím, rastlínstvom, živočíšstvom, obyvateľmi a ich výtvormi. Obyvateľstvo v rôznych častiach sveta sa líši nielen jazykom ale aj svojou kultúrou či spôsobom života. Poznanie týchto charakteristík a ich pochopenie vedie k porozumeniu predovšetkým vzájomných väzieb v krajine. Posúdiť postavenie Slovenska v porovnaní s ostatnými štátmi, ako ďalej zmeniť

súčasný stav a pričiniť sa o rozvoj Slovenska a jeho regiónov tiež patria do geografického poznávania. Námety, čo môže každý žiak urobiť pre svoje mesto, svoj región, sú súčasťou praktického geografického výstupu potrebného pre bežný život.

Ciele predmetu v prepojení na kľúčové kompetencie

Geografia rozvíja súbor kľúčových kompetencií, ktoré majú prevažne priestorový a integrujúci charakter. Považuje sa za ne súbor vedomostí, zručností a schopností, ktoré vie žiak správne skombinovať a tak porozumieť, interpretovať a prakticky využívať danosti krajiny. Patria medzi ne:

- Používať a vedieť interpretovať mapy rôzneho druhu (automapy, mapy na internete, turistické mapy, tematické mapy a i.).
- Práca s informáciami o krajine ako časti Zeme (aj Zeme ako celku). Ich praktické využitie v bežnom živote a schopnosť vyhľadať a použiť ich pre praktické potreby (textové a dátové zdroje v tlačenej či digitálnej podobe).
Získané poznatky systemizovať do oblastí fyzickej a humánnej geografie.
Poznatky fyzickej geografie sú u oblasti prírodných charakteristík Zeme. Získané informácie využije žiak pri správnom pochopení vzniku a vývoji hlavných povrchových tvarov, pri porovnávaní a využívaní nerovností zemského povrchu napríklad i turistike, ale aj pri rozhodovaní umiestňovaní aktivít v rozvoji regiónov – dopravných sietí, prípadne ťažbe nerastných surovín. Poznať vplyv a účinkov vnútorných a vonkajších síl, ktoré pôsobia na povrch Zeme umožnia ľuďom chrániť sa pred živelnými pohromami. To isté platí aj pri poznaní zákonitostí počasia v rôznych podnebných oblastiach sveta.
V oblasti humánnej geografie vyučovanie sa zameriava na človeka na Zemi, na premeny, ktorými ovplyvnil krajinu. Porozumieť premenám v krajine, ktoré podmieňuje človek (vrátane kultúrnych aspektov). Zhodnotiť perspektívy rozvoja pre budúcnosť (vývoj počtu obyvateľstva, rozvoja sídel, hospodárstva a i.).
- Pri vyučovaní geografie sa veľký dôraz kladie na literatúru ako zdroj, nielen učebnice ale aj odborné a populárnovedecké časopisy, ktoré prinášajú aktuálne informácie. Podporujeme tým potrebu čítania u žiakov, správne porozumenie prečítaného a spracovanie a interpretáciu. Prvotné rozvíjanie čítania a interpretácie obrázkov, fotografií, grafov, tabuliek, prierezov, schém a diagramov považujem za základné vyjadrovacie prostriedky geografie.
- V obsahu geografie sa snažíme o integráciu a súborný pohľad na poznatky získané v spoločenských či prírodovedných disciplínach (história, biológia, geológia, fyzika, chémia, sociológia, filozofia). Vytvoriť ich prepojenie tak, aby vznikol komplexný obraz o regiónoch v rôznych častiach sveta. V novom zameraní geografie, kladieme väčší dôraz na kultúru a charakteristiku kultúrnych prejavov ľudí v rôznych častiach sveta, preto prinášame aj väčšie prepojenie s hudobnou a výtvarnou výchovou.
- Rozvíjanie podnikateľských zručností žiaci získajú spracúvaním projektov. Žiaci sa naučia riadiť projekty, ako sú napr. modelové cestovné kancelárie, projekty na inventarizáciu predpokladov rozvoja regiónov a pod.
- Kultúrne kompetencie rozšíriť prostredníctvom poznania rôznych kultúr na celom svete. Geografia učí vážiť si iné kultúry pri zachovaní vlastnej identity, venuje sa ľudovej kultúre a kultúrnym tradíciám. Kultúrne pamiatky sú súčasťou obsahu regionálnej geografie.
- Schopnosti a zručnosti získané štúdiom geografie využiť pri oddychových aktivitách (cestovaní, rekreácii a i.).

Obsah vzdelávania

Hlavné témy, pokiaľ to ich charakter umožňuje, sú interpretované cez regióny. Bázou geografického vzdelávania je regionálna geografia, pričom poznatky z fyzickej a humánnej geografie sú zaradené priamo v regióne – krajine – kontinente či v oceáne, kde sa vyskytujú, čiže sú dominantné. Primeraná kombinácia všeobecných a konkrétnych regionálnych tém podnieti na kvalitnejšie sprostredkovanie a osvojenie geografických poznatkov, ktoré možno sumarizovať do okruhov (hlavných tém):

Zem ako planéta vo vesmíre

Získať poznatky o Zemi, tvare a jej pohyboch a uvedomiť si vplyv slnečnej energie ako základnej podmienky pre život ľudí. Riešiť problémové úlohy, vysvetliť zmeny v prírode počas roka, súvislosti vzniku podnebných a rastlinných pásiem s rozdielnym množstvom dopadajúceho slnečného žiarenia, ktoré je ovplyvnené tvarom Zeme.

Priestor na Zemi a jeho zobrazovanie

Používať mapy pri orientácii v teréne (turistické mapy, automapy, plány miest, tematické mapy) Vedieť sa orientovať na mapách – získať a aplikovať z nich údaje v bežnom živote. Používať mapy pri získavaní informácií o danej lokalite. Vedieť nájsť mapu na internete a orientovať sa v nej, získať informácie z dát.

Vzťah medzi zložkami krajiny

Vedieť vysvetliť prírodný charakter jednotlivých oblastí na Zemi, pochopiť fungovanie zložiek krajiny v danej oblasti, porozumieť odlišnostiam krajiny a tomu prispôbiť svoj život. V tejto téme sa maximálne uplatňuje systémový prístup a príčinnno-následné vzťahy. Vplyv podnebia na povrch, na rastlinstvo a živočíšstvo, význam vody (činnosť rieky, jazerá a i.).

Vzťah medzi krajinou a človekom

Posúdiť život človeka v priestore, tvorený vzájomnými vzťahmi medzi prírodou a spoločnosťou. Podmieňuje ho znalosť podmienok, ktoré príroda dáva človeku a ovplyvňuje ho. Zároveň uvedomenie si človeka, do akej miery môže využívať prírodu, aby prežil. Vznik chránených území, národných parkov. Využívanie prírodných zdrojov človekom.

Ľudia na Zemi a vzťahy medzi ľuďmi

Zhodnotiť rozmiestnenie obyvateľstva na Zemi, podmienky v jednotlivých častiach Zeme a ich vhodnosť pre život človeka, vzájomné ovplyvňovanie starých a nových kultúr, existenciu rôznych kultúr vedľa seba. Vzbudiť snahu zaujímať sa o kultúru ľudí žijúcich v rôznych oblastiach sveta, porozumieť jej a akceptovať hodnoty iných kultúr pri zachovaní svojej vlastnej identity ako predpoklad kvalitného reagovania na možné spolupráce.

Regióny Zeme

Komplexne hodnotiť regióny z hľadiska ich prírodných a kultúrnych a i. charakteristík, možností rozvoja, poznať miestny región, možnosti jeho rozvoja, byť schopný prispieť k rozvoju miestneho regiónu.

Rozdelenie obsahu do ročníkov v základnej škole

V 5. ročníku sú obsahom štúdia geografie základné zákonitosti, ktoré sú interpretované v praktickej rovine a poskytované motivačným spôsobom. Základné témy sú vybrané na princípe

Obsah učiva v ročníkoch 6. – 9. sa opiera o spoznávanie jednotlivých regiónov Zeme systémom od najvzdialenejších oblastí po najbližšie (nadväzuje na základy geografických poznatkov z vlastivedy). V úvode každého ročníka sú vstupné praktické témy, ktoré napomáhajú porozumieť vybranej problematike. Každý z regiónov je rozdelený na tri vzájomne previazané organické súčasti:

A) Základné informácie o regióne v kontexte planéty Zem.

B) Objavovanie prírodných a človekom vytvorených osobitostí regiónu a ich porovnanie so Slovenskom (miestnou krajinou)

C) Environmentálne súvislosti spestrené zaujímavosťami o regióne

5. ročník

Tematický celok	Téma	Všeobecné fyzicko geografické a humánnogeografické javy	Konkrétne príklady geografických javov v regiónoch
-----------------	------	---	--

Objavovanie Zeme a vesmíru	Tvar Zeme. Zem ako planéta vo vesmíre. Cesty do vesmíru a na Mesiac	Slniečna sústava, planéty v slnečnej sústave, Mesiac, vesmír	
	Cesty objaviteľov do rôznych častí sveta.	Svetadiely, oceány, moria, prielivy, pohoria	Cesta K. Kolumba, prvá plavba okolo Zem, plavba Jamesa Cooka objavenie Austrálie, polárnych oblastí, dobytie najvyššieho vrchu, objavenie starých civilizácií a pod. K. Kolumbus, F. Magalhães, E. Hillary, R. Amundsen, J. Piccard a D. Walsh, J. Cook).
Mapa a glóbus	Glóbus, zemská os, póly, svetové strany, zemské poglobule, rovnobežky, poludníky, určovanie geografickej polohy (bez stupňov) Čas na Zemi, časové pásma. Mapa, grafická mierka (nezavádzať číselnú mierku) a meranie vzdialeností na mape, legenda mapy Automapy, mapy na internete, GPS, tematické mapy		Vychádzka do okolia školy – použitie mapy.
Projekt – celoročný – prezentácia na konci školského roka			prezentácia najkrajších miest na Zemi. Projekt bude celoročný a bude sa týkať získavania informácií o miestach na rôznych častiach zeme, ktoré vytvorila príroda alebo človek a patria medzi svetové naj...Prostredníctvom týchto naj... miest sa žiaci naučia princípy geografického javu.
Cestujeme po Zemi			
Ako vytvorila príroda najkrajšie miesta na Zemi	Pohoria, vznik pohoria, vznik zemetrasenie, sopečná činnosť a i.) Kaňony, vodopády, jazerá (činnosť vody – riek,	Vznik pohoria, vznik kaňonu, činnosť rieky, činnosť vetra, činnosť ľadovca	Himaláje, Alpy, Tatry, Zemertasenia v južnej Ázii Grand Canyon - tvorba kaňonu riekou Colorado Niagarské vodopády Angelov vodopád Iguacu, Viktóriine

	ľadovca) Skalné mestá, púšte (činnosť vetra) Dažďové lesy a polárne kraje (podnebie, rastlinstvo, živočíšstvo, pôdy)		vodopády Amazonsky dažďový prales
Najkrajšie miesta na Zemi, ktoré vytvoril človek	Mestá a dediny (ako žijú ľudia na rôznych miestach Zeme) Kultúrne a technické stavby – (príklad chrámy, pyramídy,) Pamiatky UNESCO	Sídla na Zemi Pamiatky UNESCO	Paríž, New York, Mexoco City Tadž Mahal, Eifelova veža, Opera v Sydney, pyramídy, Veľký čínsky múr

6. ročník

Tematický celok	Téma	Všeobecné fyzicko geografické a humánno geografické javy	Konkrétne príklady geografických javov v regiónoch
PLANÉTA ZEM	Povrch Zeme - oceány a svetadiely, rozloženie oceánov a svetadielov na Zemi, polárne oblasti Zeme Šírkové a výškové pásma (príklad Amerika) Vznik pohorí – Andy		Šírkové a výškové pásma (príklad Amerika) Vznik pohorí – Andy
PROJEKTY Y Austrália, Oceánia, polárne oblasti a Amerika			PROJEKTY Austrália, Oceánia, polárne oblasti a Amerika
Austrália a Oceánia – najvzdialenejší svetadiel			
Základné informácie o regióne v kontexte planéty Zem	Poloha, zobrazenie Austrálie na mapách - Austrália na južnej pologuli	Práca s mapou – južná pologuľa, východná pologuľa, zemepisné súradnice, rovník, rovnobežky, poludníky, dátumová hranica	Tasmánia, Veľký austrálsky záliv, Veľká koralová bariéra
Objavovanie prírodných a človekom vytvorených	Ostrovy, polostrovy, prielivy, zálivy	Ostrovy, polostrovy, prielivy, zálivy – všeobecná charakteristika - práca	Austrálske Alpy, Veľké predelové pohorie

osobitostí regiónu a ich porovnanie so Slovenskom (miestnou krajinou)	Povrch Austrálie a Oceánie púšte, koralové a sopečné ostrovy Vodstvo – málo riek, podmienky pre vznik rieky Rastliny a zvieratá – Austrália po príchode prisťahovalcov, kultúrna rôznorodosť v Austrálii, pôvodní obyvatelia a ich kultúra Mestá, život v meste a v sídlach ďaleko od veľkých miest, hlavné mesto, štátne zriadenie Hospodárstvo Austrálie a Oceánie (iba stručná charakteristika)	s mapou celého sveta Vodstvo, podmienky pre vznik rieky Pohyb zemských platní - vysvetlenie pohybu zemských platní	Rastliny, zvieratá, odlišnosti živočíšstva a rastlínstva od ostatných svetadielov – Austrália po príchode prisťahovalcov, kultúrna rôznorodosť v Austrálii, pôvodní obyvatelia a ich kultúra Mestá, život v meste Sydney, Melbourne, Canberra, a v sídlach ďaleko od veľkých miest, hlavné mesto, štátne zriadenie
Environmentálne súvislosti spestrené zaujímavosťami o región	Ozónová diera Prírodné zdroje (problém pitnej vody) Pamiatky UNESCO a prírodné rezervácie		Veľká koralová bariéra Rozmanitosť Oceánie Ayers Rock
Amerika - Nový svet			
Základné informácie o regióne v kontexte planéty Zem	Poloha, zobrazenie Ameriky na mapách - Amerika na západnej pologuli	Práca s mapou – zemepisné súradnice, rovník, obratníky, rovnobežky, poludníky, dátumová hranica, časové pásma	Labrador, Aljašský polostrov, Florida, Grónsko, Magalhãesov prieliv, Panamský prieplav, Mexický záliv, Karibské more.
Objavovanie prírodných a človekom vytvorených osobitostí regiónu a ich porovnanie so Slovenskom (miestnou krajinou)	Povrch – Kordillery, Andy, nížiny Podnebné pásma v Amerike – Vodstvo v Amerike – rieky, jazerá,	Vznik pohorí, Podnebné pásma podnebné pásma na Zemi - súvislosť stvarom Zeme a množstvom energie dopadajúcej zo Slnka na Zem. Vodstvo – prieliv, prieplav morské prúdy a ich vplyv na	Kordillery, Andy, Apalačské vrchy, Brazílska vysočina, Mississippská nížina, Amazonská nížina, Aconcagua, Golfský prúd,

	vodopády, Panamský prieplav Morské prúdy Rastlinné pásma v Amerike, Obyvateľstvo v Amerike, rozmiestnenie obyvateľstva Staré civilizácie a stret kultúr, multikultúra Štáty v Severnej a Južnej Amerike s najväčšími mestami Hospodárstvo Ameriky – najdôležitejšie odvetvia	podnebie na príklade obidvoch prúdov rastlinné pásma na Zemi, súvislosť medzi podnebnými a rastlinnými pásmami	Labradorský prúd, Humboldtov (Peruánsky) prúd, Mississippi, Rieka sv. Vavrinca, Amazonka, Orinoco, Veľké kanadské jazerá, Titicaca, Angelov vodopád, Iguaçu, Niagarské vodopády. Život v mestách – príklady najväčších miest v jednotlivých štátoch
Environmentálne súvislosti spestrené zaujímavosťami o región	Ochrana prírody – národné parky Kultúrne pamiatky Grónsko – najväčší ostrov Zeme – ľadovce, vznik a činnosť ľadovca Vplyv vonkajších činiteľov na tvar zemského povrchu – vietor (skalné mestá) – tečúca voda (kaňony, príklady z Ameriky) Problémy života vo veľkých mestách Príčiny odlesňovania v Južnej Amerike	Národný park Pevninský ľadovec, vznik a činnosť ľadovca pevninského ľadovca Činnosť vetra Činnosť vody	Yosemitský a Yelowstonský park, sekvoje, Dolina smrti Grónsko Skalné mesto Grand Canyon Mexiko Ciity, Rio de Janeiro

7. ročník

Tematický celok	Téma	Všeobecné fyzicko geografické a humánno geografické javy	Konkrétne príklady geografických javov v regiónoch
Premeny Zeme	Podnebné oblasti Zeme (pasáty, monzúny)		

	PrvÍ ľudia na Zemi (Afrika, Ázia) Vznik kultúr, rasy, náboženstvá (Afrika, Ázia)		
Projekty – Afrika, Ázia			
Afrika			
A) Základné informácie o regióne v kontexte planéty Zem	Poloha, zobrazenie Afriky na mapách	Práca s mapou – zemepisné súradnice, rovník, obratníky, rovnobežky, poludníky, nultý poludník	Madagaskar, Somálsky polostrov, Guinejský záliv, Stredozemné more, Červené more, Gibraltársky prieliv
Objavovanie prírodných a človekom vytvorených osobitostí regiónu a ich porovnanie so Slovenskom (miestnou krajinou)	Členitosť pobrežia a povrch Afriky – pohoria Kilimandžáro, Podnebné a rastlinné pásma – Púšť, sahel, savana, tropický dažďový prales. Vodstvo – jazerá, rieky – Obyvateľstvo a sídla. – severná Afrika, západná, východná a južná Afrika, veľké mestá Pôvodní obyvatelia, staré civilizácie, náboženstvá Hospodárstvo Afriky (iba stručne) Štáty Afriky, najväčšie mestá, život v mestách	činnosť vnútorných síl na tvar Zeme pásmovitosť, jej príčiny a dôsledky Vznik Sahary, vplyv pasátov – vysvetliť prúdenie pasátov Život obyvateľov v rôznych častiach Zeme Veľkomesto Staré civilizácie	Suezský prieplav Atlas, Východoafrická priekopová prepadlina, Kilimandžáro, Dračie vrchy. Východoafrická priekopová prepadlina Sahara, Kongo, Níl, Viktóriino jazero Viktóriine vodopády, Káhira, Egyptská ríša
Environmentálne súvislosti spestrené zaujímavosťami o regióne •	Problémy v Afrike (hlad, choroby, nepokoje, škodcovia) Rozširovanie púští (sahel) Školstvo a zdravotníctvo v Afrike Národné parky,	Nedostatok potravín- globálny problém Rozširovanie púští	Safari sahel
Ázia			
Základné informácie o regióne v kontexte planéty Zem	Poloha, zobrazenie Ázie na mapách - Ázia na severnej pologuli	Práca s mapou – zemepisné súradnice, rovník, obratník Raka, rovnobežky, poludníky, dátumová hranica, časové pásma.	Filipíny, Japonské ostrovy, Veľké Sundy, Predná India, Zadná India, Malá Ázia, Arabský polostrov, Cyprus, Suezský prieplav, Červené more, Kórejský polostrov, Beringov prieliv.

Objavovanie prírodných a človekom vytvorených osobitostí regiónu a ich porovnanie so Slovenskom (miestnou krajinou)	Členenie Ázie na časti – južná, juhovýchodná, východná, severná, stredná, juhozápadná Povrch – Himaláje, Sopečná činnosť a zemetrasenia – Vodstvo v Ázii – rieky v Ázii –, jazerá Podnebie, rôznosť podnebia v závislosti od podnebných činiteľov Podnebné oblasti – severná oblasť, suchá oblasť v juhozápadnej časti Ázie, monzúnová oblasť v južnej Ázii Klimatické diagramy z rôznych častí Ázie (hlavné znaky podnebného pásma, oblasti) Obyvateľstvo Ázie, náboženstvá, Hospodárstvo Ázie (stručne) Štáty – Čína, India, Japonsko, Rusko, arabské krajiny Veľké mestá	(vznik pohorí na príklade Himalájí) sopky, vznik sopiek a zemetrasenia, pohyb zemských plátň zóny oblastí sopečnej a zemetrasnej činnosti vo svete . Príklady najväčších sopiek na svete Klimatické diagramy Svetové náboženstvá Terorizmus vo svete Život vo veľkých mestách	Himaláje Himaláje, Pamír, Mount Everest, Kaukaz, Ural, Západosibírska nížina, Indogangská nížina, Veľká čínska nížina, Tibetská náhorná plošina. <i>Kaspické more, Bajkal, Mŕtve more, Aralské jazero, Chang-Jiang, Huang He, Ob, Mekong, Jenisej, Ganga, Brahmaputra, Eufrat, Tigris..</i> Chang Jiang, Huang He, Ob, Ganga, Mekong Tibet – budhizmus Moskva, Tokio, Bombaj,
Environmentálne súvislosti spestrené zaujímavosťami o región	Nadmerná hustota zaľudnenia určitých oblastí v Ázii Boom priemyselnej výroby (ázijské tigry) Hrozby tajfúnov, zemetrasení a povodní Kultúrne pamiatky –	Hustota zaľudnenia oblastí husto zaľudnené a riedko zaľudnené na svete na svete	Živelné pohromy v Ázii - Cunami zemetrasenia, sopečná činnosť, Kultúrne pamiatky Tádž Mahál, Veľký čínsky múr a i.

8. ročník

Téma	Tematický celok	Všeobecné fyzicko geografické a humánno geografické javy	Konkrétne príklady geografických javov v regiónoch
Európa náš svetadiel			
Starý svet? – projekt o Európe, EÚ			

Základné informácie o regióne v kontexte planéty Zem	Poloha, zobrazenie Európy na mapách – Európa na severnej pologuli	Práca s mapou – zemepisné súradnice, obratník Raka, rovnobežky, poludníky, nultý poludník, časové pásma	Škandinávsky polostrov, Pyrenejský polostrov, Apeninský polostrov, Jutský polostrov, Balkánsky polostrov, Britské ostrovy, Island, Sicília, Korzika, Sardínia, Kréta, Stredozemné more, Severné more, Čierne more, Baltské more, Lamanšský prieliv, Gibraltársky prieliv, Atlantický oceán.
Objavovanie prírodných a človekom vytvorených osobitostí regiónu a ich porovnanie so Slovenskom (miestnou krajinou)	Členenie Európy na časti – južná, juhovýchodná, východná, severná, stredná, západná Povrch – Vodstvo v Európe, hlavné európske rozvodie, rieky, jazerá, vodné nádrže Podnebie Klimatické diagramy z rôznych častí Európy Obyvateľstvo Európy, náboženstvá Štáty podľa regiónov Európy a ich veľké mestá Hospodárstvo Európy (stručne) Cestovanie po prírodných krásach stredomorská oblasť, alpská oblasť, škandinávská oblasť, stredná Európa, významné mestá	rôznosť podnebia v závislosti od podnebných činiteľov klimatické diagramy (otázka stamutia populácie, prístahovalectvo) Európska únia	Alpy, Pyreneje, Karpaty, Apeniny, Škandinávske vrchy, nížiny a kotliny Panónska panva, Alpy, Pyreneje, Karpaty, Škandinávske vrchy, Ural, Mont Blanc, Etna, Vezuv, Východoeurópska nížina.
Environmentálne súvislosti spestrené zaujímavosťami o regióne	Exhaláty, smog, ekologizácia priemyselnej výroby Vplyv dopravy na životné prostredie Prírodné a kultúrne zaujímavosti Tradície demokracie		

Tematický celok	Téma	Všeobecné fyzicko geografické a humánnogeografické javy	Konkrétne príklady geografických javov v regiónoch
Geografia v bežnom živote	Mapy. Geografické súradnice na mapách, číselná mierka mapy Tematické mapy, GPS v praxi		
Projekt – Slovensko naša vlasť		Všeobecné fyzicko geografické a humánnogeografické javy	Konkrétne príklady geografických javov v regiónoch
Základné informácie o regióne v kontexte planéty Zem	Poloha, zobrazenie Slovenska na mapách – Slovensko na severnej pologuli	Práca s mapou – zemepisné súradnice, rovnobežky, poludníky	
Objavovanie prírodných a človekom vytvorených osobitostí regiónu a ich porovnanie so Slovenskom (miestnou krajinou)	Prírodné krásy, povrch – pohoria, nížiny, kotliny, jaskyne, rieky, jazerá, plesá, vodopády Historické udalosti na Slovensku, vznik Slovenska Obyvateľstvo a mestá – charakteristika miest Hospodárske aktivity na Slovensku Čím je Slovensko známe vo svete. Slovensko ako cieľ pre cestovný ruch Regióny Slovenska – možnosti rozvoja regiónov	Vznik pohorí a kotlin Vznik plesa	Tatry, Nízke Tatry, Malé Karpaty, Slovenské rudohorie, Štiavnické vrchy, Slovenský raj, Muránska planina, Veľká Fatra, Malá Fatra, Poľana, Pieniny, Vihorlat, Slanské vrchy. Podunajská nížina, Záhorská nížina, Hornonitrianska kotlina, Považské podolie, Žilinská kotlina, Juhoslovenská kotlina, Košická kotlina, Východoslovenská nížina
Environmentálne súvislosti spestrené zaujímavosťami o regióne	Znečistenie prírody Kalamity a prírodné hrozby Rozdiely medzi regiónmi Slovenska Historické územia a tradície		

Vzdelávací štandard

PLANÉTA ZEM

Témy	Obsahový štandard	Výkonový štandard	Spôsobilosti
ZEM VO VESMÍRE	Planéta Zem, slnečná sústava, tvar Zeme, glóbus, obeh Zeme okolo Slnka, rotácia Zeme okolo osi, dôsledky rotácie a obehu.	Opísať tvar Zeme podľa glóbusu. Predviesť s glóbusom rotáciu Zeme okolo osi a obeh Zeme okolo Slnka. Vysvetliť príčiny striedania dňa a noci a ako to súvisí s otáčaním	

		Zeme okolo osi. Poznať čas otočenia Zeme okolo osi a obehu okolo Slnka.	
ZEM NA GLÓBUSE, ZEM NA MAPE, PRÁCA S MAPOU, ČÍTANIE MAPY, GEOGRAFICKÉ INFORMÁCIE, ZDROJE ÚDAJOV	Zemská os, severný pól, južný pól, rovník, severná pologuľa, južná pologuľa, geografická sieť súradníc, rovnobežky, poludníky, nultý poludník, dátumová hranica, obratník Raka, obratník Kozorožca, severný polárny kruh, južný polárny kruh, východná a západná pologuľa, svetové strany, geografická poloha, geografické súradnice. Orientácia na mape, čítanie mapy, získavanie údajov z mapy, zakresľovanie údajov do mapy. Legenda mapy – symboly, znaky. Mierka mapy – grafická, číselná (vzdialenosti na mape).	Na glóbose určiť zemskú os, severný pól, južný pól. Schematicky zakresliť zemeguľu, vyznačiť na nej severný pól, južný pól a zemskú os. Znázorniť obeh Zeme okolo Slnka pomocou glóbusu a podľa nákresu Určiť svetové strany na mape a v teréne. Zdôvodniť vytvorenie geografickej siete a opísať ju. Vysvetliť pojmy rovník, poludník a používať ich pri práci s mapou a glóbusom. Na nákrese pomenovať časti Zeme: severná pologuľa, južná pologuľa, západná pologuľa, východná pologuľa. Na glóbose opísať priebeh rovnobežiek, poludníkov, rovníka, polárnych kruhov, obratníkov, nultého poludníka. Opísať geografickú sieť. Určiť polohu ľubovoľného miesta na mape geografickými súradnicami.	Čítať základné údaje z mapy. Opísať, čo zobrazuje mapa podľa jej legendy v rôznych mierkach. Do obrázka, ktorý predstavuje zemeguľu, dokresliť zemskú os a vyznačiť určené poludníky a rovnobežky. Farebne vyznačiť nultý poludník, rovník. Vedieť čítať a interpretovať údaje z map, plánov a iných zdrojov.
POVRCH ZEME – OCEÁNY A SVETADIELY, ROZLOŽENIE OCEÁNOV A SVETADIELOV NA ZEMI	Oceány – Tichý oceán, Atlantický oceán, Indický oceán, Severný ľadový oceán. Svetadiely – Európa, Ázia, Afrika, Amerika, Austrália, Antarktída.	Porovnať povrch Zeme v jednotlivých častiach (pologuliach), vymenovať a ukázať na mape a glóbose oceány, svetadiely.	
CESTY OBJAVITEĽOV RÔZNYCH ČASTÍ SVETA			Diskutovať o cestách objaviteľov objaviteľov rôznych častí Zeme

SVETADIELY

Témy	Obsahový štandard	Výkonový štandard	Spôsobilosti
POLOHA		Určiť na mape polohu vybratého regiónu geografickými súradnicami (vzhľadom za základné rovnobežky a poludníky)	
ČLENITOSŤ POBREŽIA	Ostrovy, polostrovy, zálivy, priplavy, prielivy, súostrovia	Určiť rozdiel medzi ostrovom a polostrovom. Ukázať na mape ostrovy,	

		polostrovy, moria, zálivy, prielivy, prieplavy. Vysvetliť rozdiel medzi prielivom a prieplavom.	
POVRCH: POHORIA, NÍŽINY, KOTLINY, SOPEČNÁ ČINNOSŤ, ZMETRASENIA	Pohoria, nížiny, náhorné plošiny, sopky, panvy, priekopové prepadliny.	Odlíšiť nížiny a vysočiny. Určiť na mape vybraté povrchové celky. Opísať ich polohu. Orientovať sa bez problémov na mape. Poznať názvy najvyšších vrchov pohorí, vedieť ich porovnať podľa výšky. Porozprávať zaujímavosti o nástrahách vysokých pohorí. Určiť na mape sopečné oblasti, najvyššie položenú náhornú plošinu na svete, najvyššie pohorie na svete, oblasti zemetrasení. Opísať ich výnimočnosť. Vysvetliť, ako vzniká sopečná činnosť, zemetrasenie na základe pohybu zemských krýh. Určiť na mape sopečný pás a ktoré oblasti sveta sú najviac ohrozené.	Uviesť príklady živelných pohrôm vo svete a diskutovať o možnostiach predchádzať im.
PODNEBIE PODNEBNÉ PÁSMA PODNEBNÉ ČINITELE ROZMANITOSŤ PODNEBIA V RÔZNYCH ČASTIACH SVETA	Podnebné pásma – studené polárne, mierne, (subtropické), tropické. Na podnebie vplýva – geografická poloha, vetry, morské prúdy, vzdialenosť od oceána, nadmorská výška. Monzúny, pasáty, snežná čiara. Tematické mapy – podnebie, klimatické diagramy, zisťovanie údajov z tematických tabuliek.	Určiť a ukázať na mape rozloženie podnebných pásiem v jednotlivých oblastiach sveta podľa geografickej šírky. Zdôvodniť pásmovitosť podnebia v súvislosti s množstvom slnečného žiarenia dopadajúceho na rôzne miesta na Zemi. Porovnať pôsobenie, ako ovplyvňuje geografická šírka, vzdialenosť od oceána, nadmorská výška, morské prúdy na podnebie jednotlivých svetadielov alebo ich časti. Určiť na mape monzúnové oblasti a opísať význam monzúnových dažďov pre spoločnosť aj hrozby povodní. Porovnať nadmorskú výšku snežnej čiary na rôznych miestach na svete. Zdôvodniť rozdiely. Zdôvodniť prečo sa na vrchole vysokých pohorí nachádza sneh, hoci ležia v blízkosti rovníka, porovnať s oblasťou v Škandinávskych vrchoch.	Vedieť čítať klimatické diagramy Opísať podľa mapy (a poznatkov z rôznych zdrojov) podnebie rôznych miest na svete, napríklad Aljaška, Florida, západné pobrežie Ameriky, východné pobrežie Austrálie a pod. .
VODSTVO	Volga, Dunaj, Rýn, Pád, Odra, Tiber, Temža,	Určiť na mape toky riek, polohu jazier, a vodopádov.	

	Seina, Ženevské jazero, Balaton, Ladožské jazero. Murray, Darling, Eyrovo jazero. Morské prúdy – Labradorský, Severoatlantický (Golfský), Peruánsky (Humboldtov), Kuro-Šio.	Vysvetliť vznik morských prúdov a ich vplyv na podnebie priľahlých pevnín. Porovnať vplyv Labradorského, Golfského a Peruánskeho prúdu. Odlíšiť teplé morské prúdy a studené morské prúdy. Charakterizovať obeh vody v prírode Vysvetliť činnosť riek na príkladoch (doliny riek, jaskyne, meandre, mŕtve ramená, delta). Porovnať činnosť riek a činnosť ľadovca (tvar dolín). Vznik ľadovcových jazier. Charakterizovať a na príkladoch uviesť rôzne typy jazier (sopečné, ľadovcové, tektonické, hradené).	
RASTLINSTVO A ŽIVOČÍŠTVO	Typy krajín na Zemi – príčiny pásmovitosti. Tundra, ihličnaté lesy, listnaté lesy, prerie, stepi, pampy, savana, stredozemné kroviny, dažďový les Národné parky – Yellowstone, Yosemite, Serengeti, Krugerov národný park, Veľká útesová bariéra, Sagarmatha, Tatranský národný park	Určiť podľa mapy rozloženie typov krajín (rastlinných a živočíšnych pásiem) na Zemi v rôznych oblastiach sveta. Vysvetliť ako súvisí rozloženie rastlinných a živočíšnych pásiem s podnebnými pásmami. Opísať zásahy človeka do prírody v minulosti a v súčasnosti. Rozdeliť na kladné a záporné príklady. Opísať polohu národných parkov	Diskutovať ktoré zvieratá sú chránené v národných parkoch a aké problémy sú spojené s ochranou zvierat. Uviesť činnosti, ktoré spôsobujú narušenie prírodného prostredia jednotlivých svetadielov a navrhnúť niektoré možnosti zlepšenia tohto stavu
OBYVATEĽSTVO A SÍDLA	Rozmiestnenie obyvateľstva. Hustota obyvateľstva. Štruktúra obyvateľstva (rasová, náboženská, veková, podľa pohlavia). Mesto, vidiecke sídlo. Určovanie miest na Zemi geografickými súradnicami. Veľkosť miest. Urbanizácia. Pôvodní obyvatelia, miešanie kultúr.	Charakterizovať rozmiestnenie obyvateľstva na jednotlivých svetadieloch Určiť oblasti husto osídlené a riedko osídlené a uviesť dôvody ich osídlenia (na príkladoch Amazonská nížina, východné pobrežie USA, oblasť Mexického zálivu, východné pobrežie Austrálie, severné pobrežie Afriky). Určiť polohu ľubovoľných miest na Zemi podľa mapy - geografickými súradnicami. Na obrysovej mape pomenovať všetky štáty Európy a ich hlavné mestá	

		a vybrané štáty Zeme a ich hlavné mestá. Opísať život pôvodných obyvateľov a ich vzťah k prisťahovalcom. Na politickej mape určiť polohu vybraných štátov a ich hlavných miest. Vysvetliť, ako prírodné pomery ovplyvňujú život obyvateľstva, napríklad v oázach, vo vysoko položených oblastiach Ánd, tropickom pralese v Brazílii a i. Poznať históriu osídľovania Ameriky, Afriky, Austrálie, Ázie, Opísať civilizácie, ktoré žili na pôvodom území – Mayovia, Inkovia, Aztékovia, Eskimáci, austrálski domorodci. Vedieť odlíšiť štruktúru obyvateľstva vybraných regiónov Zeme (opísať ich pomocou grafov).	Diskutovať o možnostiach spoznávania jednotlivých kultúr navzájom Pripraviť prezentáciu o živote ľudí v extrémnych prírodných podmienkach Na základe odborných článkov, médií, internetu porovnať na akej úrovni žili staré civilizácie v jednotlivých častiach Zeme a ktoré objavy sme od nich prevzali. Podľa novín, časopisov si pripraviť stručné informácie o konfliktoch v jednotlivých častiach Zeme - povedať aj svoj názor na prezentáciu v médiách, či je objektívna a na základe akých znakov
AKTIVITY ČLOVEKA	Hospodárstvo – ťažba nerastných surovín, poľnohospodárstvo, priemysel, doprava, služby, obchod Cestovný ruch (exkurzia, exkurzná trasa)	Stručne charakterizovať najvýznamnejšie hospodárske aktivity človeka a odlíšiť ich. Ukázať na mape hospodársky najvyspelejšie regióny Zeme. Charakterizovať dopravu v jednotlivých regiónoch Zeme. Vymenovať a určiť na mape oblasti vhodné pre cestovný ruch. Cestovný ruch (prímorské	Navrhnuť trasu výletu po zaujímavých miestach. Vytvoriť návrh exkurznej trasy po Európe so zastávkami v zaujímavých častiach Európy. Určiť možnosti využitia jednotlivých oblastí a miest v Európe na rozvoj cestovného ruchu.

		oblasti Stredozemného mora, horské oblasti Álp, kultúrohistorické strediská). Uviesť, v ktorých štátoch sa nachádzajú známe stavby alebo kultúrne pamiatky.	Na príklade modelového regiónu vytvoriť podrobnú charakteristiku regiónu
--	--	---	---

SLOVENSKO

Téma	Obsahový štandard	Výkonový štandard	Spôsobilosti
Poloha Slovenska		Určiť na mape polohu Slovenska zemepisnými súradnicami.	
POVRCHOVÉ CELKY	Pohoria: nížiny a kotliny:.	Na mape ukázať povrchové celky Slovenska a charakterizovať ich polohu a porovnať nadmorskú výšku podľa mapy Stručne opísať vznik slovenských pohorí Charakterizovať rozloženie nížin a kotlín na Slovensku a ich význam pre obyvateľstvo.	
PREMENY POVRCHU SLOVENSKA	Vonkajšie činitele pôsobiace na povrch a príklady ich činnosti pri tvarovaní zemského povrch (pieskové presypy, sprašové nánosy, skalné mesto, riečna dolina, ľadovcová dolina, pleso, meander, mŕtve rameno, močariská, jaskyne).	Opísať a ako pôsobia vonkajšie činitele na povrch v jednotlivých častiach Slovenska a uviesť ich príklady. Vysvetliť na príkladoch ako vzniká skalné mesto, riečna dolina, ľadovcová dolina, sprašové nánosy, jaskyne, meandre, mŕtve ramená, jazerá a vymenovať príklady.	
PODNEBIE	Podnebné činitele Vplyv podnebných činiteľov na povrch Slovenska Zmena podnebia s nadmorskou výškou a v priebehu roka na Slovensku	Určiť, ktorý činiteľ prevládal v danej lokalite a dotvoril zemský povrch podľa rôznych obrázkov oblastí Slovenska. Opísať, ako človek pôsobí na tvárnosť povrchu uviesť konkrétne príklady. Opísať podnebie na Slovensku ako sa mení počasie v priebehu jednotlivých ročných období, ako sa mení teplota a množstvo zrážok (použiť diagramy).	
VODSTVO SLOVENSKA	Rieky (<i>Morava, Dunaj, Váh, Nitra, Hron, Hornád, Torysa, Dunajec</i>). Jazerá a vodné nádrže (<i>Veľké</i>	Na mape určiť vybrané toky riek, jazerá, vodné nádrže, podzemné vody, kúpele, oblasti minerálnych	Zhodnotiť súčasný stav a navrhnúť možnosti zlepšenia vo využití

	<i>Hincovo pleso, Štrbské pleso, Oravská priehrada, Zemplínska šírava, Liptovská Mara, Gabčíkovo).</i> Podzemné vody, minerálne a termálne (<i>Žitný ostrov</i>), <i>kúpele (Piešťany, Bardejovské Kúpele, Trenčianske Teplice).</i> Vodstvo v miestnej krajine.	a termálnych vôd. Charakterizovať význam vodstva na Slovensku na vybratých príkladoch. Opísať negatívne zásahy do vodstva Slovenska. Zhodnotiť možnosti využitia podzemných vôd. Vymenovať kúpele.	a zásobovaní vodou.
NÁRODNÉ PARKY A PAMIATKY ZARADENÉ DO ZOZNAMU UNESCO	TANAP, PIENAP, NP Nízke Tatry, NP Malá Fatra, NP Veľká Fatra, NP Slovenský raj, NP Muránska planina, NP Slovenský kras, NP Poloniny. <i>Jaskyne Slovenského krasu, Vlkolíne, Spišský hrad a Spišská Kapitula, Bukové lesy Nízkych Beskýd, Bardejov, Banská Štiavnica a okolie.</i>	Vymenovať a ukázať na mape národné parky a čím sú charakteristické Zdôvodniť význam ochrany vybratých objektov na Slovensku a vo svete. Porovnať vybrané NP Zeme a Slovenska.	Predstaviť v projekte NP, pamiatky UNESCO na Slovensku alebo objekty miestnej krajiny.
OBYVATEĽSTVO A SÍDLA	Sídla: <i>Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Bardejov, Bratislava, Komárno, Košice, Kremnica, Levoča, Nitra, Martin, Michalovce, Piešťany, Poprad, Prešov, Prievidza, Trnava, Trenčín, Zvolen, Žilina.</i>	Porovnať povrch a osídlenie. Na základe porovnania uviesť, ktoré oblasti sú vhodné na osídlenia a ktoré nie. Uviesť podmienky pre vznik sídla. Zdôvodniť nerovnomerné osídlenie obyvateľstva na území Slovenska. Posúdiť príčiny nerovnomerného osídlenia územia. Vybrané sídla určiť na mape, charakterizovať ich polohu a uviesť ich stručnú charakteristiku (zo zdrojov).	
AKTIVITY ČLOVEKA	Hospodárstvo – ťažba nerastných surovín, poľnohospodárstvo, priemysel, doprava, služby, obchod Cestovný ruch – Strediská letnej a zimnej rekreácie Prírodné a kultúrne lokality, ľudová kultúra Miestna krajina	Charakterizovať najvýznamnejšie hospodárske aktivity človeka na Slovensku a odlíšiť ich. Ukázať na mape hospodársky najvyspelejšie regióny Slovenska. Charakterizovať dopravu v jednotlivých regiónoch Slovenska. Podľa mapy vyznačiť dôležité oblasti pre CR a opísať ich zaujímavé miesta pre CR.	Vymenovať a určiť na mape miesta Slovenska, ktoré sú vhodné na rozvoj cestovného ruchu. Pripraviť trasu nožnej exkurzie po významných strediskách cestovného ruchu na Slovensku. Opísať možnosti rozvoja cestovného

			ruchu v miestnej krajine. Pripraviť prezentáciu svojho sídla, regiónu alebo Slovenskej republiky
--	--	--	---

Kurzívou vytlačené pojmy znamenajú, že s nimi žiak pracuje s mapou

DEJEPIS

Charakteristika predmetu

Dejepis spolu s humánnou zložkou zemepisu a občianskou výchovou tvorí vzdelávaciu oblasť spoločenskovedných predmetov. Je v nej však samostatným predmetom a spolu s nimi v integratívnych vzťahoch predstavuje jeden z významných prostriedkov procesu humanizácie žiakov. V jeho priebehu si žiaci postupne osvojujú kultúru spoločenskej komunikácie a demokratické spôsoby svojho konania na základe oboznamovania sa s vývojom ľudskej spoločnosti najmä z hľadiska aspektu konajúcich osôb, či skupín ľudí a tiež prostredníctvom pohľadov na dôležité formy života spoločnosti v jednotlivých historických obdobiach.

Hlavnou funkciou dejepisu je kultivovanie historického vedomia žiaka ako celistvej osobnosti a uchovanie kontinuity historickej pamäti v zmysle odovzdávania historickej skúsenosti či už z miestnej, regionálnej, celoslovenskej, európskej alebo svetovej perspektívy. Súčasťou jej odovzdávania je predovšetkým postupné poznávanie takých historických udalostí, dejov, javov a procesov v priestore a čase, ktoré zásadným spôsobom ovplyvnili vývoj slovenskej spoločnosti a premietli sa do obrazu našej prítomnosti. Pričom kladie dôraz na dejiny 19. a 20. storočia, v ktorých môžeme nájsť z väčšej časti korene súčasných spoločenských javov i problémov.

Takto vedie žiakov k úcte k vlastnému národu, k rozvíjaniu vlastenectva ako súčasti kultivovania ich historického vedomia, v ktorom rezonuje i úcta k iným národom a etnikám, rovnako tak rešpektovanie kultúrnych a iných odlišností, ľudí, rôznych diverzifikovaných skupín a spoločenských skupín. Prispieva tak k rozvíjaniu hodnotovej škály demokratickej spoločnosti. Rovnako dôležitosť pripisuje aj demokratickým hodnotám európskej civilizácie.

Ciele predmetu

Za základnú cieľovú kategóriu výučby dejepisu považujeme tvorbu štúdijských predmetových, medzipredmetových kompetencií – spôsobilostí, schopností využívať kvalitu získaných znalostí v rôznych poznávacích i praktických situáciách, ktoré umožnia žiakom, aby nepristupovali k histórii len ako k uzavretej minulosti, ale aj k rozvíjaniu celej škály kompetencií (spôsobilostí) klásť si v aktívnej činnosti kognitívne rôznorodé otázky, pomocou ktorých sa cez prizmu prítomnosti pýtajú na minulosť a vytvárajú si tak postupne vlastný názor.

Významným prostriedkom k tomu je súbor primeraných školských historických prameňov (aj exemplárne mnohostranných), ktorý sa považuje za integrálnu súčasť didaktického systému výučby dejepisu i dejepisných učebníc na základných školách.

Závažným predpokladom rozvíjania a uplatňovania uvedených cieľových kategórií je prekonávať transmisívnu výučbu dejepisu, ktorej podstatou je odovzdávanie poznatkov v hotovej podobe prevažne explikačnými (vysvetľujúcimi) metódami a prostredníctvom frontálnej výučby, a v širšej miere aplikovať prístupy, ktoré kladú dôraz na aktívne učenie, na proces hľadania, objavovania a konštruovania (vytvárania) poznatkov na základe vlastnej činnosti a skúsenosti v interakcii s učiteľom a spolužiakmi v kooperatívnom učení.

Základné predmetové kompetencie (spôsobilosti)

Žiaci si kladú otázky:

- použijú ich na osvojovanie daných významov, ktoré súvisia s riešením základných operácií

- **s historickým časom**

- zaraďovať historické udalosti, javy, procesy a osobnosti chronologicky
- zaraďovať historické udalosti, javy, procesy a osobnosti synchrónne
- rozpoznať postupne nerovnomernosť historického vývoja
- využívať medzníky ako prostriedok orientácie v minulosti

- **s historickým priestorom**

- rozlišovať miestny, regionálny, národný, globálny historický priestor
- zaraďovať historické udalosti, javy, procesy a osobnosti priestorovo
- rozpoznať podmienenosť medzi historickým priestorom a spôsobom života a obživy človeka, spoločnosti

- **s historickými faktami, udalosťami, javmi a procesmi a ich hodnotiacim posudzovaním**

- vymedziť jednotlivú historickú udalosť, jav, proces, osobnosť
- popísať jednotlivé historické udalosti, javy, procesy, osobnosti na základe určujúcich znakov
- rekonštruovať konanie a postoje ľudí v minulosti
- skúmať konanie ľudí v daných podmienkach a vysvetľovať ho
- určiť príčiny jednotlivých historických udalostí, javov, procesov
- vymedziť dôsledky jednotlivých historických udalostí, javov, procesov
- rozpoznať charakteristické znaky jednotlivých historických období
- rozpoznať základné faktory, ktoré ovplyvňovali historický vývoj

- **aplikujú ich v nových situáciách, v „skúmateľských“ postojoch a pracovných postupoch pri vyšetrovaní, pátraní v školských historických písomných, obrazových, grafických a hmotných prameňoch-stopách po minulosti**

- pri vymedzovaní predmetu skúmania
Žiaci vymedzia, čo môžu skúmať pri priamom pozorovaní pästného klinu.
- pri vytvorení plánu skúmania
Žiaci zostavia plán skúmania pästného klinu.
- pri komunikácii v tíme o výsledkoch skúmania
Žiaci v pracovnom tíme zhrnú výsledky svojho skúmania pästného klinu ako najstaršieho pracovného nástroja
- pri vytvorení záznamu zo skúmania
Žiaci v pracovnom tíme urobia záznam o skúmaní pästného klinu

- **pri vyhľadávaní relevantných informácií**

- z rôznych zdrojov – textov verbálnych, obrazových, grafických, i z textov kombinovaných
- z učebníc, cvičebníc, pracovných zošitov, slovníka cudzích slov, atlasov, novín, časopisov, webových stránok
- z populárnovedeckej literatúry a historickej beletrie

- **pri využívaní týchto informácií a verifikovaní ich hodnoty**

- vyberaní informácií
- organizovaní informácií
- porovnávaní informácií
- rozlišovaní informácií
- zaraďovaní informácií.
- kritickom zhodnotení rôznych zdrojov informácií

- **pri štruktúrovaní výsledkov, výstupov a potvrdení vybraného postupu**

zoradení výsledkov

- rozpoznaní podstatného od nepodstatného
- integrovaní výsledkov do chronologického a historického rámca
- vyhodnocovaní správnosti postupu
- tvorbe súboru vlastných prác

Uvedený komplex štúdiijných (predmetových) kompetencií (spôsobilostí) sa spresňuje, konkretizuje v učebných požiadavkách v jednotlivých tematických celkoch učebného obsahu v podobe systematizovaného výkonového štandardu.

5. ročník

tematický celok	obsahový štandard		výkonový štandard
	téma	pojmy	spôsobilosti
Od blízkeho k vzdialenému	Priestor a čas	dom, byt, sídlisko, dedina, mesto, vyšší územný celok, Slovensko, Európska únia	Žiaci vedia: vymenovať zmeny v mieste bydliska, ktoré sa udiali počas ich života
		prírodný a historický čas,	Žiaci vedia: rozpoznať čo sa zmenilo a čo sa nezmenilo v mieste ich bydliska
		kategórie historického času - meniny, narodeniny, dátum, letopočet, sviatky	Žiaci sú schopní: identifikovať rozdiel medzi prírodným a historickým časom. zostaviť tabuľku dátumov štátnych, cirkevných sviatkov a pamätných dní.
	Pamiatky v priestore a čase	fotografia-obrazová spomienka, rodinný album, rodostrom	Žiaci vedia: zaradiť letopočty do príslušného storočia. z ľubovoľného storočia vybrať správny letopočet. rozlíšiť dátum a letopočet. zakresliť na časovú priamku významné údaje zo života svojej rodiny. rozpoznať pojmy pred Kr. a po Kristovi/pred našim letopočtom a po našom letopočte. vytvoriť jednoduchú časovú priamku.
		historické pramene (písomné, obrazové, hmotné) múzeum, knižnica, archív,	Žiaci sú schopní : pochopiť pojem generácia v rodinnom kontexte na príklade starých rodičov, rodičov. zostaviť rodostrom svojej rodiny. napísať krátky príbeh zo života svojej rodiny. položiť adekvátne otázky súvisiace s fotografiami zaznamenať rozprávanie starých rodičov, rodičov o minulosti svojho rodiska.
			Žiaci sú schopní : poznať historickú udalosť, osobnosť, ktorú pripomína pomník, pamätník, pamätná tabuľa v mieste, kde žijú. identifikovať najstarší hrob na cintoríne. poznať jednotlivé druhy historických prameňov. rozpoznať rozdiel medzi múzeom a archívom. usporiadať širšiu škálu historických obrázkov a objektov. vymenovať hlavné body z jedného prameňa na základe otázok učiteľa. používať rozširujúcu sa škálu pojmov v závislosti od témy. zhodnotiť význam rodinného albumu pre život rodiny
			Žiaci sa naučia: zaznamenávať rozprávanie starých rodičov o škole z čias ich mladosti. pátrať po starých školských zošitoch a učebniciach,

	Minulosť našej školy	školská kronika	
tematický celok	obsahový štandard		
	téma	pojmy	
Človek v premenách priestoru a času	Priestor na mape	dejepisná mapa	Žiaci sa naučia : orientovať sa na dejepisnej mape čítať dejepisnú mapu rozpoznať rozdiel medzi mapou a glóbusom uviesť príčiny sťahovania ľudí v minulosti i prítomnosti. vysvetliť pojem kolonizácia zostaviť tabuľku najdôležitejších dopravných prostriedkov v chronologickej postupnosti. porovnať spôsoby dopravy v minulosti i prítomnosti. rozpoznať vplyv dopravných prostriedkov na životné prostredie svojho regiónu. charakterizovať život roľníkov v minulosti. vysvetliť oddelenie remeselníkov od roľníkov. zhodnotiť význam špecializácie remeselnej výroby. vysvetliť príslovie: „remeslo má zlaté dno.“ nakresliť znak, ktorý výstižne charakterizuje zamestnanie remeselníka. nájsť rozdiely medzi výmenným a peňažným obchodom vystihnúť rozdiely medzi prírodnou a umelou energiou. uviesť príklady využívania prírody v prospech človeka. zdôvodniť príčiny neustáleho hľadania nových zdrojov energie. vymenovať vynálezy, ktoré pomohli človeku využiť energiu vo svoj prospech. uviesť príklad zneužívania prírody človekom. uviesť najčastejšie druhy detskej práce. zaujať stanovisko k problému detskej práce. zaujať postoj k tvrdeniu, že dospelí v niektorých krajinách zneužívali a i naďalej zneužívajú prácu detí vo svoj prospech.
		glóbus	
	Človek v pohybe	sťahovanie národov	
		stretávanie kultúr	
		kolonizácia	
		vysťahovalectvo	
	Ako si človek zmenšoval svet.	od kola k lietadlu	
	Spôsob obživy človeka	roľník	
		remeselník	
		obchodník	
	Práca detí v minulosti i prítomnosti	detská práca	
	Človek vládca prírody?	prírodná energia	
		umelá energia	
tematický celok	obsahový štandard		
	téma	pojmy	
Človek a komunikácia	Pamäť ľudstva	jazyk písmo rukopis kniha noviny rozhlas, televízia	Žiaci vedia: zhodnotiť význam vynálezu písma vymenovať najstaršie druhy slovanského písma. vymenovať druhy písem z minulosti. rozpoznať príbeh z minulosti svojho regiónu z povesti.

	Duchovný život človeka Keď zlyhá komunikácia.	internet, e-mail náboženstvo legendy mýty povesti (región) vojna mier víťazi - porazení	uviesť prostriedky dorozumievania medzi ľuďmi v minulosti. uviesť druhy moderných masovokomunikačných prostriedkov. identifikovať rozdiely medzi rukopisom a tlačenou knihou zhodnotiť význam vynálezu kníhtlače. Žiaci sú schopní : uviesť dôsledky vojen pre človeka a prostredie, v ktorom žije. zdôvodniť stálu prítomnosť vojen v minulosti i prítomnosti. - zostaviť správu o vojenskom konflikte v súčasnosti. Žiaci sú schopní : uviesť dôsledky vojen pre človeka a prostredie, v ktorom žije. zdôvodniť stálu prítomnosť vojen v minulosti i prítomnosti. zostaviť správu o vojenskom konflikte v súčasnosti
--	---	---	--

6. ročník

tematický celok	obsahový štandard		výkonový štandard
Obrazy pravekého sveta	téma	pojmy	spôsobilosti
	Od lovca k roľníkovi a remeselníkovi	zberač, lovec, roľník lovec doby medenej - Ötzi (odev, nástroje, zbrane, prírodná múmia)	

tematický celok	obsahový štandard		výkonový štandard
	téma	pojmy	spôsobilosti
Obrazy starovekého sveta	Riečne civilizácie a ich dedičstvo	mestský štát	
	Staroveké Grécko	písmo	
		Perikles, aténska demokracia	
		olympijské hry	
	Rímska republika	vec verejná	
	Limes Romanus	Markus Aurelius, Gerulata, Iža, Carnuntum	
	Ľudia a ich každodenný život	roľník, remeselník, obchodník, škola	
	Divy starovekého sveta	príklad - pyramídy	

tematický celok	obsahový štandard		výkonový štandard
	téma	pojmy	spôsobilosti

Svetové náboženstva	Kresťanstvo, islam	starý zákon, nový zákon, korán	
----------------------------	---------------------------	--------------------------------	--

tematický celok	obsahový štandard		výkonový štandard
	téma	pojmy	spôsobilosti
Obrazy stredovekého sveta	Tri ríše raného stredoveku	Byzantská ríša (Justinián) Franská ríša (Karol Veľký) Arabská ríša (kalifát)	
	Prepožičiavanie pôdy Každodenný život Vzdelanie	léno, vazal, poddaný hrad, mesto, dedina, kláštor pisár univerzity	

7. ročník

tematický celok	obsahový štandard		výkonový štandard
	téma	pojmy	spôsobilosti
Predkovia Slovákov v Karpatskej kotline	Príchod Slovanov	pravlasť, migrácia, Samo	
	Veľká Morava	kresťanské misie - Cyril a Metod Pribina, Rastislav, Svätopluk	

tematický celok	obsahový štandard		výkonový štandard
	téma	pojmy	spôsobilosti
Slováci v Uhorskom kráľovstve	Kráľovstvo mnohých jazykov a mravov	dynastie Štefan I. Ondrej II. Karol Róbert Ľudovít I. Žigmund Luxemburský	
	Banské mestá	gotická cesta Matej Korvín Kremnica, Banská Štiavnica, Banská Bystrica	

		život baníkov dukát	
--	--	------------------------	--

tematický celok	obsahový štandard		výkonový štandard
	téma	pojmy	spôsobilosti
Obrazy novovekého sveta		humanizmus, renesancia	
	Kríza stredoveku	Mikuláš Kopernik	
	Kníhtlač	L. da Vinci J.Gutenberg	
	Objavitelia a dobyvatelia	karavela objavenie Ameriky (K. Kolumbus) oboplávanie zemegule (F. Magalhaes) kolonializmus	
	Hospodárske zmeny	od cechu k manufaktúre, mešťan, zámorský obchod	
	Reformácia a protireformácia	M. Luther, Ignác z Loyoly,	

Prierezová, integrovaná téma	spôsobilosti
J. Gutenberg, alebo na počiatku mediálneho sveta	projekt

tematický celok	obsahový štandard		výkonový štandard
	téma	pojmy	spôsobilosti

Habsburská monarchia	Slovensko na hranici dvoch svetov	Moháč Turci Bratislava - centrum uhorského kráľovstva	
	Osvietenský absolutizmus	reformácia, protireformácia Mária Terézia, Jozef II. Matej Bej Adam F. Kollár reformy	

8. ročník

tematický celok	obsahový štandard		výkonový štandard
	téma	pojmy	spôsobilosti
Európa na ceste k moderným národom	Vek rozumu	encyklopédia občan revolúcia	
	Zrod modernej doby	Napoleon národný štát (Nemecko, Taliansko)	
	Modernizácia	priemyselná revolúcia továreň robotník, podnikateľ	
	Nacionalizmus	národné hnutia	

tematický celok	obsahový štandard		výkonový štandard
	téma	pojmy	spôsobilosti
Moderný slovenský národ	Slovenské národné hnutie	spisovný jazyk politické programy	
		tri generácie vzdelancov (A.Bernolák, J.Kollár, Ľ.Štúr) revolučný rok 1848/49, SNR, dobrovoľnícke výpravy	

tematický celok	obsahový štandard		výkonový štandard
	téma	pojmy	spôsobilosti
Rakúsko - Uhorsko	Slováci v Uhorsku	dualizmus	
	Každodennosť	modernizácia, industrializácia maďarizácia slovenská otázka vysťahovalectvo mesto a vidiek	

tematický celok	obsahový štandard		výkonový štandard
	téma	pojmy	spôsobilosti
Prvá svetová vojna	Rozdelená Európa	dohoda	
	Zákopová vojna Odboj Čechov a Slovákov Zmeny na mape Európy	trojspolok front a zázemie M.R. Štefánik T.G. Masaryk nástupnícke štáty vznik ČSR	

9. ročník

tematický celok	obsahový štandard		výkonový štandard
	téma	pojmy	spôsobilosti

Európa v medzivojnovom období	Demokracia vs. diktatúra	parlamentná demokracia (Anglicko)	
	Zlaté dvadsiate roky?	komunizmus (ZSSR) fašizmus, nacizmus (Nemecko) každodennosť	

tematický celok	obsahový štandard		výkonový štandard
	téma	pojmy	spôsobilosti
Československo v medzivojnovom období	Politický systém	Česi, Slováci, menšiny T.G.Masaryk, M. Hodža, A. Hlinka	
	Každodenný život	kultúra, spolky, školstvo, rozhlas	
	Zánik ČSR	Mníchovská dohoda, Viedenská arbitráž	

tematický celok	obsahový štandard		výkonový štandard
	téma	pojmy	spôsobilosti
Druhá svetová vojna	Priebeh vojny	Európa, ZSSR, Tichomorie protihitlerovská koalícia protifašistický odboj život v čase vojny	
	Tragédia židov	holokaust, šoa, Oswienčim	

tematický celok	obsahový štandard		výkonový štandard
	téma	pojmy	spôsobilosti
Slovenská republika (1939-	Politický systém	autoritatívny režim	

1945)		židovský kódex, deportácie	
	Slováci v odboji	SNP Anglicko, Severná Afrika, ZSSR	
	Život na Slovensku	hospodárstvo, kultúra,	

tematický celok	obsahový štandard		výkonový štandard
	téma	pojmy	spôsobilosti
Povojnový svet	Rozdelený svet Život v rozdelenom svete	studená vojna železná opona politické bloky strach z atómovej vojny čiernobiely svet bohatstvo a chudoba	

tematický celok	obsahový štandard		výkonový štandard
	téma	pojmy	spôsobilosti
Československo za železnou oponou	Podoby totality Pokus o reformu Nežná revolúcia	februárový prevrat obete totality odpor proti totalite pražská jar normalizácia sviečková manifestácia návrat k parlamentnej demokracii	

tematický celok	obsahový štandard		výkonový štandard
	téma	pojmy	spôsobilosti
Slovenská republika 1993	Doba premien	rozdelenie Českej a Slovenskej republiky vstup do NATO, EU, Schengen, Euro	

tematický celok	obsahový štandard		výkonový štandard
	téma	pojmy	spôsobilosti
Súčasný svet	Koniec rozdeleného sveta	pád železnej opony	

	Fenomény súčasnosti	EU, NATO globalizácia terorizmus internet globálne otepľovanie	
--	----------------------------	--	--

VZDELÁVACIA OBLASŤ ZDRAVIE A POHYB

PREDMETY • TELESNÁ A ŠPORTOVÁ VÝCHOVA

Telesná a športová výchova

1. Charakteristika vyučovacieho predmetu

Predmet telesná výchova poskytuje základné informácie o biologických, fyzických a sociálnych základoch zdravého životného štýlu. Žiak si v ňom rozvíja schopnosti a osvojuje vedomosti, zručnosti a návyky, ktoré sú súčasťou zdravého životného štýlu nielen počas školskej dochádzky, ale i v dospelosti. Osvojí si zručnosti a návyky na efektívne využitie voľného času a zároveň vedomosti o zdravotnom účinku osvojených zručností a návykov.

2. Ciele vyučovacieho predmetu

Všeobecným cieľom telesnej a športovej výchovy ako vyučovacieho predmetu je umožniť žiakom rozvíjať kondičné a koordinačné schopnosti na primeranej úrovni, osvojovať si, zdokonaľovať a upevňovať pohybové návyky a zručnosti, zvyšovať svoju pohybovú gramotnosť, zvyšovať všeobecnú pohybovú výkonnosť a zdatnosť, prostredníctvom vykonávanej pohybovej aktivity pôsobiť a dbať o zdravie, vytvárať trvalý vzťah k pohybovej aktivite, telesnej výchove a športu s ohľadom na ich záujmy, predpoklady a individuálne potreby ako súčasť zdravého životného štýlu a predpokladu schopnosti celoživotnej starostlivosti o vlastné zdravie.

Špecifické ciele predmetu sú vyjadrené pomocou nasledovných kľúčových a predmetových kompetencií:

Pohybové kompetencie

- Žiak si vie vybrať a vykonávať pohybové činnosti, ktoré bezprostredne pôsobia ako prevencia civilizačných chorôb.
- Žiak dokáže rozvíjať všeobecnú pohybovú výkonnosť s orientáciou na udržanie a zlepšenie zdravia.
- Žiak má osvojené primerané množstvo pohybových činností vo vybraných odvetviach telesnej výchovy a športu a vie ich uplatniť vo voľnom čase.

Kognitívne kompetencie

- Žiak vie vysvetliť dôvody potreby vykonávania pohybovej činnosti v dennom režime so zameraním na úlohy ochrany vlastného zdravia.
- Žiak používa odbornú terminológiu osvojených pohybových činností a oblastí poznatkov.
- Žiak vie zostaviť a používať rozcvičenie pred vykonávaním pohybovej činnosti.
- Žiak dodržiava osvojené pravidlá pri vykonávaní pohybových činností súťažného charakteru.
- Žiak vie, ktoré sú základné olympijské idey a riadi sa nimi vo svojom živote.
- Žiak vie posúdiť a diagnostikovať úroveň svojej pohybovej výkonnosti a telesného rozvoja podľa daných noriem.
- Žiak vie poskytnúť prvú pomoc pri úraze v rôznom prostredí.
- Žiak dodržiava bezpečnostné a hygienické požiadavky pri vykonávaní pohybovej činnosti.
- Žiak pozná životné priority a priority v starostlivosti o vlastné zdravie.
- Žiak pozná negatívne účinky návykových látok na organizmus.

Komunikačné kompetencie

- Žiak sa dokáže jasne a zrozumiteľne vyjadrovať.
- Žiak používa správnu odbornú terminológiu v edukačnom procese i počas voľno - časových aktivít.

Učebné kompetencie

- Žiak vie zdôvodniť potrebu zaradenia pohybových aktivít do svojho denného režimu.
- Žiak vie zdôvodniť potrebu rozohriatia organizmu a rozcvičenia pre športový výkon i ako prevenciu pred zranením.

Interpersonálne kompetencie

- Žiak prejavuje pozitívny vzťah k sebe i iným.
- Žiak efektívne pracuje v kolektíve.
- Žiak vie racionálne riešiť konfliktné situácie, najmä v športe.
- Žiak sa správať empaticky a asertívne pri vykonávaní telovýchovných a športových činností, ale i v živote.

Postojové kompetencie

- Žiak má zážitok z vykonávanej pohybovej činnosti.
- Žiak dokáže zvíťaziť, ale i prijať prehru v športovom záporení i v živote, uznať kvality súpera.
- Žiak dodržiava princípy fair-play.
- Žiak sa zapája do mimoškolskej telovýchovnej a športovej aktivity.
- **Žiak využíva poznatky, skúsenosti a zručnosti z oblasti telesnej výchovy a športu a iných predmetov so zameraním na zdravý spôsob života a ochranu prírody.**

3. Obsah

Zabezpečenie uvedených kompetencií sa uskutočňuje prostredníctvom obsahu, ktorý tvoria základné poznatky o význame pohybových aktivít pre zdravie, prevenciu ochorení, správnej životosprávy, športovej činnosti a jej organizovaní, pohybovej výkonnosti a jej hodnotení a pohybové prostriedky. V predmete telesná a športová výchova sú rozdelené do štyroch modulov.

- 1. Zdravie a jeho poruchy**
- 2. Zdravý životný štýl**
- 3. Zdatnosť a pohybová výkonnosť**
- 4. Športové činnosti pohybového režimu**

Ciele jednotlivých modulov

Zdravie a jeho poruchy

- pochopiť účinok pohybovej aktivity na zdravie,
- mať vedomosti o potrebe prevencie pred civilizačnými ochoreniami pohybovými prostriedkami,
- vedieť poskytnúť prvú pomoc,
- vedieť sa správať v situáciách ohrozujúcich zdravie.
- mať vytvorenú hodnotový systém, v ktorom zdravie a pohyb majú popredné miesto.

Zdravý životný štýl

- poznať a dodržiavať zásady správnej výživy,
- zaradiť využívať športové a pohybové činnosti vo svojom voľnom čase,
- mať predstavu o svojich pohybových možnostiach,
- pochopiť význam aktívneho odpočinku pre odstránenie únavy,
- pochopiť kompenzačný účinok telesných cvičení a poznať vhodné cvičenia na jeho dosiahnutie.

Zdatnosť a pohybová výkonnosť

- poznať úroveň vlastnej pohybovej výkonnosti,
- vedieť využiť cvičenia na rozvoj pohybových schopností,
- vedieť diagnostikovať a hodnotiť pohybovú výkonnosť vlastnú i spolužiakov,
- vedieť využiť pohybové prostriedky na rozvoj pohybovej výkonnosti.

Športové činnosti pohybového režimu

- využiť svoje vedomosti na zdokonaľovanie sa vo vlastnej športovej výkonnosti,
- vedieť uplatniť osvojené pravidlá športových disciplín v športovej činnosti,
- prezentovať svoju športovú výkonnosť na verejnosti,
- preukázať pohybovú gramotnosť v rôznych športových odvetviach,
- mať príjemný zážitok z vykonávanej pohybovej činnosti.

Základom obsahu telesnej výchovy v škole je učivo. Štruktúru učiva tvoria tematické celky (ďalej len TC), ktoré sú rozdelené na základné a výberové. V ročnom cykle sa počíta vo všetkých ročníkoch so 66 vyučovacími hodinami.

Ciele modulu 1 a čiastočne modulu 2 sa plnia prostredníctvom obsahu tematického celku Poznatky z telesnej výchovy a športu, ciele modulov 3 a 4 prostredníctvom všetkých ostatných tematických celkov.

Obsah základných TC je koncipovaný tak, aby si ho mohla a zároveň i mala osvojiť väčšina žiakov.

V ročnom pláne učiva odporúčame, aby základné tematické celky Poznatky z telesnej výchovy a športu a Všeobecná gymnastika sa vyučovali ako súčasť každej vyučovacej hodiny telesnej výchovy a boli dotované 15 % času vyučovacej hodiny. Ostatné základné tematické celky odporúčame vyučovať v dvoch alternatívach. Prvá alternatíva – v každom ročníku sa vyučuje každý tematický celok. Druhá alternatíva – v každom ročníku sa odučia aspoň tri tematické celky. Pritom každý tematický celok musí byť odučený počas školskej dochádzky aspoň dvakrát s výnimkou Plávania. Tematický celok Plávanie sa zaraďuje do vyučovania aspoň raz za 5 rokov. Tematický celok sa považuje za odučený, ak má v ročnom pláne minimálne 6 hodinovú dotáciu z celkového počtu vyučovacích hodín.

Aspoň jeden výberový TC je povinný v každom ročníku. Výberové TC rozširujú základné TC o pohybové činnosti, ktorých výber umožňuje rešpektovať podmienky školy, záujmy žiakov, záujmy učiteľa, miestne tradície a pod. Vyučovanie výberových TC musí rešpektovať plnenie cieľov telesnej výchovy a bezpečnosť pri cvičení.

Obsah výberových TC sa využíva na doplnenie základného učiva a na motiváciu žiakov, na rozvoj ich pohybových schopností so zreteľom na skupinové záujmy, individuálne predpoklady žiakov a podmienky školy.

Učiteľ môže zaradiť do programu iba tie športové činnosti, ktoré boli súčasťou jeho pregraduálnej prípravy na vysokej škole, alebo na ktoré získal trénerské alebo cvičiteľské vzdelanie, alebo certifikát v niektorej forme ďalšieho vzdelávania učiteľov a trénerov. V záujme každého učiteľa telesnej a športovej výchovy by malo byť zúčastniť sa ďalšieho vzdelávania učiteľov a postupné získavanie potrebnej kvalifikácie k chýbajúcim športovým činnostiam.

PREHĽAD TEMATICKÝCH CELKOV

A. Základné tematické celky

<i>Poznatzky z telesnej výchovy a športu</i>
<i>Všeobecná gymnastika</i>
<i>Atletika</i>
<i>Základy gymnastických športov</i>
<i>Športové hry</i>
<i>Plávanie</i>
<i>Sezónne činnosti</i>
<i>Povinný výberový tematický celok</i>
<i>Testovanie</i>
S P O L U 66 hodín

B. Výberové tematické celky

Netradičné pohybové aktivity, menej známe pohybové a športové hry
Korčuľovanie
Korčuľovanie in line
Snowboarding
Cvičenie v posilňovni
Aerobik, akvaerobik
Športové úpoly a sebaobrana
Ladový hokej
Tance (základy spoločenských tancov, disko tancov, ľudových tancov)

Pozn.: pozri kapitolu PROCES

4. Výstupný vzdelávací štandard

POZNATKY Z TELESNEJ VÝCHOVY A ŠPORTU

V telovýchovnom procese sú poznatky základným predpokladom uvedomelého osvojovania si pohybových činností, rozvíjania pohybových schopností a výchovy charakterových a iných vlastností osobnosti. Majú dôležitý význam pri vytváraní postojov k zdravému životnému štýlu i k celoživotnej pohybovej aktivite. Sú podmienkou úspešného vykonávania praktických činností. Delia sa na **všeobecné a špecifické**. Špecifické poznatky sa dotýkajú každého tematického celku.

KOMPETENCIA

Žiak vie vysvetliť dôvody potreby vykonávania pohybovej činnosti v súvislosti s ochranou vlastného zdravia.

VÝKONOVÝ ŠTANDARD

- poznať drobné organizačné formy telesnej výchovy,
- vedieť vysvetliť potrebu rozcvičenia pred vykonávaním pohybovej činnosti,
- dodržiavať pravidlá správnej životosprávy,
- vedieť posúdiť a diagnostikovať úroveň svojej pohybovej výkonnosti a telesného rozvoja podľa daných noriem,
- poznať základné olympijské idey a riadi sa nimi vo svojom živote,
- vedieť poskytnúť prvú pomoc pri úraze v rôznom prostredí,
- dodržiavať bezpečnostné a hygienické požiadavky pri vykonávaní pohybovej činnosti,
- dodržiavať osvojené pravidlá pri vykonávaní pohybových činností,
- používať odbornú terminológiu osvojených pohybových činností.

OBSAHOVÝ ŠTANDARD

Všeobecné poznatky:

- základné poznatky o formách pohybovej aktivity v režime dňa (ranné cvičenie, spontánna pohybová aktivita, racionálne využívanie voľného času a pod.),
- úloha rozcvičenia pred vykonávaním pohybových činností,
- význam správnej životosprávy pre pohybový výkon a negatívne vplyvy fajčenia, alkoholu a nedovolených látok na zdravie a pohybový výkon,
- telesné zaťaženie, meranie a vyhodnocovanie údajov o pulzovej frekvencii,
- poznatky o rozvoji a diagnostikovaní základných pohybových schopností,
- poznatky o telesnom vývine a jeho diagnostikovaní,
- základné poznatky z biológie človeka súvisiace a účinnok pohybovej aktivity na vlastný organizmus,
- úspechy našich športovcov na OH, MS, ME,
- olympijská výchova so zameraním na poznatky o Medzinárodnom olympijskom výbore, Slovenskom olympijskom výbore (poznať jeho symboliku), o olympijských hrách, kalokagatii a fair-play,
- prvá pomoc pri drobných poraneniach.

Špecifické poznatky:

- odborná terminológia vo všetkých TC,
- technika, taktika a metodika osvojovaných pohybových činností,
- pravidlá súťaženia v osvojených pohybových činnostiach a základné činnosti rozhodcu.

VŠEOBECNÁ GYMNASTIKA

KOMPETENCIA:

Žiak v tematickom celku všeobecnej gymnastiky dosahuje takú úroveň osvojovania gymnastických činností – polôh, pohybov, cvičebných tvarov, väzieb, že je schopný predviesť pohybový celok, pohybovú skladbu individuálne a skupinovo, podľa stanovených požiadaviek (pravidiel). Dosahuje tak zvýšenie úrovne pohybových schopností, osvojovanie gymnastických zručností, ktoré pomáhajú zlepšiť zdravotne orientovanú zdatnosť bežnej školskej populácie.

VÝKONOVÝ ŠTANDARD

- vedieť správne pomenovať, popísať jednotlivé cvičebné polohy, pohyby, cvičebné tvary;
- vedieť zostaviť a viesť rozcvičenie,
- vedieť prakticky ukázať gymnastické cvičenia, zvládnuť cvičebné väzby a pohybové kombinácie s ich vykonaním v zostave jednotlivca alebo skupiny,

- vedieť preukázať poznatky z organizácie, bezpečnosti, dopomoci, záchrany, uplatňovať optimálnu techniku pri vykonávaní základných gymnastických polôh, lokomočných pohyboch, cvičebných tvaroch,
- vedieť ohodnotiť techniku, estetiku a kompozíciu (obsahovú skladbu) konaného gymnastického cvičenia, postrehnúť a posúdiť chyby v predvedení, držaní tela, rozsahu pohybov, svalovom napätí, ochabnutosti tela,
- vedieť posúdiť reálne svoju individuálnu pohybovú úroveň.

OBSAHOVÝ ŠTANDARD

Vedomosti:

- zásady držania tela, správne držanie tela, chybné držanie tela,
- základné názvoslovie telesných cvičení,
- pohybové prostriedky všeobecnej gymnastiky,
- štruktúra gymnastickej jednotky - úvodná, prípravná, hlavná, záverečná časť vyučovacej hodiny,
- prípravné, imitačné cvičenie, metodický postup osvojovania a zdokonaľovania polôh, pohybov, cvičebných tvarov, väzieb,
- organizačná činnosť na vyučovacej jednotke (hodine),
- zdravotne orientovaná zdatnosť, pohybový režim, redukcia hmotnosti, obezity,
- pozitívny životný štýl.

Na základe týchto a ďalších vedomostí je možné u žiakov rozvíjať schopnosti a nadobudnúť nasledovné zručnosti :

Zručnosti a schopnosti:

- cvičenia rozvíjajúce kondičné, kondično-koordinačné, koordinačné schopnosti,
- technicky správne polohy a pohyby hlavy, trupu, nôh, paží, lokomócie, cvičenie na- a s náradím, s náčiním, tyče, aeróbne činky, expandre, netradičné), výrazová estetika rytmických a aerobikových pohybov vykonávania všeobecných gymnastických činností,
- cvičebný program na zlepšovanie stavu pohybového a oporného aparátu tela s cieľným rozvojom pohybových schopností a zručností,
- formovanie telesných proporcií, kultivovaného prejavu osobnosti žiaka.

1. Kondičná gymnastika - posilňovacie cvičenie paží, nôh, chrbtového svalstva, brušného svalstva s jednorazovým, niekoľkonásobným opakovaním, s cieľným zameraním na jednotlivé časti tela:

- o kľuky v kľaku, kľuky vo vzpore stojmo vpredu, vzadu, kľuky vo vzpore ležmo vpredu, vzadu znožmo, roznožmo,
- o výpony, poskoky, skoky odrazom obojnožne, jednonožne,
- o záklony trupu v ľahu vpredu; sed – ľah vzadu,

- o zhyby vo vise, vo vise stojmo, vise ležmo na rebrine, hrazde, kruhoch, bradlách.

Podľa cieľa rozvoja kondičných, kondično-koordinačných schopností:

- o *tonizačný program* zameraný na držanie tela v správnom napätí svalov v ľahu, kľakoch, sedoch, podporoch, postojoch bez náčinia, náradia, s náčiním (fit lopty, over baly, dynabandy, ..), náradím, na náradí,
- o *všeobecný kondičný program* s obsahom statických, dynamických cvičení,
- o *plyometrický program* zameraný na rozvoj dynamickej sily nôh,
- o *vytrvalostno-silový program*, cvičenia paží, nôh, trupu, brucha, bokov (kľuky, zhyby vo vise stojmo, prednosy v sede, vo vise, mierne záklony v ľahu, dvíhanie trupu, nôh v ľahu na boku.

2. Základná gymnastika

Akrobatické cvičenie:

- ľah vznesmo; stojka na lopatkách znožmo, s čelným, bočným roznožením; sed roznožmo, hlboký predklon; sed znožmo predklon; - kotúle vpred, kotúle vzad s rôznou východiskovou a výslednou polohou, väzby kotúľov so skokmi a obratmi,
- stojka na rukách oporou rúk na lavičku, stojka na rukách s dopomocou o rebrinu (stenu), stojka na rukách s polohou nôh bočne, čelne,
- premet bokom s dopomocou, premet bokom samostatne,
- podpor stojmo prehnute vzad (most na hlave, most vo vzpore na rukách).

Skoky a obraty:

- skoky odrazom obojnožne – znožmo, skrčmo prípäťmo, skrčmo roznožmo čelne, bočne, s obratom o 180° - 360°,
- obraty obojnožne v postojoch – prestupovaním, krížením, prísunom. Obraty jednožnožne prednožením o 180° - 360°.

Cvičenie na náradí a s náradím:

- rebriny: rúčkovanie v podpore ležmo, vo vise prednosy skrčmo, prednosy, postupovanie po rebrinách, výdrž v zhybe, odrazom z nôh zhyby,
- lavičky, nízka kladinka: chôdza vpred, vzad, bokom; beh; poskoky, skok striedavo strižný; váha predklonmo; obrat znožmo o 180° v drepe, podrepe, stojí; zoskok odrazom obojnožne – znožmo, roznožmo čelne, skrčmo prípäťmo, skrčmo prednožmo. Väzby, zostava (1 - 2 – 3 dĺžky náradia),
- preskok: opakované odrazy z mostíka pri opore (rebrina, spolu cvičiaci), nadväzné odrazy z viacerých mostíkov, letová fáza znožmo, roznožmo čelne, skrčmo prípäťmo, skrčmo roznožmo s doskokom na žinenky (medzi mostíkmi krátky beh);

odrazom z mostíka výskok do vzporu drepmo, vzporu roznožmo; skrčka, roznožka, odbočka,

- hrazda: zhyb stojmo, zhyb; vis vznesmo, vis strmhlav, vis vznesmo roznožmo bočne; výmyk; prešvihy únožmo vpred, vzad; zoskoky - prekot vpred, zákmihom doskok na podložku,
- lano: šplhanie.

Cvičenie s náčiním:

- švihadlo – preskoky na mieste, z miesta znožmo, jednonožne, skrižmo, striedavonožne. Vázby, zostava, pohybová skladba,
- tyč – priamivé cvičenia, cvičenia zvyšujúce rozsah pohyblivosti kĺbov, chrbtice, elasticitu svalov,
- plná lopta, lopta – kotúľanie, hádzanie a chytanie,
- šatka – oblúky, kruhy osmy, vlnenie, hádzanie a chytanie. Vázby, zostava, pohybová skladba, rope skipping.

Relaxačné a dychové cvičenie:

- aktívna kinetická relaxácia,
- pasívna kinetická relaxácia,
- cvičenie prehĺbenia nádychu a výdychu v stoj, vo vzpore kľačmo, v sede, drepe, predklone.

Poradové cvičenie:

- nástup, pochod, povely.

3. Rytmická gymnastika:

- cvičenie na taktovanie (tlieskanie, tamburínka), hudbu - pérovanie, pohupy, kroky, chôdza, behy, rovnováhové cvičenie, obraty, skoky s pohybmi hlavy, paží, trupu vo vysokých a nízkych polohách v 2/4, 3/4 a 4/4 takte bez náčina, s náčiním. Prísunný, poskočný, premenný (polkový) krok v 2/4 takte; prísunný, valčíkový, mazurkový v ¾ takte. Rytmické cvičenie navzájom spájať,
- pohybová skupinová skladba na 32 – 64 dôb na hudbu.

4. Kompenzačné cvičenia:

- odstraňovanie a korigovanie telesných a pohybových nedostatkov spôsobených jednostrannou sedavou činnosťou,
- cvičenia kĺbovej pohyblivosti a elasticity svalov, pasívne – sed roznožmo, predklon; ľah vznesmo; pohyby ťahom – v ľahu prednožiť skrčmo P/L nohu, chytiť za predkolenie a ťahať k trupu; aktívne – švihanie nohy v ľahu, stojí do prednoženia, unoženia, zanoženia,

- cvičenia posilňovacie zamerané lokálne na problematické časti tela.

Za pomoci týchto vedomostí, zručností a schopností v priebehu vyučovacieho procesu predpokladáme vytvorenie postojov u žiakov:

Postoje:

- mať pozitívny vzťah ku gymnastickým činnostiam, ako potreby ich celoživotného vykonávania,
- vedieť účelovo využiť voľný čas s cieľom podporiť zdravie, zdatnosť,
- pestovať pozitívne spoločenské vzťahy medzi ľuďmi všetkých vekových kategórií,
- využívať bohatý pohybový obsah gymnastických cvičení na dosiahnutie fyzickej výkonnosti, zdravotne orientovanej zdatnosti, pozitívnych psychických, emocionálnych a estetických pocitov z pohybu,
- mať vytvorený pozitívny postoj k správneho životného štýlu so snahou o sebazdokonaľovanie, práceschopnosť, húževnatosť, disciplínu,
- prijímať a dodržiavať normy a pravidlá kolektívu.

A T L E T I K A

KOMPETENCIA:

Žiak vie využívať základné atletické lokomócie pri udržiavaní a zvyšovaní svojej telesnej zdatnosti a uplatňuje získané vedomosti, zručnosti a návyky v každodennom živote.

VÝKONOVÝ ŠTANDARD

- vedieť sa orientovať v základných atletických disciplínach, charakterizovať ich a prakticky demonštrovať,
- poznať význam a vplyv základných prostriedkov kondičnej prípravy na zdravý rozvoj organizmu a využíva ich vo svojej spontánnej pohybovej aktivite,
- poznať základné pravidlá atletických disciplín a pod dohľadom pedagóga je schopný pomáhať pri organizácii a rozhodovaní atletických súťaží,
- poznať význam rozcvičenia a vie sa aktívne zapojiť do jeho vedenia,
- poznať a v živote uplatňovať zásady fair-play ako súťažiaci, rozhodca, organizátor, divák.

OBSAHOVÝ ŠTANDARD

Vedomosti:

- základná terminológia a systematika atletických disciplín,
- technika atletických disciplín,
- základné pravidlá súťaženia a rozhodovania atletických súťaží,
- organizácia súťaží (časomerač, rozhodca, zapisovateľ),
- zásady fair-play,
- bezpečnosť a úrazová zábrana,

- zásady hygieny a vplyv atletiky na zdravý vývin mládeže.

Na základe týchto a ďalších vedomostí možno u žiakov rozvíjať schopnosti a nadobudnúť nasledovné zručnosti :

Zručnosti a schopnosti:

- základy racionálnej techniky pohybových činností (atletická abeceda, nízky a polovysoký štart, švihový a šliapavý beh, šprint, vytrvalostný beh, štafetový a prekážkový beh, skok do diaľky skrčmo a kročmo, skok do výšky, hod loptičkou a granátom, vrh guľou),
- rozvoj kondičných a koordinačných schopností,
- základné (pomocné) funkcie rozhodcu a organizátora atletických súťaží,
- využitie základných atletických lokomócií pri rozvoji telesnej zdatnosti a pohybovej výkonnosti.

Za pomoci týchto vedomostí, zručností a schopností v priebehu vyučovacieho procesu predpokladáme vytvorenie nasledovných postojov u žiakov:

Postoje:

- mať trvalý pozitívny vzťah k atletickým činnostiam ako predpokladu pre ich celoživotné uplatňovanie v individuálnej pohybovej aktivite a udržiavaní zdravia,
- preukazovať pozitívny postoj k súťaženiu,
- preukazovať pozitívny vzťah k súperom,
- dodržiavať prijaté zásady v rámci skupiny,
- vedieť súperiť, kooperovať a tolerovať súperov,
- prejavovať snahu o seba zdokonaľovanie, húževnatosť, vytrvalosť, cieľavedomosť.

Z Á K L A D Y G Y M N A S T I C K Ý C H Š P O R T O V

KOMPETENCIA:

Žiak v tematickom celku „základy gymnastických športov“ dosahuje takú úroveň osvojenia činností gymnastického športu, že je schopný predviesť individuálne alebo v skupine zostavu podľa daných pravidiel.

VÝKONOVÝ ŠTANDARD

- poznať gymnastické športy, vedieť popísať disciplíny, ich cvičebný obsah, zameranie, a cieľ
- vedieť správne pomenovať cvičebné polohy, pohyby, cvičebné tvary,
- vedieť zostaviť a viesť rozcvičenie so zameraním na vybraný gymnastický šport,
- vedieť prakticky ukázať imitačné, prípravné cvičenia, základné cvičebné tvary, zaradiť a predviesť pohybové kombinácie v zostave jednotlivca alebo skupiny,
- uplatňovať optimálnu techniku pri vykonávaní gymnastických polôh, lokomočných pohyboch, cvičebných tvaroch,

- vedieť ohodnotiť techniku, estetiku a skladbu gymnastického cvičenia v disciplínach vybraného gymnastického športu,
- dokázať postrehnúť chyby v predvedení, držaní tela, rozsahu pohybu, svalovom napätí, poznať práva a povinnosti v gymnastických pretekoch,
- vedieť posúdiť reálne svoju individuálnu športovú úroveň.

OBSAHOVÝ ŠTANDARD

Vedomosti:

- význam a zmysel vykonávania gymnastických športov,
- zásady držania tela, esteticko-pohybové prostriedky gymnastických športov,
- terminológia polôh a pohybov, cvičebných tvarov,
- disciplíny a cvičebný obsah športovej gymnastiky žien, mužov; športového aerobiku, modernej gymnastiky, gymteamu,
- prípravné, imitačné cvičenie, metodický postup osvojovania a zdokonaľovania polôh, pohybov, cvičebných tvarov, väzieb, zostavy, spoločnej pohybovej skladby,
- zásady motorického učenia v gymnastických športoch, organizácia pretekov,
- zásady bezpečného správania, pomoc, záchrana pri cvičení,
- zdravotne orientovaná výkonnosť, redukcia hmotnosti, obezity,
- pozitívny životný štýl.

Na základe týchto a ďalších vedomostí je možné u žiakov rozvíjať schopnosti a nadobudnúť nasledovné zručnosti :

Zručnosti a schopnosti:

- cvičenia rozvíjajúce kondičné, kondično-koordinačné, koordinačné schopnosti,
- prípravné a imitačné cvičenia, polohy a pohyby častí tela, lokomočné pohyby, akrobacia, cvičenie na- a s náradím, s náčiním, výrazovo-estetické prostriedky gymnastických a aerobikových pohybov,
- kondičná zložka, technická zložka gymnastických športov.

1. Športová gymnastika – *prosné, hrazda, preskok, kladina - D, kruhy* – CH:

Prosné – zostava na páse (žinenkách), 1 - 2 rady.

Akrobacia:

- ľah vznesmo; stojka na lopatkách znožmo, s čelným, bočným roznožením; kotúle vpred, kotúle vzad v rôznych obmenách východiskovej, hlavnej, výslednej polohe, kotúľové väzby,
- stojka na rukách s rôznou polohou nôh, stojka na rukách – kotúľ vpred,
- premet bokom, väzby s kotúľom vpred, vzad, stojkou na rukách -kotúľ vpred,
- podpor stojmo prehnute vzad.

Skoky a obraty:

- skoky odrazom obojnožne – znožmo, skrčmo prípäťmo, skrčmo, roznožmo čelne, bočne, s obratom o 180° - 360°. Skok odrazom jednonožne s prednožením striedavonožne (nožnice), upažiť,
- obraty obojnožne v postojoch.

Rovnovážne cvičenie – váha predklonmo.

Cvičenie kĺbovej pohyblivosti a elasticity svalov – sed roznožný.

Hrazda po ramená, zostava minimálne 4 cvičebné tvary:

- výmyk, toč jazdmo vpred, toč vzad alebo vpred, prešvihy únožmo vpred, vzad, zoskok.

Preskok, koza na šírku D, na dĺžku CH, kôň na dĺžku CH:

- skrčka, roznožka, odbočka.

Nízka kladina D (do 110 cm) - zostava 2 dĺžky náradia:

- chôdza, tanečné kroky, preskok, 2 skoky, rovnovážny cvičebný tvar, obrat jednonožne o 180°, ľah vznesmo/kotúl' vpred, zoskok odrazom obojnožne s roznožením čelne, skrčmo prednožmo.

Kruhy CH

- kmihanie vo vise, vis vznesmo, vis strmhlav, zhyb vo vise.

2. Moderná gymnastika dievčatá – švihadlo, lopta, šatka:

Švihadlo – preskoky na mieste, z miesta znožmo, jednonožne, skrižmo, striedavonožne; krúženie – kruhy, osmičky; kmihanie; hádzanie a chytanie,

Lopta – kotúľanie a prevaľovanie; odrážanie; hádzanie a chytanie; vyvažovanie,

Šatka (závoj) – oblúky, kruhy osmičky, vlnovky, hádzanie a chytanie.

- Zostava, spoločná pohybová skladba s náčiním na hudbu 30 – 60 sekúnd.

Za pomoci týchto vedomostí, zručností a schopností v priebehu vyučovacieho procesu predpokladáme vytvorenie postojov u žiakov:

Postoje:

- mať vytvorený trvalý pozitívny vzťah ku gymnastickým športom, ako predpokladu pre ich celoživotný záujem,
- preukázať kladný postoj k účelnému zameraniu využitia voľného času, k udržaniu fyzického a psychického zdravia,
- preukázať pozitívny postoj k telovýchovnému a športovému procesu, s kladnou motiváciou k súťaženiu v rámci pretekov,
- mať vyformované estetické cítenie pri formovaní telesných proporcií a kultivovaného prejavu osobnosti žiaka,
- pestovať pozitívne spoločenské vzťahy medzi ľuďmi všetkých vekových kategórií,

- využívať bohatý cvičebný obsah gymnastických športov na dosiahnutie pohybovej výkonnosti, zdravotne orientovanej zdatnosti, pozitívnych psychických, emocionálnych a estetických pocitov,
- prejaviť pozitívny postoj k správneho životného štýlu so snahou o sebazdokonaľovanie, práceschopnosť, húževnatosť, disciplínu, zdravé sebavedomie,
- prijímať a dodržiavať normy a pravidlá kolektívu, zásady fair-play,
- reálne prijímať víťazstvá a prehry v športovej súťaži i v spoločenskom prostredí.

ŠPORTOVÉ HRY

KOMPETENCIA:

Žiak vo vybraných športových hrách dosahuje takú úroveň osvojenia herných činností jednotlivca, herných kombinácií a systémov, že je schopný hrať stretnutie podľa pravidiel.

VÝKONOVÝ ŠTANDARD

- vedieť správne pomenovať, popísať, prakticky ukázať, v hre (stretnutí) uplatniť techniku základných herných činností jednotlivca a využiť herné kombinácie a systémy,
- vedieť pomenovať a popísať funkcie hráčov v obrane i v útoku,
- vedieť vysvetliť základné pravidlá vybraných športových hier,
- vedieť zostaviť a prakticky viesť rozcvičenie (vlastné, aj skupinu spolužiakov) pred hrou, resp. stretnutím,
- vykonávať funkciu rozhodcu (pomocného rozhodcu), zapisovateľa, časomerača na hodinách určených na hru (stretnutie) a v záujmovej forme športových hier a viesť jednoduchý pozorovací hárok o hráčskom výkone družstva,
- vedieť posúdiť reálnu hodnotu svojho individuálneho športového výkonu a aj výkonu svojho družstva.

OBSAHOVÝ ŠTANDARD

Vedomosti:

- systematika herných činností, základná terminológia,
- technika herných činností jednotlivca,
- herné kombinácie a herné systémy,
- herný výkon v športových hrách, hodnotenie športového výkonu,
- funkcie hráčov na jednotlivých postoch,
- základné pravidlá vybraných športových hier,
- organizácia jednoduchej súťaže v športových hrách (rozhodcovia, časomerači, zapisovatelia, pozorovatelia a pod.)

- zásady fair-play.

Na základe týchto a ďalších vedomostí možno u žiakov rozvíjať schopnosti a nadobudnúť nasledovné zručnosti :

Zručnosti a schopnosti:

- kondičná príprava, základné kondičné a koordinačné schopnosti,
- popísať a prakticky ukázať správnu techniku herných činností jednotlivca:
 - basketbal** – prihrávka jednou rukou od pleca, dribling, streľba zhora z miesta, z krátkej a strednej vzdialenosti, bránenie hráča bez lopty a s loptou.
 - futbal** – prihrávka, tlmenie lopty, streľba, dribling, obsadzovanie hráča bez lopty a s loptou.
 - hádzaná** - prihrávka jednou rukou od pleca s veľkým náprahom, dribling, streľba zhora z miesta, skokom do bránkoviška, obsadzovanie útočníka bez lopty a s loptou.
 - volejbal** – odbitie horné na mieste, po pohybe, nad seba, pred seba, odbitie pod uhlom, spodné podanie, prihrávka na nahrávača pri sieti, nahrávka nad seba.

Iné vyučované športové hry,

- plniť úlohy (funkcie) súvisiace s realizáciou hry v stretnutí: hráčske funkcie, funkcie rozhodcov, jednoduché organizačné funkcie,
- efektívne plniť taktické úlohy družstva v hre (stretnutí),
- poznať a vykonávať pohybové činnosti, ktoré pôsobia na rozvoj kondičnej pripravenosti pre dané športové hry.

Za pomoci týchto vedomostí, zručností a schopností v priebehu vyučovacieho procesu predpokladáme vytvorenie postojov u žiakov:

Postoje:

- prejavovať trvalý pozitívny vzťah k športovým hrám ako predpokladu na ich celoživotné uplatňovanie v individuálnej pohybovej aktivite,
- súťažením v športových hrách preukázať pozitívny postoj k telovýchovnému procesu
- mať pozitívny vzťah k spoluhráčom i k súperovi,
- dodržiavať prijaté normy a pravidlá,
- dodržiavať zásady fair-play,
- prejavovať snahu o sebazdokonaľovanie, húževnatosť, statočnosť, vytrvalosť,
- mať zážitok z vykonávanej pohybovej činnosti,
- vedieť zvíťaziť a prijať prehru v športovom stretnutí i v živote, uznať kvality súpera.

PLÁVANIE

KOMPETENCIA:

Žiak - **plavec** – dokáže preplávať technicky správne s príslušným štartovým skokom a obrátkou 200 m jedným alebo viacerými plaveckými spôsobmi .

VÝKONOVÝ ŠTANDARD

- vedieť správne vykonať a prakticky ukázať základné plavecké pohyby zo zvoleného plaveckého spôsobu v plaveckom bazéne, plaveckej učebni,
- vedieť pomenovať a popísať základné obrátky pri zvolenom plaveckom spôsobe,
- vedieť vysvetliť základné pravidlá plaveckých pretekov,
- vedieť správne používať plavecké okuliare a nadľahčovacie pomôcky.
- Preplávať technicky správne s príslušným štartovým skokom a obrátkou :
 - a) minimálna úroveň : 50 m** jedným plaveckým spôsobom
 - b) pokročilá úroveň : 200 m** jedným alebo viacerými plaveckými spôsobmi.

OBSAHOVÝ ŠTANDARD

Vedomosti:

- základné poznatky o TC,
- základné hygienické pravidlá, otužovanie, disciplína,
- technika plaveckých spôsobov ,
- bezpečnosť, úrazová zábrana, uvedomelá pomoc v núdzi,
- zdravotný význam plávania,
- plávanie v životnom štýle súčasného človeka,
- vedenie rozcvičenia na suchu pred zahájením plávania ,
- základná terminológia, názvy plaveckých spôsobov,
- plavecký výstroj , príprava a starostlivosť o výstroj, bezpečnosť pri plávaní a pohybe v bazénových a vedľajších priestoroch,
- základné pravidlá žiackych plaveckých pretekov.

Zručnosti a schopnosti:

Obsah základného plaveckého nácviku :

1. Hry vo vode. Nácvik hrúbika, lovenie predmetov.
2. Nácvik a zdokonaľovanie splývania s dýchaním
3. Nácvik práce dolných končatín pri plaveckých spôsoboch K, P, Z
4. Zdokonaľovanie práce dolných končatín K, Z,P+ dýchanie do vody
5. Individuálne odstraňovanie chýb
6. Nácvik práce paží K, Z, P
7. Zdokonaľovanie práce paží P, K, Z v súhre s dýchaním do vody
8. Nácvik súhry zvoleného plaveckého spôsobu K, Z alebo P
9. Zdokonaľovanie súhry: K, Z, P

10. Štafetové súťaže . Dopomoc unavenému plavcovi.

Obsah zdokonaľovacieho plaveckom výcviku :

1. Kraulové a znakové dolné končatiny (DK) s dosku + dýchanie, (resp. prsia)
2. Kraulové a znakové paže s doskou medzi (DK) + dýchanie (resp. prsia/)
3. Súhra (PS) kraul, znak, prsia + dýchanie Odstraňovanie nedostatkov
4. Lovenie predmetov so skokom
5. Štafetové súťaže
6. Zdokonaľovanie súhry. Plávanie K, Z, P/50m vzdial./
7. Plavecké obrátky
8. Plávanie pod vodou
9. Dopomoc vo dvojici
10. Štartový skok

Za pomoci týchto vedomostí, zručností a schopností v priebehu vyučovacieho procesu predpokladáme vytvorenie postojov u žiakov:

Postoje:

- emotívnosťou vodného prostredia získať trvalý pozitívny vzťah k plávaniu v bazéne a aj v prírode (pod dozorom).
- mať trvalý vzťah k plaveckým a iným vodným športom
- v pravidelnej pohybovo-rekreačnej činnosti využívať plávanie,
- mať pozitívny vzťah k ostatným účastníkom vykonávajúcim plavecké aktivity

SEZÓNNE ČINNOSTI

KOMPETENCIA:

Žiak vo vybraných sezónnych činnostiach dosahuje primeranú úroveň osvojenia jednotlivých techník zjazdového a bežeckého lyžovania.

VÝKONOVÝ ŠTANDARD

- vedieť správne vykonať a prakticky ukázať základné pohyby na lyžiach s prispôbením sa rôznym terénym nerovnostiam resp. prekážkam pri jazde,
- vedieť pomenovať a popísať základné techniky jednotlivých jázd, oblúkov, brzdení a pod.,
- vedieť vysvetliť základné pravidlá vybraných sezónnych činností,
- vedieť správne vykonať základné bezpečnostné techniky – pády, pri vykonávaní sezónnych činností,
- zostaviť a prakticky viesť rozcvičenie (vlastné, aj skupiny cvičencov) pred začiatkom jednotlivých sezónnych aktivít,

- vedieť správne prispôbiť výstroj a výzbroj potrebný pre vykonávanie jednotlivých sezónnych činností.
- plniť úlohy (funkcie) súvisiace s pretekmi v jednotlivých sezónnych činnostiach – funkcia rozhodcu, organizátora a pod.

OBSAHOVÝ ŠTANDARD

Vedomosti :

- techniky jednotlivých pohybových činností z oblasti sezónnych činností,
- výstroj a výzbroj, príprava a údržba výstroja a výzbroja,
- organizácia základná terminológia, názvy pohybových zručností
- práce a bezpečnosť pri vykonávaní sezónnych činností,
- základné pravidlá vybraných sezónnych činností,
- organizácia jednoduchých pretekov v sezónnych činnostiach.

Na základe týchto a ďalších vedomostí možno u žiakov rozvíjať schopnosti a nadobudnúť nasledovné zručnosti:

Zručnosti a schopnosti:

- Kondičná príprava, základné kondičné , koordinačné a pohybové schopnosti,
 - popísať a prakticky ukázať správnu techniku sezónnych činností:
1. **Zjazdové lyžovanie** – postoje a pohyby na lyžiach, obraty, chôdze, výstupy, pády a vstávanie, základný zjazdový postoj, zjazd šikmo svahom, brzdenie, oblúky v pluhu, prívrat spodnou lyžou, prívrat hornou lyžou, nadväzované oblúky a jazda cez terénne nerovnosti.
 2. **Bežecké lyžovanie** – chôdza, základný, striedavý beh, beh s odpichom súpažne, korčuľovanie, výstupy, obraty, brzdenie, odšliapávanie.

Za pomoci týchto vedomostí, zručností a schopností v priebehu vyučovacieho procesu predpokladáme vytvorenie postojov u žiakov:

Postoje:

- emotívnosťou jednotlivých sezónnych činností získať trvalý pozitívny vzťah k sezónnym činnostiam a pobytu v prírode resp. k zimnej prírode,
- mať trvalý vzťah k týmto sezónnym činnostiam
- vykonávať pravidelnú pohybovo-rekreačnú činnosť s využitím sezónnych činností,
- formovať morálno-vôľové vlastnosti s cieľom zoznamovať sa s prírodou,
- prejavovať snahu o sebazdokonaľovanie, húževnatosť, statočnosť a vytrvalosť,
- pestovať pozitívny vzťah k ostatným účastníkom vykonávajúcim sezónne činnosti.

3. Cvičenia v prírode

KOMPETENCIA:

Žiak dosahuje takú roveň nadobudnutých vedomostí a zručností, ktoré mu umožnia

aktívne a bezpečne sa pohybovať a táboriť vo voľnej prírode a zároveň vytvoria predpoklady pre uplatnenie tejto aktivity v jeho ďalšom živote.

V Ý K O N O V Ý Š T A N D A R D

- vedieť sa orientovať v prírode podľa turistických značiek, mapy, buzoly, ale aj prírodných úkazov,
- absolvovať súvislý presun v teréne presunovým prostriedkom podľa výberu,
- vedieť opísať a vysvetliť základné pravidlá správania sa v prírodnom prostredí smerujúce k jeho ochrane,
- poznať historické a kultúrne pamiatky v okolí svojho bydliska a regiónu,
- vedieť poskytnúť adekvátnu prvú pomoc,
- vedieť organizovať pohybové hry v prírode,
- poznať pravidlá cestnej premávky pre chodcov a cyklistov.

OBSAHOVÝ Š T A N D A R D

Vedomos

ti :

- základy odbornej turistickej terminológie,
- základy pre výber, prípravu a likvidáciu táboriska,
- základné vedomosti o ochrane a tvorbe životného prostredia,
- základy úrazovej zábrany a bezpečnosti,
- základy odbornotechnických vedomostí a zručností z turistiky
- základy pravidiel cestnej premávky pre chodcov a cyklistov – ovláda dopravné značky.

Zručnosti a schopnosti:

- presun mierne členitým terénom s prekonávaním terénnych prekážok,
- cvičenia rovnováhy na prírodných prekážkach,
- nosenie prírodných predmetov jednotlivito, v dvojiciach a iných skupinách (klady, kamene, brvná a pod.)
- orientácia na stanovisku podľa buzoly, určovanie azimutu,
- orientácia podľa mapy, určovanie a výber vybraných smerov presunu,
- výber, prípravu a likvidáciu ohniska,
- základné pravidlá ochrany životného prostredia, kultúrnych a historických pamiatok,
- praktické poskytnutie prvej pomoci (umelé dýchanie, masáž srdca, protišokové opatrenia, stabilizovaná poloha, ošetrenie povrchového poranenia, zlomenín, omrzlín, popálenín),
- jazda na bicykli, zmeny smeru a rýchlosti jazdy, otáčanie, predchádzanie jazdu zručnosti.

Za pomoci týchto vedomostí, zručností a schopností v priebehu vyučovacieho procesu

predpokladáme vytvorenie postojov u žiakov:

Postoje:

- zapájať sa do aktivít súvisiacich s pobytovými a turistickými činnosťami v prírode, ako predpokladu na ich celoživotné uplatňovanie v individuálnej pohybovej aktivite,
- dodržiavať prijaté normy a pravidlá nevyhnutné pre presun a pobyt vo voľnej prírode,
- prejavovať snahu o seba zdokonaľovanie, húževnatosť, statočnosť a vytrvalosť,
- mať pozitívny zážitok z vykonávanej pohybovej aktivít.

5. Proces

Predpokladom pre úspešné splnenie cieľov telesnej a športovej výchovy na 2. stupni základnej školy je:

- dokonalé poznanie žiakov, kladenie požiadaviek primerane k ich telesným a pohybovým predpokladom;
- účelné plánovanie a rozvrhnutie učiva v konkrétnych podmienkach školy (triedy);
- uplatňovanie účelnej organizácie práce, bezpečnosti práce pri výcviku a zásad hygieny;
- všestranné a sústavné využívanie pomôcok a materiálneho vybavenia;
- primerané opakovanie a objektívne hodnotenie žiakov;
- systematické vedenie evidencie postupov a výsledkov práce;
- premyslené spojenie výchovno-vzdelávacieho procesu v telesnej výchove s ďalšími formami pohybovej aktivity a s celým procesom výchovno-vzdelávacej práce v škole i mimo školy a úzku spoluprácu s ostatnými výchovnými činiteľmi.

Na spoznávanie žiakov sa využíva priebežné a systematické sledovanie žiakov na hodinách telesnej a športovej výchovy i mimo nich, štúdium záznamov triedneho učiteľa a školského lekára a konzultácie s ostatnými pedagogickými pracovníkmi, rodičmi a ďalšími výchovnými činiteľmi na škole i mimo nej.

Vyučovacích hodín telesnej výchovy sa zúčastňujú všetci žiaci zaradení do I. a II. zdravotnej skupiny. Pre žiakov zdravotne oslabených je potrebné vytvárať podmienky na samostatné povinné vyučovacie hodiny zdravotnej telesnej výchovy. Obsah vyučovania sa realizuje podľa samostatných učebných osnov. V prípade, že oddelenie zdravotnej telesnej výchovy nie je vytvorené, žiaka ponecháme na vyučovacích hodinách telesnej výchovy s intaktnými žiakmi a realizujeme integrované vyučovanie. Zásady integrácie na hodinách telesnej výchovy sú uvedené v učebných osnovách zdravotnej telesnej výchovy: Učebné osnovy pre zdravotnej telesnej výchovy I. a II. stupeň základnej školy (ISCED 1,2):

schválené: 9.5.2003, č.526/2003-41, platné od 1.9.2003.

5.1 Metodicko-organizačné pokyny na vyučovanie tematických celkov

Základný tematický celok

Poznatky z telesnej kultúry sú v učebných osnovách zaradené ako samostatný TC (všeobecné poznatky) a aj v každom tematickom celku (špecifické poznatky). Nie sú obsahom samostatných teoretických vyučovacích hodín, ale sú zakomponované podľa aktuálnosti do jednotlivých vyučovacích hodín.

Všeobecná gymnastika tvorí pohybový základ pre každú vyučovaciu hodinu. Všetky jej súčasti sa vyučujú priebežne.

Atletika sa do vyučovania zaraďuje v odporúčanom časovom rozvrhu s možnosťou členiť učivo do dvoch TC v jeseni a na jar. Na jej vyučovanie treba využívať predovšetkým vonkajšie a prírodné prostredie.

Základy gymnastických športov (športová gymnastika a moderná gymnastika) sa vyučujú vo všetkých ročníkoch. Modernú gymnastiku sa odporúča vyučovať iba v skupinách dievčat. Ďalšie druhy gymnastických športov (športový aerobik, gymteamy) je možné vyučovať v rámci výberového tematického celku.

Športové hry - basketbal, futbal, hádzaná, volejbal.

Športové hry odporúčame vyučovať tak, aby sa žiaci v priebehu základnej školy zoznámili so všetkými uvedenými športovými hrami. Hodiny telesnej výchovy sa v TC Športové hry rozdeľujú na *nácvičné, opakovacie a zdokonaľovacie* a na hodiny určené na zápasy. V školách, ktoré nemajú potrebné materiálne podmienky na výučbu hier, možno počty hodín určené na nácvik a zdokonaľovanie herných systémov využiť na nácvik herných činností jednotlivca a kombinácií. Na hodinách určených na zápasy učiteľ vhodne zaradí súťaže a zápasy v prípravných hrách a zápasy podľa pravidiel zvolenej športovej hry (resp. upravených pravidiel), pričom nehrajúci žiaci sa učia plniť funkciu rozhodcu, zapisovateľa a pod.

Plávanie odporúčame organizovať priebežne v ucelenom 10-hodinovom celku. Školy, ktoré nemajú podmienky na priebežnú výučbu plávania, organizujú ju v 5 - 7-dňových kurzoch s minimálne 10-hodinovým výcvikom.

Tematický celok – podľa podmienok má rozsah 10 vyučovacích hodín

Na začiatku a na konci tematického celku sa overuje plavecká výkonnosť.

Vo vstupnom teste sa zisťuje plavecká zručnosť žiakov v osvojenom plaveckom spôsobe, prípadne v druhom plaveckom spôsobe.

Vyučovaný plavecký spôsob odporúčame zvoliť podľa lepšej úrovne práce dolných končatín v splývavej polohe (prsia, kraul).

Počas celého výcviku je potrebné klásť dôraz na dýchanie.

Na každej vyučovacej hodine je potrebné venovať pozornosť nácviku i zdokonaľovaniu plaveckých spôsobov.

Do každej vyučovacej hodiny je potrebné zaradiť krátke teoretické vstupy učiteľa, ktorých obsahom sú poznatky o vyučovanej problematike doplnené o poznatky o bezpečnosti a zdravotnom vplyve plávania.

Hodnotenie v sa vykoná na základe porovnania vstupných a výsledných testov plaveckých zručností.

Do sezónnych činností je zaradené zjazdové a bežecké lyžovanie a cvičenia v prírode, ktoré je súčasťou základného učiva v predmete telesná a športová výchova na základných školách. Uskutočňuje sa formou lyžiarskeho výcviku na zjazdových alebo bežeckých lyžiach. Lyžiarsky výcvik žiakov sa organizuje ako lyžiarsky výcvik s dennou dochádzkou alebo formou lyžiarskeho zájazdu.

Lyžovanie sa na školách, ktoré nemajú vhodné terénne a klimatické podmienky na lyžiarsky výcvik v mieste alebo v najbližšom okolí, organizuje formou 5 - 7-denných lyžiarskych kurzov (zájazdov) podľa samostatných smerníc. Žiaci, ktorí nemajú potrebné vybavenie na zjazdové lyžovanie, môžu výcvik absolvovať na bežeckých lyžiach, pričom škola vytvorí na to príslušné organizačné a metodické podmienky.

Obsahom sa lyžiarsky výcvik zameriava na zvládnutie základných pohybových štruktúr a špeciálnych pohybových zručností v zodpovedajúcich terénnych a snehových podmienkach, na rozvoj základných pohybových schopností, na osvojovanie určených poznatkov.

Zvládnutie obsahu učiva napomáha celkovému telesnému rozvoju a zvyšovaniu všeobecnej pohybovej výkonnosti žiakov, napomáha osvojovaniu nových poznatkov a je veľmi účinným prostriedkom na výchovné pôsobenie. Výraznými činiteľmi pri lyžiarskom výcviku sú aj špecifické prostriedky, najmä zimné prostredie a premenlivosť prírodného prostredia.

Cvičenia v prírode sa organizujú v rozsahu štyroch hodín v 5. a 6. ročníku a v rozsahu päť hodín v 7. a 9. ročníku. Pri činnosti mimo areál školy je potrebné zabezpečiť predpísny počet učiteľov. Podľa miestnych podmienok sa využívajú areály zdravia. Pri presunoch na miesta cvičenia na bicykloch a pri jazde na bicykloch v podmienkach cestnej premávky v rámci cvičenia sa odporúča spolupracovať s miestnym orgánom Policajného zboru. Za cvičenia v prírode sa nepovažujú výlety s prevažne kultúrnou poznávacou činnosťou, ani osobitnou smernicou určené celoškolské cvičenia zamerané na precvičovanie učiva "Ochrana života a zdravia".

Všeobecnú pohybovú výkonnosť a telesný rozvoj odporúčame kontrolovať a hodnotiť v závere každého školského roka, okrem 5. ročníka, kedy sa koná aj na jeho začiatku ako vstupná kontrola a hodnotenie.

Testovanie všeobecnej pohybovej výkonnosti slúži aj na posúdenie jej aktuálneho stavu v priebehu štúdia na 2. stupni základnej školy.

Termíny kontroly a hodnotenia všeobecnej pohybovej výkonnosti:

1. 5. ročník ZŠ - začiatok školského roku (vstupné testovanie)
2. 5. ročník ZŠ - koniec školského roka
3. 6. ročník ZŠ - koniec školského roka
4. 7. ročník ZŠ - koniec školského roka
5. 8. ročník ZŠ - koniec školského roka
6. 9. ročník ZŠ - koniec školského roka, výstupný test

Hodnotenie vykonajte pomocou tabuliek modifikovaných podľa MORAVCA et al. (1996, 1990), kde nájdete aj popis testov:

T E S T Y CHLAPCI DIEVČATÁ	Chlapci			Dievčatá		
	A	B	C	A	B	C
1. Clnkový beh 10 x 5 m (s)	26	21	16	28	23	18
2. Skok do diaľky z miesta (cm)	135	185	235	110	150	190
3. Lah – sed (počet za 30 sekúnd)	28	39	50	20	31	40
4.a) Beh za 12 minút (m)	1580	2210	2840	1310	1830	2350
4.b) Clnkový vytrvalostný beh (počet 20 m úsekov) - test je alternatívou testu behu za 12 minút	44	61	78	24	33	42
5. Výdrž v zhybe (sekúnd)	22	30	38	9	13	17

Legenda: A = minimálny základný štandard

B = priemerný štandard

C = nadpriemerný štandard

Výberový tematický celok

Do výberového tematického celku je možné zaradiť pohybové činnosti, na ktoré má škola podmienky, o ktoré majú žiaci záujem a pri ich vyučovaní sú dodržané bezpečnostné predpisy. Pri zaradení netradičnej pohybovej aktivity do vyučovania telesnej výchovy sa vyžaduje od vyučujúceho kvalifikácia pre príslušnú pohybovú aktivitu získaná v rámci pregraduálneho štúdia, v metodicko-pedagogickom centre alebo najnižšia trénerská alebo cvičiteľská trieda.

Netradičné pohybové aktivity, menej známe pohybové a športové hry Medzi takéto aktivity môžeme o.i. zaradiť menej známe športové hry ako bejzbal, ringo, lakros, softbal, bedminton, florbal a pohybové aktivity ako korčuľovanie in-line, snowbord.

Korčuľovanie sa organizuje na umelej alebo prírodnej ľadovej ploche, nie na zamrznutej voľnej vodnej ploche.

Cvičenia v posilňovni

Jednou z výberových pohybových aktivít je rozvoj silových pohybových schopností v posilňovni. Pretože najpriaznivejšie podmienky na začatie systematického posilňovania v ontogenéze vývoja jedinca je obdobie rastovej akcelerácie (13 - 15 rokov), odporúčame na školách, ktoré majú vybudovanú posilňovňu, počnúc 7. ročníkom zaradiť do ročného

rozvrhu učiva aj TC v posilňovni (pre chlapcov a dievčatá). Pri rozvoji silových schopností prihliadať na telesný rozvoj a pohlavné osobitosti žiakov.

Podmienkou pre zaradenie ľadového hokeja je umelá alebo prírodná ľadová plocha (nie zamrznutá voľná plocha) a použitie týchto ochranných prostriedkov: prilby, pevných rukavíc, chráničov predkolenia na futbal a chráničov lakťov.

Ochrana života a zdravia (ISCED 2) prierezové učivo

1. Charakteristika učiva

Povinné učivo „Ochrana života a zdravia“ (OŽZ) sa v základných školách realizuje prostredníctvom vyučovacích predmetov štátneho vzdelávacieho programu a obsahom samostatných organizačných foriem vyučovania – didaktických hier a účelových cvičení. Aplikuje sa v ňom učivo, ktoré bolo v minulosti súčasťou ochrany človeka a prírody (OČP). Z jeho obsahu bola vyčlenená ochrana prírody a dopravná výchova do iných vzdelávacích oblastí štátneho vzdelávacieho programu. Ochrana človeka a jeho zdravia integruje postoje, vedomosti a zručnosti žiakov zamerané na ochranu života a zdravia v mimoriadnych situáciách, tiež pri pobyte a pohybe v prírode, ktoré môžu vzniknúť vplyvom nepredvídaných skutočností ohrozujúcich človeka a jeho okolie.

2. Ciele učiva

Povinné učivo, ktoré nie je samostatným predmetom je súčasťou výchovy a vzdelávania žiakov základných škôl. Poskytuje žiakom potrebné teoretické vedomosti, praktické poznatky a formuje ich vzťah k problematike ochrany svojho zdravia a života, tiež zdravia a života iných ľudí.

Formatívna a informatívna zložka učiva sa prezentuje činnosťou žiakov:

- morálnou, ktorá tvorí základ ich vlasteneckého a národného cítenia;
- odbornou, ktorá im umožňuje osvojenie vedomostí a zručností v sebaochrane a poskytovaní pomoci iným v prípade ohrozenia zdravia a života;
- psychologickou, ktorá pôsobí na proces adaptácie v požiadavkách záťažových situácií;
- fyzickou, pre ktorú je charakteristická tvorba predpokladov na dosiahnutie vyššej telesnej zdatnosti a celkovej odolnosti organizmu na fyzickú a psychickú záťaž náročných životných situácií;

Kompetencie preberaného učiva zahŕňajú individuálne, medziľudské aspekty a pokrývajú formy správania, ktoré jednotlivec využíva na efektívnu a konštruktívnu účasť na spoločenskom živote v prípadoch riešenia konfliktov. Základné zručnosti v rámci tejto kompetencie zahŕňajú schopnosť účelne komunikovať v rozličných prostrediach a situáciách ohrozujúcich život a zdravie človeka. Tieto spoločenské a občianske kompetencie by mali ovplyvniť schopnosť žiakov zvládať stres a frustráciu, komunikáciu s inými ľuďmi a solidaritu pri riešení problémov širšej komunity ľudí.

Možno predpokladať, že rozvíjaním týchto vlastností sa utvárajú požadované schopnosti potrebné pre občana v oblasti ochrany života a zdravia (OŽZ) a to nielen v aktuálnom čase počas vzdelávania v škole, ale aj v úlohe perspektívnej v dospelosti v rôznych zamestnaniach.

Absolvovaním učiva získavajú žiaci nevyhnutné vedomosti, zručnosti a návyky potrebné na prežitie pri vzniku mimoriadnej udalosti a v čase vyhlásenia mimoriadnej situácie. Učivo obsahuje opatrenia a popis činností pri záchrane života, zdravia a majetku obyvateľov pri odstraňovaní následkov mimoriadnych udalostí. Svojou humánnou podstatou má pre žiakov mimoriadny význam. Sebaochrana a vzájomná pomoc vychádza z práva každého občana byť včas varovaný pred hroziacim nebezpečenstvom varovnými signálmi, zabezpečený individuálnymi ochrannými prostriedkami , evakuáciou a ukrytím. Mimoriadna udalosť môže vzniknúť v rôznych častiach štátu kedykoľvek. Občania nemôžu očakávať okamžité poskytnutie pomoci. Z toho dôvodu musia byť schopní v rámci svojich možností chrániť svoje zdravie a poskytnúť pomoc iným osobám.

Cieľom spoločnosti je pripraviť každého jedinca na život v prostredí , v ktorom sa nachádza. Nevyhnutným predpokladom k tomu je aj poznávanie prírodného prostredia. Prioritne je učivo obsahom orientované na zvládnutie situácií vzniknutých vplyvom priemyselných a ekologických havárií, dopravnými nehodami, živelnými pohromami a prírodnými katastrofami. Zároveň napomáha zvládnuť nevhodné podmienky v situáciách vzniknutých pôsobením cudzej moci, terorizmu voči občanom nášho štátu.

V obsahu učiva je viac tém, ktoré sa odvíjajú zo základov takých oblastí, ktoré môžu prispieť k rozvoju vedomostí, zručností a návykov pre ochranu človeka a spoločnosti. Pre dosiahnutie cieľov využíva OŽZ daný tematický obsah, vhodné organizačné formy, metódy a prostriedky prispôbené daným podmienkam. Opakovanie určitých zhodných prvkov a príbuznosti tém treba chápať z hľadiska cieľov v ročníku (vidieť, poznať, ovládať, získať poznatok a zručnosť).

Na záver deväť ročného štúdia na základnej škole by mali žiaci teoreticky a prakticky ovládať vybrané úlohy:

- z tematiky riešenia mimoriadnych situácií – civilná ochrana;
- zo zdravotnej prípravy vedieť poskytnúť predlekársku prvú pomoc;
- vedieť zvládnuť základné činnosti pri pohybe a pobyte v prírode ;
- vzhľadom na vek a pohlavie optimálne zvyšovať psychickú, fyzickú pripravenosť a odolnosť pre prípad vzniku predpokladaných mimoriadnych situácií.

3. Obsah a realizácia učiva

Odbornú zložku učiva napĺňajú tematické celky s uvedeným obsahom :

- riešenie mimoriadnych situácií- civilná ochrana
- zdravotná príprava
- pohyb a pobyt v prírode

Na realizáciu učiva OŽZ sa využívajú viaceré organizačné formy :

Účelové cvičenia (ÚC) v 5.-9. ročníku realizujeme v prírode 2 krát v roku po 5 hodín s pravidla na jeseň a jar. Pred realizáciou ÚC vykonáme deň prípravy z teoretickej časti učiva v rozsahu 3-5 hodín podľa náročnosti obsahu a organizácii plánovaného ÚC. Učivo turistiky realizované v rámci telesnej výchovy formou cvičení v prírode nezamieňame s ÚC.

Účelové cvičenia možno vykonať po ročníkoch - triedach. Na komplexnejšie zabezpečenie uplatňovania učiva je možné využívať ďalšie vzdelávacie a organizačné činnosti školy :

- vhodné témy z obsahu niektorých vyučovacích predmetov – medzi predmetové vzťahy,
- úlohy objektivej ochrany školy,
- rešpektovanie vnútorného poriadku školy,
- požiarne a poplachové smernice,
- zabezpečenie úrazovej zábrany a predlekárskej prvej pomoci,

- cvičenia v prírode v rámci TV,
- príprava učiteľov na proces v ÚC.

Špeciálne školy si upravujú obsah jednotlivých tém, a metodické postupy vo výučbe OŽŽ podľa schopností žiakov a priestorových podmienok.

3.2. Obsah učiva pre nižšie sekundárne vzdelávanie

V tejto časti je uvedený obsah učiva pre teoretickú – praktickú prípravu a účelové cvičenia v jednotlivých ročníkoch druhého stupňa základných škôl. Postup vyučovania zvolia vyučujúci podľa možností školy a vyspelosti žiakov s využitím metodických odporúčaní metodických oddelení. Osobitnú pozornosť treba venovať výstupným vedomostiam a zručnostiam žiakov deviateho ročníka.

V. 3.2.1. Obsahové zameranie v piatom ročníku

a) Riešenie mimoriadnych situácií – civilná ochrana

- varovné signály CO – činnosť na varovný signál „Všeobecné ohrozenie“; „Ohrozenie vodou“, „Koniec ohrozenia“;
- ochranná poloha ochranných prostriedkov (DM-1, CM3-/3h);
- ukážka prechodu priestoru kontaminovaného nebezpečnými látkami;
- kolektívna ochrana, evakuácia – vyhlasovanie evakuácie, evakuačné zariadenia; spôsoby vykonávania evakuácie, evakuačná batožina;
- kolektívna ochrana – ukrytie a ochrana v budovách pri mimoriadnej udalosti;

b) Zdravotná príprava

- imobilizácia horných a dolných končatín pomocou štandardných dláh;
- znehybnenie poranených končatín improvizovanými prostriedkami;
- uloženie postihnutého do stabilizovanej polohy – privolanie lekára;
- ošetrovanie a znehybnenie zlomenín dolných končatín;
- spôsoby odsunu poraneného – podľa druhu a závažnosti poranenia;

c) Pohyb pobyt v prírode

- zásady orientácie v prírode podľa prírodných úkazov, kompasu, buzoly, mapy,
- odhad vzdialeností do 300 m a výšky 10 m;
- pochod na neznáme miesto s riešením úloh na určovanie vlastného stanovišťa podľa mapy;
- správne zakladanie ohňa;

3.2.2 Obsahové zameranie v šiestom ročníku

a) Riešenie mimoriadnych situácií – civilná ochrana

- charakteristika nebezpečných látok ohrozujúcich školu a jej okolie;
- vyhlásenie varovných signálov CO – činnosť v domácnostiach, činnosť žiaka a triedy po ich vyhlásení;
- lokalizácia a likvidácia požiaru ručnými hasiacimi prostriedkami;
- vyrozumievanie a privolanie požiarnikov – údaje;
- dekontaminácia – hygienická očista a čiastočná špeciálna očista materiálu;
- evakuácia z ohrozeného priestoru;
- pravidlá správania sa obyvateľstva pri ohrození a pri vzniku mimoriadnej udalosti;

b) Zdravotná príprava

- zložitejšie obväzovanie obväzmi horných a dolných končatín, trupu a brucha – obväzová technika;
- prakové obväzy brady nosa;
- šatkové obväzy hlava, ruky, nohy;
- náplastové obväzovanie poranení na horných a dolných končatinách;
- ošetrovanie poranených kĺbov a kostí horných a dolných končatín- vyvrtnutie; vyklíbenie, zlomeniny;

c) Pohyb a pobyt v prírode

- mierky máp a náčrtov, meranie vzdialeností na mape a v teréne;
- pomer výšky a šírky s nárastom vzdialenosti;
- zhotovenie jednoduchej pomôcky na odhad výšky a šírky;
- zemepisný azimut;
- určenie vlastného stanovišťa podľa mapy;
- určenie svetových strán podľa nůdzových orientačných prostriedkov;
- prenášanie azimutu z mapy do terénu a z terénu do mapy;
- preventívna ochrana pred bleskom;

3.2.3. Obsahové zameranie v siedmom ročníku

a) Riešenie mimoriadnych situácií – civilná ochrana

- činnosť na varovné signály CO,
- ukladanie a skladovanie ochrannej masky (DM-1, CM-3-3/h);
- kolektívna ochrana, evakuácia obyvateľstva, obsah evakuačnej batožiny;
- ochranné stavby, pravidlá správania sa v úkrytoch, činnosť po opustení úkrytov;
- dezinfekcia, dezinsekcia, deratizácia, dekontaminácia;
- postup pri vzniku požiaru v osobnom automobile;
- zbrane hromadného ničenia - ničivé účinky, škodlivé pôsobenie na organizmus a ochrana pred nimi;
- ochrana potravín a vody pred škodlivinami a zamorením;

b) Zdravotná príprava

- poskytnutie prvej pomoci s pomocou lekárničky v osobnom automobile;
- prvá pomoc pri otrave plynom, chemikáliami;
- prvá pomoc pri šoku, protišokové opatrenia;
- vytiahnutie poraneného z rokliny;
- znehybnenie pri poranení panvy, krčnej chrbtice, hrudníka;
- ošetrovanie a znehybnenie otvorenej zlomeniny;
- umelé dýchanie z pľúc do pľúc (ústami, nosom), masáž srdca;
- zastavenie tepnového, žilového a vlásoknicového krvácania;

c) Pohyb a pobyt v prírode

- príprava pochodu, zhotovenie harmonogramu a náčrtu pochodu;
- výber a úprava plochy pre stanovanie, stavanie turistického stanu;
- meranie rýchlosti, šírky a hĺbky vodného toku;
- prekonávanie vodnej prekážky;
- správanie sa pri prietrži mračien a príváloch vody;
- značenie mostov a prechodov cez vodné toky;

3.2.4. Obsahové zameranie v ôsmom ročníku

a) Riešenie mimoriadnych situácií – civilná ochrana

- jadrové zbrane a ich ničivé účinky;
- ochrana pre svetelným žiarením;
- ochrana pred tlakovou vlnou (tlakovým nárazom);
- ochrana pred prenikavou radiáciou a rádioaktívnou kontamináciou;
- hygienická očista a čiastočná špeciálna očista materiálu,;
- lokalizácia a likvidácia požiaru s jedovatými splodinami horenia;
- nebezpečné látky v okolí školy – zásady ochrany pri ich úniku, evakuácia z ohrozeného územia;
- kolektívna ochrana – druhy úkrytov, pravidiel správania sa v úkrytoch;
- odstraňovanie nebezpečných látok z povrchu terénu, budov a materiálu;

b) Zdravotná príprava

- hromadné nešťastia, triedenie chorých a ranených;
- postup pri poskytovaní prvej pomoci v mieste hromadného nešťastia;
- praktické riešenie prvej pomoci topiacej sa osobe;
- technická a zdravotná pomoc pri poranení elektrickým prúdom;
- prvá pomoc pri popáleninách;
- poskytnutie zdravotníckej pomoci pri strate vedomia;
- poskytnutie prvej pomoci pri úpaloch;
- sterilizácia prostriedkov;
- nebezpečenstvo pohlavných chorôb, zásady prevencie;
- alkoholizmus, drogy, toxikománia – škodlivé účinky, prevencia;

c) Pohyb a pobyt v prírode

- pochod podľa pripravených azimutov, tabuľka pochodu;
- vybavenie zdravotníckym materiálom pri individuálnej turistike(pešo, bicyklom);
- značkovanie turistických ciest a chodníkov;
- príprava jednoduchkej teplej stravy s použitím ohňa, zásady bezpečnosti;
- odstraňovanie devastáčnych následkov spôsobených ľuďmi v prírode;

3.2.5. Obsahové zameranie v deviatom ročníku

a) Riešenie mimoriadnych situácií – civilná ochrana

- úlohy CO vyplývajúce zo Ženevských dohovorov a dodatkových protokolov;
- civilná ochrana v Slovenskej republike, jej miesto úlohy a poslanie;
- analýza územia obce, mesta, okresu;
- organizovanie jednotiek civilnej ochrany – štáby a odborné jednotky;
- varovné signály CO – činnosť po ich vyhlásení;
- činnosť pri záchrane ľudí zo závalov a poškodených krytov;
- jódomá profilaxia (v okolí AE);

b) Zdravotná príprava

- preverenie vedomostí a prehĺbenie návykov a zručností z poskytovania prvej pomoci pri rôznych poraneniach, zlomeninách, obväzovanie, znehybňovanie častí tela;
- darcovstvo krvi a transplantácie orgánov ľudského tela;
- správanie sa pri náleze zraneného mimo obývaného priestoru;
- prevencia proti kliešťovej encefalitíde;

c) Pohyb a pobyt v prírode

- základný turistický výstroj;
- absolvovanie trasy primeranej veku;

- povinnosti turistov pri ochrane životného prostredia;

**Výstupné vzdelávacie štandardy
s exemplifikačnými úlohami povinného učiva ochrany života a zdravia pre nižšie
sekundárne vzdelávanie základných škôl**

Tematický celok: Riešenie mimoriadnych udalostí – civilná ochrana

Obsahový štandard:

Činnosť po varovaní varovnými signálmi. Používanie prostriedkov individuálnej ochrany. Základné zručnosti pri použití ochrannej masky. Kompletizovanie ochrannej masky, pochodová, pohotovostná a ochranná poloha. Čiastočná hygienická očista osôb a čiastočná dezaktivácia potravín, vody a materiálu. Ochrana pred účinkami zbraní hromadného ničenia. Prevencia proti požiarom a činnosť po vzniku požiaru.

Výkonový štandard:

1. Varovné signály a činnosť po ich vyhlásení..

1.1. Poznať varovné signály a základné činnosti po ich vyhlásení.

Popíš, ako sa vyhlasuje varovný signál „Všeobecné ohrozenie“, „Ohrozenie vodou“, „Koniec ohrozenia“.

1.1.2 Uveď, aká je činnosť po vyhlásení varovného signálu „Všeobecné ohrozenie“.

Priprav si ochrannú masku do predpísanej polohy po varovaní signálom „Všeobecné ohrozenie“.

Čo zabezpečíš v byte pred odchodom do úkrytu?

Uveď, kde najbližšie sa nachádza úkryt a povedz, aký čas potrebuješ na presun do úkrytu.

2.Prostriedky individuálnej ochrany.

Poznať prostriedky individuálnej ochrany a vedieť ich správne používať.

Popíš z akých hlavných častí sa skladá ochranná maska CM 3-/3h

Aké prostriedky individuálnej ochrany jednotlivca poznáš ?

Popíš funkciu ochrannej masky.

Uveď, aké polohy ochrannej masky poznáš a čo je pohotovostná poloha.

Vymenuj improvizované prostriedky ochrany dýchacích ciest, končatín a tela.

Nasaď si ochrannú masku správnym spôsobom v časovom limite do ochrannej polohy.

Prečo je potrebné dezinfikovať ochrannú masku po použití .

Povedz, čo znamená skratka PIO.

3.Kolektívna ochrana pred účinkami následkov pri mimoriadnej udalosti.

Získať vedomosti a zručnosti v oblasti kolektívnej ochrany.

Čo rozumieš pod pojmom kolektívna ochrana osôb ?

Popíš čo je evakuácia a ako sa uskutočňuje.

Uveď, aké spôsoby evakuácie poznáš a aké sú povinnosti občanov.

Charakterizuj jednotlivé typy úkrytov.

Uveď, čo má obsahovať evakuačná batožina a aká je povolená hmotnosť pre tvoj vek.

Povedz základné zásady správania sa v úkrytoch.

4.Zbrane hromadného ničenia a ich ničivé účinky.

Vedieť rozdeliť zbrane hromadného ničenia a poznať ich ničivé účinky.

Vymenuj tri druhy zbraní hromadného ničenia.

Povedz aké ničivé účinky jadrových zbraní poznáš.

Povedz účinky otravných látok a biologických zbraní.

Čo je prenikavá radiácia, rádioaktívne zamorenie, svetelné žiarenie, tlaková vlna a ako sa proti nim chránime.

Použi individuálnu ochranu pri zamorení ovzdušia otravnou látkou a urči cestu úniku.

Vymenuj aké sú zásady ochrany a prevencia pred infekčnou chorobou.

5. Hygienická očista a ochrana potravín a vody.

Poznať zásady ochrany osôb, potravín, vody a materiálu.

Povedz, čo rozumieme pod pojmom kontaminácia.

Uveď, čo znamenajú pojmy dezinfekcia, dezinsekcia, deratizácia a dekontaminácia.

Vykonaj hygienickú očistu tváre, dýchacích ciest, očí, rúk a vrchného oblečenia po prechode prašného územia na účelovom cvičení správnym postupom.

Popíš, akým spôsobom sa vykoná úplná hygienická očista a špeciálna očista materiálu po zamorení rádioaktívnym prachom a otravnými látkami.

Popíš, ako chránime vodné zdroje proti zamoreniu.

Priprav na účelové cvičenie svoje potraviny a vodu do dostupných bezpečných obalov proti kontaminácii.

6. Ochrana proti požiarom.

Poznať preventívne opatrenia proti požiarom a zásady hasenia vzniknutého začínajúceho požiaru.

Vymenuj jednoduché hasiace prostriedky a aké horľaviny nimi hasíme.

Vymenuj, aké ručné hasiace prístroje a aké horľaviny ktorým hasíme poznáš.

Povedz, akým ručným hasiacim prístrojom nesmieme hasiť horiace elektrické zariadenie pod prúdom.

Povedz, aké horľaviny sa nesmú nachádzať v blízkosti vykurovacích telies.

Vymenuj, aké tekuté horľaviny poznáš a akými prostriedkami ich hasíme.

Povedz, aké sú zásady manipulácie s otvoreným ohňom.

Uveď, aké základné protipožiarne opatrenia poznáš, ktoré dodržiavate vo vašej domácnosti.

Povedz, aké protipožiarne opatrenia musíme dodržiavať pri táborení.

Povedz, čo prikazujú požiarne poplachové smernice vo vašej škole.

Uveď, ako privolaš hasičov k vzniknutému požiaru a ako sa vyhlasuje varovný signál „Požiarny poplach“.

Tematický celok: Zdravotná príprava

Obsahový štandard:

Všeobecné zásady prvej pomoci. Prvá pomoc pri stavoch ohrozujúcich život – krvácanie, zastavenie dýchania, strata vedomia a šok. Základné ošetrenie a znehybnenie končatín štandardnými a improvizovanými prostriedkami pri zlomeninách, vyvrtnutiach a vyklbeninách. Zásady pri poranení panvy, krčnej chrbtice. Obväzová technika a odsun raneného. Postup pri poskytovaní prvej pomoci pri hromadnom nešťastí, poranení elektrickým prúdom, popáleninách, úpaloch, podchladení a otravách.

Výkonový štandard:

1. Všeobecné zásady pri poskytovaní prvej pomoci

Poznať základné zásady prístupu k zranenému, technickú a zdravotnícku prvú pomoc.

Vymenuj tie činnosti, ktoré patria do technickej a zdravotníckej prvej pomoci.

Vymenuj dôležité životné funkcie.

Popíš, ako zistíš, či postihnutý dýcha, je pri vedomí a či je krvný obeh funkčný.

Uveď technickú činnosť záchrancu pri poranení elektrickým prúdom a otrave v zadymenom priestore.

Vymenuj jednotlivé zásady protišokových opatrení.

Povedz, ktorým zraneným poskytneš pomoc najskôr pri väčšom počte zranených osôb.

Aký je postup privolania odbornej zdravotníckej pomoci k zranenému?

2. Prvá pomoc pri stavoch ohrozujúcich život.

Poznať druhy krvácania, spôsoby zastavenia a obnovenie krvného obehu.

Porovnaj vonkajšie a vnútorné krvácanie.

Popíš rozdiel medzi žilovým, tepnovým a vlásočnicovým krvácaním.

Vymenuj tlakové body a uveď ich význam pri zastavení krvácania.

Popíš, ako budeš postupovať pri príznakoch vnútorného krvácania.
Vymenuj spôsoby zastavenia krvácania z poranenej tepny.
Poskytni prvú pomoc zastavenia tepnového krvácania pomocou tlakového obväzu pri poranení ramennej tepny.
Povedz, prečo nesmieme podávať tekutiny pri vnútornom krvácaní.
Popíš, ako ošetríš krvácajúcu povrchovú reznú ranu.
Uveď, kedy uskutočňujeme masáž srdca a popíš, akým spôsobom sa vykonáva.

Vedieť poskytnúť prvú pomoc pri zastavení dýchania.

Povedz, podľa akých príznakov zistíme, že postihnutý nedýcha.
Uveď možné príčiny zastavenia dýchania.
Popíš, akým spôsobom uvoľníme dýchacie cesty.
Vykonajte vo dvojici správne umelé dýchanie z úst do úst a nepriamu masáž srdca na modeli (Resusci Anne). Ak nemáš model, popíš presný postup.
Uveď počet stlačení hrudníka na jeden vdych postihnutému so zastaveným dýchaním a krvným obehom.
Vykonaj na figurantovi správne uloženie do stabilizovanej polohy.

Vedieť zvládnuť situáciu a poskytnúť prvú pomoc postihnutému so stratou vedomia, podchladení, otravách a popáleninách.

Uveď, ktoré životné funkcie kontrolujeme u postihnutého so stratou vedomia.
Povedz, čo nám signalizujú modré pery u postihnutého so stratou vedomia.
Popíš, ak postihnutý dýcha, do akej polohy ho uložíme.
Povedz, aké sú možné príčiny straty vedomia.
Uveď, ako zabezpečíme odbornú pomoc a prevoz do nemocnice.
Popíš prvú pomoc pri podchladení.
Povedz, čo spôsobuje otravy, ktoré sú najčastejšie druhy a ako poskytneme prvú pomoc.
Charakterizuj stupne popálenia a popíš prvú pomoc pri obarení.
Popíš príznaky podchladenia a prehriatia, prevenciu a prvú pomoc pri omrzlinách a úpale.

Vedieť poskytnúť prvú pomoc pri zlomeninách a iných poškodeniach končatín a chrbtice.
Zvládnuť základnú obväzovú techniku a poznať princípy transportu.

Vymenuj štandardné a improvizované prostriedky na znehybnenie končatín.
Znehybni zatvorenú zlomeninu predlaktia na figurantovi veľkým závesom pomocou trojrohej šatky.
Popíš, ako ošetríme otvorenú zlomeninu predkolenia.
Znehybni štandardnými prostriedkami zatvorenú zlomeninu predkolenia.
Popíš Kramerovú a nafukovaciu dlahu, uveď spôsob použitia.
Povedz, do akých polôh uložíme postihnutého s poranením brucha a hrudníka.
Ulož spolužiaka do protišokovej polohy.

Vedieť zvládnuť základnú obväzovú techniku a poznať princípy transportu.

Uveď rozdelenie obväzov podľa účelu.
Zaraď krycie, tlakové, odsávacie, nepriedušné, upokojujúce a spevňujúce obväzy k jednotlivým poraneniam.
Popíš a ukáž tri spôsoby použitia trojrohej šatky.
Použi prakový obväz na ošetrenie nosa a brady.
Urči na obrázku, ktorý je kruhový, špirálový, osmičkový a klasový obväz.
Ošetri a obviaž simulované poranenie prstu ruky.
Povedz, pri akom zranení použijeme nepriedušný obväz.
Uveď, aká je zásada pri podozrení z poranenia chrbtice a krčných stavcov.
Uveď aké spôsoby odsunu raneného vzhľadom na charakter zranenia poznáš .
Zhotovte vo dvojici improvizované nosidlá na účelovom cvičení.

Povedz, aké zásady platia pri Transporte zranených na nosidlách.

Tematický celok: Pohyb a pobyt v prírode

Obsahový štandard:

Určovanie svetových strán pomocou prírodných úkazov, buzoly a určovanie azimutov. Orientácia mapy, čítanie z mapy a topografické značky. Určenie vlastného stanovišťa, odhad vzdialeností, určenie výškového rozdielu a krokovanie. Mierka mapy a zhotovenie situačného a topografického náčrtu. Zhotovenie schematického náčrtu a pochod podľa azimutov. Turistické značky a chodníky. Výber miesta pre stanovanie, príprava ohniska a jednoduchej stravy. Preventívna ochrana proti blesku a prívalu vody. Poznávanie krajiny, pamiatok.

Výkonový štandard:

1. Pohyb v prírode pomocou mapy a buzoly.

Zvládnuť pohyb a orientáciu v prírode pomocou mapy a buzoly.

Urči svetové strany podľa slnka a hodiniek a spresni ich pomocou buzoly.

Zorientuj mapu a urči vlastné stanovište.

Uveď, aké topografické značky sa nachádzajú v blízkosti tvojho stanovišťa na mape.

Urči z mapy nadmorskú výšku tvojho stanovišťa.

Urči vzdialenosť do nasledujúceho bodu pochodu podľa mierky mapy.

Povedz, aká je dĺžka tvojho kroku a koľko tvojich krokov predstavuje 100 m.

Zhotov situačný a topografický náčrt pochodu.

Zhotov schematický náčrt a pochoduj podľa zvolených azimutov s využitím turistických značiek a chodníkov.

2. Pobyt v prírode a jej ochrana.

Poznať prírodu, zásady pobytu v nej a vedieť ju chrániť.

Popíš najvhodnejšie miesto na postavenie stanu.

Uveď, aké sú zásady pre zhotovenie a uhasenie ohniska.

Povedz, aké sú zásady pri odchode z miesta táborenia.

Povedz, prečo nesmieme počas búrky stáť pod osamelým stromom alebo na voľnej ploche v prírode.

Povedz, z akého dôvodu musíme zmeniť miesto táborenia pri rieke počas výdatného trvalého dažďa.

4. Proces

Učivo „Ochrana života a zdravia“ má niekoľko špecifík a odlišností od ostatných vyučovacích predmetov v základnej škole. Základným znakom učiva OŽZ je, že hoci nemá vyučovací predmet, je učivo pre žiakov prvej a druhej zdravotnej skupiny povinné a výsledky sa neklasifikujú. Poslanie učiva je zamerané prípravou žiakov v koedukovanej forme na správne činnosti a konania v prípade vzniku nebezpečnej mimoriadnej situácie. Žiaci si v priebehu výchovného a vzdelávacieho procesu osvojujú potrebné vedomosti, zručnosti, návyky a schopnosti.

Zvláštnosťou učiva OŽZ je viac tematický obsah navzájom nie podobný. Pre osvojovanie vedomostí a zručností sa využívajú účelové cvičenia, prípadne niektoré vhodné poznatky z iných oblastí vzdelávania. Používané metódy rešpektujú bežné didaktické postupy, žiada sa však uplatňovať menej verbálne a viac názorné metódy, cvičenia a kontroly. Dôležitú funkciu plnia aktivizujúce a motivačné hodnotenia, samostatné alebo skupinové činnosti. Žiaci majú v priebehu osvojovania učiva získať poznatky o potrebnosti a nenahraditeľnosti učiva pri vzniku a priebehu mimoriadnej situácie. Odporúčame spracovať a skoordinať učivo vybraných vyučovacích predmetov k jeho využitiu v medzipredmetových vzťahoch v prospech učiva OŽZ. Prvky učiva sú zapracované do učebných osnov povinných predmetov (telesná výchova, prírodoveda, pracovné a technické vyučovanie, biológia, zemepis, fyzika, chémia) a sú ich neoddeliteľnou súčasťou.

Rozdielnosť v procese vyučovania učiva OŽZ je, že sa realizuje prevažne mimo učební so špecifickým materiálom a učebnými pomôckami. Dávame na zváženie zaradenie niektorých tém do ÚC vzhľadom na :

- priestorové podmienky školy,
- blízkosť vhodného terénu,
- dostupnosť materiálu a pomôcok na precvičovanie,
- náročnosť, alebo neprimeranosť požiadaviek a úloh na žiakov vzhľadom na pohlavie a vek,
- odbornú pripravenosť pedagogických pracovníkov.

Na procese realizácie učiva sa okrem tém vo vybraných povinných predmetoch a účelových cvičení podieľajú aj :

- školský režim (disciplinovanosť a kolektivismus),
- civilná ochrana a objektová ochrana,
- záujmová činnosť (príprava mladých zdravotníkov, požiarnikov, záchranárov CO, športových strelcov a pod.),
- spolupráca so špecifickými organizáciami a združeniami ako Armáda SR, Slovenský skauting, Sokol, Orol, SČK, Slovenský zväz ochrancov prírody, Združenie technických a športových činností SR,

Nakoľko sa učivo nerealizuje v samostatnom predmete, je potrebné, aby riaditeľ školy zabezpečovaním a usmernením učiva poveril zodpovedného učiteľa. Osobitnú pozornosť je treba venovať príprave a rozširovaniu materiálového zabezpečenia výučby, ktoré vzhľadom na prevažujúci praktický charakter výučby bezprostredne ovplyvňuje kvalitu plnenia cieľov.

Poverení organizátori zodpovedajú za účelné skĺbenie organizačnej a metodickej stránky tejto náročnej formy vyučovania. Odporúča sa vypracovať námetovú situáciu a túto spojiť so súťažami tried po ročníkoch. Vzhľadom na priestorové a materiálne ťažkosti je vhodné v jeden deň organizovať cvičenie maximálne s tromi triedami.

Osobitnú pozornosť je potrebné venovať získaniu požadovaných „výstupných“ vedomostí, zručností a návykov žiakov deviateho ročníka. Preto je účelné organizovať cvičenia s týmito triedami osobitne s čo najväčším počtom starostlivo pripravených a materiálovo zabezpečených stanovíšť.

V rozsahu učiva pre 9. ročník základnej školy treba zvýrazniť skutočnosť, že časť žiakov sa zapojí do rôznych výrobných a nevýrobných činností bez ďalšieho vzdelávania. Preto ich vedomosti zručnosti a návyky z ochrany života a zdravia treba posudzovať aj z toho hľadiska.

Bezpečnostné opatrenia pri účelovom cvičení na školách

Za organizáciu ochrany a bezpečnosti pri uskutočňovaní účelového cvičenia zodpovedá vedúci účelového cvičenia, ktorý je povinný :

- organizovať označenie priestoru ÚC a poriadkovú službu v nebezpečných miestach, označenie a ohraničenie nebezpečných priechodov a miest,
- označiť miesta imitácie a zaistiť bezpečnosť pri označení jednotlivých situácií,
- udržiavať poriadok pri činnosti cvičiacich značkárov,
- spracovať pokyny pre bezpečnostné opatrenia pri cvičení v závislosti od miestnych podmienok, aby sa nimi oboznámili všetci účastníci účelového cvičenia,
- kontrolovať osobne a prostredníctvom svojich zástupcov a pomocníkov dodržiavanie bezpečnostných opatrení počas účelového cvičenia.

Za dodržiavanie bezpečnostných opatrení počas účelového cvičenia sú zodpovední vedúci na jednotlivých pracoviskách, ktorí sú povinní :

- oboznámiť žiakov so stanovenými bezpečnostnými opatreniami,
- oboznámiť cvičiacich s nebezpečnými miestami a označiť ich,
- kontrolovať dodržiavanie bezpečnostných opatrení, najmä počas imitácie a praktickej činnosti.

Počas účelového cvičenia je zakázané :

- prevážať imitačné prostriedky spoločne s osobami,
- používať nesprávnu či poškodenú techniku a dopravné prostriedky,
- pohybovať sa a zdržiavať sa v miestach presunov a činnosti techniky,
- používať rádiové stanice bližšie ako 100 m od vedenia vysokého napätia, pracovať s nimi bez uzemnenia,
- používať nesprávne a poškodené imitačné prostriedky, používať ich improvizáciu,
- rozmiestňovať značkárov v miestach nebezpečnej imitácie,
- používať zápalné a dymové prostriedky bližšie ako 50 m od osôb a ľahko zápalných látok (materiálov). Dymové prostriedky nepoužívať menej ako 200 m od obydľia a komunikácií,
- uskutočňovať cvičné výbuchy v obytných miestach a na vodných plochách,
- zbierať nepoužitú – nevybuchnutú imitačnú techniku a demontovať ich,
- vykonávať činnosť v zadymených priestoroch bez ochranných pomôcok a zaistenia inou osobou,
- dotýkať sa vodičov elektrickej energie a vodivých kovových predmetov bez preverenia ich odpojenia od elektrickej energie,
- pohybovať sa v nebezpečných miestach,
- vykonávať zemné práce bez súhlasu príslušných územných správnych orgánov,
- rozkladať oheň v lesných porastoch a na miestach s možnosťou vzniku požiaru,
- piť vodu z nepreverených vodných zdrojov.

Na zaistenie bezpečnosti sa musia dodržiavať tieto špecifické opatrenia:

- dodržiavať stanovené bezpečnostné opatrenia pre činnosť v príslušnom objekte (mieste),
- pri činnosti v rámci účelového cvičenia zabezpečiť jednotlivé miesta proti poškodeniu,
- zabrániť prípadnému narušeniu inžinierskych sietí a technologických zariadení výrobného procesu,
- uskutočniť prieskum predpokladaných miest účelového cvičenia,
- priestory činnosti označiť stanovenými značkami (tabuľkami),
- nedovoliť prekročenie noriem pobytu a práce v ochranných maskách a iných ochranných prostriedkoch.

Pri činnosti v lesných priestoroch :

- Uskutočniť prieskum a označiť nebezpečné a nepriechodné miesta,
- Zaistiť dodržiavanie všetkých protipožiarnych opatrení,
- Zabezpečiť zdravotnícke opatrenia pri možnom úraze, proti uštipnutiu hadom, otravám a pod.